

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

55. aastakäik

15. november 2012

<u>Teatis nr</u>	<u>Sisukord</u>	<u>Lehekülg</u>
I	<i>Resolutsioonid, soovitused ja arvamused</i>	
	ARVAMUSED	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	Täiskogu 483. istungjärk 18. ja 19. septembril 2012	
2012/C 351/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Arukas ja kaasav majanduskasv” (omaalgatuslik arvamus)	1
2012/C 351/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Lastele ja noortele suunatud reklaami raamistik” (omaalgatuslik arvamus)	6
2012/C 351/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Haavatavate rühmade õigused töökohal – eeskätt seksuaalse sättumuse alusel toimuv diskrimineerimine” (omaalgatuslik arvamus)	12
2012/C 351/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Sisserändajatest ettevõtjate panus majandusse” (omaalgatuslik arvamus)	16
2012/C 351/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Naistevastase koduvägivalla kaotamine” (omaalgatuslik arvamus)	21
2012/C 351/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna roll võitluses korruptsiooniga Vahemere lõunapoolsetes riikides” (omaalgatuslik arvamus)	27

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekül
2012/C 351/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Suhtlusvõrkude vastutustundlik kasutamine ja nendega seotud probleemide vältimine” (omaalgatuslik arvamus)	31
2012/C 351/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ajakohastatud analüüs, milles käsitletakse ühtsest Euroopast loobumise maksumust” (omaalgatuslik arvamus)	36

III Ettevalmistavad aktid

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

Täiskogu 483. istungjärk 18. ja 19. septembril 2012

2012/C 351/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Piiriüleste parandimaksutõkete kõrvaldamine ELis” KOM(2011) 864 lõplik	42
2012/C 351/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Regioonide Komiteele ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Tegevuskava VKEde rahastamisvõimaluste parandamiseks” ” KOM(2011) 870 lõplik	45
2012/C 351/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat – Euroopa integreerituma kaardi-, interneti- ja mobiilimarksete turu saavutamine” KOM(2011) 941 lõplik	52
2012/C 351/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus Euroopa sihtasutuse (FE) põhikirja kohta” COM(2012) 35 final – 2012/0022 (APP)	57
2012/C 351/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv direktiivi 96/71/EÜ (töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega) jõustamise kohta” COM(2012) 131 final – 2012/0061 COD	61
2012/C 351/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Innovatsioon säästva tuleviku rajamiseks – ökoinnovatsiooni tegevuskava”” KOM(2011) 899 lõplik	65
2012/C 351/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Lastele parema interneti loomise Euroopa strateegia”” COM(2012) 196 final	68

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 483. ISTUNGJÄRK 18. JA 19. SEPTEMBRIL 2012

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Arukas ja kaasav majanduskasv”
(omaalgatuslik arvamus)**

(2012/C 351/01)

Raportöör: **Etele BARÀTH**

19. jaanuaril 2012. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal

„Arukas ja kaasav majanduskasv”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 4. septembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.-19. septembril 2012 (19. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 140, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee arvates ei ole püsiv, jätkusuutlik ja arukas kasv võimalik, kui puudub järelejäädumisprotsess. Seega on strateegia „Euroopa 2020” kolmetine eesmärk, s.o arukas, jätkusuutlik ja kaasav majanduskasv põhiosas asjakohane, kuigi selle elluviimiseks on tarvis tasakaalustatud makromajanduslike poliitika-meetmete kombinatsiooni ja *struktuurireforme* ning rohkem ja paremaid vahendeid.

1.2 Strateegia arukas elluviimine on seda olulisem *praegusel ajal, mida iseloomustavad arvukad suured väljakutsed*. Mõistlik on olemasolev strateegia lõpule viia ja seda täpsustada, kohandades seda vastavalt uuele poliitilisele, majanduslikule ja sotsiaalsele olukorrale. Tuleb otsida uut tasakaalu vastutuse ja solidaarsuse vahel.

1.3 Vajaliku kursimuutuse käigus peab liit üles näitama *poliitilist* tahet ja esitama konkreetse nägemuse integratsiooni

oluliseks süvendamiseks. Kõrvuti sellega tuleb laiendada liikmesriikide ja piirkondade vahel mitmel tasandil tehtava koostöö vorme, et jõuda „rohkema Euroopa” ja „parema Euroopani”.

1.4 Komitee arvates tuleb jätkata *majandus- ja arengupoliitilise* juhtimise süvendamist, suurendada avaliku sektori vahendite mitmekesisust ja hulka ning aidata kaasa struktuurireformide kiirendamisele liikmesriikides.

1.5 Komitee märgib, et võib avaldada toetust strateegia „Euroopa 2020” rakendamisele suunatud õigusaktide eelnõude, nt mitmeaastane finantsraamistik ja ühine strateegiline raamistik, üldisele lähenemisiisile ja suunitlusele.

1.6 Samal ajal rõhutab komitee, et stabiilsuse, majanduskasvu ja tööhõive parandamiseks ning vaesuse vähendamiseks mõeldud meetmed ei ole piisavad ning et on hädavajalik laiendada olemasolevaid vahendeid.

1.7 Selgelt tuleb määratleda vastutuse jagunemine liidu ja liikmesriikide vahel. Majanduskasvu aluste konsolideerimiseks võetud meetmed, nt Euroopa pangaliit (reguleerimine, järelevalve, toetusmeetmed ja hoiuste tagamine Euroopa pangandussektoris) või projektivõlakirjade emiteerimine, kujutavad endast olulist etappi ja nende elluviimist tuleks kiirendada. Tuleb suurendada Euroopa Keskpanga rolli.

1.8 Komitee leiab, et ainuüksi „raami” määratlemisest arengupoliitikas ei piisa. Eesmärkide elluviimist on võimalik kiirendada, suurendades sihtinvesteeringuid ja rakendades Euroopa tasandil üle-euroopalisi, sektoriüleseid ja mitmemõõtmelisi tegevuskavu. Arvukates riikides, kus struktuurireformide lõpuleviimine on praegu põhiküsimus, tuleb seda protsessi edendada arengupoliitika abil.

1.9 Aruka ja kaasava majanduskasvu saaks omavahel siduda muuhulgas eesmärgi kaudu suurendada tööhõivet ja toetada hulka mitmesuguseid tegevusi hõlmavat võrgustikku. Selleks tuleb suurendada konkurentsi paljudes ühtse turu valdkondades.

1.10 Siiski ei tohi ühtekuuluvuspoliitikas jätkata ühekülgselt keskendumist majanduse edendamisele ja konkurentsivõimele. Kõik fondid ja programmid tuleb suuremal määral suunata strateegia „Euroopa 2020” eesmärkidele, nagu tööhõive loomine, sotsiaalteenused, võitlus vaesusega, kutseharidus- ja koolitus jne.

1.11 Komitee hinnangul tuleb teatud ettepanekuid aastateks 2014–2020, nt makropiirkondlike strateegiade väljatöötamine, toetada vajalike struktuuridega.

1.12 Hea näide süvendatud integratsioonist võiks olla programmi „Ühendatud Euroopa” laiendamine teistele ühistele Euroopa eesmärkidele, kaasates ka erasektori vahendid.

1.13 Strateegia „Euroopa 2020” ja ühtekuuluvuspoliitika kooskõlla viimine nõuab ka Euroopa tasandi territoriaalset strateegiat koos vastavate vahenditega. Tuleb kiirendada Euroopa territoriaalse arengu strateegia väljatöötamist.

1.14 Komitee on seisukohal, et hädavajalik on ekspertide ja laia üldsuse märksa ulatuslikum kaasamine otsuste ettevalmistamisse. Seepärast teeb komitee ettepaneku määratleda ühises strateegilises raamistikus kaheteistkümnes *temaatiline eesmärk*, et tugevdada teabevahetust ja dialoogi kodanikuühiskonnaga.

2. Sissejuhatus

2.1 Ühest küljest ülemaailmsete muutuste ja teisalt laiendamise ning ka kriisi ja Euroopa vastuse tõttu sellele on liit

viimastel aastatel muutunud keerukamaks, *de facto* mitmekiiruseleiks ja erinevused liikmesriikide huvide vahel on kasvanud.

2.2 Suurenenud on sotsiaalpoliitiliste konfliktide oht ja äärmuslike poliitiliste jõudude roll. On oodata, et võitlus majandus-, finants-, sotsiaal- ja solidaarsuskriisidega jääb ka kümnendi keskel Euroopa peamiseks prioriteediks. Kahjuks on tootmine paljudes Euroopa riikides oluliselt vähenenud. Omavahel põrkuvad finantsstabiilsus ja majanduskasv. Ja majanduskasvuta toimub finantsstabiilsuse poole püüdlemine samuti solidaarsuse arvelt.

2.3 Strateegiat „Euroopa 2020” ei kavandatud sellistel alustel. Selles võeti arvesse kriisi, ent mitte sellises ulatuses ega sellise kestusega.

2.4 EL vajab samaaegselt nii eelarve konsolideerimist kui ka tõhusat majanduskasvu tegevuskava. On teatud lootus, et vältimatu eelarvekonsolideerimise tõttu kahanevat nõudlust on pikas perspektiivis võimalik kompenseerida, kui konsolideerimine on kavandatud arukalt ja tasakaalustatult.

2.5 Komitee leiab, et komisjoni väljapakutud mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2014–2020 kujutab endast küllaltki vastuvõetavat kompromissi. Kui õnnestub suurendada ELi *omavahendeid*, neid tõhusamalt ja tulemuslikumalt kasutada ning need vastavuses strateegia „Euroopa 2020” ja struktuurireformidega ümber korraldada, võib see majandusarengule kaasa aidata.

2.6 Siiski ei käsitleta ettepanekus piisavalt järelejäudmisega seotud probleeme ega sotsiaalseid pingeid. Eelarvetasakaaluga kimpus olevatele riikidele (kahtlemata olulise) finantsabi osutamine on ammendanud abistavate riikide suutlikkuse.

2.7 Ühtekuuluvuspoliitikas ei tohi jätkata ühekülgselt keskendumist majanduse edendamisele ja konkurentsivõimele. Kõik fondid ja programmid tuleb suuremal määral suunata strateegia „Euroopa 2020” eesmärkidele, nagu tööhõive loomine, sotsiaalteenused, võitlus vaesusega, kutseharidus- ja koolitus jne.

2.8 Ühtekuuluvuspoliitikat ootavad ees küllalt suured muutused. Edaspidi keskendutakse makro- ja mikromajanduslike tingimuste parandamisele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele. Kaasava majanduskasvu saavutamiseks kooskõlas strateegiaga „Euroopa 2020” on siiski vaja paradigma muutust. Ühtekuuluvuspoliitikale eraldatud vahendid ei ole annetused ega toetused, vaid osa Euroopa kapitalipaigutuse ja investeerimispoliitikast ning seepärast tuleb neid kasutada tõhusalt.

2.9 Ühtaegu nii kaasava kui ka jätkusuutliku majanduskasvu huvides muutub kõrvuti traditsiooniliste kriteeriumidega olulisemaks teatud nn pehmete tegurite roll (nt tervishoiu ja demograafiline olukord, hariduse ja kutseõppe tase ja arengutrendid jne) ja kasvab nõudmine tervisliku keskkonna järele. Kõige hiljutisemates dokumentides pööratakse väga vähe tähelepanu võimalusele eraldada selles valdkonnas vajalikku ELi toetust.

2.10 Komisjon esitas ettepaneku avada tööturg eesmärgiga muuta ebasoodsaid suundumusi. Toetused võivad anda uut hoogu nii nõudlusele kui pakkumisele. Iseäranis oluline on tagada pensioniõiguste ülekantavus ja kõrvaldada erinevad juriidilised, administratiivsed ja maksualased takistused.

3. Üldised märkused

3.1 Strateegias „Euroopa 2020” kavandatud dünaamiline areng ei peegeldu kohaselt institutsioonilise süsteemi lihtsustamises, selle tõhususe suurendamises ega selleks mõeldud vahendite asjakohases täiendamises.

3.2 Kõige raskemates olukordades on eluliselt tähtis kasutada maksimaalselt ära intellektuaalsed ressursid. Mõistlik on *tugevdada* alalisi või ajutisi analüüsi-, nõuande-, järelevalve ja perspektiivkavandamise organeid, mis tegutsevad kõrvuti seadusandlike ja täidesaatvate organitega. Kaalumist väärivad nt järgmised küsimused:

- ülemaailmsete raskuskeskmete nihkumise tagajärjed;
- ELi peamiste põhimõtete – konkurentsi, koostöö ja solidaarsuse – vahelise koosmõju uuesti määratlemine;
- *arengule* ja majanduskasvule keskenduva juhtimise kasutuselevõtt;
- tõhusa majandusliidu loomiseks vajalike poliitiliste ja majanduslike tingimuste kasutuselevõtt (makromajandusliku tasakaalu, maksu-, rahalised ja makromajandusliku usaldusväärse meetmed);
- *vastutuse jagunemise* selgitamine praeguses, juba veidi läbi paistmatuks muutunud institutsioonilises süsteemis.

3.3 Äärmiselt tähtis on tagada liidu toimimise läbipaistvus ja tugevdada osalusdemokraatiat. Märksa enam tuleks kasutada internetifoorumeid või, juhul kui eelistatud on näost-näkku mõttevahetus, korraldada ja/või toetada kõrgetasemelisi ja laiaulatuslikke konverentse ning pidada samal ajal debatte riiklikes parlamentides. Soovitav on laiendada ELi poolset teavitamist ja

avalikustada mõned ELi läbirääkimised, piiratud juhtudel võiks igapähele anda võimaluse neid interneti teel jälgida või tutvuda hääletamisega.

3.4 Strateegia „Euroopa 2020” kolmetine eesmärk on äärmiselt ambitsioonikas. Ent, nagu komitee mitmes arvamuses juba välja toodud, määratletud ajaline perspektiiv ei ole vastavuses pakutud võimalustega, eelkõige arvestades nn ajaloolist kogemust, mis on olnud nii negatiivne – nt esimese „Lissaboni” strateegia puhul –, kui ka positiivne, nagu näiteks siin juba mainitud kiirete ja tõhusate majanduse juhtimise meetmete puhul.

3.5 Menetluste ja rakendamise vaatenurgast võetakse strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamiseks ning struktuuri- ja ühtekuuluvusfondide kasutamiseks kavandatud meetmetes ja õigusaktide eelnõudes vaid *üldjoontes* arvesse kuni 2013. aastani kestval programmitöö perioodil omandatud kogemusi.

3.6 Ühises strateegilises raamistikus sätestatud põhimõtted ja temaatilised ettepanekud pakuvad häid võimalusi, et jõuda rohkema ja parema Euroopani. Ent sellest *ei piisa*, et muuta need võimalused tegelikkuseks. Üksikasjade väljatöötamiseks tuleb teatud riikidel uuesti üle vaadata oma lähenemisviisi kavandamisele.

3.7 Viimastel kümnenditel on Euroopas, eelkõige teadus- ja arendustegevuse ning mahukate infrastruktuuriinvesteeringute valdkonnas (viimasel juhul tuleneb see vältimatult asja olemusest), esile kerkinud laiaulatuslik lähenemisviis, mis on kasutatav ka piirkondlikul tasandil. ELi strateegiad, sh üksikeist temaatilist eesmärki, ei ole majanduspoliitika ja territoriaalse arengu mitmemõõtmeliste tegevuskavade aspektist täielikud.

3.8 Tulevase Euroopa territoriaalse arengu strateegia jaoks tuleb määratleda eesmärgid ja vahendid, mis edendavad ka majandus- ja sotsiaalset koostööd makropiirkondlikul tasandil, iseäranis järgmistes valdkondades:

- teadus- ja uuendustegevuse infrastruktuuri sidumine (vt uurimisvaldkonnad), eelisarendades pädevuskeskusi Euroopa tippkeskuste ühendamiseks ja Euroopa arengukeskuste elavdamiseks;
- investeerimine ettevõtete teadus- ja uuendustegevusse, toodete ja teenuste arengusse jm, kohalike tootmissüsteemide rahvusvahelistumine (klastrid) ja Euroopa võrgustike loomise toetamine;
- üleeuroopalise transpordivõrgustiku infrastruktuur lisaks transpordisüsteemidele (veeressursside haldamine, keskkonnakaitse, energia, side- ja infosüsteemid jne);
- institutsioonilise võrgustiku ning suunaga alt üles korraldatud makropiirkondlike ja piiriüleste valitsemistasandite areng jne.

3.9 Viimast kümnendit on iseloomustanud ühest küljest linnasüsteemide pakutavad võimalused ja teisalt neis üha tuntavamad pinged, mida on peaaegu võimatu hallata.

3.10 Linnastute, sõlmkohtade ja tiptasemega seotud, äärmiselt arenenud tegevuskeskuste võrgustamine võib pakkuda head näidet dünaamilisest ja kaasavast, ent jätkusuutlikust arengust.

3.11 Laiendades infrastruktuurielemente poliitiliseks, institutsiooniliseks, majandus- ja sotsiaalseks integratsiooniks vajalikele temaatilistele suunistele, võib nägemus ühendatud Euroopast – osana makropiirkondlikest strateegiatest – viia makromajandusliku tõhususe tuntava paranemiseni. Selline laiendamine ei oleks vastuolus vahendite proportsionaalse ja võrdse jaotamisega.

3.12 Ühes oma varasemas arvamuses on komitee juba soovitanud määratleda uue Euroopa finantsraamistiku „Euroopale erihuvi pakkuvate” integreeritud projektide ideede jaoks.

3.13 Kaalumist väärib Euroopa energiaühenduse täielik elluviimine. Poliitilise toetuse korral võiks EL rääkida üleilmsetes organisatsioonides „ühel häälel” ja oleks lisaks sellele võimeline tõhusamalt kaitsma strateegilisi, majandus-, keskkonna- ja sotsiaalseid aspekte.

3.14 Kuna puuduvad kontseptuaalsed edusammud Euroopa tasandil, tekitaksid õigusaktide eelnõud ja finantsraamistik aastateks 2014–2020 uuesti surve, mis ärgitaks liikmesriike otsima individuaalseid lahendusi, mis on sageli vähem tõhusad.

3.15 Komitee tõuseks oma ülesande kõrgusele, kui ta võiks, arvestades oma koosseisu, väljendada asjakohaselt ja heatasemelist metoodikat järgides oma eksperditeadmisi, milles kajastub seos majandushuvid, sotsiaalsete väärtuste ja majanduskasvu jätkusuutlikkuse kriteeriumide vahel.

4. Täiendavad ettepanekud

4.1 Strateegia „Euroopa 2020”, ühtekuuluvusfondi rakendamiseks pärast 2014. aastat väljatöötatud õigussüsteem ja ühine strateegiline raamistik on näited arusaamast, mida integreeritud areng endas *sisaldab*.

4.2 Siiski on komitee arvamusel, et lisaks sellele arusaamale nõuab ülemaailmne konkurents ka konkreetsemate ja üldisemate tegevuskavade koostamist ja elluviimist.

4.3 Strateegias „Euroopa 2020” ette nähtud aruka ja kaasava majanduskasvu peamine eesmärk *makrotasandil* on liidu tootmisvõimsuse ja integreerimisvõime suurendamine, sellal kui mikrotasandil tuleb tagada liidu kodanike elukvaliteedi pidev ja jätkusuutlik paranemine, mis põhineks tööhõive kvaliteetisel ja kvantitatiivsel kasvul.

4.4 Tulemuslikkuse ja tõhususe saavutamiseks tuleb Euroopa ressurside kasutamise kavandamisel arvestada, et eksisteerivad ühilduvad ja eraldiseisvad meetmed, mida võib kujutada spetsiaalse mitmemõõtmelise integreeritud klastrina.

4.4.1 Sektoriüleste eesmärkide korral, mida võib käsitada *makrotasandile* kuuluvaina ja millel seega on samuti mõju Euroopa Liidu konkurentsivõimele, tuleb keskenduda organisatsioonidele, mis osalevad arenguprotsessis või mida see protsess otseselt mõjutab ja mis on tootmis- või teenussuhtes.

4.4.2 Kavandamisel tuleb arvesse võtta ka protsessist puudutatud sidusrühmade (kasusaajate) territoriaalseid (piirkondlike ja kohalikke) võrgustikke, samuti nendevahelisi *suhtesüsteeme*.

4.5 Nende kahe seotud süsteemi analüüs ja kavandamine, samuti nende toetamine liidu tasandil võimaldab saavutada *aruka ja kaasava majanduskasvu* kombineeritud mõju.

4.6 Eelmisel kümnendil muudeti suuresti tänu Euroopa vahendite abil arendatud infrastruktuuridele sügavuti Euroopa tootmisprotsesside territoriaalset struktuuri, mis tõi vähemarenenud piirkondades kaasa *tootmisvahendite ja -kultuuri arenemise, hariduse ja kutseõppe uuendamise, tööhõive paranemise ning sissetulekute ja tarbimise suurenemise*.

4.7 Majanduse territoriaalse struktuuri arengu määravad kindlaks tingimused, mida on võimalik tagada mikromajanduse tasandil ja mis on tihedalt seotud strateegias määratletud jätkusuutlikkuse kriteeriumiga.

4.8 Määrav tähtsus on sellistel teguritel nagu töötajate kvalifikatsioon ja vanus, kutseõpe, töökultuuri üldine tase, tööhõive kasv ja teenuste kvaliteet. Olulised tegurid on samuti kohaliku elanikkonna tervislik seisukord, keskkonnakvaliteet, ent loomulikult ka äri- ja füüsilise infrastruktuuri arengutase, samuti logistilised süsteemid.

4.9 Euroopa konkurentsivõime sõltub suuresti sellisest kordineeritud arengust, mis suudaks siduda makro- ja mikromajanduse taseme.

4.10 Tingimusel, et vahendeid kasutatakse tõhusalt ja tulemuslikult, võivad nende restruktureerimist õigustada järgmised asjaolud:

— esiteks on võimalik tõestada, et ELi eelarvest tehtud investeeringud annavad *makromajanduse tasandil* tulemuseks ELi majanduse finantstulemuste (SKP) keskmisest kiirema kasvu tänu kõrgetehnoloogia siirdele, impordi suurele osakaalule investeeringutes, oskustööjõule, odavama infrastruktuuri eelistele ja investeeringutele, mis saavad kasu rahalisest toetusest ja tuginevad nüüdisaegsele infrastruktuurile;

- teiseks on siseturu laiendamine, teenuste vaba liikumine, tegevuste lai leviulatus ja teadmusbaasi suurenemine kõik tegurid, mis juba iseenesest annavad märkimisväärse panuse uuendustegevustesse ja soodustavad järelejõudmist;
- kolmandaks, *mikromajanduse tasandil* tähendab struktuurifondidest saadav finantsabi VKEde sektorile eelkõige kas turgu või turulepääsu või arenguresurssi ja samas tööturu laiendamist;
- neljandaks avaldab integratsioon ja järelejõudmine potentsiaalselt märkimisväärset soodustavat mõju kõige ebasoodsamas olukorras olevatele ühiskonnarühmadele, kes on mitmel põhjusel tööturult kõrvale jäänud.

4.11 Mis puutub majandussektorile Euroopa tasandil antavasse toetusse, siis tunnistatakse üldiselt, et seda on (eriti tagastamatu abi vormis) kõige rohkem vaja väikeste ettevõtete uueduslike tegevuste jaoks ning valdkondades, kus tööstuse taandarengu tõttu toimuvad struktuurimuutused. Seoses tootmisvõrgustikega võib ettevõtja mõiste muuta teatud arengumahajäämusega piirkondades või linnades vajalikuks laiendada samaaegselt aruka ja kaasava majanduskasvu või järelejõudmise huvides VKEdele antavat toetust.

4.12 Kõigiti rahuldavalt toimivate innovatsiooniahelate, klastrite ja kohalike tootmissüsteemide puhul võib kaaluda, kas nii suurtele, konkreetsetes piirkonnas juurdunud ettevõtjatele kui ka varustajatele ei tuleks tagada suuremat paindlikkust ning kindlustada neile eri laadi kombineeritud rahastamine.

4.13 Mitmemõõtmeliste strateegiate väljatöötamist võib illustreerida *tervishoiuvaldkonna* näitel. Tervishoiutööstusega seotud võrgustik ulatub tervishoiust ja keskkonnaharidusest kuni erinevate seotud tootmissektoriteni, hõlmates koolitust, keskkonnatööstust, tervishoiutööstust, meditsiiniturismi, bioloogiauuringuid, varustuse tootmist ja asjaomast kõrgharidust, eksperimentaal- ja innovatsioonikeskusi, aga ka neis tegutsevaid väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid ja toimides koosmõjus nende valdkondadega. Seoses sellega kasvab oluliselt nn hõbedase majanduse roll.

4.14 Komitee on mitmetes uuringutes analüüsinud sotsiaalmajanduse tähtsust kaasava majanduskasvu poliitika määrava tegurina.

4.15 Selliste tegevuste majanduslikul ja rahalisel koostoimel, mis võivad hõlmata ülalpool näitena nimetatud laadi võrgustikke, võib olla oluline mõju liikmesriikide eelarvete restruktureerimisele, mis võib omakorda kaasa tuua muutuse ühiskonna lähenemisviisis ja hoiakus.

4.16 Makropiirkondlik nägemus arengust toetab poliitsentrist Euroopa territoriaalset restruktureerimist, mis võimaldaks parandada ühelt poolt tegevuste vajalikku keskendatust ja teisalt, tänu erinevate kohalike olukordade eeliste kasutamisele, töö jagamist võrgustiku sees, mis vastaks jätkusuutlikkuse eesmärgile.

Brüssel, 19. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Lastele ja noortele suunatud reklaami raamistik” (omaalgatuslik arvamus)

(2012/C 351/02)

Raportöör: **Jorge PEGADO LIZ**

14. juulil 2011 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Lastele ja noortele suunatud reklaami raamistik”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 30. augustil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18. ja 19. septembril 2012. aastal (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 130, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Käesoleva arvamuse eesmärk on aidata kaasa ühenduse tasandil seadusandlike ja muude meetmete kohta teabe levitamisele, nende üle arutlemisele ja nende võimalikule edasiarendamisele, et kaitsta lapsi ja noori teatud reklaamiliikide eest, milles kasutatakse lapsi kohatult või mis on kahjulikul viisil neile suunatud või edastavad neile mis tahes viisil sõnumeid, mis võivad kahjustada nende elutervet kehalist, vaimset või kõlbelist arengut.

1.2 Siin on kaalul laste põhiõiguste kaitsmine ELis, nagu on sätestatud ÜRO konventsioonis, Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 24 ja Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõikes 3. Kõnealuseid õigusi on hästi tõlgendatud komisjoni teatises „Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine” (COM(2006) 367 final), mitmeaastases ühenduse programmis Internetti ja teisi kommunikatsioonitehnoloogiaid kasutavate laste kaitseks (COM(2008) 106 final) ⁽¹⁾ ja lapse õigusi käsitlevas ELi tegevuskavas (COM(2011) 60 final).

1.3 Reklaam, milles lubamatult kasutatakse lapsi eesmärkidel, mis ei ole seotud neid otseselt puudutavate teemadega, on inimväärlikuse ning nende kehalise ja vaimse puutumatus rikkumine ja see tuleks keelustada.

1.4 Lastele suunatud reklaam sisaldab hõlmatud vanuserühmast sõltuvalt täiendavaid riske ning avaldab kahjulikku mõju nende kehalisele, vaimsele või kõlbelisele tervisele. Eriti kahjustav on liigtarbimisele õhutamine, mis toob kaasa võlad ja inimese kehalist või vaimset tervist rikkuva või ohustava toidu või teiste toodete tarbimise.

1.5 Üldisemalt võib teatud reklaami eriti vägivaldne, rassistik, võõravaenulik, erootiline või pornograafiline sisu

pöördumatult mõjutada laste kehalist, vaimset ja kõlbelist arengut ning arengut kodanikuna, vallandades vägivaldpuhangud või seksuaalse varaküpsuse.

1.6 Komitee on seisukohal, et kõnealuseid küsimusi on vaja väga põhjalikult analüüsida ja asetada need subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet järgides ELi raamistikku. Küsimus ei ole ainult põhiõiguste tagamises: see on vajalik ka seetõttu, et erinevad riiklikud eeskirjad seavad ohtu siseturu sujuva toimimise. Seega soovitab komitee kehtestada Euroopa tasandil konkreetset lastele suunatud reklaami osas vanuse üldise alampiiri.

1.7 Komitee on seisukohal, et väga varasest east alates tuleb erilist tähelepanu pöörata laste oskuste arendamisele, teavitamisele ja harimisele infotehnoloogia asjakohase kasutamise ja reklaamisõnumite tõlgendamise alal. Nimetatud teemad tuleb lisada koolide õppekavadesse kõikidel tasanditel. Vanemad peaksid samuti olema suutelised aitama lastel reklaamisõnumeid tõlgendada.

1.8 Komitee on arvamusel, et teavitada ja koolitada tuleks ka laiemat avalikkust ja eelkõige perekondi ja õpetajaid, et aidata neil lapsi tõhusamalt kaitsta.

1.9 Komitee kutsub reklaamijaid ja sponsoreid üles, kasutades nii ise- kui ka kaasregulatsiooni algatusi (mitte ainult neid, mis on juba vastu võetud, vaid ka neid, mida propageeritakse), võtma vastu ja kohaldama laste õiguste kaitse kõrgeimaid standardeid ja tagama nende järgimise.

1.10 Komitee on seisukohal, et eriti audiovisuaalse meedia, interneti ja sotsiaalvõrgustike kaudu edastatavate reklaamisõnumite alal ei vasta ühenduse õigusraamistik laste õiguste kaitse praegustele vajadustele. Komitee kutsub komisjoni üles kaaluma kiiresti vajadust võtta kõnealuste õiguste tõhusaks tagamiseks vastu piiravamad valdkondadeülesed meetmed.

⁽¹⁾ Selle ettepaneku tulemusel võeti vastu otsus 2008/1351/EÜ, ELT L 348, 24.12.2008, lk 118.

1.11 Komitee kutsub Euroopa Parlamenti ja riikide parlamente üles kindlalt jätkama laste õiguste toetamise traditsiooni selles konkreetses valdkonnas.

2. Reklaami mõju lastele

2.1 Komitee pooldab eluterve ja ausa konkurentsi ja tarbijakaitse kõrge taseme edendamiseks asjakohaselt reguleeritud sotsiaalset turumajandust, mille eesmärgiks on siseturu lõpuleviimine eurooplaste elu- ja töötingimuste parandamise vahendina, võttes nõuetekohaselt arvesse inimväärikust, vabadust, demokraatiat, võrdsust, õigusriiki ja inimõigusi.

2.2 Komitee tunnistab selles kontekstis, et reklaam täidab kõigis oma vormides olulist osa, mille on hästi kokku võtnud Rahvusvaheline Reklaamiühendus (IAA), kelle seisukohtades juhitakse eelkõige tähelepanu selle rollile innovatsiooni levitamisel, loominguilise ja meelelahutuse edendamisel, konkurentsi stimuleerimisel ja valikuvõimaluste lisamisel. Komitee tunnistab ka seda, et reklaam on tarbijate jaoks tähtis teabe ja selgituste allikas, mis õigustab ja põhjendab selle reguleerimist ühenduse tasandil.

2.3 Sedalaadi arvamuses ja eelnimetatud eesmärki silmas pidades oleks otstarbekas pühendada üks osa meedia, eelkõige televisiooni, interneti ja sotsiaalvõrgustike üldisele mõjule, kuna need on muutunud kõige olulisemaks lastele ja noortele kui kasutajatele ja ka passiivsetele vaatajatele reklaamisõnumite edastamise vahendiks. Kasulik oleks uurida ka laste erinevat käitumist seoses sotsiaalmeediaga tulenevalt nende vanusest ja sotsiaalsest taustast, sealhulgas hästi tuntud nähtust, et lapsed valivad endale isiksuse määratlejatena iidoleid ja sotsiaalse käitumise mudeleid või elustiile, mida kasutavad ära reklaamimeetodid⁽²⁾. Ent pikkusele seatud piirangute tõttu tuleb eeldada, et kõnealuse küsimuse kõik aspektid on arusaadavad, tuntud ja üheselt kokku lepitud, eriti mis puudutab eespool osutatud meedia rolli noorte teavitamises, koolitamises, harimises ja nende meelelahutuses ning aega, mida noored sellele kulutavad. Mõningate kõnealuste aspektidega on tegeletud või tegeldakse praegu komitee teistes arvamustes⁽³⁾.

⁽²⁾ Lisaks seda teemat käsitlevale ulatuslikule bibliograafiale, millesse siinkohal ei ole vaja detailselt süveneda, tuleks tähtsust silmas pidades eriliselt ära märkida Euroopa Parlamendi sise poliitika peadirektoraadi avaldatud uurimus „Reklaamieeskirjad ja nende mõju vastavalt uuele audiovisuaalsete meediateenuste direktiivile“ (aprill 2009).

⁽³⁾ Vt arvamused EÜT C 287, 22.9.1997, lk 11, EÜT C 407, 28.12.1998, lk 193; EÜT C 48, 21.2.2002, lk 27, ELT C 61, 14.3.2003, lk 32, ELT C 208, 3.9.2003, lk 52, ELT C 157, 28.6.2005, lk 136; ELT C 221, 8.9.2005, lk 87; ELT C 325, 30.12.2006, lk 65, ELT C 224, 30.8.2008, lk 61, ELT C 77, 31.3.2009, lk 8, ELT C 317, 23.12.2009, lk 43, ELT C 128, 18.5.2010, lk 69; ELT C 48, 15.2.2011, lk 138; ELT C 24, 28.1.2012, lk 154; ELT C 43, 15.2.2012, lk 34; ELT C 229, 31.7.2012, lk 90; arvamused teemal „Sotsiaalvõrgustike vastutus-tundlik kasutus“ (Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 31) ja arvamused „Lastele parema interneti loomise Euroopa strateegia“ (Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 68).

3. Lapsi mis tahes viisil ärilise sõnumi vahendina ära kasutatav reklaam

3.1 Lapsi kasutatava reklaamiga seoses tuleb rõhutada inimväärikuse ja lapse õiguste aspekti, mis on selgesõnaliselt sätestatud mitmetes rahvusvahelistes konventsioonides ja Euroopa Liidu poolt, eelkõige põhiõiguste hartas (artiklid 1 ja 2c) ning eriti artiklites 24 ja 32.

3.2 Komitee on seisukohal, et laste kujutisi nendega otseselt mitteseotud valdkondades asjakohatult kasutatava reklaami üldise keelu tagamiseks on vaja nõuete ühtlustamist ühenduse tasandil.

4. Konkreetselt lastele suunatud reklaam

4.1 Kuni teatud vanuseni lapsed ei filtreeri reklaami, eriti kui sõnum on ülepaisutatud ja sama reklaami korratakse ikka ja jälle. Lapsed aktsepteerivad kõiki sõnumeid tõesena ja neist võivad seega kergesti saada ostusõltlased. See nähtus on seda tugevam, mida ebasoodsam on lapse sotsiaalmajanduslik taust. Reklaamis sisalduvad sõnumid ja hoiatused jäävad lastele mõistetamatuks ja nende ennetav või hoiatav roll jääb täitmata.

4.2 Lisaks sellele on reklaami tajumine eri vanuserühmades erinev. Kuni viienda eluaastani ei suuda lapsed saatekava alusel näidatavatel saadatel ja reklaamil vahet teha; isegi pärast seda vanust ei saa nad jätkuvalt aru reklaami keelitatavast rollist. See oskus areneb alles umbes kaheksandaks eluaastaks ja ka siis mitte kõikidel lastel. See ei tähenda aga siiski, et lapsed suudavad taibata selliste sõnumite ühekskülgset, rõhutatud vastava toote positiivset külgi ja eirates negatiivseid.

4.3 Kui suuremad lapsed suhtuvad reklaami kui meelelahutusse, on selle mõju suurem ning nende parem suutlikkus reklaamisõnumeid töödelda ei muuda neid tingimata reklaami ja selle kavatsuste suhtes immuunseks, kuna nende käitumise mõjutamiseks on võimalik kasutada teisi, keerukamaid ja samavõrd tõhusaid veenmistehnikaid.

4.4 Laste kognitiivsete ja tõlgendamisoskuste arendamine meediaharidusprogrammide abil võimaldab neil reklaamiga tõhusamalt suhestuda. Vanemate ja laste paremast meediakirjaoskusest ja reklaami mõistmisest ei piisa siiski lastele suunatud reklaami kahjulike mõjude tõkestamiseks. Väga oluline on laste ettevalmistamine nende tulevaseks tarbijarolliks, keskendudes meediakirjaoskusele ja oskuste arendamisele juba väga varasest east. See ei lahenda siiski reklaamide ülepaisutatud ja korduva olemuse pakilist probleemi ning sellega ei ole võimalik jõuda kõikide lasteni, eelkõige nendeni, kellel on ebasoodsam sotsiaalmajanduslik taust ja keda reklaami kahjulik mõju kõige enam puudutab.

4.5 Uuringud näitavad, et reklaami mõju leevendamisel on oluline perekonna vahendav roll. Lastel, sealhulgas väga väikestel lastel, on üha enam võimalusi televisiooni ja interneti kasutamiseks oma magamistoas, mis tähendab, et lapsed teevad seda üksi ja järelevalveta. Teine tegur, mis suurendab laste kokkupuudet reklaami ja turundustehnikatega, on interneti kasvav roll ka kõige väiksemate laste igapäevategevustes. Nagu Euroopa Parlamendi rapordi projektis õigusega märgitakse, „on internet laste kaaslane, sageli rohkem kui perekond, kool ja sõbrad”⁽⁴⁾. Viimased uuringud, näiteks „Lapsed Internetis”, näitavad, et 38 % 9–12aastastest lastest on internetiprofiil ja 13–16aastastel on see näitaja kasvanud 78 %ni. Paljudel mänguasjade ja mängude kaubamärkidel on oma veebilehed, millel lapsed saavad mängida ja internetis lõbusasti aega veeta, kuid kus nad on ka veenmise ja kaubamärgitruuduse strateegiate sihtrühmaks.

4.6 Ülemäärasesse võlgnevusse juhtivale liigtarbimisele õhutamise seoses ergutavad mõned lastele suunatud turundussõnumid tarbimisharjumusi, mida iseloomustab ülemäärasus, kunstlike soovide tekitamine, mis ei ole kooskõlas tegelike vajadustega, ning õnnest väära arusaamise loomine. Statistika näitab, et 54 % noorukitest tunneb survet teatud toodete ostmiseks üksnes seepärast, et nende sõpradel on need olemas; teiste sõnadega, tarbimisest saab viimaks sotsiaalse kaasatuse tegur.

4.7 Teatud reklaamiga kokkupuutumise ja vanematelt asjade ostmise lunimise vahel on põhjuslik seos. Reklaamiga kokkupuutumise ja asjade ostmise nõudmisega seotud peretulisid esineb kõikides perekondades, aga eelkõige kõige madalama sotsiaalmajandusliku staatusega perekondades, kus lapsed veedavad teleri ees kõige enam aega. Rahaliste võimaluste puudumise või kesisemate oskuste tõttu asju arutada maksavad madala sissetulekuga pered reklaami eest kõrgeimat hinda.

4.8 Reklaami ergutatava tarbimise tagajärjeks on ka väga paljude laste ja noorte suunamine kindlate kaubamärkide juurde, mis põhjustab raskeid olukordi nende jaoks, kellel puudub juurdepääs samadele toodetele. Ühte sellist olukorda tuntakse koolides kaubamärgist lähtuva tagakiusamisena (*brand bullying*), mis mõjutab tõsiselt lapsi, kes ei kasuta teatud kaubamärke. See võib estetikada käitumisprobleeme või suurt isiklikku frustratsiooni, tuues mõnikord kaasa tõrjutust, vägivalda ja kannatusi, mis omakorda võib viia õigusrikkumisteni pisivarguste või röövimise kujul.

4.9 Kehalist ja vaimset tervist rikkuva või ohustava toidu või teiste toodete tarbimisele ergutamise seoses peaksime rõhutama mõju, mis on lastel toidu ostmise otsustele,

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi kultuuri- ja hariduskomisjoni koostatud raporti projekt „Laste kaitse digitaalmaailmas”, 2.4.2012, raportöör Sklvia Costa (PE486.198v01-00) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-486.198+01+DOC+PDF+V0//ET&language=ET>.

eelkõige valmis- või kiirtoidu eelistamise osas. Halbadele toitumisharjumustele kallutamine on lastele suunatud reklaamis püsiv tegur. Laste rasvumine on juba väga suur probleem. Ühenduse *Consumers International* andmetel on kogu maailmas üks laps kümnest ülekaaluline või rasvunud. 22 miljonit alla viieaastast last liigitatakse praegu ülekaaluliseks ja selle peamine põhjus on palju suhkruid ja rasva sisaldavate kõrgetoitudud toodete tarbimine.

4.10 Näitajad, mis iseloomustavad laste kokkupuudet toiduainete reklaamiga eelkõige lastesaadete ajal, on kõrged ja on kasvanud sedamööda, kuidas lapsed on hakanud rohkem kasutama kaabeltelevisiooni, interneti ja sotsiaalvõrgustikke. Lisaks on muutunud reklaami olemus, kuna praegu sisaldab see keerukamaid toodete turundustehnikaid, mis muudavad selle veenvamaks⁽⁵⁾.

4.11 Reklaam võib mõjutada ka söömishäirete, näiteks anoreksia või buliimia kujunemist. Reklaamides näidatavate noorte inimeste kehakuju ja välimus avaldab mõju lastele ja noorukitele. Saleda kehakuju mõju noortele, eelkõige tüdrukutele, soodustab iluideaali, mis ergutab potentsiaalselt eluohtlikku söömiskäitumist.

4.12 Ameerika psühholoogiaassotsiatsioon (*American Psychological Association*) on seisukohal, et alla kaheksa-aastastele lastele suunatud reklaami tuleks piirata (või see üldse keelata), pidades silmas selles vanuses laste suutmatust reklaamide keelitatavat sisu töödelda. Kõnealuse keelu eesmärgiks oleks piirata reklaami hävitavat mõju seoses ebatervislike söömisharjumuste propageerimisega, laste ja vanemate tülidega, mida põhjustab nõudmine osta teatud reklaamitavaid tooteid, ja vägivallaga kokkupuutumise-ga⁽⁶⁾.

4.13 Komitee on seisukohal, et need probleemid, mida mõnede liikmesriikide⁽⁷⁾ ja väljaspool Euroopat asuvate riikide õigusaktides juba reguleeritakse, tuleks lisada Euroopa Liidu tasandi õigusaktidesse, kehtestades konkreetselt lastele suunatud

⁽⁵⁾ Austraalias juhivad Kelly jt (2007) tähelepanu sellele, et 5-12aastased lapsed vaatavad keskmiselt 96 toiduainete reklaami nädalas, millest 63-s reklaamitakse kõrge rasva- või suhkrusisaldusega tooteid (Kelly, B. P., Smith, B. J., King, L., Flood, V. M. & Bauman, A. (2007) *Television food advertising to children: the extent and nature of exposure*, Public Health Nutrition, Vol. 10, nr. 11, lk 1234-1240. Copyright Cambridge University Press). Ameerika Ühendriikides märgitakse Powelli jt uurimuses (2007), et televisioonis puudutab 27,2% saadetevälist eetriaega toitu, seda keskmiselt 23 reklaami kujul päevas (Powell, L.M., Szczypka, G., Chaloupka, F.J. (2007) *Exposure to Food Advertising on Television Among US Children*, *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine* 161, lk 553-560).

⁽⁶⁾ <http://www.apa.org/pi/families/resources/advertising-children.pdf>.

⁽⁷⁾ Hetkel on igasugune reklaam lastesaadete ajal keelatud viies liikmesriigis, neljas on kehtestatud lastesaadete osas osaline reklaamikeeld või muud piirangud, mis puudutavad teatud kellaeguga või teatud liiki tooteid, ja seitsmes liikmesriigis on lastesaadetes keelatud sponsorite logode kasutamine. Vt http://ec.europa.eu/avpolicy/reg/tv/wf/contact_comm/index_en.htm.

reklaamidele vanusepiirangu, nagu soovitas oma aruandes Euroopa Parlamendi raportöör Kyriacos Triantaphylides⁽⁸⁾ ja mida kinnitati ka Euroopa Parlamendi 22. mai 2012. aasta resolutsioonis⁽⁹⁾.

5. Lapsi mõjutav reklaam

5.1 Seoses reklaamiga, mis võib avaldada **tõsist mõju laste vaimsele ja kõlbelisele arengule**, isegi kui see ei ole otseselt lastele suunatud, on kõige olulisem reklaam, mis **ergutab vägivalda või teatud liiki vägivaldset käitumist**, näiteks vägivaldset käitumist ülistavate mänguasjade või mängude reklaamid.

5.2 Usaldusväärsed uuringud tõestavad meedias kajastatava vägivaldaga kokkupuutumise kahjulikku mõju, eelkõige juhul, kui see soodustab agressiivset käitumist, suuremat vastuvõtlikkust vägivaldale ja vaenulikkust. Sellise vägivaldse materjali tarbimine võib otseselt mõjutada ka vaimset tervist, põhjustades ärevust, hirmu, unehäireid ja hüperaktiivsust.

5.3 Üha enam kasutatakse tervist kahjustavate toodete, näiteks alkoholi või tubaka reklaamides kuulsusi. Ligitõmbavaks peetava elustiili seostamine selliste toodetega ergutab nende kasutamise soovi ja loob nendest positiivse ettekujutuse.

5.4 Laste normaalset psühholoogilist ja kõlbelist arengut mõjutab ka **reklaam, mis sisaldab erootilisi või pornograafilisi elemente, millega propageeritakse loomuvastast, väärastunud või liialdatud seksuaalset käitumist**. Suur osa reklaamist on oma olemuselt sooliselt diskrimineeriv ja seksuaalne ning selles käsitletakse naise iha objektina, sageli alamas või allutatud, et mitte öelda orjastatud seisundis. Samuti toob materjali ülemäärane seksuaalne laeng või erootiline, kui mitte lausa pornograafiline sisu kaasa laste varase seksualiseerumise. Vaatamata sellele, et mõned tuntud kaubamärgid on olnud sunnitud tagasi võtma laste seksualiseerumist soodustava reklaami ja vaatamata avalikkuse nõrdimusele alaealiste kehade kasutamise üle reklaamides, puuduvad selged üleeuroopalised määratlused selliste olukordade kohta.

5.5 Vaatamata sellele, et kõnealune valdkond on mitmes liikmesriigis reguleeritud (kuigi väga erineval viisil, mis pärsib ühtse turu sujuvat toimimist ja mida ei saa põhjendada juurdunud kultuuritraditsioonidega) on komitee seisukohal, et seda tuleks kaaluda ka ühenduse tasandil.

6. Ühenduse õigusraamistik ja selle ilmsed vajakajäämised

6.1 Praeguse raamistiku kohta tuleb märkida, et reklaamivaldkonna erialaspetsialistide poolt vastu võetud riiklikud

õigusaktid ja menetlused seoses laste reklaamides kasutamisega (st kaubandusala teabevahetus selle sõna kõige laiemas tähenduses) on eri liikmesriikides kõike muud kui ühtsed.

6.2 Ühenduse õigusraamistik on omalt poolt tarbetult keerukas ja segadust tekitav ning enamikel juhtudel liikmesriikides erinevalt üle võetud ja rakendatud. Komisjon ise tunnistab seda oma teatistes „Ühtne raamistik usalduse loomiseks digitaalse ühtse turu vastu seoses e-kaubanduse ja internetipõhiste teenustega”⁽¹⁰⁾, aruandes „Laste kaitse digitaalmaailmas”⁽¹¹⁾ ja „Lastele parema interneti loomise Euroopa strateegias”⁽¹²⁾. Enamikes liikmesriikides on piiratud ühenduse asjaomaste direktiivide minimaalses mahus ülevõtmisega, samal ajal kui teistes⁽¹³⁾ kohaldatakse rangemaid standardeid, mis isegi keelustavad alaealistele suunatud reklaami⁽¹⁴⁾.

6.3 Üheski ühenduse õigusaktides sisalduvas sättes ei eeldata põhjendatult, et alaealiste ja inimväärkuse kaitseks tuleks läbi viia eelnevaid kontrole, mis on kooskõlas sõnavabaduse põhimõtetega, nagu on seoses asjaomase Euroopa konventsiooniga kindlalt sedastanud Euroopa Inimõiguste Kohus.

6.4 Põhimõtteline viga seisneb aga nõukogu 1998. aasta soovitusel võrreldava ja tõhusa alaealiste ja inimväärkuse kaitse saavutamise kohta, mille esmane eesmärk on audiovisuaalsete ja teabeteenuste sektori konkurentsivõime. Soovitusel käsitletakse alaealistele ja inimväärkusele potentsiaalselt kahjulikku audiovisuaalset ja online-teavet kui Euroopa Liidu õigusloomepädevusest väljapoole jäävat⁽¹⁵⁾ ja vaadeldakse seega neid aspekte kui „maitse ja moraali” küsimusi, mis ei kuulu ühenduse reguleerimisvõime alla⁽¹⁶⁾.

6.5 Üldistest kohustustest rääkides nõutakse liikmesriikidelt üksnes selle tagamist, et telesaadete (mille all mõeldakse ka kommertsteadaandeid sisaldavaid saateid) hulka ei kuuluks saateid, mis võivad alaealiste kehalist, vaimset või kõlbelist arengut tõsiselt kahjustada, eelkõige saateid, mis sisaldavad pornograafiat või põhjendamatu vägivalda, välja arvatud juhul, kui nendele eelneb akustiline hoiatus või nendega kaasneb visuaalne sümbol. Erandiks on juhul, kui ringhäälingusaate edastusaja valiku või mõne tehnilise meetme abil on tagatud, et edastuspiirkonna alaealised selliseid ringhäälingusaateid tavaliselt ei kuule ega näe.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 942 final, 11.10.2011.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 556 final, 13.9.2011.

⁽¹²⁾ COM(2012) 196 final, 2.5.2012.

⁽¹³⁾ Vt joonealune märkus 6.

⁽¹⁴⁾ Rootsi puhul viis see Euroopa Liidu Kohtu 9. juuli 1997. aasta lahendini, millega kinnitatakse kooskõla ELi õigusaktidega (kaasused C-34 ja C-35/95 Konsumentombudsmannen/De Agostini (Svenska) bForlag AB ja TV-Shop i Sverige AB).

⁽¹⁵⁾ Arvamused ELT C 221, 8.9.2005, lk 87 vaidles komitee selgelt sellele seisukohale vastu.

⁽¹⁶⁾ 11. mai 2005. aasta direktiiv 2005/29/EÜ, preambuli 7. punkt (ELT L 149, 11.6.2005).

⁽⁸⁾ A7 – 0369/2011, 21.10.2011.

⁽⁹⁾ A7-0155/2012, eelkõige punktid 24, 28 ja 29 (raportöör: Maria Irigoyen Pérez).

6.6 Praegustest õigusaktidest on välja jäetud piirangud reklaamide lisamisele, kui see ei riku oluliselt saadete terviklikkust, põhjendusega, et vaatajate võimalused reklaami vältimiseks on suurenenud. Kõnealustes õigusaktides ei võeta arvesse lapse eripärasid, teda peetakse passiivseks vaatajaks.

6.7 Praegu ühenduse tasandil selgesõnaliselt kehtivad keelud puudutavad tubakatooteid, retseptiravimeid ning tervishoiutöötaja väljastatava ettekirjutuse alusel kättesaadavat ravi ja varjatud või alalävisele tajule suunatud reklaami. Kõnealune keeld ei laiene siiski tootepaigutusele (mis peakski olema põhimõtteliselt keelatud) juhul, kui vaatajat on piisavalt teavitatud tootepaigutuse olemasolust. Lisaks on kehtestatud ranged nõuded alchoolsete jookide reklaamile.

6.8 Ainult viimasel juhul on sätestatud, et reklaam ei tohiks olla suunatud konkreetsetele lastele. Kõikides teistes alaealiste kehalise, vaimse või kõlbelse arengu kahjustamisega seotud aspektides (näiteks otseselt laste või kaudselt nende vanemate õhutamise reklaamitavaid kaupu või teenuseid ostma, kasutades ära nende kogenematust või kergeusklikkust, või lastesaadetes edastatav reklaam toitumisalase või füsioloogilise mõjuga toitaineid ja muid aineid sisaldavate toitude ja jookide kohta, eelkõige nende kohta, mis sisaldavad rasva, transrasvhappeid, soola/naatriumi ja suhkruid) antakse kehtivates eeskirjades üksnes üldisi soovitusi või viidatakse käitumisjuhenditele.

6.9 Tuleb ka märkida, et kuigi ebaõiglasi äritavasid käsitlevas direktiivis sisaldub säte ebaõiglaste tavade kohta, mille puhul sihtgrupp on „selgesti eristatavad tarbijarühmad, kes on eriti vastuvõtlikud” konkreetsetel oma „vanuse või kergeusklikkuse tõttu”, siis ei ole seda tõlgendatud eelnimetatud tavade keeluna ja samuti ei ole seda sellisena liikmesriikide õigusaktidesse üle võetud ega rakendatud⁽¹⁷⁾.

6.10 Lisaks kõnealustele ELi õigusaktidele on teistes traditsioonilistes vahendites kehtestatud aluspõhimõtted, mida omakorda toetavad ELi esmaste õigusaktide viimased arengud (Lissaboni leping ja Euroopa põhiõiguste harta).

⁽¹⁷⁾ 11. mai 2005. aasta direktiiv 2005/29/EÜ, artikli 5 lõige 3 (ELT L 149, 11.6.2005). Oma hiljutises ja tervitatavas teises näib komisjon siiski kaaluvat võimalust võidelda „kahtlaste või keelatud äriliste teadaannete kasutamise” vastu, mille hulka kuuluvad loodetavasti ka käesolevas dokumendis käsitletud teadaanded (COM(2011) 942 final, 11.1.2012).

6.11 Samal ajal on asjaomase valdkonna erialaspetsialistid nii rahvusvaheliselt kui ka eri liikmesriikides ja eelkõige EASA⁽¹⁸⁾ välja töötanud äritavasid käsitleva enesereguleerimise sätete kogumiku, millest nähtub selgelt pühendumine laste kaitsele. See ei kaota mitmetes rahvusvahelistes ja ühenduse asutustes välja toodud vajadust tagada laste austamise ja nende kaitsmise kõrge tase, et kindlustada nende kehaline, vaimne ja kõlbeline areng, pidades silmas nende endi huve, heaolu ning perekonnakonna ja -sidemete säilitamist.

7. Lastele ja noortele suunatud reklaam ning siseturu lõpuleviimine

7.1 Euroopa reklaami- ja turundusturg on väga konkurentsi-tilhe, parasjagu moes olevast sõltuv ning eriti tundlik majandus- ja finantskriiside tagajärgede suhtes. Olulised erinevused reklaami reguleerimisel liikmesriigi tasandil võivad avaldada mõju tulemustele ning lisaks takistada reklaamivaldkonna arengut siseturul ja olla diskrimineerimise ja ebaausama konkurentsi allikas. Eelkõige praegu kiirelt areneva lastele ja noortele suunatud reklaami puhul asetavad riikide õigusaktides erinevad olulised erinevused ja erinevad nõuded reklaamiettevõtjad ebavõrdsesse olukorda, nii et nad on sunnitud tegema suuremaid kulutusi, kohandamaks oma kampaaniaid eri tingimuste ja õigusnõuetega. Samuti soodustavad need erinevused ebaausamaid konkurentsitavasid, millega püütakse kõnealustest raskustest kõrvale hiilida ja turgu võita. Õigusnormide ühtlustamine, millega kehtestatakse kogu ELis sarnased tingimused ja viiakse kõnealuses valdkonnas lõpule siseturg, võib aidata otsustavalt kaasa sellise läbipaistvama turu loomisele, kus kõik reklaamiettevõtjad saavad oma äri ajada, toetudes oma oskustele ja suutlikkusele, mis on suunatud tarbijate nõudmiste tõhusale rahuldamisele, selle asemel et kasutada ära riikide õigusaktides erinevusi, kahjustades seejuures tervet ja ausat konkurentsi.

8. Kooskõlastatud ühenduse tasandi meetmete õiguslik alus lastele ja noortele suunatud reklaami valdkonnas

8.1 Käesoleva ajani on reklaami ELi tasandil reguleerivates ühenduse direktiivides võetud üldjuhul õiguslikuks aluseks siseturu lõpuleviimist käsitlevad aluslepingu sätted, mis on praegu artiklid 26 ja 114, kuigi suurte muudatustega. See on kindlasti oluline teemavaldkond, kuid ei tohiks olla ainuke. Teiste, konkreetsemalt teleringhäälingule suunatud ühenduse algatuste puhul võeti selle asemel õiguslikuks aluseks tekst, mida sel ajal kohaldati asutamisevabadusele ja teenuste vabadusele, mis vastab praegu – kuigi oluliselt muudetuna – artiklile 49 jj ning artiklile 56 jj. Hilisemates, kuid Lissaboni lepingule eelnevates lastekaitset ja lapspornot käsitlevates algatustes võeti kasutatav õiguslik alus õigusaktidest kriminaalasjades tehtava koostöö kohta.

⁽¹⁸⁾ Selles osas tasub rõhutada kommunikatsioonivõrkude, sisu ja tehnoloogia peadirektoraadi huvi koostada Euroopa heade tavade juhend (19.3.2012).

8.2 Väärrib meenutamist, et praeguses Lissaboni lepingus on sätestatud olulised muudatused kõikides kõnealustes küsimustes ja seal pakutakse palju uusi võimalusi ühenduse meetmeteks, mida peame suutma tõlgendada ja rakendada. Olulisim uuendus oli Euroopa põhiõiguste harta lisamine ELi esmastesse õigusaktidesse, millele järgnes kriminaal- ja tsiviilasjades tehtava koostöö õigusliku olemuse muutmine ja lõpuks muudatused aluslepingu paljudesse sätetesse, näiteks siseturu lõpuleviimist, tarbijakaitset ja inimvääriskuse austamist käsitlevatesse sätetesse. Komisjon on hiljuti esitanud andmekaitse-eeskirjade ettepanekute aluseks võtnud samuti Euroopa põhiõiguste harta ja eespool nimetatud Lissaboni lepingu sätteid.

8.3 Lastele ja noortele suunatud reklaami küsimus on esma-joones kodanikuõiguste ja põhiõiguste kaitsmise küsimus. Eelnimetatud harta artiklites 1, 3, 24, 33 ja 38 peitub oluline õiguslik alus, mis õigustab küllaldaselt ühenduse meetmete vajalikkust. Nendele peaksime kindlasti lisama Euroopa Liidu lepingu artikli 2, artikli 3 lõike 5 ja artikli 6 ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 4, 9 ja 10.

8.4 Selles valdkonnas on lisaks liikmesriikide valitsustele, olgu siis nõukogus või tõhustatud koostöö valdkonnas (Euroopa Liidu lepingu artikkel 20), ka riikide parlamentidel vastavalt

Euroopa Liidu lepingu artiklile 12 oluline osa ja neid kutsutakse üles kõnealust vastutust jagama.

8.5 Siseturu lõpuleviimine on kõnealuses valdkonnas samuti üks kõige olulisematest eesmärkidest, seetõttu hõlmavad seda Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõige 3 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 26 ja 114 jj. Lisaks avavad Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 12 ja 169 uued võimalused tarbijakaitsele. Menetlustega seotud küsimustes panevad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 67 jj, eelkõige artiklid 81 ja 82, aluse tsiviil- ja kriminaalmenetluse raamistikule, mis aitab täiendada laste ja noorte kaitsmise õiguslikku raamistikku kõnealuses valdkonnas.

8.6 Lõpuks järgib ühenduse tasandi lähenemisviis antud küsimuses subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet (Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõige 3 ja artikkel 4), kuna piiriülese mõõtmee eesmärki ei ole võimalik liikmesriikidel üksinda nende riiklike süsteemide raamespiisaval määral saavutada. Algatuse eesmärki saaks seega paremini saavutada ELi tasandi meetmetega kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. Algatuse ulatus tuleks sellele lisaks piiritleda endast konkreetseid praktilisi probleeme kujutavate küsimustega. Selles ei ole vaja tegeleda küsimustega, mida on asjakohasem käsitleda riiklikes õigusaktides, võttes seega nõuetekohaselt arvesse proportsionaalsuse põhimõtet.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Haavatavate rühmade õigused töökohal – eeskätt seksuaalse sättumuse alusel toimuv diskrimineerimine” (omaalgatuslik arvamus)

(2012/C 351/03)

Raportöör: **Thomas JANSON**

19. jaanuaril 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Haavatavate rühmade õigused töökohal – eeskätt seksuaalse sättumuse alusel toimuv diskrimineerimine”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 3. septembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18. ja 19. septembril 2012. aastal (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 130, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 14.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Inimeste igasugune negatiivne erikohtlemine nende grupikuuluvuse tõttu ohustab nii inimõigustel põhinevat demokraatiat kui ka majandusarengut Euroopa Liidus. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates on Euroopa Liidul kohustus läheneda kooskõlastatult selle valdkonna tegevuse eesmärkidele⁽¹⁾.

1.2 Tõhus võitlus diskrimineerimise vastu nõuab jõulisi meetmeid, mis põhinevad eri sidusrühmade osalemisel ning mille puhul tegutsevad ebasoodsamas olukorras rühmade esindajad koos sotsiaalpartneritega.

1.3 Käesolevas arvamuses nendib komitee, et seksuaalse sättumuse alusel toimuva diskrimineerimise osas on vaja teha suuremaid jõupingutusi, et vähendada ohtu langeda diskrimineerimise ohvriks. Selleks on vaja muu hulgas suuremaid ressursse töökohal toimuva diskrimineerimise uurimiseks ning välja tuleb töötada tegevuskava, et saavutada eesmärk kaotada diskrimineerimine seksuaalse sättumuse tõttu.

1.4 On selge, et majandus- ja sotsiaalsel kriisil on olnud tõsised tagajärjed haavatavate rühmade jaoks tööturul. Praegu ELi sotsiaalhoolekandesüsteemides tehtavad kärped suurendavad töötust ning nendega kaasneb ka võõraviha ja homofobia ning muude diskrimineerivate ja solvavate avalduste ja tegevuste sagemise oht. Komitee arvates on oluline, et EL ja liikmesriigid hindaksid paremini ja avatumalt praeguste kärpete põhjustavaid ohte haavatavatele rühmadele ja võtaksid asjakohaseid meetmeid.

⁽¹⁾ Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 21 on sätestatud: „Keelatud on igasugune diskrimineerimine, sealhulgas diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvahemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puute, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu.”

1.5 Komitee märgib, et ELis valitsevad LGBT kogukonna⁽²⁾ kohtlemises suured erinevused, ning on väga mures neile osaks saava diskrimineerimise pärast. See diskrimineerimine ohustab ELi põhiväärtusi ja liikumisvabadust.

1.6 Komitee kutsub komisjoni üles töötama välja tegevuskava lesbide, geide, bi- ja transseksuaalide diskrimineerimise vastu võitlemiseks ning rõhutab, et oluline on hõlmata LGBT perspektiiv kõikidesse poliitikavaldkondadesse.

1.7 Komitee toonitab kuivõrd oluline on, et kodanikuühiskond ja valitsused tegutseksid ühiselt stereotüüpide vastu võitlemisel ja teadlikkuse tõstmiseks lesbide, geide, bi- ja transseksuaalide õigustest. Sotsiaalpartnerite aruteludes ja läbirääkimistes tuleb aktiivselt käsitleda diskrimineerimist seksuaalse sättumuse või soolise identiteedi alusel. Sellega seoses tõstab komitee esile võrgustikke, mis võivad edendada võrdseid võimalusi ja avatud töökohal.

1.8 Komitee rõhutab, et teadmised sellest, mida sätestatakse ELi õigusaktides ja eeskirjades töökohal diskrimineerimise kohta, on olulised mitte ainult üksikisikute jaoks, vaid ka tööandjate ja ametiühingute jaoks. Ligi 45 % ELi kodanikest ei tea, et on olemas seadused, mis keelavad diskrimineerimise seksuaalse sättumuse alusel, ning komitee on seisukohal, et selle probleemiga tegelemiseks on vaja sihipäraseid teabekampaaniaid.

1.9 Komitee tunnistab eriprobleeme, millega puutuvad kokku transseksuaalid, ning leiab, et neid eriprobleeme tuleks käsitleda eraldi raportis.

⁽²⁾ Lesbid, geid, bi- ja transseksuaalid.

2. Diskrimineerimisega võitlemise põhjused

2.1 Euroopa Liit on rajatud vabaduse, demokraatia, inimõiguste ja põhivabaduste austamise ja õigusriigi põhimõtetele. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 19 antakse liidule volitused „astuda vajalikke samme, et võidelda diskrimineerimisega soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puute, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel”. Mis tahes diskrimineerimise vormiga võitlemine ning selle ennetamine on Euroopa Liidu õiguskindluse jaoks absoluutselt hädavajalikud. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 21 keelatakse igasugune diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähe- musse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu.

2.2 Lepingu eesmärkide saavutamiseks on vastu võetud mitmeid direktiive, nt direktiiv 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (uuestisõnastamine), direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, ning direktiiv 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust. Kaitse soolise ja rassilise diskrimineerimise eest on palju laialdasem kui kaitse diskrimineerimise eest usutunnistuse, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse alusel – see on asjaolu, mis võib mõjutada inimeste otsuseid teises ELi riigis töötamise, õppimise või reisimise kohta.

2.3 Võrdse kohtlemise puhul on oluline eeskätt inimõiguste edendamine, kuid ka kõigi Euroopa Liidu ressursside parim võimalik kasutamine. Diskrimineerimine on ressursside raiskamine ja viib asjaomaste rühmade sotsiaalse tõrjumiseni. Praegune sügav majandus- ja sotsiaalne kriis ELis, mis on sundinud paljusid riike kärpima oma hoolekandesüsteeme ja vähendama töötasusid, halvendab enamiku haavatavate rühmade olukorda. Seepärast on ELi mitmesugused diskrimineerimisvastased direktiivid olulised diskrimineerimisest ohustatud rühmade kaitsmiseks ja nende integreerimiseks tööturule. Liikmesriikidel lasub suur vastutus tagada, et diskrimineerimisvastaste direktiivide eesmärgid viiakse ellu.

2.4 Komitee on avaldanud rea arvamusi, milles esitatakse seisukohad diskrimineerimise eri vormide kohta. Komitee tervitas komisjoni ettepanekut direktiivi kohta, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust (2000/43/EÜ) ⁽³⁾. Samuti toetas komitee ideed esitada ettepanek vaid töökohta käsitleva direktiivi kohta, milles keelatakse diskrimineerimine usutunnistuse, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel. Komitee oli samuti seisukohal, et oluline on tagada kõigile liikmesriikide elanikele miinimumnõuetele vastav kaitse ja õigus diskrimineerimisvastase vaide esitamiseks. Komitee kutsus üles tegema suuremaid jõupingutusi mittediskrimineerimise majanduslike argumentide

uurimiseks ja nende väljatöötamiseks. Komitee avaldas kahetsust, et direktiivis ei mainitud diskrimineerivaid korraldusi ega ülelutseid teatud põhjustel diskrimineerimiseks.

2.5 Raamdirektiiv hõlmab nii otsest kui ka kaudset diskrimineerimist. Kaudne diskrimineerimine leiab aset siis, kui isikud võivad tegelikkuses sattuda ebasoodsamasse olukorda väliselt mittediskrimineeriva sätte või väliselt neutraalse kriteeriumi või tava tõttu ⁽⁴⁾.

2.6 Komitee on koostanud ka arvamuse teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest” ⁽⁵⁾, mis ei ole veel vastu võetud. Komitee tervitas direktiivi ettepanekut, kuna see peaks kaasa tooma kogu ELis ühtsed nõuded, et kaitsta kõigist Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklis 13 (nüüd Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 19) nimetatud põhjustest tuleneva diskrimineerimise vastu. Komitee avaldas siiski kahetsust, et direktiivis ei käsitleta piisavalt mitmekordset diskrimineerimist, ning kutsus komisjoni üles esitama vastava soovitusena. Komitee kutsus nõukogu üles võtma selles küsimuses vastu otsus eesmärgiga tugevdada haavatavate inimeste õigusi.

2.7 Mitmetes diskrimineerimise küsimusi (nt seoses vanuse, kolmandate riikide kodanike ja romadega) käsitlevates arvamustes on komitee toonud muu hulgas välja järgmised punktid ⁽⁶⁾:

- oluline on hõlmata diskrimineerimise vastu võitlemise jõupingutused kõigisse tegevusvaldkondadesse ning kajastada need nii ELi eelarves kui ka riikide eelarvetes;
- vaja on näitajaid olukorra kohta teabe saamiseks;
- mittediskrimineerimise rakendamine tuleks siduda strateegiaga „Euroopa 2020”;
- nii Euroopa Liidu kui ka liikmesriikide tasandil tuleks määratleda asjakohased ja tõhusad jõustamis- ja järelevalvemehhanismid;

⁽⁴⁾ Nõukogu direktiiv 2000/78/EÜ, 27. november 2000, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel.

⁽⁵⁾ ELT C 182, 4.8.2009, lk 19.

⁽⁶⁾ ELT C 318, 29.10.2011, lk 69; ELT C 354, 28.12.2010, lk 1; ELT C 347, 18.12.2010, lk 19; ELT C 376, 22.12.2011, lk 81; ELT C 182, 4.8.2009, lk 19; ELT C 77, 31.3.2009, lk 102; ELT C 10, 15.1.2008, lk 72; ELT C 110, 30.4.2004, lk 26; ELT C 318, 23.12.2006, lk 128; ELT C 77, 31.3.2009, lk 115; ELT C 318, 29.10.2011, lk 50; ELT C 204, 9.8.2008, lk 95; ELT C 256, 27.10.2007, lk 93.

⁽³⁾ ELT C 77, 31.3.2009, lk 102.

- haavatavate rühmade majandusliku sõltumatuse tagamiseks ja parandamiseks on vaja parandada nii töökohtade kvaliteeti kui ka kvantiteeti;
- oluline on, et vastutus perekonna ja majapidamise eest jaguneks sugude vahel võrdselt ning et sotsiaalkindlustusõigused oleksid individuaalsed;
- vaja on luua institutsioonilised struktuurid, nt Euroopa puudega inimestega tegelev komitee;
- valitseb oht, et majandus- ja sotsiaalne kriis suurendab kogu Euroopas sallimatust, võõravähi, rassismi ja homfoobia;
- integratsioon on keeruline ja pikaajaline ühiskondlik protsess, millel on palju mõõtmeid ja millesse on kaasatud palju sidusrühmi, eriti kohalikul tasandil.

2.8 Ei komitee ega komisjon ei ole tegelenud eraldi ja üksikasjalikult diskrimineerimisega seksuaalse sättumuse alusel ning puudub tegevuskava lesbide, geide, bi- ja transseksuaalide diskrimineerimise ohu vähendamiseks. Käesolevas arvamuses keskendutakse diskrimineerimisele seksuaalse sättumuse alusel, sest komitee arvates on kõnealuses valdkonnas vaja tegeleda poliitikakujundusega. Samas on oluline märkida, et on rida teisi haavatavaid rühmi, kes ei ole hõlmatud diskrimineerimise loetletud vormide alla, kuid kellel on raske tööturule pääseda või seal püsida. Mis tahes poliitika väljatöötamisel tuleb seega lähtuda üldisest lähenemisviisist.

3. Lesbide, geide, bi- ja transseksuaalide olukord tööturul

3.1 Probleemid õigusaktide rakendamisel ⁽⁷⁾

3.1.1 2009. aastal avaldas Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet kaks aruannet ⁽⁸⁾, milles analüüsiti lesbide, geide, bi- ja transseksuaalide olukorda. Põhiõiguste ameti mõned järeldused on välja toodud allpool. Üks esimesi järeldusi on, et on olemas diskrimineerimise põhjuste hierarhia, kus kaitse diskrimineerimise eest soo, rassi või etnilise kuuluvuse alusel on tugevam kui kaitse muude diskrimineerimise vormide eest. Siiski võib liikmesriikides täheldada järjest enam suundumust kaitsta kõigi diskrimineerimise põhjuste eest ühtviisi.

3.1.2 Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti andmetel on 18 liikmesriiki võrdse tööalase kohtlemise direktiivi rakendamisel läinud seksuaalse sättumuse alusel toimuva diskrimineerimise

osas miinimumnõuetest kaugemale. Seega on enamik liikmesriike viinud sisse seadused, mis tagavad kaitse seksuaalse sättumuse alusel toimuva diskrimineerimise eest väljaspool töökohta. Umbes 20 liikmesriigis on olemas asutused, mis vastutavad seksuaalse sättumuse alusel toimuva diskrimineerimise probleemidega tegelemise eest.

3.1.3 Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti aruannetes käsitletakse ka lesbide, geide, bi- ja transseksuaalide liikumisvabadust, mis on ELi ühtse tööturu oluline element. Sellega seoses tasub märkida, et perekonnaõigus kuulub riigi seadusandlikku pädevusse, mis tähendab, et eri liikmesriikides kehtivad samasooliste paaride suhtes erinevad eeskirjad. Samuti on riikidel erinevad traditsioonid suhtumises nt samasooliste abielusse ja partnerlustesse, kuid see võib kaasa tuua ka probleeme, kui inimesed kasutavad oma õigusi seoses isikute vaba liikumisega.

3.1.4 Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet märgib, et samasoolised paarid puutuvad isikute vaba liikumise õiguse kasutamisel kokku märkimisväärsete takistustega, sõltumata sellest, kas nad on abielus, registreeritud partnerluses või pikaajalises stabiilses suhtes. Põhiõiguste amet juhib tähelepanu sellele, et paljudel juhtudel tähendab see otsest diskrimineerimist ning et täpsustada tuleks liikmesriikide kohustusi seoses vaba liikumise direktiiviga ⁽⁹⁾.

3.2 Euroopa Liidu Kohus

3.2.1 Euroopa Kohus on langetanud otsuse kahes kohtuasjas seksuaalse sättumuse alusel toimunud diskrimineerimise kohta: Römer ja Maruko. Römeri kohtuasjas leidis Euroopa Kohus, et võrdse tööalase kohtlemise direktiiv keelab selle, et registreeritud partnerluse sõlminud ülalpeetav saab madalamat täiendavat vanaduspensionit kui abielus ülalpeetav, ning et tegemist on otsese diskrimineerimisega seksuaalse sättumuse alusel, kuna riigi seaduse järgi olid asjaomased isikud pensionite osas abielu isikutega võrreldavas õiguslikus ja tegelikus olukorras.

3.2.2 Maruko kohtuasjas leidis kohus, et direktiiv keelab sätteid, mille kohaselt ei ole lehestunud registreeritud partneril pärast teise partneri surma õigus lesepensionile samadel alustel nagu abikaasade puhul makstakse. Siiski sedastas kohus, et riigi kohus peab otsustama, kas registreeritud kooselu lehestunud pool on abikaasaga võrreldavas olukorras. Lisaks märkis kohus, et ELis valitsevad suured erinevused ning et üldiselt ei käsitleta abielu ja teisi õiguslikult tunnustatud suhtevorme samaväärselt.

3.3 Probleemid diskrimineerimisega töökohal

3.3.1 Raskused seksuaalse sättumuse avameelse tunnustamisega töökohal: Uuringud näitavad, et lesbid, geid, bi- ja transseksuaalid on tööturul sageli „nähtamatud“. Selle peamine põhjus on hirm tagakiusamise ees. Paljudel juhtudel väldivad nad ka seltskondlikku läbikäimist kolleegidega, et vältida oma seksuaalse

⁽⁷⁾ See osa põhineb Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti ja Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni raportitel.

⁽⁸⁾ „Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation in the EU Member States: Legal Analysis and Homophobia“ ja „Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II - The Social Situation“.

⁽⁹⁾ Direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil.

sättumuse ilmsiks tulekut. Kõige suuremaks osutus inimeste hirm rääkida töökohal oma seksuaalsest sättumusest ülemustele. Teatud valdkondades, nagu sõjavägi ja kirik, ollakse märkimisväärselt harvem avameelsed.

3.3.2 Spetsiifilised probleemid raskendavad töötamist: Lesbid, geid, bi- ja transseksuaalid on tööturul teiste haavatavate rühmadega võrreldes eriolukorras, kuna avatus oma seksuaalse sättumuse suhtes mõjutab nende tööelu. Sageli kujundavad lesbid, geid, bi- ja transseksuaalid oma seksuaalse sättumuse ilmsiks tuleku vältimiseks välja strateegiad, nt tööl olles vestlusteema vahetamine või vestlusringist lahkumine. Uuringud näitavad, et need pidevad jõupingutused töökohal laveerimiseks mõjutavad tervist ja tootlikkust. Lesbidele, geidele, bi- ja transseksuaalidele ELis osaks saav diskrimineerimine toob kaasa häbist tingitud emotsionaalset tõrjutust, millel on tagajärjed nii inimesele endale kui ka tööturul osalemisele. Komitee arvates peaksid ELi eri institutsioonid tegema aktiivseid jõupingutusi selle tõrjutusega võitlemiseks.

3.3.3 Probleemid tööturule juurdepääsul: Kui kedagi diskrimineeritakse seksuaalse sättumuse tõttu, siis on oluline, et tal oleks juurdepääs kaebuste esitamise mehhanismidele, näiteks riiklikule asutusele, kes tegeleb seesuguse diskrimineerimisega seotud kaebustega. Paljudes liikmesriikides lihtsalt ei ole sellist asutust.

3.3.4 Soovimatus kaebus esitada: Seksuaalse sättumuse alusel toimunud diskrimineerimise registreeritud juhtumite arv on tähelepanuväärselt väike. Selle põhjus on tõenäoliselt lesbide, geide, bi- ja transseksuaalide soovimatus avalikkuse ette tulla ja võimalik, et ka puudulikud teadmised oma õigustest. Samuti on oht, et kaebuse esitamisel kaotavad nad oma töö. Mõnel juhul on oluline, et kaebuse esitanud inimene saaks kaitset ühiskonnalt, et vältida kaebuse esitamise negatiivseid tagajärgi.

3.3.5 Puudulikud teadmised: Eurobaromeetri uuring näitas, et inimeste teadmised diskrimineerimisvastastest õigusaktidest on puudulikud. Ligi pooled (45 %) ELi kodanikud ei tea, et on olemas seadused, mis keelavad uute töötajate värbamisel diskrimineerimise seksuaalse sättumuse alusel. Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni uuring näitas ka, et ametiühingute teadlikkus LGBT valdkonna poliitikast ja meetmetest on puudulik. Vähenenud teadlikkus tööalastest õigustest peegeldub ka üldises teabe ja andmete puuduses erineva seksuaalse sättumusega

inimeste olukorrast ja läbielamistest. Uuringud on näidanud, et töökohal on teadlikkus seksuaalsest sättumusest ja soolisest identiteedist väga madal. Üldine vähenenud teadlikkus muudab teistsuguse seksuaalse sättumusega inimeste jaoks väga raskeks arutada soolise identiteedi või seksuaalsest sättumusest tingitud diskrimineerimise küsimust tööandjate või ametiühingutega. Seepärast tuleb eeskätt valdkondades, mille osas praegu on teadlikkus madal, teha jõupingutusi, et parandada teadmisi ELi kodanike õigustest.

3.3.6 Õiguskaitse ja muud diskrimineerimise vähendamise meetmed: Mõnes riigis on õiguskaitse sisseviimine ning võrdsete õiguste parem tagamine riigi tasandil aidanud tõsta avalikkuse teadlikkust üldisemalt ning sellel on olnud ka positiivne mõju ametiühingutele ja tööandjatele. Põhiõiguste ameti uuringus ei mainita peaaegu üldse tööandjate vastutust, mis rõhutab juhtkonna vastutuse tähtsust. Mitmekesisuse arvestamisel ja avatud kultuuril on lesbidele, geidele, bi- ja transseksuaalidele töökohal positiivne mõju. Mitmekesisusega arvestamine ei pruugi diskrimineerimist ära hoida, kuid see on oluline esimene samm igas organisatsioonis.

3.3.7 Diskrimineerimise ulatus: Töökohal toimuva LGBT kogukonna diskrimineerimise ulatuse väljaselgitamiseks on läbi viidud mitmeid uuringuid. Need uuringud on näidanud, et peaaegu pooled kõnealusest rühmast ei ole oma seksuaalse sättumuse osas avatud ning et üks kolmandik kuni pooled nendest, kes on avatud, kogevad töökohal otsest diskrimineerimist või solvavaid märkusi ja eelarvamusi.

3.3.8 ELis on läbi viidud projekte, kuhu on kaasatud tööandjad, ametiühingud ja vabatahtlike sektor. Komisjon toetas neid projekte rahaliselt, mis suurendas projektide õiguspärasust. Prantsusmaal on ühe sektori tööandjad ja ametiühingud sõlminud kokkuleppe samasooliste perekondade võrdsete õiguste kohta. Rootsi ametiühing Vision pakub koolitusi LGBT teemal eesmärgiga tõsta teadlikkust tööl toimuvast diskrimineerimisest. Kogemused näitavad, et koos tegutsedes on täiesti võimalik muuta tööturul teistsuguse seksuaalse sättumusega inimeste olukorda. Komitee märgib kahetsusega, et sedalaadi tegevused on harvad, ja kutsub sellest tulenevalt Euroopa Komisjoni üles levitama parimaid tavasid ning sotsiaalpartnereid võitlema palju aktiivsemalt lesbide, geide, bi- ja transseksuaalide diskrimineerimise vastu töökohal.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Sisserändajatest ettevõtjate panus majandusse” (omaalgatuslik arvamus)

(2012/C 351/04)

Raportöör: **Brenda KING**

19. jaanuaril 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Sisserändajatest ettevõtjate panus ELi majandusse”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 3. septembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril 2012 (18. septembri 2012 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 135, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 10.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Sisserändajate ettevõtlustegevuse panus Euroopas on viimase kümne aasta jooksul kasvanud. Nad aitavad kaasa majanduskasvule ja uute töökohtade loomisele, äratades ellu sageli juba unarusse jäetud oskusi ja kutsealasi ning võttes üha rohkem osa lisaväärtusega kaupade ja teenuste pakkumisest. Nad moodustavad ka tähtsa ühenduse maailmaturgudega ja on olulised sisserändajate integreerimisel tööturule, kuna lisaks töökohtade loomisele iseendale loovad nad ka üha rohkem töökohti nii sisserändajatele kui ka kohalikule elanikkonnale.⁽¹⁾

1.2 EL on avalikult tunnustanud olulist panust, mille sisserändajatest ettevõtjad saavad anda jätkusuutlikku majanduskasvu ja tööhõivesse. Siiski on tähtis, et kõnealust tunnustust ei vaadeldaks eraldi või lahus ELi poliitikaloojate esmastest prioriteetidest. Seepärast peaks elujõuline, jätkusuutlik ja kasvule orienteeritud sisserändajate ettevõtluse sektor saama üheks osaks majanduskasvu ja tööhõive strateegiast, Euroopa väikeettevõtlusalgatusel „Small Business Act”, strateegiast „Euroopa 2020” ja uuest COSMEst, kuna need on juba asetanud lisaväärtusega VKEd kiire kasvu tähtsuse jätkusuutlikule majanduskasvule orienteeritud ELi majanduse keskmesse.

1.3 Sisserändajatest ettevõtjad suurendavad sisserändajate sotsiaalseid võimalusi, edendavad juhtrolli võtmist sotsiaalvaldkonnas, näitavad kogu ühiskonnale ja ennekõike noortele eeskujul, lisavad enesekindlust ja edendavad tänavate ja linnosade taaselustamise kaudu sotsiaalset ühtekuuluvust.

1.4 Komitee tervitab komisjoni teatist,⁽²⁾ milles tunnustatakse „sisserändajate olulist rolli ettevõtjatena” ja nenditakse, et „tuleks tugevdada ka nende loovust ja innovatsioonivõimet”. Komitee tervitab ka avaldust, et „riikidevahelise ettevõtluse edendamine dünaamilisema strateegia kaudu soosib nii ELis kui ka

partnerriigis tegutsevaid ettevõtjaid. Sellised ettevõtted võivad luua töökohti päritoluriikides ning toovad kasu nii rändajate integreerimise kui ka riikide vahelise kaubanduse seisukohalt.”

1.5 Kuna kasvav tööpuudus muudab kvaliteetsete töökohtade loomise ELi jaoks kriitiliseks prioriteediks, on nüüd isegi veel tähtsam, et ELi poliitikalojad tunnustaksid olulist panust, mille sisserändajatele kuuluvad ettevõtted annavad ELi majandusse nii kohalikel turgudel kui üha suuremas osas ka rahvusvahelistel turgudel, kus endiselt püsib nõudmine ELis pärit kaupade ja teenuste järele. See on kooskõlas komisjoni strateegiaga, mis on suunatud väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete aitamiseks nende laienemisel väljapoole ELi, kuna rahvusvaheline haare tugevdab majanduskasvu, lisab konkurentsivõimet ja toetab ELis asuvate ettevõtete pikaajalist jätkusuutlikkust.

1.6 Kuna on sätestatud, et sisserändajatest ettevõtjate „loovust ja innovatsioonivõimet” on vaja tugevdada, siis soovib komitee võtta erimeetmed ELi, liikmesriikide ja kohalikul tasandil. See tähendab kaotada diskrimineerimine ja luua kõigile võrdsed tingimused, et nad saaksid anda oma panuse kaasavasse majanduskasvu ja kvaliteetsete töökohtade loomisse.

1.6.1 ELi tasandil peaksid poliitikalojad tegema järgmist.

— Tunnustama võimalusi, mida pakub sisserändajate ettevõtlus majanduskasvu suurendamiseks strateegia „Euroopa 2020” raames.

— Tunnustama võimalusi, mida pakuks sisserändajate ettevõtlus töökohtade loojana, kui see oleks lülitatud Euroopa tööhõivestrateegiasse. Praegu keskendub strateegia üksnes palgatööle kui sisserändajate integreerimise vahendile.

⁽¹⁾ Rath, J., Eurofound (2011), „Promoting ethnic entrepreneurship in European cities”, Euroopa Liidu väljaannete talitus, Luxembourg.

⁽²⁾ „Kolmandate riikide kodanike integratsiooni Euroopa töökava” – COM(2011) 455 final ja SEC(2011) 957 final.

- Tunnustama siserändajate ettevõtlust kui osa ELi siserändajate integratsioonipoliitikast.
- Koostöös Eurostati ja liikmesriikidega määratlema ja koguma usaldusväärset ühtlustatud statistikat siserändajatest ettevõtjate majandusliku ja sotsiaalse panuse kohta kogu ELis. See aitaks ELil kujundada paremat immigratsioonipoliitikat.
- Soosima ka edaspidi riigiabi andmist ettevõtjatele tagamaks, et innovatsioon, ettevõtlus ja ettevõtete kasv ei kannataks seetõttu, et sobiv rahastamine pole elujõulisele ettevõttele kättesaadav.
- Kehtestama raamistiku, mille abil tõsta teadlikkust headest tavadest ning julgustama nende jagamist programmides, mis suurendavad siserändajatest ettevõtjate suutlikkust ja jätkusuutlikkust.
- Arendama strateegilisi suhteid nende päritoluriikidega, mis praegu otsivad aktiivselt võimalusi kaasata oma ELi diasporaakogukonnad ettevõtlustegevusse nii päritoluriigis kui ka ELis.
- Kui see on asjakohane, kasutama kaubanduslepinguid vahendina, mille abil julgustada ELis asuvate siserändajatest ettevõtjate ja nende päritoluriikide vahelist ühistegevust. Seeläbi toetatakse ELi strateegiat, millega aidatakse väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetel laieneda väljapoole ELi.

1.6.2 Liikmesriigid peaksid tegema järgmist.

- Tunnustama ja edendama siserändajate ettevõtlust osana laiemast integratsioonipoliitikast.
- Läbi vaatama ettevõtete loomist üldiselt reguleeriva ja struktureeriva raamistiku, vähendades ebavajalikke haldusnõudeid, mis võivad ettevõtte loomist takistada.
- Minimeerima ebaseadusliku siserände ohtu ja eelkõige ebaseaduslikku tööhõivet, rakendades Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2009. aasta direktiivi 2009/52/EÜ⁽³⁾ artiklit 14, milles liikmesriikidelt nõutakse, „et nende territooriumil kontrollitakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töötamist tõhusalt ja piisavalt”.
- Aitama suurendada pikaajalist tööhõivet, pakkudes rohkem toetust siserändajate juba loodud ettevõtetele, eelkõige naiste ja noorte ettevõtetele, et need muutuksid jätkusuutlikumaks.
- Suurendada teadlikkust vahendusorganisatsioonidest, näiteks ametiühingud, kaubanduskojad ja ühistud, ja tugevdada

nende suutlikkust, et nad saaksid ettevõtteid toetada selliste õiguslike nõuete täitmisel nagu töö- ja maksueeskirjad.

1.6.3 Kohalikud omavalitsused ja kodanikuühiskond, sealhulgas sotsiaalpartnerid, peaksid tegema järgmist.

- Jätkama programme, mis suurendavad siserändajatest ettevõtjate inim- ja sotsiaalkapitali, pakkudes mitmesuguseid teenuseid, näiteks nõustamine ja teavitamine, koolitus, kaasamine võrgustikku ning juhendamine.
- Looma siserändajatest ettevõtjatele uusi võimalusi või neid suurendama, parandades nimetatud ettevõtjate esindusorganisatsioonide juurdepääsu laiematele organisatsioonidele.
- Suurendama siserändajate ettevõtete jätkusuutlikkust. Pelgalt idufirmadele keskendumise asemel tuleks pöörata rohkem tähelepanu juba loodud siserändajate ettevõtetele, eelkõige suure lisaväärtusega sektorites.
- Juurdepääs krediidile on ettevõtluses väga oluline teema, sellepärast tuleks võtta kasutusele rohkem programme siserändajatest ettevõtjate finantskapitali suurendamiseks ning:
 - teavitada nimetatud ettevõtjaid rahastamisallikatest,
 - pakkuda neile konkreetset koolitust,
 - suurendada krediidasutuste teadmisi, oskusi ja arusaamist seoses selle konkreetse äriklendirühmaga.

2. Komitee üldised märkused

2.1 Euroopa Liit seisab silmitsi oluliste demograafiliste muutustega: rahvastiku vähenemine mitmetes piirkondades, rahvastiku kiire vananemine ning madal sündivus. Siiski kasvas ajavahemikus 2004–2008 ELi üldine rahvastik igal aastal umbes 2 miljoni inimese võrra suuresti tänu rändesaldole. Siserändajad on andnud oma panuse vastuvõtivate riikide majandusarengusse mitmel viisil, tuues kaasa uusi oskusi ja andeid, aidates vähendada tööjõupuudust ning luues ettevõtjatena uusi ettevõtteid.

2.2 Siserändajate otsene panus majandusse uute ettevõtete loomise kaudu on aspekt, millele on pööratud vähe tähelepanu. Käesolev arvamus laiendab olemasolevaid teadmisi siserändajate ettevõtlusest ning soovib soodustada ja tunnustada siserändajate ettevõtete edukust, tõhustades veelgi nende panust majandusarengusse.

⁽³⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=O:L:2009:168:0024:0032:ET:PDF>.

2.3 Sisserändajate ettevõtluse ja töökohtade loomise võrdlus ELi liikmesriikide lõikes on raske, kuna eri riikides on kättesaadavad eri teabeallikad ning puudub rahvusvaheliselt kokku lepitud sisserändajast ettevõtja mõiste.

2.4 Käesolev dokument põhineb suures osas ettekannetele, mis esitati EMSK immigratsiooni ja integratsiooniga tegeleva alalise uurimisrühma 24. novembri 2011. aasta arutelul⁽⁴⁾ sisserändajatest ettevõtjate panuse kohta ELi majandusse.

2.5 Sisserändajast ettevõtjat määratletakse kui mistahes ettevõtte omanikku, kes on sündinud väljaspool Euroopa Liitu ning „kes tahab majandustegevuse loomise või laiendamise kaudu toota väärtusi”.⁽⁵⁾ Ettevõtja võib olla füüsilisest isikust ettevõtja, s.t töötada iseseisvalt, või palgata endale töajõudu.⁽⁶⁾

2.6 Käesolevas arvamuses keskendutakse füüsilisest isikust ettevõtjatele, kasutades ELi tööajajuuringu andmeid, et võrrelda olukorda liikmesriigiti ning sisserändajatest ettevõtjate ja kohalike ettevõtjate vahel. Lisaks pööratakse analüüsis peatahelepanu mittepõllumajanduslikele ettevõtjatele, kuna see on ettevõtlust käsitleva uuringu puhul tavapärase.

3. Sisserändajatest ettevõtjate eripära

3.1 Sisserändajad on ettevõtlikumad

3.1.1 ELi tööajajuuringu⁽⁷⁾ näitab, et sisserändajate ettevõtluse areng ELi ulatuses on varieeruv: näiteks kui Ühendkuningriigis, Prantsusmaal, Belgias, Taanis ja Rootsis on sisserändajatest ettevõtjate osakaal üldises tööhõives kohalikust elanikkonnast 1,5–2,9 protsendipunkti võrra kõrgem, siis siis Portugalis, Hispaanias, Itaalias, Kreekas, Iirimaa, Saksamaal ja Austrias on osakaal kohaliku elanikkonnaga võrreldes väiksem.

3.1.2 Piirkonniti on füüsilisest isikust ettevõtjate (kohalike ja sisserännanute) üldine osakaal kõrgem Lõuna-Euroopas ning Kesk- ja Ida-Euroopas. Siiski võib Kesk- ja Ida-Euroopas näha tendentsi, et sisserändajad on altimad hakkama füüsilisest isikust ettevõtjaks kui kohalikud, kuna Lõuna-Euroopas on see vastupididi.

3.1.3 Sisserändajate ülekaal Poola, Slovaki Vabariigi, Tšehhi Vabariigi ja Ungari füüsilisest isikust ettevõtjate seas võib olla osalt tingitud suhteliselt paindlikest viisaeskirjadest sisserändajatest ettevõtjate suhtes ja tööhõive olukorrast nendes riikides. Lõuna-Euroopa riikide madalamad näitajad sisserändajate ettevõtluse osas võivad olla põhjustatud asjaolust, et nendesse riikidesse rännanutel pole võib-olla jätkunud aega koguda

ettevõtte loomiseks vajalikku inim-, füüsilist ja sotsiaalkapitali, sest nad ei oska kuigi hästi kohalikku keelt või on neil tekkinud raskusi oma kvalifikatsiooni tunnustamisega.

3.1.4 Andmed kindla aasta uute ettevõtjate arvu kohta näitavad samuti, et sisserändajad kalduvad olema kohalikest ettevõtlikumad. Ajavahemikus 1998–2008 kahekordistus sisserändajatest uute ettevõtjate keskmine iga-aastane arv Saksamaal (üle 100 000 aastas), Ühendkuningriigis (peaaegu 90 000 aastas). Hispaanias ja Itaalias suurenes keskmine iga-aastane arv vastavalt kuus korda (üle 75 000 aastas) ja kaheksa korda (üle 46 000). Ka Prantsusmaal tunnustati samal ajavahemikul kerget kasvu (üle 35 000)⁽⁸⁾.

3.1.5 Peale selle on sisserändajad kohalikest ettevõtlikumad ka suhtarvu poolest riigi rahvastikku. Näiteks Ühendkuningriigis, kus sisserännanud moodustavad 8 % riigi elanikkonnast, omavad nad umbes 12 % kõigist Ühendkuningriigi VKEdest.

3.1.6 Need tulemused on kooskõlas USA hiljutise uurimusega, mis näitab, et sisserännanute osa väikeettevõtete omanike hulgas on 18 %, võrreldes nende osaga üldisest elanikkonnast 13 % ja tööajajuuringu 16 %.⁽⁹⁾

3.2 Sisserännanute ettevõtete jätkusuutlikkus

3.2.1 Kuigi ettevõtlusse siirdumise määr on sisserändajate hulgas iga aastaga aina kõrgem, on kõrgem ka ettevõtlusest lahkumine. See madalam püsijäämise määr võib osutada, et füüsiliste isikute ettevõtlus on vaheaste palgatööle suundumisel, aga võib ka olla, et sisserändajate ettevõtted sagedamini ebaõnnestuvad. Näiteks Prantsusmaal tegutseb viis aastat pärast loomist veel ainult 40 % välismaalaste omanduses olevatest ettevõtetest, samas kui Prantsuse kodanike loodud ettevõtetest on jäänud püsima 54 %.⁽¹⁰⁾ OECD uurimus⁽¹¹⁾ on näidanud, et isegi ettevõtjate kvalifikatsiooni, kogemusi ja muid tegureid arvesse võttes on sisserändajate ettevõtete püsijäämise võimalus 27 % võrra väiksem kui kohalike elanike ettevõtetel.

3.3 Kõrge lisaväärtusega sektorid

3.3.1 Sisserändajatest ettevõtjate tegevusvaldkondade ulatus vastuvõtvast riigis on sama lai kui kohalikel ettevõtjatel. Algselt peamiselt oma etnilise enklavi elanikkonda teenindavate ettevõtete selline muutus on osalt põhjustatud paljude sisserändajate haridustaseme tõusust, samuti nihetest postindustrialsete ühiskondade majandusstruktuurides.

⁽⁸⁾ Stats link: <http://dx.doi.org/10.1787/888932442104>.

⁽⁹⁾ <http://www.fiscalpolicy.org/immigrant-small-business-owners-FPI-20120614.pdf>.

⁽¹⁰⁾ Breem, Y. (2009), “Les entreprises créées en 2002 par des ressortissants des pays tiers: de plus grandes difficultés à survivre”, Infos Migrations, No. 13, Département des statistiques, des études et de la documentation (DSED), Ministère de l'Immigration, de l'Intégration, de l'Identité nationale et du Développement solidaire.

⁽¹¹⁾ Open for Business: Migrant Entrepreneurship in OECD Countries, 2010.

⁽⁴⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-migrant-entrepreneurs-contribution-present>.

⁽⁵⁾ OECD määratlus ettevõtja kohta. OECD, 2008

⁽⁶⁾ Rath, J., Eurofound (2011), “Promoting ethnic entrepreneurship in European cities”, Euroopa Liidu väljaannete talitus, Luxembourg.

⁽⁷⁾ Vt. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/data/database.

3.3.2 Kuigi suur hulk välismaal sündinud ettevõtjaid tegutseb Euroopas sektorites, mida traditsiooniliselt seostatakse sisse- rändajate ettevõtetega (nt hulgi- ja jaemüük), töötavad paljud ka väljaspool traditsioonilise etnilise ettevõtluse sektoreid – peaaegu 18 % sisse- rändajatest ettevõtjaid tegutseb ehitussektoris, umbes 8 % erialaspetsialistina või teaduslik-tehnilises sektoris, umbes 6 % tootmissektoris ja veel 6 % tervishoius ja sotsiaalhoolekan- des.

3.4 Profiil

3.4.1 Sisse- rännanud ja kohalike ettevõtjate üldine profiil on selle poolest sarnane, et tegemist on üldiselt *töölalaste kogemus- tega meessoost* isikutega, kellest rohkem kui kolm neljandikku on *üle 35 aasta vana*. Sisse- rännanud ja kohalikud ettevõtjad on keskmiselt vanemad kui palgatöölised. See nähtus võib olla seletatav vajadusega koguda piisavalt sotsiaal- ja füüsilist kapitali ning kogemusi, enne kui suudetakse luua oma ettevõtte.

3.4.2 Sisse- rändajatest ettevõtjate *keskmine haridustase on kõrgem* kui kohalikel ning umbes 30–40 % sisse- rändajatest ette- võtjatel on kõrgharidus.

3.4.3 Peaaegu kaks kolmandikku sisse- rändajatest ettevõtjaid on elanud vastuvõtvast riigis *üle kümne aasta*, võrreldes napilt üle 50 % sisse- rännanud palgatöölisega.

3.4.4 Eri päritolupiirkondade sisse- rändajad ei ole ühtemoodi aktiivsed ettevõtteid looma; Aasiast sisse- rännanud on kõige aktiivsemad, Ladina-Ameerikast ja Aafrikast kõige vähem aktiiv- sed. Olulist osa erinevustest eri sisse- rändajate rühmade ettevõt- luskäitumises võib seletada erinevustega hariduses ja jõukuses. Täiendavaks seletuseks on asjaolu, et mõne päritolumaajama- janduses on traditsiooniliselt suurem osakaal ettevõtjatel ning sellis- test riikidest sisse- rännanud loovad vastuvõtvast riigis suurema tõenäosusega oma ettevõtte.

3.4.4.1 Tuleks märkida, et sisse- rännanute olukord pole pärit- olupiirkonniti ühtlane. Näiteks viitavad Ühendkuningriigi arvud sellele, et kui vaadelda Pakistani sisse- rändajate tööhõive suhet India sisse- rändajate tööhõivega, võiks mees- ja naistööliste osakaalud selles rühmas suurene- da vastavalt 24 % ja 136 %, see tähendab umbes 96 000 inimese võrra.

4. ELi taust

4.1 Stockholmi programmiga kehtestatakse ajakava Euroopa Liidu meetmeteks justitsi- ja sise- küsimuste valdkonnas ajavahe- mikuks 2010–2014; üks selle aspektidest on sisse- rändajate edukas integreerimine, et tugevdada demokraatlikke väärtusi ja sotsiaalset ühtekuuluvust ning edendada kultuuridevahelisi dialoogi kõigil tasanditel.

4.2 Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fond eelarvega 825 miljonit eurot aastateks 2007–2013 toetab

liikmesriikide ja ELi algatusi, mis hõlbustavad kolmandatest riikidest sisse- rändajate integreerimist Euroopa ühiskondadesse ning hõlmab projekte sisse- rändajate ettevõtluse ja sisse- rändajate ettevõtluskoolituse valdkonnas. ⁽¹²⁾

4.3 Komisjoni teatises ⁽¹³⁾ „Kolmandate riikide kodanike integreerimise Euroopa töökava” tunnistatakse sisse- rändajate ettevõtluse tähtsat rolli, siiski puudub Euroopa juhtalgatustes (näiteks strateegias „Euroopa 2020”) nende potentsiaalne panus jätkusuutlikku majanduskasvu ja tööhõivesse.

4.4 ELi tööhõive pakett keskendub palgatööle kui sisse- rändajate integreerimise vahendile. Sellest on siiski välja jäetud sisse- rändajatest ettevõtjate roll, kes võivad anda oma panuse jätku- suutlike kõrge kvalifikatsiooniga töökohtade loomisse ning hõlbustada sisse- rändajate ja kohalike kodanike majanduslikku ja sotsiaalset kaasamist.

4.5 ELi poliitikaloogid peaksid lülitama sisse- rändajate ettevõt- luse aktiivselt ja järjekindlalt ELi strateegiasse. Peale selle tuleks tunnustada ja toetada ka sisse- rändajatest ettevõtjate rolli sisse- rändajate integreerimisstrateegias.

5. Sisse- rändajatest ettevõtjate panus

5.1 Tööturg

5.1.1 ELi tööjõu-uuring (1998–2008) tõstab esile sisse- rändajatest ettevõtjate positiivset panust tööhõivesse, isegi kui enamik ettevõtjaid (kohalikke ja sisse- rännanuid) annab tööd üksnes iseendale.

5.1.2 Nad loovad keskmiselt 1,4 kuni 2,1 täiendavat töökohta. Siiski näitab võrdlus kohalike ettevõtjatega, et sisse- rändajatest ettevõtjad loovad suhteliselt vähem töökohti. Erandiks sellest üldisest tähelepanekust on Tšehhi Vabariik, Ungari, Slovaki Vabariik ja Ühendkuningriik, kus sisse- rändajatest ette- võtjad näivad loovat rohkem töökohti kui kohalikud ettevõtjad.

5.1.3 Panus üldisesse tööhõivesse on aja jooksul kasvanud. Aastatel 1998–2008 kasvas sisse- rändajatest ettevõtjate poolt palgatud töötajate arv Hispaanias, Itaalias, Austrias, Saksamaal ja Madalmaades, Ühendkuningriigis ja Prantsusmaal on nende panus tööhõivesse olnud pidevalt kõrge. Näiteks nii 2007. kui ka 2008. aastal palkasid sisse- rändajatest ettevõtjad igal aastal üle 750 000 töötaja Saksamaal, ligikaudu pool miljonit Ühendku- ningriigis ja Hispaanias, peaaegu 400 000 Prantsusmaal ja umbes 300 000 Itaalias.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/integration-fund/index_en.htm.

⁽¹³⁾ COM(2011) 455 final ja SEC (2011) 957 final.

5.1.4 Suhtarvuna on see panus võrdne umbes 1,5–3 %-ga tööjõu koguhõivest. Riigid, kus sisserändajate panus üldisesse tööhõivesse on kõige suurem, on Luksemburg (8,5 %) ja Iirimaa (4,9 %). Kuigi andmed ei ole piisavad, et kindlaks teha, kas sisserändajad palkavad enamasti teisi sisserändajaid või mitte, on mõned uurimused näidanud, et sisserändajad palkavad nii kohalikke elanikke kui ka teisi sisserändajaid.

5.2 Majandus

5.2.1 Sisserändajatest ettevõtjate panus ei piirdu töökohtade loomisega, nad annavad oma panuse ka vastuvõtva riigi üldisesse majanduskasvu. On väga raske koguda tõeseid empiirilisi tõendeid tegelike panuste kohta ELi majandusse, siiski on olemas Ühendkuningriigi andmeid, mis näitavad, et nende panus Ühendkuningriigi majandusse on eeldatavalt 25 miljardit inglise naela aastas – 6 % väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete kogulisandväärtusest (430 miljardit inglise naela 2007. aastal).⁽¹⁴⁾

5.2.2 See on võrreldav USA uurimusega, mis näitab, et väikeettevõtted, millest rohkem kui 50 % moodustavad sisserändajate ettevõtted, annavad eeldatavasti 776 miljardit USA dollarit aastas – 13 % väikeste ettevõtete kogupanusest (6 triljonit USA dollarit 2007. aastal).

5.2.3 Veel on olemas andmed Prantsusmaalt, mille kohaselt said sisserändajad 2009. aastal Prantsuse riigilt 47,9 miljardit eurot (heaolu, majutus, haridus jne), nendepoolne panus oli aga 60,3 miljardit eurot – teisisõnu tekitasid sisserändajad riigile rahalisi vahendeid juurde summas 12,4 miljardit eurot.⁽¹⁵⁾

5.2.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et nimetatud ettevõtjate panus ELi oleks suurem, kui

mitteametlikus majanduses osalevatele sisserändajatest ettevõtjatele antaks toetust, mida nad vajavad üleminekuks ametlikku majandusse.

5.3 Kaubandus

5.3.1 On olemas ka tõendeid, et sisserändajatest ettevõtjad aitavad luua vastuvõtvale riigile kaubandusvõimalusi, kuna nad alandavad oma päritoluriikidega toimuvate kaubatehingute kulusid, kasutades selleks oma kontaktvõrgustikke ja teadmisi turgude kohta päritoluriikides. Näiteks Rootsis suunab 22 % välismaalastele kuuluvatest ettevõtetest oma kaubad ja teenused vähemalt osaliselt välisurule, aga kohalikele kuuluvatest ettevõtetest üksnes 15 %.⁽¹⁶⁾ Samuti on tõestatud, et sisserändajate hulga suurenemisega Rootsis 10 % võrra kaasnes ekspordi suurenemine keskmiselt 6 % ja impordi suurenemine 9 %⁽¹⁷⁾. Need andmed viitavad, et sisserändajad võivad mängida tähtsat rolli väliskaubanduse hõlbustamisel, vähendades oma päritoluriikide kaudseid kaubandustõkkeid.

5.3.2 Teine näide on Ühendkuningriik. Sisserändajatest ettevõtjad annavad otsese juurdepääsu kasvavale diasporaakogukonnale, mille hinnanguline sissetulek ületab 30 miljonit eurot, samuti avavad uusi kaubandusvõimalusi sellistel maailmaturgudel nagu India, Hiina ja Aafrika riigid, Kariibi mere riigid ja Ladina-Ameerika.

5.4 Tuleks märkida, et sisserändajate ettevõtlus pole oluline mitte ainult töökohtade loomise ja majanduse mõttes. See võib suurendada sisserändajate sotsiaalseid võimalusi, edendada juhtrolli võtmist sotsiaalvaldkonnas, lisada enesekindlust ning edendada tänavate ja linnaosade taaselustamise kaudu sotsiaalset ühtekuuluvust.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹⁴⁾ <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/enterprise/docs/b/11-515-bigger-better-business-helping-small-firms>

⁽¹⁵⁾ <http://www.europeanvoice.com/article/imported/time-to-value-migrants-contribution/74527.aspx>

⁽¹⁶⁾ Rootsi majandus- ja regionaalkasvu agentuur (2007).

⁽¹⁷⁾ Hatzigeorgiou. OECD (2010).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Naistevastase koduvägivalla kaotamine” (omaalgatuslik arvamus)

(2012/C 351/05)

Raportöör: **Mário SOARES**

24. mail 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„Naistevastase koduvägivalla kaotamine”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektion võttis arvamuse vastu 3. septembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 138, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 7.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Komitee on käsitlenud koduvägivalda juba 2006. aastal arvamuses „Naistevastane koduvägivald”⁽¹⁾, väljendades kodanikuühiskonna muret selles küsimuses. Esitatud soovitus on endiselt kehtivad, mistõttu ei võeta neid käesolevasse arvamusse üle.

1.2 Kodanikuühiskonna esindajana ning olles teadlik soopõhise vägivalla, sealhulgas koduvägivalla problemaatika olulisusest kõikide inimeste jaoks, kinnitab komitee taaskord, et ta kasutab kõiki vahendeid asjaomase nähtuse vastu võitlemiseks ning kavandab muuhulgas selleteemaliste arutelude korraldamist iga kahe aasta järel.

1.3 Komitee esitab ELi institutsioonidele ja liikmesriikidele järgmised soovitus

1.3.1 **Inimõigused:** käsitleda soolist koduvägivalda kui inimõiguste rikkumist, mis võimaldab kujundada probleemi lahendamiseks välja ühtse ja valdkondadeülese käsitluse;

1.3.2 **Turvaohud ja -riskid:** võtta meetmeid turvaohude ja -riskide muutmiseks, juurutades arusaama, et naistevastane koduvägivald ei ole isiklik ega pereringi probleem, mis puudutab inimeste eraelu, vaid avaliku turvalisuse ja korra küsimus;

1.3.3 **Ennetamine:** kujundada välja koduvägivalla ennetamise poliitika, luues mitmekülgset abi pakkuvaid tugikeskusi, millele tagatakse vajalikud vahendid ja personal, ning koostades ministeeriumidevahelisi tegevuskavasid, et kaasata mehed ja noored koduvägivalla kaotamise;

1.3.4 **Turvapoliitika:** tagada vägivalla all kannatanud naistele eelisjuurdepääs majutusele, majandusabile, koolitusele, aga ka väärikale tööle, mis on kooskõlas põhimõttega „võrdse töö eest võrdne palk”;

1.3.5 **Statistiliste kriteeriumide ühtlustamine:** jätkata soolise vägivalla juhtumite registreerimise ühtlustamist, et tagada kogutud andmete võrreldavus;

1.3.6 **Haridus:** tagada hariduse roll mõttelaadi muutmises, mis tähendab muu hulgas tõeliste kooskõlastatud õppeprogrammide elluviimist, sooliste stereotüüpide kaotamist kooliõpikutes, aga ka õpetajate alg- ja jätkukoolitamist soolise vägivalla, eelkõige koduvägivalla teemal;

1.3.7 **Meedia:** tagada audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi⁽²⁾ tõhus rakendamine, et peatada naiste negatiivse kuvandi levitamine meedias, eelkõige reklaamides;

1.3.8 **Tervis:** propageerida arusaama, et naistevastane koduvägivald on tervise valdkonna riskitegur;

1.3.9 **Ühine vastutus:** tugevdada ja toetada meetmeid, millega soodustatakse naiste ja meeste ühise vastutuse võtmist laste kasvatamise, eakate või erivajadustega vanemate eest.

1.3.10 **Kodanikuühendused:** toetada koduvägivalla all kannatavaid naisi abistavaid organisatsioone või selliseid organisatsioone, kes tegelevad soolise vägivalla vastase võitluse alase teavitus-või koolitustööga.

1.3.11 **Soolise vägivalla vastu võitlemise Euroopa aasta:** pühendada üks Euroopa aasta soolise vägivalla vastu võitlemisele;

1.3.12 **Euroopa Nõukogu konventsioon naistevastase vägivalla ja koduvägivalla ärahoidmise ja nende vastu võitlemise kohta:** komitee kutsub Euroopa Liitu ja kõiki liikmesriike seda 2011. aastal vastu võetud konventsiooni allkirjastama, ratifitseerima ja rakendama.

⁽¹⁾ ELT C 110, 9.5.2006, lk 89-94.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. märtsi 2010. aasta direktiiv 2010/13/EL.

2. Sissejuhatus

2.1 Igasugune vägivald teise isiku suhtes on akt selle isiku väärkuse, füüsilise ja psühholoogilise puutumatus, inimõiguste ning ka demokraatliku ühiskonna aluste vastu.

2.2 Riikidel on kohustus austada, kaitsta ja edendada oma kodanike õigusi ning nad peavad investeerima olulisel määral avaliku sektori vahendeid seda ülesannet täitvatesse teenustesse ja personali.

2.3 Ühiskond mõistab hukka avaliku vägivald ning toetab liikmesriikide meetmeid süüdlaste karistamisel.

2.4 See-eest on olemas märkamatu, koduseinte vahel toimuv vägivald, mis mõjub teinekord ohvritele palju rängemalt – koduvägivald.

Ajutiselt või alaliselt võivad ohvriteks olla kõik pereliikmed, kes võivad kannatada eri vägivallaliikide all, mis võivad lõppeda ka surmaga.

2.5 Olgugi et pädevate asutuste tähelepanu ja meetmeid väärivad kõik vägivallaliigid, on kõige süstemaatilisem ohvrikategooria just naised. Koduvägivald on maailma üks sagedasemaid surmapõhjuseid naiste seas. Seepärast keskendutaksegi käesolevas arvamuses naistevastasele koduvägivallale.

2.6 EL on määratlenud naistevastast vägivalda kui igasugust naiste vastu suunatud vägivallaakti, mille tulemuseks on või võib tõenäoliselt olla naisele füüsilise, seksuaalse või psühholoogilise kahju või kannatuse tekitamine, sealhulgas selliste tegudega ähvardamine, ning sundimine ja omavoliline vabadusevõtmine avalikus või eraelus⁽³⁾.

2.7 Hoolimata avaliku sektori ja mitmete organiseeritud või organiseerimata ühenduste pingutustest kümnendite jooksul, peab ühiskond seda vägivallavormi ikka veel eraeluliseks probleemiks, kuigi tegelikult on tegemist avaliku probleemiga.

2.8 Koduvägivald on kuritegu, mis peab olema seadusega karistatav. Komitee tunnustab liidu eri liikmesriikide pingutusi toimepanijate karmimaks karistamiseks. Siiski tuleks koduvägivalla vastu võitlemiseks määratleda selle nähtuse sügavad algpõhjused ning kujundada välja vajalikud strateegiad, sh nähtuse parem mõistmine meeste poolt.

2.9 Majanduskriis on muuseas tõsiselt mõjutamas paljude ELi liikmesriikide sotsiaalpoliitikat, kes vähendavad avalikke põhiteenuseid, nagu tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalteenused, sellal kui perede ja eelkõige naiste vajadus selliste teenuste järele üha

suureneb. Oleme tunnistanud naiste tugikeskuste ja väärkoheldud naiste varjupaikade sulgemisele, naiste ja meeste võrdsed kohtlemist tagavate avalike teenuste eelarvekärbetele, ennetus- ja meediakampaaniaprojektide tühistamisele jmt.

2.10 Sooliste stereotüüpide ja patriarhaalse ühiskonnakorralduse püsivus, majanduslik ebavõrdsus ja naiste diskrimineerimine seoses tööhõive, sissetulekute ja juurdepääsuga muudele majandusressurssidele ning lisaks majandusliku sõltumatuse puudumine vähendavad naiste ettevõtlikkust ning suurendavad nende vastuvõtlikkust koduvägivalla suhtes.

2.11 Praeguse majanduskriisi ja selle vastu võitlemise poliitika, aga ka majanduse liberaliseerimise ja avaliku sektori privatiseerimise tõttu ei suurene mitte üksnes sooline vahetegemine töökohal, vaid tõuseb ka ebavõrdsus, mis loob vägivalla tekkeks soodsa pinnase.

2.12 Maailma Terviseorganisatsioon⁽⁴⁾ on tunnistanud globaliseerumise kahjulikku mõju sotsiaalstruktuuridele. Täielikult reguleerimata globaliseerumine võib soodustada tõsiste vägivallaaktide toimepanemist naiste vastu, eeskätt inimkaubandust.

2.13 Suurem risk sattuda vägivalla ohvriks on vähemusrühmadesse kuuluvatel naistel, naissoost siserännanutel, maa- või eraldatud kogukondades vaesuses elavatel naistel, vanglakaristust kandvatel naistel, institutsioonides olevatel naistel, vaimsete ja füüsiliste puuetega naistel ning eakatel naistel.

2.14 Käesoleva omaalgatusliku arvamuse eesmärk on anda ülevaade naistevastase koduvägivalla olukorrast Euroopas ja võetud meetmetest ning elavdada ühiskonnas probleemi teadustamist.

2.15 Komitee kui kodanikuühiskonna häälekandja soovib asutada koostöös naistevastase koduvägivalla vastu võitlevate organisatsioonidega foorumi, et arutleda ettepanekute üle selle vägivallavormi kaotamiseks ning jagada häid tavasid, mis võimaldavad võtta tõhusaid ennetusmeetmeid.

3. Euroopa Nõukogu konventsioon kui dokument, mis tuleks ratifitseerida ja jõustada

3.1 2011. aastal võttis Euroopa Nõukogu vastu konventsiooni naistevastase vägivalla ja koduvägivalla ärahoidmise ja nende vastu võitlemise kohta⁽⁵⁾. See on esimene rahvusvaheline õiguslikult siduv õigusakt, milles luuakse üldine õiguslik raamistik vägivalla ennetamiseks, ohvrite kaitsmiseks ja toimepanijate süüdimõistmiseks. See on üleskutse suuremale võrdsusele meeste ja naiste vahel, kuna naistevastase vägivalla sügavad alged peituvad soolises ebavõrdsuses, mida tekitab patriarhaalne ühiskond ja hoolimatus tegeliku olukorra suhtes.

⁽³⁾ <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/16173cor.fr08.pdf>.

⁽⁴⁾ „WHO Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women: Initial Results on Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses” („Maailma Terviseorganisatsiooni riikideülene uurimus naiste tervise ja naistevastase koduvägivalla kohta: esialgsed tulemused levimuse, tervisenäitajate ja naiste vastuste kohta”), Genf 2005.

⁽⁵⁾ Euroopa Nõukogu 11. mai 2011. aasta konventsioon, Istanbul, Türgi (www.coe.int/conventionviolence).

3.2 Konventsioonis käsitletakse kõiki vägivaldaliike (füüsilist ja psühholoogilist vägivalda, seksuaalset ahistamist, sundabi-elusid, naissuguelundite moonutamist, ahistamist, steriliseerimist või sunniviisilisi aborte), võtmata arvesse ohvri vanust, etnilist päritolu, rahvust, usku, sotsiaalsel päritolu, rändestaatust või seksuaalset sättumust.

3.3 Seni on konventsiooni allkirjastanud vaid 20 riiki ⁽⁶⁾, kellest osa tegi seda reservatsioonidega (Saksamaa, Serbia ja Malta), ning ratifitseerinud ainult üks riik ⁽⁷⁾. Komitee julgustab kõiki liikmesriike viivitamata allkirjastama, ratifitseerima ja jõustama Istanbuli konventsiooni.

4. Üldmärksused

4.1 45 % kõigist ELi naistest väidab, et on soolise vägivaldaga elu jooksul kokku puutunud. 40–45 % neist märgib, et nad on sattunud seksuaalse ahistamise ohvriks töökohal. Arvatakse, et Euroopas sureb soolise vägivaldaga tulemusel päevas 7 naist ⁽⁸⁾.

4.2 Muuhulgas on sellel nähtusel väga suur majanduslik mõju. Hinnanguliselt läheb naistevastane vägivald 47 Euroopa Nõukogu riigis aastas maksma vähemalt 32 miljardit eurot.

4.3 2010. aastal läbi viidud Eurobaromeetri uuring näitas, et nähtus on inimestele laialdaselt teada (98 % küsitletutest) ning väga levinud (veerand vastanutest väitis end tundvat mõnda koduvägivaldaga all kannatavat naist ning üks viiendik vastanutest kinnitas, et tunneb mõnda selle vägivaldavormi toimepanijat).

4.4 Juba 1980. aastal tõsteti naiste õiguslikku ja sotsiaalset olukorda käsitleval teisel ülemaailmsel konverentsil esile asjaolu, et naistevastane vägivald on maailma üks mahavaikimata kuriteoliike. Kolmteist aastat hiljem loeti Viinis toimunud inimõiguste alasel ülemaailmsel konverentsil inimõiguste hulka naiste õigused. ELi liikmesriigid võtsid kohustuse saavutada Pekingi 1955. aasta tegevusplatvormil püstitatud tähtsaimad eesmärgid.

4.5 Naisjuhtide teise Euroopa tippkohtumise (Cádiz, märts 2010) ⁽⁹⁾ lõppdeklaratsioonis tunnistasid 25 naisministrit ja paljud vastutavad poliitikud kogu EList, et naiste ja meeste vahelisest võrdsusest peab saama reaalsus ning et naistevastane vägivald on jätkuv tõsine inimõiguste rikkumine. Dokumendis kinnitatakse, et soolised stereotüübid põhjustavad endiselt diskrimineerimist ning kutsutakse tegutsema selle nimel, et uued põlvkonnad ei võtaks üle samu soolisi käitumismalle.

4.6 ELi institutsioonid on koostanud mitmeid sellealaseid analüüse ja tegevuskavasid, sealhulgas

⁽⁶⁾ Albaania, Austria, Hispaania, Island, Kreeka, Luksemburg, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik, Malta, Montenegro, Norra, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Serbia, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Ukraina ja Ühendkuningriik.

⁽⁷⁾ Türgi.

⁽⁸⁾ Baromeeter 2011, „National Action Plan on Violence against Women in the EU” (Riiklik tegevuskava naistevastase vägivaldaga vastu võitlemiseks), European Women’s Lobby, august 2011 (www.womenlobby.org).

⁽⁹⁾ http://www.igualdad.us.es/pdf/Docuemta_Otros_Cumbre.pdf.

4.6.1 Euroopa Ülemkogu:

— 8. märtsi 2010. aasta järeldused naistevastase vägivaldaga kaotamise kohta Euroopa Liidus, milles kutsutakse komisjoni ja liikmesriike jätkama naistevastase vägivaldaga vastast tegevust ning edendama meetmeid selle rahastamiseks.

4.6.2 Euroopa Parlament:

— Resolutsioon naistevastase vägivaldaga vastu võitlemise ELi uue poliitilise raamistiku prioriteetide ja põhijoonte kohta (2011).

— 2011. aasta septembris andis Euroopa Parlament toetuse otsusele Euroopa lähenemiskeelu õiguse andmise kohta soolise vägivaldaga, ahistamise, ebaseadusliku vabadusevõtmise ja mõrvakatse ohvritele. Nimetatud meede kujutas olulist sammu naiste kaitsmise ELi õigusraamistiku väljarendamises.

4.6.3 Euroopa Komisjon:

— Naiste harta (2009), Stockholmi programmi rakendamise tegevuskava (2010), naiste ja meeste võrdõiguslikkust käsitlev strateegia 2010–2015.

— Naistevastase vägivaldaga kohta on rohkema teabe saamiseks koostatud mitmesuguseid uurimusi.

— 18. mai 2011. aasta ettepanekute pakett kuriteoohvrite õiguste suurendamiseks (horisontaalne direktiiv, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded; määrus tsiviilasjades kohaldatavate kaitsemeetmete vastastikuse tunnustamise kohta).

— Eriprogrammide nagu Daphne III ning naistevastase vägivaldaga vastaste ELi organisatsioonide (nt Euroopa naiste surverühm) rahastamine.

4.7 Küll mitte massiliselt, kuid ka liikmesriigid on võtnud vastu õigusakte, mille eesmärk on kriminaliseerida koduvägivald, võtta karmimaid meetmeid toimepanijate suhtes, liigitada koduvägivald avaliku korra vastaste kuritegude hulka jmt.

4.8 Olgugi et nii riikide kui ka ELi tasandil napib usaldusväärseid ja võrreldavaid andmeid koduvägivaldaga kohta, on teadaolevad andmed piisavalt murettekitavad, et mitte kahelda probleemi ulatuslikkuses ⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁾ Vt 8. märtsil 2012, rahvusvahelisel naistepäeval esitletud raportit aukuritegude vastu võitlemise kohta Euroopas, mille oli koostanud Šveitsis asuv mittetulundusühing Surgir.

4.9 Arvudest ja seaduste karmistamisest hoolimata on tõsi, et inimeste hulgas on endiselt levinud arusaam, et me elame võrdses ühiskonnas. See võib eksitada arutelusid nii koduvägivalla kui ka muude vägivallaliikide ning naiste ja meeste ebavõrdsuse (palgalõhe, edutamine, karjäär jne) teemal.

4.10 Üks eiratud vägivallaliik on psühholoogiline vägivald, kuna see on välismaailmale märkamatu. On aeg vaikuselt läbi murda ning tunnistada, et see vägivallavorm on inimõiguste rikkumine, mistõttu tuleb see lülitada soolist vägivalda käsitlevatesse õigusaktidesse.

4.11 Psühholoogiline vägivald jätab ohvritele väga sageli jälje kogu eluks ja seetõttu vajavad selle all kannatanud naised igakülgset valdkonnaülest abi turvalises rehabiliteerivas keskkonnas. Omamata mingeid silmnähtavaid tõendeid vägivallast, on nad sunnitud elama ühiskonnas eraldatult, arvates, et keegi ei usu neid. Paranemiseks on oluline, et hooldusteenuse osutajad neid usuksid.

4.12 Koduvägivald ei avalda otsest mõju ainult ohvrile, vaid puudutab ka tema abistajaid ja probleemist teadlikke isikuid, samuti lapsi, kes on oma emotsionaalse hapruse tõttu eriti tundlikud ja võivad olla sellest mõjutatud kogu ülejäänud elu.

4.13 Olgugi et koduvägivald ei piirdu üksnes naistevastase vägivallaga, võiksime küsida, miks peetakse vastikust tekitavaks muud koduseinte vahel toimuvat vägivalda, nagu pedofiilia (90 % aktidest pannakse toime lähedaste inimeste poolt), samas kui koduvägivalla puhul püütakse endiselt analüüsida ajendeid, mis viisid toimepanija sellise teoni.

5. Eritähelepanekud ja ettepanekud meetmeteks

5.1 Tuleks vastata peamisele küsimusele – mis põhjusel ühiskond nimetatud kuritegusid sageli sallib või miks otsitakse selle all kannatanud naiste käitumise õigustust toimepandud kuritegudele. Tihti peale esitatud sotsiaal-kultuurilised põhjused, mis on pealegi ekslikud, üksnes soodustavad praeguse olukorra säilimist.

5.2 Mõte, et koduvägivalla juured peituvad ajaloolises kultuuris ja traditsioonides, toidab väärarusaama, et kultuur on uskumuste ja harjumuste muundumatu kogum. Vastupidi – kultuur on pidevalt arenev ja uuenev ning just seetõttu, et see on heterogeenne ning sisaldab omavahel võistlevaid väärtushinnanguid. Arenguvõimelisus on kultuuri lahutamatu tunnus.

5.3 Kultuur on tihedasti seotud võimu teostamisega: normid ja väärtused muutuvad autoriteetseks siis, kui nende propageerijad saavutavad võimu või mõjuka positsiooni.

5.4 Ka naised osalevad kultuuris, sest nad mõjutavad kultuuri, milles nad elavad. Nende osalemine ühiskonna- ja kultuurielus on väga vajalik, sest nii on võimalik muuta mõtteviisi, käitumismalle ja tavasid, mis kahjustavad nende mainet ja olukorda.

5.5 See selgitab, miks peetakse naiste alaesindatust eri võimutasanditel nii oluliseks probleemküsimuseks. Seni kuni see probleem pole rahuldavat lahendust leidnud ning naised ei ole majanduslikult, sotsiaalselt ja poliitiliselt piisavalt esindatud, kuigi neil oma arvult ja võimetelt oleks sellele õigus, jääb nendevastase vägivalla küsimuse lahendamine keerukaks ja liiga aeglaseks. Ehkki soolise vägivalla vastu võitlemise avalikul poliitikal on oluline mõju, võib naiste juurdepääs võrdsele valitsemisele muuta traditsioonilist arusaama nende kohast ühiskonnas.

5.6 Soomudelid, mis on sajandeid kujutanud naiselike väärtustena passiivsust, alandlikkust ja allumist ning mehelike väärtustena agressiivsust, jõudu ja tegutsemist on juurutanud sajanäpikkust arusaama, et naine peab paarisuhtes olema alluv ja sõltuv pool.

5.7 Kooselu, mis põhineb stereotüüpidel ja eeldab ühe või teise poole allumist, ei ole enam vastuvõetav ning mehed ja naised võiksid mõelda, milline on nende suhtumine mainitud stereotüüpidesse. Oma seisukoha kujundamisel võiks aluseks võtta sellised väärtused, nagu vabadus, sõltumatus ja isiklik heaolu.

5.8 Paljude naisetapujuhtumite⁽¹¹⁾ puhul on suur osa ohvritest eelnevalt teatanud vägivaldsest käitumisest või ähvardustest. Just seetõttu on väga oluline teha ennetustööd. Liigagi paljudel juhtudel ei võetud ohvri kaitsmiseks mitte mingeid meetmeid.

5.9 Ennetustöö võib ja lausa peab sisaldama:

- toimepanija või võimaliku toimepanija ravi. Siin ei ole tegemist õigustuste või leevendavate asjaolude otsimisega vägivallateole ega ohvri asetamisega kontrollimatusse olukorda, vaid tõsise tööga põhjuste leidmiseks ning toimepanijale abi otsimise püüdlusega, millest saavad lõpuks kasu kõik;
- ministriumidevaheliste tegevuskavade käivitamist koduvägivalla varaseks avastamiseks ja ennetamiseks haridus-, sotsiaal- ja tervishoiuteenuste raames rakendatava suunamis- ja teabesüsteemi kaudu;

⁽¹¹⁾ ÜRO määratleb mõistet „naisetapp“ kui naise tapmist seetõttu, et ta on naine. Naisetappu mõistetakse kui naistevastast pidevat vägivalda pereringis või sellest väljaspool, mis põhineb tema mõrvamisega. Eri riikides selle nähtuse kohta läbi viidud uuringute kohaselt toimuvad asjaomased kuriteod kõige sagedamini kitsas pereringis lähisuhte tasandil.

— meeste ja poiste kaasamist naiste ja tüdrukute vastu suunatud vägivalda kaotamiseks;

— noorte kaasamist tervikliku lähenemisviisi alusel ennetamise ja varase sekkumise teavituskampaaniasse ning noortega tihedalt kokku puutuvate töötajate paremat koolitamist;

— koduvägivalda tõttu lahus elavate paaride jälgimist, et kaitsta naisi, keda ohustab ahistamine ja jälitamine, mis sageli lõpeb surmaga.

5.10 Koduvägivalda ohvrite kaitsmisega tegelevatele organitele tuleb tagada eriväljaõppega personal ning rahalised vahendid kokku lepitud meetmete elluviimiseks, vastasel juhul ei ole meetmed tõhusad.

5.11 On tähtis luua valdkonnaüleseid tugikeskusi, kus ohvreid kuulatakse, mõistetakse ja usutakse. Koduvägivalda puhul on mängus mitmed psühholoogilised, kultuurilised ja usulised tegurid, aga ka sajanende juurdunud tavad. Põhjuseid on seega rohkem kui üks, mistõttu ei saa juhtumeid lahendada üksnes politsei- või karistusmeetmetega. Selle nähtuse vastu võitlemise üks võtmeülesandeid on tagada valdkonnaüleline tugisüsteem, mis hoiab ära korduva vägivalda toimepanemise naise suhtes. Eriti suurt tähelepanu tuleb pöörata puudega ja sisserännanud naistele, kes on nähtuse suhtes vastuvõtlikumad. Tugikeskuses tuleb korrapäraselt tegeleda ka kaudsete vägivaldaohvritega, eriti lastega.

5.12 Turvaohete seostatakse liigagi tihti organiseeritud kuritegevuse, terrorismi, inimeste ja vara kahjustamise ning uimastite veoga ning praktiliselt mitte kunagi paljusid naisi kodus või töökohal ohustava vägivaldaga, mistõttu tuleks turvaohud ümber mõtestada. Kui turvalisus sisaldaks rohkem humanistlikke kriteeriume ja ennetustööd, päästaksime väga palju elusid. Lisakaitset võib pakkuda uus tehnoloogia, nagu näiteks elektroonilised käevõrud, mis ei lase vabaduses oleval toimepanijal oma ohvritele läheneda, kui tema suhtes on väljastatud lähenemiskeeld.

5.13 Koduvägivalda käsitlev statistika ei anna olukorrast tõelist pilti, kuna statistika ei suuda hõlmata probleemi tegelikku ulatust. Seepärast on oluline ühtlustada koduvägivaldajuhtumite registreerimise kriteeriume, et andmeid oleks võimalik ELi tasandil võrrelda.

5.14 Valitsused peavad sealhulgas rahaliselt väärtustama ja toetama vastavate kodanikuühenduste (naisühendused, inimõigusorganisatsioonid, ametiühingud jne) tegevust, üritamata neid kontrollida või nende sõltumatust vähendada.

5.15 Eriti oluline valdkond on haridus. Ka haridus võib kinnistada diskrimineerivaid stereotüüpe ja käitumismudeleid, nagu see võib mängida suurt rolli mõtteviisi ning nii individuaalse kui ka kollektiivse käitumise muutmisel. Kooliharidus peaks olema mittestereotüüpne ja mõlema sugupoolega arvestav ning põhinema võrdsetel õigustel ja võimalustel, mille puhul seatakse sihiks isiku terviklik areng, milles ei ole kohta soolistel stereotüüpidel ega soorollidel ega ka naiste diskrimineerimisel. Kool võib olla vahend selleks, et kaotada naiste ja meeste stereotüüpsete rollid, mida meedias üldiselt kujutatakse. Samuti on see ideaalne paik sool põhineva vägivalda märkamiseks.

5.16 Et kool saaks seda väärtuslikku rolli täita, peavad juba nii õpetajate algkoolitus kui ka täiendõpe sisaldama juhiseid soopõhise ja eelkõige koduvägivalda kohta. Õppekavad ja õpikud tuleks vaadata korrapäraselt läbi, et kõrvaldada nendest igasugused viited soolistele stereotüüpidele.

5.17 Sama oluline on tervishoiuvaldkond. Naiste ja noorte asetamine tervishoiustrateegiate keskmesse võimaldaks levitada veendumust, et naistevastane vägivald koduseinte vahel on riskitegur ja mitte isoleeritud probleem.

5.18 Registreerimis- ja teatamisprotseduure on vaja korrapäraselt läbi vaadata, vältides spetsialistidele liigset halduskoormust põhjustavaid, paindumatuid või mittejätkusuutlikke aruandlusvorme. Protseduurid peavad võimaldama registreerida terviseprobleemi riskitegurina (näiteks pereplaneerimise või sünnituseelse nõustamise raames), samuti eristada selgelt linna- ja maakeskonnast tulenevaid vajadusi.

5.19 Kõikides soolise vägivaldaga seotud valdkondades tuleb tagada tõhus ja reaalsusele vastav teadvustamine ja koolitamine ning vajalikud vahendid ja ressursid. Samuti tuleb teha olukorrad korrapäraseid ülevaateid, et veenduda olemasoleva teabe vastavuses reaalsusele.

5.20 Vahet tuleb teha teadvustamisel (sihtrühm on asutuses töötav kogu personal), koolitamisel (mõeldud kõigile neile, kes puutuvad kokku ohvritega ja võivad aidata probleemi tuvastada) ning erikoolitusel (suunatud kõigile, kes pakuvad ohvriabi). Erilist tähelepanu tuleb pöörata politseitöötajate ja kohtunike koolitamisele, kellel on suur roll kaebuse vastuvõtmisel ja toimepanija üle kohtumõistmisel. Nende tegevus võib tuua traumaatilisse kogemusse tagasi lootuse. Samuti on oluline, et

kinnipidamisasutused töötaksid välja soolise vägivalda üle elanud naistele ja toime pannud meestele vanglas pakutavaid programme ning suurendaksid samuti kõikide ELi liikmesriikide vanglapersonali teadlikkust sellest probleemist.

5.21 Lõpuks suurendab naistevastase koduvägivalda käsitlemine inimõiguste alase küsimusena liikmesriikide vastutust sellist liiki vägivalda ennetamisel, kaotamisel ja selle eest karistamisel ning kohustust anda nimetatud eesmärkide täitmisest aru.

5.22 Soolise vägivalda sidumine inimõigustega võimaldab kasutada arvukaid mehhanisme liikmesriikide vastutusele

võtmiseks rahvusvahelisel ja piirkondlikul tasandil, tuginedes inimõigusi käsitlevatele lepingutele, rahvusvahelistele kriminaalkohtutele, Euroopa piirkondlikule inimõigussüsteemile (Euroopa Inimõiguste Kohus – Euroopa Nõukogu organ).

5.23 Naistevastase vägivalda käsitlemine inimõiguste rikkumisenähtetena võimaldaks tegeleda probleemiga kõikehõlmavamalt ja valdkonnaüleselt, mis annaks inimõiguste mõõtme kõikide sektorite jõupingutustele. See sunnib meid tõhustama ja kiirendama kõikide valdkondade algatusi naistevastase vägivalda ennetamiseks ja kaotamiseks, sealhulgas kriminaalasjade, tervishoiu, kohalikkude ja piirkondlikku arengut käsitlevate strateegiate, humanitaarabi jmt valdkondades.

Brüssel, 18. september 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Kodanikuühiskonna roll võitluses korruptsiooniga Vahemere lõunapoolsetes riikides” (omaalgatuslik aramus)

(2012/C 351/06)

Raportöör: **Juan MORENO PRECIADO**

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee otsustas 19. jaanuaril 2012 vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Kodanikuühiskonna roll võitluses korruptsiooniga Vahemere lõunapoolsetes riikides”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete seksioon võttis arvamuse vastu 5. septembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril 2012. aastal (19. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 149, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Korruptsioon on kõikjal maailmas laialt levinud probleem, mis tekitab inimestele tõsist kahju. Vahemere lõunapoolsetest riikidest on alguse saanud hiljutine ülestõus, mida tuntakse araabia kevade nime all. Kodanikuühiskond, kes on olnud selle tegelik liikumapanev jõud, on rõhutanud, kui oluline on korruptsioon hukka mõista.

1.2 Paljudes riikides on võitlus korruptsiooniga üks peamisi väljakutseid, mida kasutatakse ka baromeetrina uue valitsemistava läbipaistvuse ja tugevuse mõõtmiseks nii õigusloomeorganites ja valitsusasutustes kui ka avalike teenuste puhul.

1.3 Mõnes riigis korruptsiooniga võitlemiseks loodud õigusakte ja organeid tuleb laiendada ja tugevdada. Sõltumatud kodanikuühiskonna ja sotsiaalvaldkonna esindusorganisatsioonid on esmatähtsad selleks, et kodanikud saaksid valitsemissüsteemi kontrollida.

1.4 Demokraatlikud poliitilised muutused soodustavad positiivseid reforme, mida tuleb süvendada. Lisaks institutsioonilistele reformidele tuleks korruptsiooniga võidelda ka selliste avalike teenuste puhul nagu transport ja riiklikud ehitustööd, haridus, tervishoid, vanglad jm. Tuleks vältida vahendite koonustumist korruptsiooniga võitlemise arvelt üksnes julgeolekule.

1.5 EL on Euroopa naabruspoliitika raames võtnud kohustuse arvestada seda, kas demokraatlikke väärtusi tõepoolest austatakse, ning kohandama selle järgi oma suhteid naaberriikidega. Komitee palub ELil tagada, et tegevuskavad oleksid nende suunistega kooskõlas. EL ja selle liikmesriigid peavad näitama eetilist eeskujut korruptsiooniga võitlemises nii ELi piires kui ka suhetes partnerriikidega.

1.6 Komitee palub ELil võtta kohustus nõuda koostööpartneritelt eelkõige ideoloogilise ja religioosse pluralismi,

meediavabaduse, kohtuliku sõltumatuse, meeste ja naiste võrdsuse võimaluste ja ühinemisvabaduse austamist.

1.7 Komitee leiab, et täitma peaks ka Euroopa naabruspoliitika prioriteete rände, varjupaiga, viisapoliitika, terrorismiga võitlemise, organiseeritud kuritegevuse, uimasti- ja relvaäri, rahapesu ning finants- ja majanduskuritegude alases koostöös. Tegevuskavades tuleks toetada kohtu- ja kinnipidamisasutuste reforme ning politsei ja kohtute koostööd.

1.8 Samamoodi peab komitee prioriteetseks seda, et Euroopa – Vahemere piirkonna riigid täidaksid tõhusalt ILO põhikontentsioone, milles on sätestatud „inimväärne töö”.

1.9 Komitee on võtnud kohustuse toetada jätkuvalt Vahemere lõunapoolsete riikide kodanikuühiskonna organisatsioone ning peab vajalikuks, et partnerriikide valitsused viiks ELi toetusel ellu koolitusprogramme, mis aitavad luua ja tugevdada kodanikuühiskonna ja sotsiaalvaldkonna organisatsioone. Eelkõige tuleb toetada ettevõtjate ja töötajate sotsiaaldialogi ning naiste rolli majanduses ja ettevõtluses.

2. Korruptsioon kui takistus arengu ja õigluse ees

2.1 Käesolevas arvamuses keskendutakse Vahemere lõunapoolsetele riikidele, kuid on oluline mainida, et poliitiline ja halduslane korruptsioon on levinud kõikides maailmajagudes (sh ELi riikides). Seda kinnitavad nii mitmesugused mainekad agentuurid ja organisatsioonid kui ka igapäevaselt meediakanalid.

2.2 Komitee saab Vahemere lõunapoolsete riikide kodanikuühiskonna organisatsioone aidata ja ka peab seda tegema, pakkudes praeguses organisatsioonide tugevdamise etapis toetust ja olles nendega solidaarne. Ka Euroopa Liit peab aitama kahepoolsete partnerlusmehhanismide, Euroopa naabruspoliitika

vahendite ja Vahemere Liidu mehhanismide abil tõhusalt ellu viia 1995. aastal vastu võetud Barcelona deklaratsioonis sätestatud demokraatlikke põhimõtteid.

2.3 Vahemere piirkonna sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid võivad olla määrava tähtsusega tagamaks, et uut demokratiseerimisetappi iseloomustaks läbipaistvus ja hea valitsemistava.

2.4 Korrupsioon, mida mõistetakse kui ebaseaduslikku, ebakindlat või kuritarvitavat valitsemist kohalikul, piirkondlikul ja riigi tasandil, on arenenud paljudes, eelkõige sellistes riikides, kus on kõrgem vaesuse määr, kuid teravamalt nendes riikides, kus valitseb diktatuur.

2.4.1 Majanduslike privileegide koondumine valitseva eliidi kätte, onupojapoliitika, altkäemaksud, riigivara otsene omandamine ja osaline ümberpaigutamine erakontodele või erainvesteeringuteks on mõned kuritarvitamise näited, mis olid aastakümneid laialt levinud hiljuti võimult kukutatud diktaatorite ja muude ikka võimul olevate valitsejate poliitilises juhtimises.

Süsteemse korrupsiooni kõrval, mida käesolevas arvamuses peamiselt käsitletakse, on Vahemere lõunapoolsetes riikides korruptiivsed tavad levinud teatud erasektori valdkondades ja rühmades. Mõned neist tavadest kuuluvad tavalise kuritegevuse alla, näiteks maffiavõrgustikud, kelle eesmärk on rajada korrupsiooni ja vägivallega institutsioonilise ühiskonna kõrvale paralleelne ühiskond.

2.4.2 Organisatsiooni Transparency International iga-aastasest uuringust⁽¹⁾ selgub, et korrupsioon on maailmas väga levinud. Selles on hinnatud olukorda 183 riigis skaalal 0–10 (0=väga korrumpeerunud, 10=väga avatud ühiskond). Üle kahe kolmandiku hinnatud riikidest sai alla viie punkti. Põhja-Aafrika riigid asuvad nimekirja keskspaigast allpool või nimekirja lõpus.

2.5 Mõnedes riikides olemasolevad korrupsioonivastased seadused ei ole tõhusad just altkäemaksude ja poliitilise kontrolli tõttu. Hiljutiste poliitiliste muutuste mõju ei saa veel hinnata, kuigi see on mõnel juhul juba selge.

2.6 Avaliku sektori korrupsioon on probleem, mis ulatub riikide ava- ja eraõigusliku elu mitmesugustesse valdkondadesse, avaldades mõju inimeste elukvaliteedile. Inimesed kaotavad õigusi, kogukondi diskrimineeritakse ning kaotatakse ressursse altkäemaksude või inimeste seadusliku õiguse piiramisega saada tööd, teavet või olla esindatud.

2.7 Samal ajal on avalikus sektoris märgata, et haldusasutused ja parteid ei kasuta riigi raha läbipaistvalt, ettevõtete raamatupidamine on hägune, meedia järelevalve ees on takistusi ning kohtu- ja haldusasutuste ametnikele makstakse altkäemaksu.

2.7.1 ÜRO uimastite ja kuritegevusega võitlemise büroo on juhtinud tähelepanu õigussüsteemi vahendite vähesusele (ja halvale või väärkasutusele), mis on negatiivne tegur, mis ei võimalda vanglates tagada minimaalseid inimväärseid tingimusi ja suurendab kuritegevust.

3. Korrupsioon kui Vahemere lõunapoolsete riikide üldine probleem

3.1 Korrupsioon on Vahemere lõunapoolsetes riikides muutunud normiks ja mõne selle vormiga tegeletakse muretult ja peaaegu avatult. Korrupsioon mõjutab kogu ühiskonda, sh majandus- ja sotsiaalvaldkonda ning selle mõju on suurenenud, kinnistudes tavades ja harjumustes.

3.2 Eelkõige mitmesuguste valitsusväliste organisatsioonide koostatud uuringutest selgub, et Vahemere lõunapoolsete riikide elanikkond tajub korrupsiooni väga ulatuslikult.

3.2.1 Olenevalt sellest, kui võrd on korrupsioon ühiskonnas hukka mõistatud, võib eristada kolme tüüpi korrupsiooni:

- a) korrupsioon, mille kõik hukka mõistavad;
- b) korrupsioon, mille vaid osa elanikkonnast hukka mõistab;
- c) korrupsioon, mida elanikkonna seas laialdaselt sallitakse.

3.2.2 Kõige korruptiivsemad on eelkõige ametnikud ja poliitikud.

3.2.3 Üks sektor, kus inimesed kõige rohkem korruptiivseid tavasid kasutavad, on tervishoid, kus tihtipeale ollakse olukorras, kus tuleb kas maksta või mitte saada vajalikku ravi, kuigi tege mist on avaliku teenusega.

3.2.4 Ühiskonna ja majanduse jaoks üliolulises õiguse valdkonnas avaldab korrupsioon mõju nii oma riigi kodanikele kui ka välisinvestoritele. Paljudes riikides takistab õigussüsteemi korrupsioon välismaiseid otseinvesteeringuid.

3.2.5 Avalik teenistus on suur korrupsiooni allikas. On tekkinud olukord, kus avalikku teenistusse pääsevad konkursiga inimesed, kellel ei ole nõutavat kvalifikatsiooni.

⁽¹⁾ Korrupsiooni tajumise indeks 2011, avaldatud 2011. aastal.

3.3 Muud korruptsioonivormid

3.3.1 Juhuslik korruptsioon ehk korruptsioon, millega soovitakse saada teatud teenust: tegemist on teenuse kasutaja (füüsiline või juriidiline isik) korruptsiooniga, kes on kohustatud maksma konkreetse teenuse saamise eest. Väikekorruptsioon, mida mõnikord sallitakse, on samuti ühiskonnale väga kahjulik.

3.3.2 Massikorruptsioon: tegemist on korruptsiooniga, kus ametlikult ei nõuta midagi. Sellega seotud inimesed teavad, et kingitused ja teatud teenused võivad hõlbustada kontakte ja teenuste kättesaadavust.

3.3.3 Institutsionaliseerunud korruptsioon: tegemist on pikaajalise ja kinnistunud korruptsiooniga, mida teavad praktiliselt kõik. Inimesed on sellest teadlikud ja teavad juba ette hinda, mida nad peaksid teatud teenuse saamise eest maksma.

3.3.4 Korruptsioon läbirääkimistel: esineb teatud kohtuasjade või majandustehingute puhul. Seda esineb näiteks riigihangetes või maksuküsimuste teematistes mitteametlikes kokkulepetes.

3.3.5 Korruptsioon sundseisus: seda tüüpi korruptsiooni ohvrid on sageli äriprojektide elluviijad, kes on siis, kui projekt on juba teatud järku jõudnud, kohustatud maksma, et projekti elluviimist jätkata. Sellise korruptsiooniga puutuvad kokku ka välisinvestorid, kes peavad äritegevuse jätkamiseks maksma või mõnel juhul tegema „äri” kõrgetasemelise ametnikuga.

3.3.6 Ettevõtjad leiavad, et korruptsioon on Vahemere lõunapoolsetes riikides üks peamine ettevõtluse arengu ees seisev takistus. Paljudes riikides osalevad riigihangetes väga vähesed ettevõtjad, kuigi avaliku sektori nõudlus on väga suur. Enamiku ettevõtjate arvates on hanke võitja ette ära otsustatud.

3.3.7 Käsi peseb kätt pehmitõttel toimuv korruptsioon: selle korruptsiooni käigus ei saada raha eest rahalist tulu, vaid kompensatsiooniks on teatud teenus või privileeg.

3.3.8 Püramiidkorruptsioon: teatud teenuste puhul võidakse kokku puutada korruptsiooni püramiidse struktuuriga. Hierarhilise püramiidi iga tasand, alates kõige madalamast, peab tegema korruptsiooniga käivet, mis on seda suurem, mida kõrgemale astmele hierarhias liigutakse, kuni jõutakse püramiidi tippu. Üldiselt müüakse seda tüüpi teenuste puhul ametisse nimetamist selle järgi, kui suur on korruptsiooniga saadav hinnanguline kasu.

3.3.9 Keskpikas ja pikas perspektiivis kavandatud korruptsioon: tegemist on omamoodi korruptsioonisüsteemiga. Nii võidakse riigis nimetada inimene kõrgele või väga kõrgele ametikohale selleks, et luua korruptsioonil põhinev isikliku rikastumise plaan. See plaan viiakse ellu nii, et avalikku poliitikat suunatakse vaid ühe isiku või isikute rühma huve silmas pidades.

3.3.10 Parteiline korruptsioon: paljudes riikides ostetakse valimistel hääli. Valimiskampaania on paljude inimeste jaoks tuluteenimise aeg, eelkõige vaestes linnaosades.

3.3.11 Korruptsioonist rääkides kiputakse keskenduma ainult avalikule sektorile, kuid korruptsiooni esineb ka erasektoris. Näiteks kliinikutes makstakse mõnede personali teenuste eest vastutasu, mille suurus sõltub asjaomase töötaja vastutuse tasemest. Korruptsiooni esineb ka eraettevõtetes töölevõtmisel.

3.4 Ei saa öelda, et Vahemere lõunapoolsete riikide ühiskonnad ei tegele korruptsiooniga.

— Ollakse teadlikud sellest, et korruptsioon ei ole vajalik pahe ning et maailmas on riike ja süsteeme, kus elatakse korruptsioonita.

— On hakatud asutama ühinguid mitte ainult korruptsiooni paljastamiseks, vaid ka inimestele selle majandusliku ja sotsiaalse mõju selgitamiseks.

— Paljud riigid on otsustanud võtta vastu uusi õigusakte, milles võetakse arvesse võitlust korruptsiooniga.

— Inimesed on teadlikud vajadusest arendada välja õigusriiki, mis sisaldab võitlust korruptsiooni ja privileegidega.

— Mõned, sh vähemuste seast valitud esindajad on poliitilisel areenil tõstatanud korruptsioonivastase võitluse teema.

— On tehtud sümboolse tähendusega süüdimõistvaid otsuseid mõnede korruptiivsete vastutavate ametnike suhtes.

— Mitmes riigis on loodud korruptsiooniga võitlevaid asutusi.

4. Korruptsioon kui ühiskondlike rahutuste käivitaja ja araabia riikide demokratiseerimisprotsessi väljakutse

4.1 ÜRO korruptsioonivastase konventsiooni allkirjastanud riikide konverentsil (24.–28. oktoobril 2011 Marrakechis) leiti, et nn araabia kevad on „selge märk korruptsiooni tõrjutusest ja üleskutsest kehtestada puutumatus ja demokraatia”.

4.2 Demokratiseerimisliikumine ei ole veel levinud kõikidesse araabia riikidesse ega kinnistunud riikides, kus autoritaarne valitsus kukutati. Kuid poliitilise pluralismi kiire tekkimine on siiski diskrediteerinud lääne kliše sellest, et araabia rahvad ei taha demokraatiat või et nad ei ole veel demokraatiaks valmis. Kodanikuühiskond on hakanud peaaegu kõigis neis riikides mobiliseerima, osaledes üleminekuprotsessides või nõudes kõnealuste muutuste läbiviimist.

4.3 Araabia maailma laiusest ja mitmekesisusest hoolimata on ühine keel ning poliitiline ja kultuuriline pärand hõlbustanud 2010. aasta lõpus Tuneesias alanud ja kohe Egiptusesse levinud demokratiseerimisliikumisel levida kogu piirkonda.

4.4 Need muutuste protsessid ei ole toimunud ühtemoodi ega tekitanud sama mõju. Mõnes riigis on toimunud esimest korda mitmeparteilised valimised ja moodustatud rahva taht väljendav valitsus, mis on tekitanud põhjaliku poliitilise muutuse. Teistes riikides on rahumeelsete protestidega saavutatud olulisi poliitilisi reforme, ilma et režiim oleks vahetunud. Süürias aga jätkab diktatuur vägivaldset repressiooni opsitsiooni vastu, põhjustades arvukaid tsiviilohvreid.

4.5 Samamoodi püüavad kodanikuühiskonna organisatsioonid kui protestide peamised algatajad end ümber korraldada ning kasutada ära uusi väljavaateid ja lubatud muutusi.

4.5.1 Näiteks Liibüas, kus poliitiline süsteem on täielikult vahetunud, on tekkinud sellised organisatsioonid nagu Vaba Liibüa Töötajate Liit, mis on sõltumatu ametiühinguliit, mis vahetas välja Gaddafi režiimi aegse ametliku ametiühingustruktuuri. Samamoodi kukkus Egiptuses kokku Egiptuse Ametiühingu Keskliidu monopol, kui loodi sellised uued liidud nagu Egiptuse Sõltumatute Ametiühingute Liit (EFITU) ja Egiptuse Demokraatlik Töökongress (EDLC).

4.6 Komitee märkis juba enne demokratiseerimisliikumist, et Vahemere lõunapoolsetes riikides ei olnud ühinemisevabadus tagatud ning kodanikuühiskonna arenemist takistasid poliitilised ja haldustakistused.

4.6.1 Tuleb tagada, et kaotataks varasemad vasturääkivused valitsustes alla kirjutatud rahvusvaheliste konventsioonide ratifitseerimise ja neid tegelikult piiravate või takistavate riikide seaduste vahel.

5. Sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna kui terviku roll demokratiseerimisprotsessis ja korruptsiooniga võitlemise süsteemides

5.1 Majandus- ja sotsiaalnõukogude ja samalaadsete institutsioonide Euroopa – Vahemere piirkonna tippkohtumise (16.–18. novembril 2011 Istanbulis) lõppdeklaratsioonis mainiti vajadust „tugevdada ja kinnistada Vahemere lõunapoolsete

riikide demokraatiale ülemineku protsessi, luues valitsusasutused ja sõltumatud kohtuorganid ning toetades massiteabevahendite vabadust ning püüdeid võidelda pidevalt korruptsiooniga”.

5.2 Tuleb märkida, et ühenduste loomise ees ei ole enam takistusi ja ennekõike on lahti saadud korrumppeerunud tavast määrata võimule lähedal olevad inimesed ühingute juhtkonda, et muuta nende esindusülesanne tühiseks.

5.3 On väga oluline toetada ettevõtjate ja töötajate sotsiaaldialoogi raames toimuvaid kollektiivlääbirääkimisi.

Isegi ILO inimväärse töö konventsioone, mis on küll ratifitseeritud (iseenesest oluline samm), ei ole tegelikult korralikult kohaldatud, kuigi see peaks olema osa valitsuste kohustustest ning töötajate ja tööandjate organisatsioonidega peetavatest läbirääkimistest.

5.4 Sõltumatute esindusliitude ettepanekute suunamiseks on väga olulised paljudes riikides juba olemasolevad nõuandeesitused.

5.5 Mitmes riigis on loodud ametlikud asutused korruptsiooniga võitlemiseks, näiteks Maroko Korruptsioonivastane Keskliit, mis asutati 2007. aastal ja milles osaleb kodanikuühiskond. Ka tarbijate, põllumajandustootjate, ettevõtjate, naiste, ametiühingute ja muude asjaomaste sektorite ja rühmade organisatsioonid peaksid osalema tervishoiu, hindade, veemajandamise, sisserände, sotsiaalteenuste jm järelevalves.

5.6 Üldiselt on sotsiaalpartneritel ja kodanikuühiskonna osalejatel (ametiühingud, ettevõtjad, ühingud, valitsusvälised organisatsioonid) oluline ülesanne, eelkõige siis, kui tegemist on sõltumatute organisatsioonidega, kelle tegevus on paljudel juhtudel veel algusjärgus.

5.7 Korruptsioonivastases võitluses on sotsiaalpartnerite (2) ülesanne riigiti erinev. Nad osalevad selles Vahemere lõunapoolsetes riikides erineval viisil.

5.8 Mõnes riigis on koostatud koolitus- ja teadlikkust tõstvad programmid. Seetõttu tuleb nüüd edendada ja toetada kõikehõlmavaid programme, mis tugevdaksid võitlust korruptsiooniga.

Brüssel, 19. september 2012

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Staffan NILSSON

(2) Sotsiaaldialoogi foorumi raames on jõutud põhimõttelisele kokkuleppele kampaanias, mille pealkiri on „Sotsiaalpartnerid korruptsiooni vastu ja hea valitsemistava nimel”

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Suhtlusvõrkude vastutustundlik kasutamine ja nendega seotud probleemide vältimine” (omaalgatuslik arvamus)

(2012/C 351/07)

Raportöör: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

19. jaanuaril 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Suhtlusvõrkude vastutustundlik kasutamine ja nendega seotud probleemide vältimine.”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 6. septembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril 2012 (19. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 173, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 6 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Arvestades suhtlusvõrkude mõju isiklikul ja ühiskondlikul tasandil ning nende tulevast arengut ja tagajärgi, peavad ELi institutsioonid seadma esmatähtsaks võtta siduvaid ja mittesiduvaid riikideüleseid meetmeid, mis aitaksid kooskõlas digitaalse tegevuskavaga kaasa isereguleerimisele või veelgi parem, kaasreguleerimisele ning mille eesmärk oleks edendada ühtsel dünaamilisel digitaalturul vastutustundlikku ja arukat võrgukasutust ning vältida suhtlusvõrkudes esinevatest ohtudest tulenevaid probleeme. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et ideaalis eksisteeriksid nn mudelseadused, mis reguleeriksid antud valdkonda üleilmselt, kuid seni, kuni see ei ole võimalik, tuleb leida lahendus ELi tasandil.

1.2 Juhul kui võetakse vastu ise- või kaasregulatsiooni toetavaid eeskirju, peavad need olema ajutised, nende kohaldamist tuleb korrapäraselt hinnata ning mittekohaldamise korral tuleb võtta vastu siduvaid eeskirju.

1.3 Täpsemalt kutsub komitee komisjoni üles korraldama digitaalse kirjaoskuse edendamise raames teadlikkuse suurendamise ja teavitamise kampaaniaid, mis peaksid eelistatult olema suunatud kõige haavatavamatele elanikerühmadele, et hoida ära ja leevendada suhtlusvõrkude ebasobiva kasutuse soovimatuid mõjusid. Selleks, et ka lapsevanemad saaksid sellise ebasobiva võrgukasutuse probleemiga tegeleda, tuleb neile õpetada laste võrgukasutust jälgima ja vahendama ning tugevdada veebis leiduvast ebaseaduslikust infosistust teavitamise punkte (*hotlines*).

1.4 Nende algatuste edendamiseks on vaja lisaks levitada teenusepakkujate häid tavasid oma kohustuste täitmisel, kontrollida reklaami ja jälgida väga noorte kasutajate juurdepääsu. Kõik see koos võib aidata kaotada suhtlusvõrkude negatiivse maine, rõhutades samal ajal nende potentsiaalseid võimalusi ja koostööt. Lisaks esineb sõltuvust suhtlusvõrkudest. Kasutajaid tuleks sellest teavitada ning kõige enam ohustatud noorte teismeliste vanemaid tuleks hoiatada.

1.5 Tuleb paremini kaitsta õigust eraelu puutumatusel eraellu sekkumise katsete korral töösuhetes ja uute tehnoloogiate kasutamisel, eelkõige suhtlusvõrkudes. Seda valdkonda peaksid reguleerima sotsiaalpartnerid asjakohaste kokkulepete abil.

1.6 Kokkuvõtteks kordab komitee ⁽¹⁾, et ootab ELi interneti-õiguste juhendi avaldamist. Selles esitatakse kokkuvõtte ELis kehtivatest digitaalsete teenuste kasutajate õigustest selgel ja kättesaadaval viisil ning käsitletakse võrkude vastutustundliku kasutamise edendamist, nendega seotud probleemide vältimist ja ebaõiglaseks või kahjulikuks peetavate tavade kaotamist, eelkõige ülimalt kontekstilise reklaami korral.

2. Sissejuhatus

2.1 Käesoleva omaalgatusliku arvamusega soovitakse saavutada kolm eesmärki:

- arendada edasi varasemates uuringutes, teatistes (teatis „Tuleviku võrgud ja Internet” (SEC(2008) 2507) (SEC(2008) 2516)) ja arvamustes ⁽²⁾ käsitletut;
- edendada iseregulatsiooni kokkulepet „ELi turvalisemate suhtlusvõrkude põhimõtted” („The Safer Social Networking Principles for the EU” (10. veebruar 2009));
- teha ettepanekuid võtta meetmeid Euroopa digitaalse tegevuskava raames (COM(2010) 245 final/2).

⁽¹⁾ ELT C 318, 29.10.2011, lk 9–18.

⁽²⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 69–73.

2.2 Kogu digitaalühiskonna viimaste aastate õitseage üldiselt ning konkreetselt virtuaalkogukondade üha suurem levik on tekitanud vajaduse võtta poliitikameetmeid, millega edendatakse suhtlusvõrkude vastutustundlikku kasutust, välditakse nendega kaasnevat ohte ja probleeme ning pakutakse nende eest kaitset.

2.3 Mainitud areng jätkub ning mõõtmete tõttu, mille suhtlusvõrgud on saavutanud alates oma algusaegadest, tuleb pidevalt ümber hinnata nende kontseptuaalsed piirid ja seetõttu ka nende käsitlemise viisid. Siiski on võimalik kokku leppida suhtlusvõrkude teatud olulistest põhiomadustes, et suuta kindlaks määrata asjakohased tegevusvaldkonnad.

2.4 Sellega seoses võib öelda, et suhtlusvõrk kui keerulises kontekstis eksisteeriv vabatahtliku sotsiaalse suhtlemise vorm põhineb positiivse tagasiside avatud süsteemis toimival dünaamilisel teabevahetusel.

2.5 Seepärast on suhtlusvõrkude tüüpide ja kasutusviiside ning kasutajaprofilide ja sisu mitmekesisus pidevalt arenev protsess, mille jaoks on vaja täpselt määratleda toimimise üldeeskirjad. Seepärast oleks asjakohane korraldada korrapäraselt uuringuid nii nimetatud eesmärgil kui ka selleks, et saada teavet kasutajate liitumisest ühe või mitme konkreetse suhtlusvõrguga. Need uuringud aitaksid lisaks anda suuna tehnoloogiliselt neutraalsetele eeskirjadele, mida on vaja kõnealusele valdkonnale omases kohanemisvõimelise paindlikkuse protsessis.

2.6 Lisaks aitavad käesolevas arvamuses pakutud meetmed kaasa ELi eesmärgile saavutada strateegiaga „Euroopa 2020” (COM(2010) 2020 final) edendatav arukas, jätkusuutlik ja kaasav majanduskasv. Seega tuleb suhtlusvõrkudes kui nähtuses ühendada teadmispõhine ühiskond ja tegevuse edasiandmine kodanikele (*crowdsourcing*), aktiivsemate ja vastutustundlikumate kasutajate edendamine ja tõhus virtuaalurg ning koostöötaja ja sotsiaalne kaasatus.

2.7 Kuid lisaks taristute parandamisele, et tagada kõigile inimestele kiire, turvaline ja mittediskrimineeriv Interneti-ühendus, soodustades vastutustundliku digitaalse kodakondsuse teket, on vaja tagada kodanikele ka digitaalkeskonnas oluliste õiguste tõhus kasutamine. Need õigused on sõna- ja teabevabadus, isikuandmete kaitse ja õigus eraelu puutumatus, läbipaistvusnõue, funktsionaalsed Interneti-teenused, universaalsed telefoni-teenused ning teenindamise minimaalne kvaliteet (COM(2010) 245 final/2).

2.8 Eraelu puutumatus on suhtlusvõrkude kasutamise üks oluline element. Komitee on juba avaldanud oma seisukoha andmekaitsemääruse kohta, pooldades ühemõtteliselt „õigust olla unustatud” ja seda, et säilitataks vähimasti tagatud eraelu puutumatus, see tähendab et nõusolekut ei saa anda automaatselt, vaid see tuleb anda alati sõnaselgelt või väljapaistvalt.

2.9 Interneti otsingumootorites tuleks kehtestada vähimasti turvalisus- ja privaatsusnõuded, et vältida profiilide indekseerimist ja tagada eriti delikaatsete andmete kaitse.

2.10 Lisaks tuleb selle sektori turgu paremini juhtida nii seoses teenusepakkujate kaasamisega kui ka konkreetsete siduvate meetmete järgimisega teenusepakkujate kasutatavate tavade juures. Sealhulgas tuleb järgida meetmeid, mis on seotud reklaami kontrollimisega, saadaoleva teabe kasutamise ja omavahel seotud ettevõtlusniššide loomisega (näiteks kindlustusmaksed suhtlusvõrkude kasutajate õigustega seonduvate riskide maandamiseks).

2.11 Sellest hoolimata peavad kasutajad kaasvastutuse raames järgima suuniseid ja juhiseid, mida annavad asjaomased institutsioonid suhtlusvõrkude aruka ja vastutustundliku kasutuse tagamiseks („kasutajate sotsiaalne vastutus”). Nii et optimeeritakse olemasolevaid ressursse ja tugevdatakse eelseid, mis seonduvad teabe levitamise ja läbipaistvusega õppimisele ja kultuuridevahelisele rikkusele suunatud koostöökontekstis, mis on midagi palju enam kui iga suhtlusvõrgu oma eesmärgid. Siiski ehitatakse seaduslikkus mõnikord üles ekslikule eeldusele, et kasutaja on informeeritud ja teadlik, samal ajal kui statistika näitab, et tegelikult ei loe isegi üks igast 1000 kasutajast kasutustingimusi.

3. Suhtlusvõrkude praegune dünaamika

3.1 Suhtlusvõrgud on viimasel kahel aastal kiiresti arenenud, mistõttu nende kasutajate arv on muljetavaldavalt kasvanud. 2010. aastal räägiti, et kasutajate (kellest enamik on noored) koguarv lähenes maailmas ühele miljardile, olles eelmise aastaga võrreldes kasvanud 23 %. Andmeid *suhtlusvõrkude koefitsientide kohta riikide kaupa* on võimalik leida selleks tarbeks koostatud suhtlusvõrkude maailmakaartidelt.

3.2 Noorte osakaal on suhtlusvõrkude kasutajate seas palju suurem kui teiste vanuserühmade osakaal. Euroopas kasutas nimetatud eesmärgil Interneti Eurostati andmetel 2010. aastal neli viiendikku 16–24-aastastest ELi Interneti-kasutajatest, võrreldes kahe viiendikuga 25–54-aastastest kasutajatest ja alla ühe viiendikuga 55–74-aastastest kasutajatest (vt komisjoni küsitlus „Risk and Safety”). Komitee viitab siinkohal arvamusele, mida ta koostab lastele suunatud reklaami kohta.

3.3 Suhtlusvõrgud pakuvad oma kasutajatele väga mitmesuguseid võimalusi. Suhtlusvõrgustikus saab kaugel elavate sõprade ja sugulastega suhelda, leida uusi sõpru, vahetada multimeediateavet, edendada töösuhteid, esitleda projekte, tutvustada ennast ühiskondlikult ja ametialaselt, väljendada või kaitsta teatud ideid või eesmärke jne. Neid võimalusi on piltide edastamise, arvutigraafika ja videote vallas veelgi suurendanud uemad suhtlusvõrgud, nagu Instagram, Pinterest ja Tumblr, mis on kasutajate arvult juba möödunud sellistest võrkudest nagu YouTube, LinkedIn ja Google+.

3.4 Kasutajad peavad siiski kõige olulisemaks võimalust jagada teavet viivitamata paljude inimestega, põhiliselt nendega, kellega on tutvunud väljaspool suhtlusvõrku (pereliikmed, sõbrad, tuttavad), kuigi vähem kasutatakse Interneti suhtlusvõrke ka uute inimestega tutvumiseks.

3.5 Uue suhetemudeli kontekstis hinnatakse kõrgelt suhtlusvõrkude arendamisega seonduvaid positiivseid aspekte, eelkõige nende panust järgmise⁽³⁾:

- sõnavabaduse tagamine teatud sotsiaalsetes ja poliitilistes olukordades;
- Interneti-kogukondade arendamine ja ühendamine;
- sõprade ja pereliikmete leidmine ja nendega kohtumine ning neile võimaluse pakkumine üksteisega suhtlemiseks;
- alaealiste ohusituatsioonidesse sattumise vältimine ja alaealistele võimaluse andmine suhtlusvõrkude kaudu abi paluda;
- kaupade ja teenuste reklaamimine ja e-kaubanduse edendamine.
- samuti tuleb arvestada suhtlusvõrkude uut käsitlust liikuvuse soodustajana.

3.6 Suhtlusvõrkude kasulikkus aina kasvab, kuna üha rohkem lisandub uusi kasutusvaldkondi vastavalt mitmekesistele põhjustele, mis kasutajaid suhtlusvõrkudes osalema meelitavad, näiteks perekondlik ja ühiskondlik suhtlus, ettevõtlus- ja meelelahutusteabe vahetamine, ajaviide ja vaba aeg, sõprus- ja armusuhted, teadmiste saamine ja õppimine, töö- ja kutsealane keskkond, kodanikuaktiivsus ja vabatahtlik töö, arutelu arvamuste ja ideede üle jne.

3.7 Tuleb meeles pidada, et „Interneti-kogukondi esitletakse ja tajutakse kui füüsilise maailmaga võrdväärset ruumi, kus mängureegleid ei kehtesta kasutaja. Registreerudes allutatakse end lepingulistele reeglitele, mille kehtestab teenusepakkuja, kuigi kasutajale jäetakse mulje, et see ei maksa midagi. Siiski on tegemist tehinguga: kasutaja kaubaks on tema isikuandmed. Sotsiaalvõrku registreerudes ei kontrollita tavaliselt õiguslikku teavet, ei teata, mida võidakse teha meie andmetega või kuidas on kujundatud vastav keskkond, kes võib meie teavet näha ja millisel eesmärgil seda kasutada” („El Derecho Fundamental a la Protección de Datos: Guía del Ciudadano” (Isikuandmete kaitse põhiõigus: juhis kodanikele), Hispaania andmekaitsebüroo, jaanuar 2011 (<https://www.agpd.es/portalwebAGPD/index-ides-idphp.php>)).

3.8 Siiski on suhtlusvõrkude kasutajatel tunne, et need virtuaalruumid kuuluvad neile, et just nemad loovad ja kontrollivad nende sisu ja lisatavat teavet. Peategelase ja vabaduse

tunne, mida need võrgud oma kasutajatele pakuvad, võib paljudel juhtudel takistada neid mõistmast, et hoopis teised kehtestavad mängureeglid ja kontrollivad neid ning seega on just neil tegelik võim andmekandja ja kogu selle sisu üle ning nad kehtestavad omale sobivad piirid (sealhulgas kasutajate vanusepiir, mis siiski ei takista tegelikkuses nooremate juurdepääsu).

3.9 Samal ajal püütakse edendada eetikakoodeksite vastuvõtmist, et need säilitaksid suhtlusvõrkude sobiva kasutusega seonduvad väärtused vastavalt määratletud eesmärkidele. Seda võib teha vabatahtliku reguleerimise või kaasreguleerimise abil, et elluviidavat tegevust kontrollida.

3.10 See ei välista aga kasutajate sattumist mitmesugustesse ohtudesse, mis tulenevad suhtlusvõrkude kasutamisest. Osa neist ohtudest on samad mis üldiselt kogu Internetis ja esinevad ka teistes rakendustes. Kuid suhtlusvõrkudega seonduvad konkreetsed probleemid, kuigi need esinevad Interneti mis tahes kasutuses, on suhtlusvõrkudes eriti teravad selliste iseloomulike aspektide tõttu nagu miljonite inimeste andmete kokku koonduvus ja noorte suur osakaal, kes ei ole saanud mingit eelnevat õpetust suhtlusvõrgustike aruka ja vastutustundliku kasutuse kohta ega hoiatusi nende ohtudest (ei lapsevanemad ega õpetajad oska üldiselt oma teadmiste ja kogemuste tuginedes sobivaid kasutusreegleid paika panna), ning samuti seetõttu, et ei tunta probleeme ja väljakutseid, mis kaasnevad suhtlusvõrkude niivõrd uuendusliku ja peadpööritava arenguga, mis asetab Interneti-kasutajad peaaegu katsetajate rolli.

3.11 Sellega seoses kujuneb tehnoloogia kiire muutumise ja noorte inimeste uute sotsialiseerumisruumide (mida nende vanemate noorusajal ei olnud) tekkimise tulemusena sotsiaalne ärevus, kuigi samuti tärkab sensatsioonijanu, luuaks müüte ja pakutakse välja ekslikke avalikke lahendusi (UNICEFi aruanne „Child Safety Online”).

3.12 Mitmesuguste asjaomaste ohtude seas võib nimetada järgmisi: kõnealuste teenuste abil esitatud solvangutest põhjustatud psüühilised traumad; laste ja noorte seksuaalne ahistamine (küberahistamine, küberkiusamine ja peibutamine); organisatsioonilise esinev korduv moraalne ahistamine ülemuste, töökaaslaste või alluvate poolt (kiusamine); tööalane ahistamine, kui ettevõtte sekkub oma töötajate eraellu, või kui kasutatakse liigselt nutitelefone; alasti või poolalasti noorukite fotode või videote postitamine kas nende endi või teiste poolt (sekstimine); selgesõnaline prostitutsiooni või „eskortteenuste” reklaam; laste seksualiseerimine suhtlusvõrkudes; sagedane eraelu puutumatus, maine ja inimväärkuse rikkumine; rünnakud kasutajate kehalisele ja vaimsele heaolule; vägivald, rassismile ja ksenofoobiale õhutamise; totalitaarsete, fašistlikku laadi või natsismi õigustavate ideoloogiate levitamine; ning noorte enesetapud, arvatavasti kõnealuste võrkude kaudu teatud intiimsete detailide avalikustamise tagajärjel.

3.13 Juristid hoiatavad, et paljude sotsiaalvõrkude üldistes kasutustingimustes kehtestatakse kasutaja loodud infosisu kasutamise õigusest loobumine portaali kasuks. Suurem osa Interneti-kasutajatest seda ei tea.

⁽³⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 69–73.

3.14 Neile ohtudele, mis seonduvad suhtlusvõrkude kasutamise ebaseaduslikul või kuritahtlikul eesmärgil, eriti seoses alaealistega, lisanduvad ohud, mis tulenevad iga kasutaja enda kasutusstiilist, mis võib häirida tema normaalset elukäiku nii isiklikus, perekondlikus, tööalases kui ka ühiskondlikus plaanis. Samuti esineb oht seoses veebipõhise maksimisega, mis võib õhutada lapsi kaupu ostma.

3.15 Samuti on olemas oht, et luuakse valeidentiteet, mille põhjuseks võib olla pettus, enesepettus või fantaseering. Igal juhul segunevad omavahel lihtsamalt intiimne, isiklik ja avalik sfäär ning kasvab näitlejalik ja eneseimtlejalik käitumine ka siis, kui see ei moonuta reaalsust (Enrique Echeburúa ja Paz de Corral). Lisaks võib liigne virtuaalne suhtlemine halvendada inimsuhete kvaliteeti, asendades tugevad otsesed suhted teiste nõrgemate suhetega, mis on sageli ebakindlamad. Selle tagajärjel võivad kasutajad tunda end üksikuna või isegi asendada oma reaalse elu virtuaalsega.

3.16 Suhtlusvõrkude kasutajad kipuvad valvsust kaotama, nii et nad kiidavad kergekäeliselt heaks sõbrataotlusi, mille on saatnud võõrad, kellega jagatakse kiiresti (pärast vaevalt tundi-depikkust vestlust) delikaatset, intiimset ja isiklikku teavet, nagu kodune aadress, telefoninumber, vanemate nimed jne – sellist teavet kasutatakse sageli paroolide taastamise küsimustes. Sealt edasi võidakse avaldada ka muud konfidentsiaalset teavet oma töökoha, tulevikuplaanide, kasutatava tarkvara jm kohta.

3.17 Asjaomastes uuringutes on leitud, et suhtlusvõrkude kasutajad võtavad oma sõpruskonda võõraid vastu vaid korraliku profiilifoto alusel ning on seejärel pärast lühikest veebipõhist vestlust valmis avaldama neile igasugust isiklikku teavet. Kui arvestada sellega, et suurema osa kõnealuste võrkude aluseks ongi see, et need nn sõbrad saavad piiramatut juurdepääsu iga liikme teabele ja andmetele, võime järeldada, et mis tahes tuttava (või võõra) inimese üldise ja valimatu sõpruskonda vastuvõtmise üks praktiline tagajärg on see, et kõik suhtlusvõrgus jagatav teave muutub tegelikult vabalt kättesaadavaks teabeks.

3.18 Seepärast on vaja korraldada ennetavaid teabekampaaniaid programmi „Safer Internet” raames, andes nõu lugeda enne eri teenuste kasutamist nende kasutus- ja privaatsuspoliitikat, mõelda enne avaldamisotsuse tegemist järele, kasutada paroole, hinnata, millist teavet soovitakse avaldada, ja kontrollida, kes sellele ligi pääseb, kontrollida kontaktide nimekirja ning olla teadlik arvutiviiurustega nakatumise ohust. Eelkõige tuleb anda teada, millised on võimalikud abimehhanismid, mida kasutada neil juhtudel, kui suhtlusvõrgus on langetud ebaseadusliku tegevuse ohvriks. Samuti tuleb käivitada algatusi õpetajate koolitamiseks ja õppematerjalide väljaandmiseks, et tagada varane kodaniku- ja digitaalõpetus.

3.19 Sellega seoses on väga oluline, et komisjon aitaks oma programmidega kasutajate ühendusi ja valitsusväliseid organisatsioone, kes on säilitanud tegeliku sõltumatus haldusvõimust ja majandusjõududest ning demokraatliku toimimise.

4. Suhtlusvõrkude ebasobiva kasutusega seotud probleemid

4.1 Maailma Terviseorganisatsiooni hinnangul kannatab iga neljas inimene mõne uute tehnoloogiate liigkasutusega seotud probleemi all. Lapsed ja noorukid on selliste sõltuvuste ees kõige haavatavamad, sest kuigi nad on kõige asjatundlikumad kasutajad, on nad ka kõige ebaküpsamad.

4.2 Neid sõltuvusi nimetatakse ka mittetoksilisteks, mitteainelisteks või mittekeemilisteks sõltuvusteks. Kuigi osa spetsialiste leiab, et siinkohal ei tohiks rääkida ranges mõttes sõltuvusest (mis on hõlmatud mitmesse nimetusse – nn uued sõltuvused, sotsiaalsed sõltuvused, mitteainelised sõltuvused või mittekeemilised sõltuvused), vaid pigem kuritarvitamise, halva kasutuse või harjumuse probleemidest, on teised seisukohal, et siiski on asjakohane rääkida just nimetatud mõistest, nii nagu seda tehakse näiteks seoses töö-, ostu- või seksisõltuvusega.

4.3 Virtuaalsete suhtlusvõrkude liigkasutus võib põhjustada eraldumist, madalat tööviljakust, teistest teemadest mittehuvi, käitumishäireid ja majanduslikku ebaedu, samuti istuvat eluviisi ja rasvumist. Kokkuvõtteks moodustavad sõltuvuse tuumiku harjumus ja eluviisi allutamine harjumuse säilitamisele. Seega iseloomustab sõltuvust suhtlusvõrkudest mitte asjaomane *käitumiskaad*, vaid *suhe*, mille inimene selle käitumisega loob (Alonso-Fernández, 1996; Echeburúa ja Corral, 2009).

4.4 Sellised sõltuvused mõjutavad eelkõige vaimset tervist, tekitades ärevust, depressiooni, sundkäitumist, unehäireid ja isiksusemuutusi, mis sageli põhjustavad halba kohtlemist, tülisid, liiklus- ja tööõnnetusi või tahtlikult enesele tekitatud kehavigastusi.

4.5 Sellele tuleb lisada probleeme, mis mõjutavad otseselt kasutajate füüsilist tervist, st sellised füsioloogilised häired nagu kaelavalu, kõõlusepõletik, karpaalkanali sündroom ja nägemishäired. Isiklik elu jääb hooletusse, uneaega jääb napimaks ja söömisharjumused muutuvad.

4.6 Interneti kasutamine, sh liigne kasutamine, on seotud psühhosotsiaalsete muutujatega, nagu psüühiline haavatavus, stressitegurid ning perekonna ja ühiskonna tugi. Noorte seas esineb konkreetseid suhtlusvõrkude liigkasutuse riskitegureid.

4.7 Osa hoiatavaid märke (uneaja piiramine, muu olulise tegevuse hooletusse jätmine, lähedaste kaebamine võrgukasutuse üle, pidev võrgust mõtlemine, korduvalt läbi kukkunud katsed piirata võrguühenduse aega, ajataju kadumine jne) ilmub veel enne, kui lemmikharrastusest saab sõltuvus, seepärast võib varane reageerimine neile märkidele koos hindamis- ja diagnoosivahendite väljatöötamisega aidata probleemi varakult märgata ja seda seejärel ravida.

4.8 Lisaks on vaja selleks rakendada avalikke vahendeid ja võtta ennetavaid meetmeid (teabekampaaniad, õppeprogrammid, digitaalne kirjaoskus, abiteenused, ohtude jälgitavus ja neist teavitamine jne), pöörates esmajärjekorras tähelepanu kõige haavatavamate rühmade erivajadustele.

4.9 Kui võrguühendus tuleb katkestada, kui tegevust ei saa lõpule viia või kui ühendus on aeglane, võib täheldada füüsilisi ja psüühilisi ärajätunähte – tujukus, ärrituvus, kannatamatus, rahutus, kurbus ja ärevus (Estévez, Bayón, De la Cruz ja Fernández-Liria, 2009; García del Castillo, Terol, Nieto, Lledó, Sánchez, Martín-Aragón, et al., 2008; Yang, Choe, Balty ja Lee, 2005).

4.10 Esineb teatud isiksuseomadusi või emotsionaalseid seisundeid, mis võivad suurendada psühholoogilist haavatavust sõltuvustele: impulsiivsus, düsfooria (ebanormaalne meelelaad, mida tajutakse subjektiivselt ebamugavustundena ja mida iseloomustab meeleolu sage kõikumine), nii füüsiliste (valu, unetus või väsimus) kui psüühiliste (pahandused, mured või vastutus) ebameeldivate ärritajate talumatus ning ülemäärane tugevate emotsioonide otsimine (Estévez, Bayón, De la Cruz ja Fernández-Liria, 2009; García del Castillo, Terol, Nieto, Lledó, Sánchez, Martín-Aragón, et al., 2008; Yang, Choe, Balty ja Lee, 2005).

4.11 Mõnikord peitub aga sõltuvuse taga mõni isiksuse probleem – näiteks liigne häbelikkus, madal enesehinnang või

rahulolematus oma kehakuvandiga – või ebakohane reageerimine igapäevavaraskustele. Samuti suurendavad Interneti-sõltuvusse sattumist varem põetud häired (depressioon, tähelepanupuudulikkuse ja hüperaktiivsuse häire, sotsiaalfoobia või vaenukkus) (Estévez, Bayón, De la Cruz ja Fernández-Liria, 2009; García del Castillo, Terol, Nieto, Lledó, Sánchez, Martín-Aragón, et al., 2008; Yang, Choe, Balty ja Lee, 2005).

4.12 Ennetusstrateegiates on olulisel kohal nii lapsevanemate kui ka haridussüsteemi tugi, et juurutada suhtlusvõrgustike hea kasutamise tavasid. Samuti on vajalik eakaaslaste abi (asjatundlikumad ja ohuteadlikumad sõbrad, kes võivad eakaaslastel või noorematel aidata neid ohte tunda ja vältida), kes oleksid kasutajate kaitsjad võrgukeskkonnas.

4.13 Lõppkokkuvõtteks tuleb suhtlusvõrkude sobiva kasutuse abil edendada neid paljusid suhtlusvõrkude võimalusi, mis mõjutavad ka sotsiaalselt väga olulisi aspekte, nagu töö ja tarbimisega seotud küsimused (Salcedo Aznal, Alejandro „Sociedad de consumo o redes de consumidores? Esbozo para un análisis social del consumidor actual” (Tarbimisühiskond või tarbijavõrgustikud? Visand sotsiaalse analüüsi koostamiseks tänapäeva tarbija kohta) (2008)). Nende analüüsimine ei ole aga käesoleva arvamuse teema. Sel puhul tuleks ellu viia vajalikud reformid, et vältida tööõiguse rakendamisel lubamatut sekkumist inimeste eraellu uute tehnoloogiate abil (mobiiltelefonid, e-post, suhtlusvõrgud jne), ning sotsiaalpartnerid peaksid saavutama kokkulepeid, mille eeskujuks on Euroopa Nõukogu sellealane soovitus.

Brüssel, 19 september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ajakohastatud analüüs, milles käsitletakse ühtsest Euroopast loobumise maksumust” (omaalgatuslik aramus)

(2012/C 351/08)

Raportöör: **Georgios DASSIS**

Kaasraportöör: **Luca JAHIER**

14. juulil 2011 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Ajakohastatud analüüs, milles käsitletakse ühtsest Euroopast loobumise maksumust”

(omaalgatuslik aramus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav allkomitee „Ühtsest Euroopast loobumise maksumust” võttis arvamuse vastu 19. juunil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril 2012. aastal (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 154, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 7.

1. Komitee arvamuse põhisisu

1.1 Pea veerand sajandit pärast 1988. aasta Cecchini raporti avaldamist tundub küsimuse „milline oleks ühtsest Euroopast loobumise maksumust?” esilekerkimine asjakohane ja huvitav võimalus arutleda selle üle, mil viisil minna edasi Euroopa ülesehitamisega. Cecchini raportis vaadeldi teemat üksnes ühtse turu seisukohast, praegu aga on vaja minna palju kaugemale ja vahetada mõtteid selle üle, milline oleks Euroopa majandusliku ja poliitilise liidu katkemise hind. Juba praegu on nimetatud kulud väga kõrged ja kui midagi ette ei võeta, suurenevad need veelgi.

1.2 Probleem on väga terav, kuna liikmesriigid, kes on ühelt poolt finantsturgude ja teiselt poolt uute institutsiooniliste eeskirjade surve all, on sunnitud tegema veelgi suuremaid pingutusi oma võlgade vähendamiseks. Mil viisil oleks võimalik minna edasi majanduskasvu ohverdamata, nagu nõuavad muuseas ka finantsturud? Et hoida ära lumepalliefekti ja mitte tõugata Euroopa rahvastikku vaesusesse ja viletsusse, tuleks osa kulusid ELi tasandil jagada ning arendada julgemat ELi poliitikat. See võimaldaks liidul tekitada positiivse mõjuringi majanduskasvuks, kujundada endale tugev majanduslik, tööstuslik ja tehnoloogiline identiteet praegusel üleilmastumise ajastul ning kaitsta sotsiaalset mudelit, mis on suures osas muutnud Euroopa selliseks, nagu see tänapäeval on.

1.3 Küsimuse tõstatamine ühtsest Euroopast loobumise hinna kohta on käesolevas arvamuses esitatud kujul kindlasti meetoodiliselt ja tehniliselt kohati puudulik, kuid selle põhieesmärk on esitada kindlad loogilised argumendid praegusest kriisist väljumiseks ja tõelise majandusliku ja poliitilise liidu saavutamiseks Euroopas. Põhimõtteliselt oleks vaja teha tohutuid pingutusi, et veenda avalikkust leidma probleemidele

lahendusi viisil, mis seab subsidiaarsuse asemel rõhu rohkemale ja paremale Euroopale, olgugi et teatavad poliitilised jõud süüdistavad kõikides probleemides ELi.

1.4 Selles suhtes sisaldab strateegia „Euroopa 2020” ülimalt huvitavaid aspekte. Strateegia eesmärki edendada tõelist ühtlustamist eriti ühise poliitika ja ühiste sihtide teel ning suuremat kooskõlastamist liikmesriikide vahel kõikidel tasanditel ja valdkondades, kus Euroopa mõõde on olematu või kaootiline, tuleb pidada kiiduväärseks. Ent võiksime küsida, kas strateegia on ikka oma eesmärgi kõrgusel, milleks on sellise majandusliku ja poliitilise liidu saavutamine, mis on suuteline tugevdama Euroopa positsiooni globaliseerunud maailmas, ja kas strateegiat ootab praeguseid sündmusi vaadates ees parem saatus kui Lissaboni tegevuskava.

1.5 Tundub, et oleks vaja minna kaugemale ja käsitleda seda küsimust euroala 17 liikmesriigi, aga ka 27-liikmelise ELi juhtide poolaasta-arutelude raames ning teha meie juhtidele ja avalikkusele selgeks, et liikmesriikide, Euroopa ja muu maailma vahelised suhted vajavad pöördelist revolutsiooni. Hind, mida me juba praegu maksame ühtsest Euroopast loobumise eest ja mis ilmselt ei kao ka tulevikus kusagile, on ideaalne argument selles suunas liikumiseks. Ühtse Euroopaga kaasnenud majanduslikke, poliitilisi ja strateegilisi hüvesid näiteks tuues peame veenma euroskeptikuid ja kutsuma avalikkuse tunnistajaks, et Euroopa ei ole mitte probleem, vaid lahendus.

1.6 Selline käsitlus võimaldab vähendada ja optimeerida kulusid ja mitmekesistada võimalusi, et leida sobiv ja kõigile kasulik viis praeguste probleemide lahendamiseks ja kriisist väljumiseks.

1.7 Kõiki aspekte arvesse võttes tuleb analüüsida ühtsest Euroopast loobumise maksumust palju laiaulatuslikumalt, kui on pakutud välja Euroopa Komisjoni tellitud uuringus „Uuring Euroopa Liiduga mitteintegreerumise maksumuse kohta: Euroopa ühtse turu kasutamata potentsiaal”. Meil ei ole tarvis järjekordset uuringut (mis on iseenesest tõenäoliselt kvaliteetne) riulile tolmu koguma, et mõni valgustatud spetsialist saaks selle sealt ehk vahel harva välja võtta.

1.8 Seepärast palub komitee Euroopa Komisjonil koostada esialgu võimalikult täpne prognoos käesolevas arvamuses käsitletud ühtsest Euroopast loobumise kogumaksumuse ja selle tagajärgede kohta tööhõivele ja majanduskasvule. Teiseks teeb komitee ettepaneku lisada strateegiasse „Euroopa 2020” kulude vähendamise arvulised eesmärgid ning selge tegevuskava koos kohustusega selle edenemist süsteemselt hinnata.

2. Üldmärksused

2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on käsitlenud ühtsest Euroopast loobumise maksumust eri vaatenurkadest juba mitmes viimastel aastatel koostatud arvamuses ⁽¹⁾. 2010. aasta lõpus algatasid ühtsest Euroopast loobumise teemalise arutelu Euroopa Parlament ja Euroopa Komisjon. Viimane tellis lisaks sihipärase uuringu ⁽²⁾, et jätkata Cecchini raportiga alustatud tööd ⁽³⁾.

2.2 Komisjoni ja parlamendi meetodivalik ja eesmärgipüstitus lähtuvad peamiselt ühtse turu akti II ettevalmistamisest, olgugi et oma teatistes on nad rõhutanud vajadust keskenduda just sellele teemale ja kasutada selle lähenemisviisiga kaasnevaid teaduslikke tõendusmaterjale ⁽⁴⁾. Tuletagem meelde, et Cecchini raporti üsnagi keerukad mudelarvutused näitasid toona 4,5 % kuni 7 % suurust võitu ühenduse SKPs (12 liikmesriigi kohta) ning hinnanguliselt 2–5 miljoni uue töökoha loomist ühisel alal.

⁽¹⁾ Vt näiteks komitee 21. oktoobri 2010. aasta arvamus teemal „Ühenduse meetodi uuendamine (suunised)” või 16. juuni 2011. aasta arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ja riikide parlamentidele „ELi eelarve läbivaatamine””.

⁽²⁾ 15. detsembril 2010 otsustas Euroopa Parlament tellida põhjaliku aruande ühtsest Euroopast loobumise maksumuse kohta. Pärast avaliku hanke korraldamist sõlmis Euroopa Komisjon lepingu uuringu koostamiseks konsortiumiga, mille vastutav liige on London School of Economics. Aruanne peaks toetama ühtse turu akti II (Single Market Act II) ette valmistavaid arutelusid.

⁽³⁾ Tuletagem meelde, et raporti eesmärk oli väljendada arvuliselt tollaste liikmesriikide vahel ühendusesseste kaubandustõkete kaotamise majanduslikku mõju. Uues uuringus tuleks kasutada sama meetodikat, kuid asetada see praegusesse konteksti.

⁽⁴⁾ Nagu rõhutatakse Euroopa Parlamendi haldusalasse kuuluva liidu sisepoliitika peadirektoraadi 21. veebruari 2011. aasta meetodilises märkuses, peegeldavad kulused/hüvesid õigustavad motiivid tahet võtta eri mõistete või põhimõtete suhtes (usaldusväärne finantsjuhtimine, tõhusus või säästvus) otsuseid vastu teaduslike tõendite alusel, et tagada poliitika läbipaistvus ja vastutustundlikkus kodanike suhtes (tekstis kaldkirjas).

Arvutused põhinesid siiski meetodikal ja põhihüpoteesidel, mida võiks kritiseerida ja kahtluse alla seada. Olgugi et nimetatud prognoosid andsid alust edukale teabevahetustööle, ei ole neid meie teada kunagi mingi viisil läbi vaadatud, mis võimaldaks anda järeldust nende õigsusele ⁽⁵⁾.

2.3 Komiteel on hea meel, et see teema on jälle päevakorda võetud, kuigi on hämmastav, et seda tehti ligi veerand sajandit pärast Cecchini raporti avaldamist. Siiski näib otsus kasutada taas sama meetodit ja väljendada arvuliselt siseturu kaubandustõkete kaotamise majanduslikku mõju, pehmelt öeldes piirav, et mitte öelda kohatu. Seda vähemalt kahel teineteisega seotud põhjusel.

2.4 Esimene põhjus on oht takerduda puht tehnilisse (et mitte öelda tehnokraatlikku) arutellu ühtsest Euroopast loobumise maksumuse üle, samas kui sotsiaalteadustes on asjade tehnilisus sageli näiline, olgu kasutatavad vahendid kui tahes keerulised.

2.5 Teine ja veelgi põhimõttelisem põhjus on see, et praegu on ajad täiesti teised. 1988. aastal keskenduti aruteludes peamiselt ühisturu ehk ümbernimetatuna „ühtse turu” olukorrale. Selles mõttes oli Cecchini raport väga kasulik, kuna selles toodi esile ja arvatati välja kõik tõkked ja viivitused asjaomases valdkonnas. See õigustas taastamiskava koostamist ja positiivse dünaamika tekitamist, mis päädis ennekõike Delorsi kavaga ja 1992. aasta eesmärgi püstitamisega.

2.6 2012. aastal ei ole probleemi tuum enam ühtne turg. Mainimisväärne pole ainuüksi see, et ühtne turg on veerandsaja aastaga tugevalt edasi arenenud, vaid ennekõike on märkimisväärselt arenenud üldine kontekst, mida iseloomustab võrreldes 1980ndate aastate lõpuga viis põhiaspekti: 1) praeguseks on maailm tähtsava majandusega riikide, nagu Brasiilia, India ja eelkõige Hiina, esilekerkimisega väga tugevalt globaliseerunud, samas kui 1980ndatel aastatel olid Euroopa konkurendid arenenud riigid; 2) Euroopa koosneb 27 liikmesriigist, kelle arengutase, majandusstruktuurid ja sotsiaalsüsteemid on heterogeensemad kui 1980ndatel aastatel; 3) ELi ülesehitamine on selgelt edasi liikunud ning loodud on sellised põhiinstitutsioonid nagu euro ja EKP; 4) suurim majanduskriis alates 1930ndatest aastatest, mis laastab Euroopat üha edasi, olles muutunud nüüdseks riigivõla kriisiks; 5) lõpuks Euroopa riikide karjuv vajadus kõrvaldada lähiaastatel oma võlad.

⁽⁵⁾ Välja arvatud 20 aastat hiljem tundmatu autori koostatud analüüsidokument, mis asub aadressil www.oboulo.com. Selles on märgitud, et tulemused ei ole olnud ootuspärased, kuid et prognoosid olid üldiselt rahuldavad (vt *The Cecchini Report – 20 years later*, 16.1.2009).

2.7 Loetletud arvesse võttes tehakse ettepanek asetada ühtselt Euroopast loobumise maksumuse arutelu rõhk täielikult mujale. Euroopa praegune probleem ei ole mitte niivõrd ühtse turu (millest saavad lisaks eurooplastele endile kasu ka konkurendid) ülesehitamise venimine, kuivõrd tugeva majandusliku, tööstusliku ja tehnoloogilise identiteedi saavutamine multipolaarses globaliseerunud maailmas, mida iseloomustab järjest suurem konkurents eriti tärkava majandusega riikide poolt enneolematu süsteemse kriisi olukorras.

2.8 Seega tuleb aruteludes keskenduda ELi integratsiooniprotsessi seiskumisest tulenevale ühtselt Euroopast loobumise maksumusele tervikuna. See maksumus on palju suurem kui on mis tahes järelejäänud ühendusesiseste kaubandustõkete maksumus. Komitee mõistab, et selle teema laialdane ja poliitiline käsitlemine on keerukas, kuid arvab, et see on ainuvõimalik viis lahenduste leidmiseks praeguses olukorras ⁽⁶⁾.

3. Euroopa ja selle saavutused

3.1 60 aastat tagasi sai eurooplaste rahu elamise soov teoks esimese Euroopa ühenduse, ESTÜ asutamisega. Püüdlemine integratsiooni poole oli aeglane, kuid järjepidev kuni 1992. aastani. 27 liikmesriigini laienemine viimase 20 aastaga tähistab vaieldamatult edu, kuid see on jäänud ka ainsaks tegelikult saavutatud eduks. Ununenud on aga liidu süvendamine, millest hakati rääkima juba 1980ndate aastate alguses. Ühisraha, siseturg, ühtekuuluvuspoliitika ja ühine põllumajanduspoliitika on kahtlemata olulised saavutused, kuid need on jäänud täielikult lõpule viimata ja kindlasti ei piisa neist tõelise liidu rajamiseks.

3.2 Kui arutelu teema on kindlaks määratud, tõstatub küsimus, kuidas pidada arutelu ennast. Mida me peame täpselt silmas maksumusest rääkides? Mida mõtleme ühtselt Euroopast loobumise all? Milles seisneb loobumine? Kõike võib ju käsitleda Euroopa või mitte-Euroopana. Objektiivselt keeruline on valida välja avaliku sektori vahendid/poliitika või avalikud hüved, määratleda nende mõju ning tõhusaima kasutamise tasand (Euroopa/riigi/kohalik), otsustada kulude/hüvede väljendamise viis või siis ajavahemik, mille jooksul tuleks neid analüüsida (see keerukate ülesannete loetelu ei ole kaugeltki täielik). Kõike eelnevat arvesse võttes võib öelda, et põhjalikus meetodikas

⁽⁶⁾ Komisjon ja parlament jagavad arvamust, et teema on oluline. Euroopa Parlamendi teatises tunnustatakse ühise poliitika välismõõtme kulukust ning järeldatakse, et tellitav uuring võib osutada väga keeruliseks ja selle tulemused liiga ebakindlaks, mille põhjus on sõltumine rahvusvaheliste institutsioonide otsustest ja mitmepoolse valitsemise puudulikkusest (lk 15, vt eelmine viide). Mis puutub siseprobleemidesse, tehakse teatises ettepanek käsitleda neid strateegia „Euroopa 2020“ vaatepunktist ning loetletakse 12 valdkonda, kus liidu tasandi poliitika võib tuua kasu (lk 15–17, vt eelmine viide).

kokku leppimine ja rohkema kui ainult üldpõhimõtetes konsensus saavutamine ei ole kerge ülesanne. Euroopa Parlamendi teatis meetodiliste aspektide kohta toob selles suhtes väärtuslikku selgust ja tõestab ideaalselt teema äärmist keerukust.

3.3 Olgu lähenemisviis milline tahes, ei võimalda ka kõige laiemad määratlused lisada arutellu ühte osa tähtsaimatest avalikest hüvedest (nagu rahu või kodanike vaba liikumine), mis on saavutatud ELi pisut rohkem kui poolesaja aasta pikkuse integreerimisprotsessi teel.

3.4 Soovimata arvutada välja nende hüvede maksumust Euroopa kodanike heaolu suurendavate teguritena või kirjutada ümber ajalugu (mis oleks juhtunud siis, kui Euroopa integreerumine ei oleks praegusel kujul toimunud?), tasub praegu, kui ühtselt Euroopast loobumise maksumuse üle arutlemine on üha rohkem moes, meelde tuletada, et meie maailmajao ajalugu ei ole alati olnud selline, nagu see on olnud alates 1945. aastast tänaseni. Rahu, heaolu, põhiõigused (nagu määratletud ELi põhiõiguste hartas) ⁽⁷⁾, isikute ja kaupade vaba liikumine, võimalus kasutada välisriiki minnes sama raha, hinnastabiilsus ja muud igapäevased hüved on paljude inimeste (eelkõige noorema põlvkonna) jaoks elu iseenesestmõistetav osa ning näiteks piirikontroll Prantsusmaa-Saksamaa vahel tunduks tüütu kentsakusena ja sõja võimalikkus Euroopa riikide vahel halva naljana. Seega on keeruline, ehk isegi võimatu kindlalt öelda, milline oleks Euroopa praegu, kui Euroopa oleks jäänud puhtalt rahvusriikide tasandile. Samas võime siiski õigustatult väita, et ELi integratsiooniprotsess on vähemalt lihtsustanud nimetatud avalike hüvede tekkimist ning muutnud need kõigi jaoks iseenesestmõistetavaks ja loomulikuks.

3.5 Kas see tähendab, et need hüved kestavad igavesti? See pole sugugi kindel. Kodusõda tundus 1980ndate aastate Jugoslaavias sama absurdne ja võimatu, kuid ometi ei takistanud see veriste sõdade puhkemist pärast riigi lõhenemist. Ka muud aastakümnete vältel saavutatud hüved võivad kaduda: piirikontrolli taastamisest või euroala lagunemise võimalusest on hakatud rääkima üsna julgelt, ja seda ei ole teinud üksnes poliitikavaatlejad või euroskeptilised ja/või populistlikud parteid, vaid järjest enam ka tavalised poliitilised rühmitused.

3.6 Jättes puutumata kõige äärmuslikumad stsenaariumid, ei pääse me lõpuks küsimusest, milline oleks ühtselt Euroopast loobumise maksumus juhul, kui osa keskseid institutsioone, näiteks ühisraha, osaliselt või täielikult kaoks. Hiljutises UBSi

⁽⁷⁾ Põhiõiguste harta sisaldab Euroopa Liidu kodanikele antud põhiõigusi, samuti majanduslikke ja sotsiaalseid õigusi, millele on osutatud Euroopa Nõukogu sotsiaalharta ja ühenduse harta töötajate sotsiaalsete põhiõiguste kohta.

panga⁽⁸⁾ uuringus, millel on küll meetodite osas mitmed puudusi, prognoositakse eurost loobumise korral ainuüksi esimese aasta kuludeks 40–50 % SKPst nõrgemate riikide puhul. Isegi tugevama riigi (nagu näiteks Saksamaa) väljumine tähendaks sellele riigile ainuüksi esimesel aastal kulusid 20–25 % SKPst, mis teeb 6 000 kuni 8 000 eurot elaniku kohta. Kõige selle juures on veel arvestamata destabiliseerivad tagajärjed poliitikale, nn valuutasõjad uute vääringute vahel ja võidu devalveerimine, proteksionistliku poliitika esilekerkimine riikide tasandil ning katastroofilised tagajärjed majandusosalejate ootustele. Sellest tulenevalt võib Euroopa langeda mitmeteks aastateks sügavasse stagnatsiooni. Mitte keegi ei ole võimeline ennustama nende sündmuste tagajärge, kuid ilmselt on oodata olulisi geopoliitilisi pingutusi uute liitude loomiseks, mis ohustavad Euroopa kui ühise poliitilise ja majandusliku liidu tasakaalu.

4. Euroopa Liit ei toimi ilma tõelise majandusliiduta

4.1 Vastupidiselt demagoogilistele ideedele, mida teatavad poliitilised rühmitused paljudes ELi riikides propageerivad, eriti alates kriisi puhkemisest (2008–2009) ja selle eri väljunditest, ei ole praegused majandusraskused seotud „Brüsseli eurokraatide“ ülepingutamisega, vaid ELi integreerimisprotsessi täieliku peatamisega. Kuulutatud eesmärki viia ellu raha- ja majandusliit ei ole tegelikkuses kunagi saavutatud. Liikmesriikide ja ELi institutsioonide häbiväärne huvipuudus ja selle tulemusel tõelise majandusliku integreerumise ning legitiimsete ja demokraatlike otsuste tegemiseks liikmesriikides (osa on saanud ohtralt meedia tähelepanu) hädavajalike protsesside pidev edasilükkamine on viinud järjestikuste turgude usalduse kaotuseni, mis toimub enneolematult vägivaldse ja ebasümmeetrilise välissurve tingimustes. Olukord on liidu kõikide liikmesriikide jaoks konkurentsi, majanduskasvu, tööhõive, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja isegi Euroopa tasandi demokraatliku legitiimsuse seisukohast üha koormavam.

4.2 Rahaliidu loomine ilma tõelise majandusliiduta on näidanud igati oma piiratust ning toonud lõppkokkuvõttes kaasa pigem erimeelsusi kui ühtlustumist. Praegu ei ole Euroopal enam aega oodata, et asjad laheneksid kauges tulevikus iseenesest. Seisame valiku ees, kas reageerida kiiresti ja luua tõeline majandusliit, kaasa arvatud tõhus mehhanism, mis võimaldaks sel toime tulla asümmeetriliste šokkidega, või kanda ühtsest Euroopast loobumise kulusid, mis võivad olla plahvatuslikud.

4.3 Praegused probleemid olemuslikult ebatäieliku ühisraha euroga on üks näide olukorrast. Euroala ja isegi enamiku n-ö ohustatud Euroopa riikide riigivõlgade suhtelised tasemed kokku on madalamad kui muudel arenenud riikidel, nagu Ameerika Ühendriikidel, Ühendkuningriigil või Jaapanil. Kuid samal ajal

kui dollarit, naelsterlingit või jeeni peetakse tõeliste küpsete majandusjõudude vääringuteks, vaevab eurot kindla kuuluvuseta vääringu maine⁽⁹⁾ ning Euroopa Kesk pangale usaldatud piiravad volitused ja tõelise ELi tasandi majandusliku juhtimise puudumine. Just nimetatud põhjustel on ülioluline saavutada ka faktiliselt Euroopa majandusliit, mida iseloomustavad selged – eeskätt jõustatavad – eeskirjad ja vastutus kõikidel tasanditel. Kuid seda ei ole võimalik saavutada põhjalike poliitiliste reformideta, mis annaksid sellisele liidule vajaliku legitiimsuse.

4.4 Raske on hinnata, milline on praeguse languse peamise põhjuse – turgude usaldamatuse – kogumaksumus. Igal juhul võib ühtsest Euroopast loobumuse maksumuse riigieelarvetele, näiteks osadele riikidele praegu kehtestatud riskipreemiate tõttu, hinnata 0,4–1,5 %le SKPst 2012. aastal (ehk 9–36 miljardit eurot) ning 2013. ja 2014. aastal 1,8–2,4 % SKPst (ehk 42–56 miljardit eurot) kogu Euroopa peale kokku, kusjuures liikmesriigiti on olukord mõistagi väga erinev⁽¹⁰⁾.

4.5 Ennekõike tugevama eelarve- ja maksualasel integreerumisel põhinev täielik majandusliit, mis on allutatud rangetele kontrollile ja rangetele tingimustele, oleks suutnud nimetatud riskipreemias ära hoida, kuna kasutusele oleks võetud ELi tasandi ressurside ühise kasutamise mehhanismid (nagu eurovõlakirjad vms), selle asemel, et loota kiireloomulistele improviseeritud ning ikka ja aina ebaõnnestuvatele ajutistele hädaabi-meetmetele, kui olukord on muutunud väljakannatamatuks. Euroopal ja selle liikmesriikidel peab olema julgust mitte tegutseda reageerivalt, vaid võtta vastu tegevuskava ja institutsioonilised reformid, mis oleksid asjakohased, et leida praegusele kriisile selline terviklik vastus, millega visandataks ka tegelikult usutav tulevikukava.

4.6 Hiljuti tehti selles suunas mõned sammud, mis ei ole aga probleemide lahendamiseks kahjuks piisavad.

5. Euroopa Liidu oodatavad hüved

5.1 Brüsseli 9. detsembri 2011. aasta tippkohtumisel võetud viimased kohustused, mis on kooskõlas Maastrichti stabiilsuspakti finantsdistipliiniga, hõlmavad liikmesriikide võlgade olulist vähendamist, milleks kehtestati edaspidiseks automaatsed karistused nn kuldreegli rikkumise tuvastamise korral. Seega on riigid edaspidi sunnitud lisaks finantsturgude survele ka uute piiravate eeskirjade tõttu suurendama oma jõupingutusi võla vähendamiseks.

⁽⁹⁾ Henry Kissingeri 1970. aastatel kuuldavasti öeldud kuulus lause „Kelle poole pöörduda, kui ma tahan rääkida Euroopaga?“, on kahjuks veel praegugi aktuaalne.

⁽¹⁰⁾ Vause N., von Peter G. (2011), „Euro Area Sovereign Crisis Drives Global Markets“, BIS Quarterly Review, detsember 2011, http://www.bis.org/publ/qrtpdf/r_qt1112a.pdf#page=4.

⁽⁸⁾ UBS Investment Research, *Euro Break-up the consequences*, www.ubs.com/economics, september 2011.

5.2 Mitmete Euroopa riikide poliitikute ees seisab riigivõla tõttu probleem, mille lahendamise on ilmvõimatu. Kuidas tulla toime mitteusaldavate turgude vastandlike nõuetega, nagu riigivõla tohutu vähendamine ja peaaegu samaaegselt majanduskasvu taastamine? Üks võimalus selle lahenduseta tehte lahendamiseks oleks asjatu dubleerimise kõrvaldamine liikmesriikide vahel, mastaabisäästu realiseerimine ning samal ajal tulevase ELi tasandi eelarvekava põhipunktide visandamine. Nii toimides oleks võimalik muuhulgas vältida või vähemalt pidurdada „igäüks iseenda eest” põhimõttel ellu viidava kokkuhoiupoliitika halba mõju, et mitte kahjustada kodanikele osutatavate avalike teenuste kvaliteeti ning lahendada samaaegselt 27 erisugusest ja sageli kooskõlastamata poliitikast tuleneva raiskamise probleemi samades valdkondades. Mõistagi on seda ideed võimatu viia ellu liidu eelarvega, mis piirdub 1%ga SKPst ning on vastuolus soovituseliga kõikjal, ka ELi tasandil, eelarveid kärpida.

5.3 Näiteks moodustasid Euroopa riikide kaitse-eelarved 2010. aastal kokku ligi 200 miljardit eurot, aga paljude ekspertide arvates on riikide tasandi kaitsepoliitika endiselt killustatud ja ebatõhus⁽¹¹⁾. Hoolimata mitmetest algatustest ELi ja riikide tasandil, on kaitsevaldkonna uurimis- ja arendustegevuse varustuseks ja programmideks ette nähtud assigneeringud endiselt praktiliselt ainus valdkond, mille puhul võib rääkida tegelikult kulude jagamisest (ligi 20% üldeelarvest), kuid isegi selle puhul oli see määr 2010. aastal Euroopa Kaitseagentuuri kohaselt 22%⁽¹²⁾. Selleteemalistes uuringutes on prognoositud ainuüksi nende eelarveridade puhul võimalikuks kokkuhoiumääraks 32% ehk 13 miljardit eurot, eeldusel et kulud jagatakse⁽¹³⁾.

5.4 Sama mõttekäiku võib arendada muudes riikide suveräänsusega seotud valdkondades, nagu diplomaatiline teenistus, toll, piirivalve, tsiviilkaitse, pettusevastane võitlus jms. Nende valdkondade kulude vähendamine on isegi juhul, kui tekib lahk-arvamusi täpsete summade üle, puhtalt poliitilise tahte küsimus.

5.5 Ühtsest Euroopast loobumise maksumus maksuvaldkonnale on tagajärg, mis muudab eelarvekuulu veelgi suuremaks. Liikmesriikide vahelist maksukonkurentsi ei ole reguleeritud kooskõlas ühiste ELi tasandi huvidega. See põhjustab liikuvvara alamaksustamist ja muu vara ülemaksustamist, mis toob

⁽¹¹⁾ Heuninckx B. (2008), "A Primer to Collaborative Defence Procurement in Europe: Troubles, Achievements and Prospects", *Public Procurement Law Review*, köide 17, väljaanne 3.

⁽¹²⁾ See määr on muide 2009. aastaga võrreldes languses. Defence Data: EDA participating Member States in 2010, 18. jaanuar 2012.

⁽¹³⁾ Vt näiteks, Dufour N. jt (2005), *Intra-Community Transfers of Defence Products*, Unisys.

Euroopa ja selle liikmesriikide jaoks kaasa maksutulu vähenemise (seega kulu). Olukord põhjustab muuhulgas tasakaalustamatust, ebaõiglust ja ennekõike väga suurt sotsiaalset kulu, mis on avalikkuse jaoks väga valus küsimus.

5.6 Sotsiaalvaldkonnas ei ole ühtsest Euroopast loobumise maksumus uus aruteluteema. ELi integratsiooniprotsessi ainus aluspõhimõte ei saa olla vaba kaubandus koos konkrentsi poliitika ning tarbijate heaoluga, mis on kõige muu suhtes ülim ja põhjustab sotsiaalse heaolu üldist langust. Tasub meelde tule-tada, et olenemata sagedastest süüdistustest „ELi käskude” kohta, on ka selle puhul tegemist ühtse Euroopa puudumise ja mitte selle liigsusega. Ühtsest Euroopast loobumine tooks asjaomases valdkonnas lisaks tuntavale ebaõiglusele ja erakordselt suurtele sotsiaalsetele kuludele (eriti praeguses kontekstis) mitme uuringu kohaselt kaasa ka suured majanduslikud kulud⁽¹⁴⁾. Empiirilised andmed näitavad, et õiglane ja tõhus sotsiaalpoliitika soodustab makromajanduse stabiliseerumist, vähendades muuhulgas tsükliliste nähtuste esinemist ja parandades ressurside jagamist, aga ka kodanike heaolu laiemalt⁽¹⁵⁾. Kvaliteetne sotsiaalpoliitika kaldub muuhulgas vähendama nn valikuriski, integreerib teatavad välistegurid ning tõstab tööjõu ja laiemalt sotsiaalse kapitali kvaliteeti. Euroopa sotsiaalhartaga sooviti võtta kõigi liikmesriikide jaoks kasutusele teatavad selle-alased põhieeskirjad. Praegu tuleks minna kaugemale ja koostada sidusa sotsiaalpoliitika struktureeritud raamistik, et vähendada liiga suurt ebavõrdsust ja vältida olukorda, kus sotsiaalse ebavõrdsuse kasv ning üha suurem vaesuse levik hakkavad tõsiselt takistama tõhusat, tasakaalustatud ja säästvat majanduskasvu.

5.7 Nõrgalt reguleeritud maksu- ja sotsiaalne konkrents majandusruumis, mida iseloomustab suhteliselt vaba kaupade, teenuste ja kapitali liikumine, tekitab muuhulgas muid, globaliseerunud maailma kontekstis eriti kahjulikke nähtusi. Tööstuse üha suurem lagunemine mitmes Euroopa riigis on muutunud selgeks reaalsuseks, mis lisaks kodanike tugevale pahameelele tekitab meie riikidele ka strateegilisi probleeme, kuna lagunemine on märkimisväärne ning lühikeses ja keskpikas perspektiivis tõenäoliselt pöördumatu protsess, millel on sellest tulenevalt väga kahjulikud tagajärjed⁽¹⁶⁾. Riiklike suuniste ülimuslikkusest põhjustatud üha suuremad ebakõlad tööstuspoliitikas on viinud ühepoolsete ja mitteoptimaalsete, vahel lausa kahjulike lahendusteni⁽¹⁷⁾ olukorras, kus tärkava majandusega riigid

⁽¹⁴⁾ Fouarge, D., „The Cost of non-Social Policy: Towards an Economic Framework of Quality Social Policies – and the Cost of not Having Them”, tööhive ja sotsiaalküsimuste peadirektoraadi aruanne, 2003, Brüssel.

⁽¹⁵⁾ Ebavõrdsuse ja heaolu vaheliste seoste kohta vt ka Wilkinson ja Pickett (2009), „The Spirit Level. Why Equal Societies Almost Always Do Better”, Allen Lane, London.

⁽¹⁶⁾ Siin võib tuua näitena ESTÜ, mille peatamine kiirendas Euroopa terasetööstuse lagunemist või Galileo projekti tohutu venimise, kuna ELi tasandi juhtimise puudumise tõttu vaevleb projekt juhtimis- ja rahastamisprobleemide käes.

⁽¹⁷⁾ Näiteks riikliku energiapoliitika eeskirjad ja rahastamise programmid.

arendavad usaldust tekitavat tööstuspoliitikat, mis tugineb nõrgale valuutale ja tugevale valitsuspoolsele toetusele⁽¹⁸⁾. Nimetatud probleemidega toime tulemiseks on mitmed Euroopa suurriigid ressursside jagamise või vähemalt ressursikasutuse kooskõlastamise asemel sunnitud sõlmima kahepoolseid lepinguid kolmandate riikidega nii olulistest valdkondades kui energeetika või teadus- ja arendustegevus⁽¹⁹⁾ – põhjus on Euroopa energiaühenduse puudumine⁽²⁰⁾. On ilmne, et ELi tasandi poliitika oleks selgelt tõhusam lahendus.

5.8 Liidu teadus- ja arendustegevuse eelarve 2014.–2020. aastaks moodustab 0,08 % SKPst, mis on 20–30 korda väiksem kui vastav määr liikmesriikide eelarvetes. Samas lisandub ühe uuringu kohaselt igale eurole, mis ELi tasandil teadus- ja arendustegevusse investeeritakse, 0,93 eurot erasektorist⁽²¹⁾. Teadusuuringute seitsmes raamprogramm (2007–2013), mille eelarve on 50,5 miljardit eurot, tõestab, et tegemist ei ole üksnes soovmõtlemisega, vaid et ühtne poliitika on teadusvaldkonnas võimalik. Programmi mõju on tohutu: iga raamprogrammist eraldatud euro tõstab aja jooksul tööstuslikku lisaväärtust hinnanguliselt 7–14 eurot. Mis puutub pikaajalisse mõjusse, siis teadusuuringute peadirektoraadi makromajanduslike analüüside kohaselt on seitsmenda raamprogrammi mõjul aastaks 2030 loodud 900 000 töökohta, millest 300 000 teadlaste ametikohta. Konkurentsivõime kasv on samaks ajaks võimaldanud kasvatada ELi ekspordil ligi 1,6 % ja vähendada impordi umbes 0,9 %.

5.9 Ühises tööstuspoliitikas tuleb muuhulgas tingimata arvestada keskkonnaküsimustega ning see tuleb tihedalt kooskõlastada liidu energiapoliitikaga. Energiaküsimuste lahendamine riigi tasandil võib tekitada lühikeses ja keskpikas perspektiivis illusiooni teema lihtsusest, kuid pikas perspektiivis võib see

lahendus osutada kulukaks, tekitades tugeva sõltuvuse süsivesinikku tootvatest riikidest ning suurendades tohutult energiakulusid. Lahendus oleks energiainfrastruktuuri investeerimine ja uute energiaallikate levitamine ELi tasandil tehtava teadus- ja arendustegevuse tulemusel⁽²²⁾. Energeetika peadirektoraadi tellitud uuringu (Accenture) kohaselt võimaldaks taastuvate energiaallikate (nagu Ühendkuningriigi tuuleenergia või Hispaania päikeseenergia) kasutamine ühendvõrkude kaudu vähendada ELi tarbijate kulusid elektrile 2020. aastaks umbes 110 miljardi euro võrra.

5.10 Praeguse kriisi ajal kasvab pikaajalise, püsivaks kujuneda võiva töötuse risk. See võib takistada inimesi end töökohal teostamast ja jätta Euroopa majanduse ilma nende potentsiaalset. Selline olukord on vastuolus kaasava majanduskasvu eesmärgiga ja nõuab intensiivseid otsinguid pikaajaliste lahenduste leidmiseks. Need lahendused peaksid muu hulgas hõlmama kaasava tööhõive toetamist avaliku sektori vahenditest tööharjumuste säilitamise eesmärgil, samuti ümberõppemeetmete toetamist eesmärgiga aidata inimestel kohanduda tööturu tulevaste vajadustega.

Järelsõna

„Enam ei ole aega teha tühje sõnu, on aeg tegutseda kaalukalt, konstruktiivselt”

Need Robert Schumani 9. mail 1950. aastal öeldud sõnad kehtivad rohkem kui kunagi varem. Otsustajad, aeg on tegutseda. Euroopa Liidu kodanikud vajavad rahu ja väärikust. Kasutagem ära võimalused, mida pakub 500 miljonit eurooplast. Teil ei ole õigust neile pettumust valmistada.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Olgugi et Lissaboni tegevuskavas nähti teadus- ja arendustegevuse kuludeks ette vähemalt 3 % SKPst, moodustavad ELi sellealased kulud praegu 1,84 % võrreldes Ameerika Ühendriikide 3 % ja Hiina 8 %ga.

⁽¹⁹⁾ Üks viimaseid näiteid on Saksamaa ja Hiina vahel 27. juulil 2011 sõlmitud lepinguseeria rohelise tehnoloogia, eelkõige elektriautode ning süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise süsteemide alase teadustegevuse ja investeringute kohta (Peel Q., Anderlini J., „China and Germany launch green initiative”, *The Financial Times*, 28. juuli 2011).

⁽²⁰⁾ Ühenduse „Meie Euroopa” ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 21. veebruari 2012. aasta ühisavaldus energiaühenduse võimalikkuse kohta.

⁽²¹⁾ Euroopa Komisjoni teatis „Majanduskasvu soodustava Euroopa teadusruumi loomine”, COM(2005) 118 final, 6.4.2005.

⁽²²⁾ Komitee tellitud aruanne „Vähese süsinikuheitega töötuse poliitika kui tee Euroopa kriisist väljumiseks”, Syndex, märts 2012, Brüssel.

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 483. ISTUNGJÄRK 18. JA 19. SEPTEMBRIL 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Piiriüleste pärandimaksutõkete kõrvaldamine ELis”

KOM(2011) 864 lõplik

(2012/C 351/09)

Raportöör: **Vincent FARRUGIA**

15. detsembril 2011 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Piiriüleste pärandimaksutõkete kõrvaldamine ELis”

COM(2011) 864 final

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 4. septembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18. ja 19. septembril 2012. aastal (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 135, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 11.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Liidu kodanikud, kes pärivad vara teises liikmesriigis, seisavad sageli silmitsi maksunõudega kahes või enamas erinevas liikmesriigis (st topelt- või mitmekordne maksustamine) ja maksualase diskrimineerimisega. Need probleemid põhjustavad kodanikele sageli põhjendamatuid raskusi ja takistavad strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamist. Nimetatud probleemide lahendamiseks esitas komisjon 2011. aastal teatise ja sellega kaasneva soovituse.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab topelt-/mitmekordse maksustamise ja maksualase diskrimineerimise kõrvaldamist ja tervitab komisjoni lähenemisi, mille kohaselt austatakse liikmesriikide maksusuveräänsust, parandades samas riiklike maksusüsteemide vastastikust omavahelist sobivust.

1.3 Ent komitee on arvamusel, et komisjon võib saavutada nende meetmete eesmärgid tõhusamalt, kui ta:

- pakub välja ja viib ellu praktilised mehhanismid, mis tagaksid mõistliku aja jooksul riiklike pärandimaksusüsteemide tõhusa sobitamise, julgustades samas liikmesriike sisse viima ja rakendama pärandi topelt-/mitmekordse maksustamise vähendamise mehhanisme tõhusamal ja paindlikumal viisil;
- kasutab õiguslikke mehhanisme, et tõhusalt lõpetada ELi kodanike pärandi topelt-/mitmekordne maksustamine;
- läheb kaugemale piiriüleste maksuküsimustest, et käsitleda võimalikke moonutavaid mõjusid, mis tulenevad erinevustest pärandimaksubaasi arvutamisel eri liikmesriikide maksujurisdiktsioonis, ja sätestab kogu Euroopa Liidus kohaldatavad ühtsed põhimõtted, mis tugineksid vara puhasväärtuse õiglasel hindamisele ning tagaksid ettevõteteüksuse äritegevuse jätkumise;

- edendab aktiivselt toimivamaid, tõhusamaid ja kodanikusõbralikumaid maksusüsteeme, mis asetavad maksumaksjatele võimalikult väikse maksukoormuse;
- uurib probleeme, millega ELi kodanikud piiriüleste pärandimaksu juhtude korral kokku puutuvad;
- uurib võimalusi pärandi maksustamise lihtsustamiseks piiriülestes olukordades süsteemi kaudu, mille puhul kohaldatakse maksu üks kord ühes maksustamispunktis, mille määrab kindlaks vara asukoht.

1.4 Eelnimetatud soovituste elluviimise vahend võiks olla ELi maksustamise vaatluskeskus. Komisjoni egiidi all asjaomase vaatluskeskuse loomise pakkus komitee välja oma arvamustes⁽¹⁾ mitmekordse maksustamise ja maksualase diskrimineerimise kohta.

2. Ettepaneku sisu ja taust

2.1 Välismaal vara pärivad ELi kodanikud seisavad sageli silmitsi enam kui ühe liikmesriigi maksunõudega (*mitmekordne maksustamine*). Lisaks maksustavad mitmed liikmesriigid välismaist pärandit kõrgema maksumäära alusel kui siseriiklikku pärandit (*maksualane diskrimineerimine*). Sellistel juhtudel võib pärandi saamine põhjustada kodanikele põhjendamatu raskusi. Elkõige väikestel ettevõtetel võib omanike surma korral tekkida probleeme vara üleminekuks.

2.2 Kodanike kaitseks maksualase diskrimineerimise eest on olemas õiguskaitsevahendid, ent sageli ei ole need tõhusad tohutu kulude tõttu. Kuna mitmel liikmesriigil on õigus maksu sisse nõuda, siis puuduvad õiguskaitsevahendid, mis kaitseksid kodanikke mitmekordse maksustamise eest⁽²⁾.

2.3 See leiab aset kontekstis, kus ühest liikmesriigist teise liikuvate ELi kodanike arv on ajavahemikul 2005–2010 kasvanud 3 miljoni võrra, ulatudes 12,3 miljoni inimeseni, ning piiriülene kinnisvaraomand Euroopa Liidus on perioodil 2002–2010 kasvanud ligikaudu 50 %⁽³⁾. Samuti on märkimisväärselt kasvanud ka piiriüleste portfelliinvesteeringute hulk. Samal ajal kui pärandi mitmekordne või diskrimineeriv maksustamine võib kodanikke tugevasti mõjutada, moodustavad pärandimaksudest saadavad tulud vähem kui 0,5 % ELi liikmesriikide kogu maksutulust, sealjuures moodustavad piiriüleised juhud sellest murdosast.

⁽¹⁾ Sh EMSK arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv ettevõtte tulumaksu ühtse konsolideeritud maksustamisbaasi (CCCTB) kohta“, ELT C 24, 28.1.2012, lk 63; EMSK arvamus teemal „Piiriüleste maksutõkete kõrvaldamine ELi kodanike hüvanguks“, ELT C 318, 29.10.2011, lk 95; EMSK arvamus teemal „Topeltmaksustamine ühtsel turul“, ELT C 181, 21.6.2012, lk 40 (ECO/304).

⁽²⁾ Blocki kohtuasi (C-67/08).

⁽³⁾ Konsultatsioonifirma Copenhagen Economics uuring, mis käsitleb ELi liikmesriikide pärandimaksu ja võimalikke mehhanisme pärandimaksude topeltmaksustamise probleemide lahendamiseks ELis, august 2010.

2.4 Olukord on tõsiselt piiravaks teguriks inimeste ja kapitali liikumisvabadusele ühtsel turul, takistades seega strateegia „Euroopa 2020“ eesmärkide saavutamist. Samuti on see otseses vastuolus ELi kodanikuõigustega.

2.5 Nimetatud probleemide lahendamiseks esitas komisjon teatise ja sellega kaasneva soovitusena, mille mõju peaks olema järgmine:

- piiriüleseid pärandimaksuprobleeme on võimalik lahendada, ilma et ühtlustataks liikmesriikide pärandimaksueeskirju;
- mitmekordset maksustamist vähendatakse riiklike maksuamistike tõhusama omavahelise sobivuse tagamisega, maksude vähendamise süsteemi peaks rakendama neis liikmesriikides, kellel on õigus maksu sisse nõuda;
- kinnisvara korral oleks esmane maksustamisõigus riigil, kus vara asub ning maksusoodustust peaksid kohaldama teised asjaomased liikmesriigid;
- tegu on vallasvaraga, mis on seotud püsiva tegevuskohaga teises riigis, oleks esmane maksustamisõigus sellel liikmesriigil ja teised liikmesriigid kohaldaksid selle suhtes maksusoodustust, võttes aluseks esimese liikmesriigi poolt kohaldatud maksumäära;
- surnud isiku liikmesriigil oleks pärija liikmesriigi suhtes pärandimaksu kohaldamise eelisõigus. Pärija liikmesriik peaks võimaldama maksusoodustust surnud isiku liikmesriigis tasutud maksu osas;
- kui surnud isik või pärija on oma asukoha, elukoha või kodakondsuse tõttu seotud enam kui ühe liikmesriigiga, toimub maksustava riigi määratlemine kõige tihedama isikliku sideme määramise reegli (*tie breaker rules*) alusel;
- maksualase diskrimineerimise juhtusid käsitletakse komisjoni talituste töödokumendis⁽⁴⁾, mille eesmärk on teavitada kodanikke ja liikmesriike kohtupraktika näidete alusel pärandi mittediskrimineeriva maksustamise soovitud omadustest, et nad oskaksid õiguskaitsevahendeid paremini kasutada.

3. Üldmärked

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee pooldab mitmekordse maksustamise ja maksualase diskrimineerimise käsitlemist, et kaitsta kodanike õigusi ja edendada ühtset turgu. Komitee on seda rõhutanud mitmes oma arvamuses ja soovib eelkõige kaotada kodanike mitmekordse ja diskrimineeriva maksustamise ning tõhustada halduslikku lihtsustamist piiriülestes olukordades⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ SEK(2011)1488.

⁽⁵⁾ Vt joonealune märkus 1.

3.2 Seoses sellega tervitab komitee komisjoni teatist piiriüleste pärandimaksutõkete kohta, kuna teatises:

- tunnistatakse probleeme, millega puutuvad eelkõige kokku kodanikud ja väikeettevõtted, ent mille mõju riigi eelarve seisukohast on väga piiratud;
- esitatakse ettepanekuid selle kohta, kuidas liikmesriigid saaksid kohaldada maksusoodustusi mitmekordse maksustamise korral;
- antakse teavet, mis võib olla kasulik maksualase diskrimineerimise kõrvaldamiseks.

3.3 Lisaks tervitab komitee komisjoni valitud lähenemisviisi, mille kohaselt austatakse liikmesriikide maksusuveräänsust, ja soovitakse neil samas teha jõupingutusi riiklike maksusüsteemide omavahelise sobivuse parandamiseks, kaotades riiklikest maksuraamisitkest maksualase diskrimineerimise.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Ent komitee on arvamusel, et komisjon võib saavutada nende meetmete lõppeesmärgid tõhusamalt, kui ta

- loob ja jõustab õiguslikke mehhanisme, et tõhusalt kaotada pärandimaksuga seotud diskrimineerimine ELi kodanike vahel. Seda ei tohiks käsitleda riigi maksusuveräänsuse rikkumisena, vaid üksnes põhimõttelise tõekspidamisena, mille kohaselt on ELi kodanikul õigus omandile väljaspool riigipiiri;
- pakub välja ja rakendab praktilisi mehhanisme, mille abil tagada mõistliku aja jooksul riiklike maksusüsteemide tõhus vastastikune toimivus: lähenemisviisi, mille kohaselt liikmesriigid annavad ainuüksi rakendamissoovitusi, ei pruugi praktikas osutada piisavalt tõhusaks. Nagu üldiselt tunnistatud, on vastavalt komisjoni ettepanekule samuti soovitatav julgustada liikmesriike viivitamatult kohaldama mitmekordse maksustamise vähendamise süsteeme tõhusamal ja paindlikumal viisil. Samas jälgiks komisjon arenguid järgmise kolme aasta jooksul eesmärgiga astuda vajadusel direktiivi abil otsustavamaid samme;

— läheks pikemas perspektiivis pärandimaksuga seotud meetmes kaugemale piiriüleste maksuküsimustest, et käsitleda võimalikke moonutavaid mõjusid, mis tulenevad erinevustest pärandimaksubaasi arvutamisel eri liikmesriikide maksujurisdiiktsioonis. Seejuures tuleks eelkõige maksumäärade kehtestamise osas austada riigi maksusuveräänsust. Samas tuleks sätestada ühtsed põhimõtted pärandimaksubaasi määramiseks kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides. Ideaalis peaksid need tuginema vara puhasväärtuse õiglasele hindamisele ning tagama ettevõtteüksuse äritegevuse jätkumise;

— uurib mitmekordse maksustamata jätmise juhtude ulatust ja mõjusid üksikasjalikult väljatöötatud finantsvahendite kaudu, mille osas jääb komitee ootama komisjoni edasisi konsultatsioone ja algatusi;

— edendab aktiivselt toimivamaid, tõhusamaid ja kodanikusõbralikumaid maksusüsteeme, mis toimiksid ajakohaselt ja mõistlikult eelkõige pärandimaksuküsimustega sageli seonduvate pikkade ja keeruliste menetluste puhul, ja mis asetaksid maksumaksjatele võimalikult väikse maksukoormuse;

— uurib, millises ulatuses mõjutavad piiriülesed pärandimaksuküsimused negatiivselt ELi kodanikke ülemaailmsel tasandil, selle võimalikke tagajärgi ja lahendusi;

— uurib võimalusi viia sisse lihtsam pärandi maksustamise meetod, mille kohaselt kohaldataks maksu üks kord ja ühes kohas, mille määrab kindlaks pärandvara asukoht.

4.2 Lisaks võiks komisjon kaaluda asjaolu, et nende ülesannete täitmine oleks osa ELi maksustamise vaatluskeskuse volitustest. Kõnealuse vaatluskeskuse moodustamiseks komisjoni egiidi all on komitee teinud ettepanekuid arvamustes, milles käsitletakse mitmekordset maksustamist ja maksualast diskrimineerimist⁽⁶⁾. Vaatluskeskus aitaks teadusuuringute ja uurimistegevuse kaudu jooksvalt kaasa piiriüleste pärandimaksutõkete tõhusamale kaotamisele ning looks eri riikide maksujurisdiiktsioonide vahel konsultatsiooni-, koostöö- ja kokkuleppefoorumeid.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ Vt joonealune märkus 1.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Regioonide Komiteele ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Tegevuskava VKEd e rahastamisvõimaluste parandamiseks” ”

KOM(2011) 870 lõplik

(2012/C 351/10)

Raportöör: **Anna Maria DARMANIN**

Kaasraportöör: **Ronny LANNOO**

Euroopa Komisjon otsustas 7. detsembril 2011 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Regioonide Komiteele ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Tegevuskava VKEd e rahastamisvõimaluste parandamiseks” ”

COM(2011) 870 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 30. augustil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.-19. septembril 2012 (19. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 174, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee väljendab heameelt ELi tegevuskava üle parandada VKEd e rahastamisvõimalusi ajal, mil paljude Euroopa riikide majanduslik väljavaade on ebakindel. Komitee leiab, et Euroopa majanduse elavdamine on võimalik ainult siis, kui VKE-poliitika on ELi otsusetegijate tegevuskavas olulisel kohal. Seetõttu toetab komitee tugevalt ELi institutsioonide püüdeid muuta finantssüsteem vastupidavamaks, et seda saaks kasutada reaalmajanduse kasutuses oleva vahendina.

1.2 Komitee märgib, et selle nimel võetavad meetmed ei saa olla edukad ilma liikmesriikide täie osaluseta. Komitee kutsub neid seetõttu üles tegevuskava ellu viima ja kõiki võimalikke toetusmehhanisme VKEd e rahastamiseks ära kasutama ning keskenduma eelkõige strateegia „Euroopa 2020” prioriteetidele. Liikmesriigid peaksid näiteks arendama tagatisfonde ja kasutama finantsinstrumentide jaoks paremini struktuurifonde.

1.3 Komitee tunnistab, et laenu abil rahastamine on praegu ja ka edaspidi üks kõige laialdasemalt kasutatav vahend VKEd e arengu toetamiseks. Sellega seoses toetab komitee täielikult regulatiivseid ja finantsmeetmeid, mille eesmärk on tugevdada laenu raha ja tagatisinstrumente VKEd e kasvu toetamiseks.

1.4 Komitee rõhutab, et Basel III ettepanekuid tuleb Euroopas tulevase kapitalinõuete direktiiviga IV korralikult kohaldada, hoidmaks ära kahjulikku mõju reaalmajanduse rahastamisele.

1.5 Komitee kiidab komisjoni ettepanekuid riskikapitali edendamise kohta Euroopas. Uue hoo andmine Euroopa

riskikapitaliturule on väga oluline, et kaotada turu puudused ja regulatiivsed tõkked ning muuta riskikapitali turusegment erainvestorite jaoks atraktiivsemaks.

1.6 Euroopa VKEd on mitmesugused ja heterogeensed. Rahastamisele juurdepääsu parandamise püüded peavad sisaldama mitmesuguseid uuenduslikke meetmeid, et jõuda selle mitmekesise rühmani tõhusalt ja nende eripära arvesse võttes. Näiteks sotsiaalettevõtete ja vabakutseliste tegutsemise õiguslikud vormid ja tegutsemisviisid erinevad traditsiooniliste ettevõtete omadest, mis muudab nende juurdepääsu rahastamisele veelgi keerumaks, kuna finantsvaldkonnas tegutsejad ei tunnista ega mõista alati neid tegutsemisvorme või -mudeleid.

1.7 Samuti tuleb edendada hübriidkapitali, mis on alternatiiv pangalaenule. Tuleks toetada uusi finantsvaldkonnas tegutsejaid nagu ka uusi vahendajaid, kes pakuvad uuenduslikke finantslahendusi ja ettevõtlusalast nõustamist. Üks nimetamist väärt näide on ühisrahastamisprojektid (*crowd funding*), teise võimalusena võiks kaaluda osalusel põhinevat pangandust (*participative banking*).

1.8 Komitee rõhutab, et Euroopa Investeerimispanka grupil peab tihedas koostöös Euroopa Komisjoni olema oluline roll VKEd e investeerimisel, kasutades selleks mitmesuguseid üldisi ja sihtotstarbelisi vahendeid. Seoses Euroopa Investeerimispanka VKEd e antavate laenudega kutsutakse Euroopa Investeerimispanka vahendajaid üles tõhustama koostöös VKEd e organisatsioonidega oma teavitustegevust, et tutvustada seda rahastamis-süsteemi VKEd e kogukonnale.

1.9 Komitee võtab teadmiseks ettepaneku muuta uue põlvkonna finantsinstrumendid (ELi laenuühine rahastamisvahend ja ELi ühtse omakapitali rahastamisvahend) järgmises mitmeaastases finantsraamistiku programmis lihtsamaks ja läbipaistvammaks. Komitee toetab ettepanekuid nende kahe süsteemi suure finantsvõimenduse tõttu.

1.10 Komitee väljendab heameelt komisjoni otsuse üle parandada eri sidusrühmade dialoogi, et jälgida turuarengut ja teha soovitusi selle kohta, kuidas parandada VKEde juurdepääsu rahastamisele. Komitee loodab, et teda kutsutakse korrapäraselt VKEde finantsfoorumile, et arutada ja esitada konkreetseid ettepanekuid selle kohta, kuidas VKEde rahastamisprobleeme leevendada.

1.11 Komitee leiab, et innustada tuleks ettevõtjatele spetsiaalse koolituse, nt investeerimisvalmiduse programmide pakkumist.

1.12 Komitee rõhutab, et hõlbustada tuleb VKEde võimalusi osaleda VKEde rahastamise Euroopa toetusprogrammides, mida viiakse ellu Euroopa, riiklike või piirkondlike vahendajate kaudu. Nende programmide edukus sõltub läbipaistvatest, arusaadavatest ja sidusatest menetlustest kõikidel tasanditel.

2. Komisjoni ettepanek

2.1 Tegevuskavas kirjeldatakse peamisi takistusi VKEde rahastamise toetamisel:

- laenude kättesaadavus;
- riskikapitali kättesaadavus;
- juurdepääs kapitaliturudele.

2.2 Lisaks kirjeldatakse dokumentides 2007.–2012. aastal võetud meetmeid, tagamaks, et raha jõuab VKEdeni. Kõnealused meetmed on:

- konkurentsivõime ja uuendustegevuse programm;
- Euroopa Investeerimispanka eraldi VKEde rahastamiseks;
- ühtekuuluvuspoliitika fondid;
- riskijagamisvahend 7. raamprogrammis.

2.3 Komisjon on määratlenud mitmed meetmed VKEde rahastamise lihtsustamiseks. Näiteks

- reguleerivad meetmed;

- finantsmeetmed VKEdele laenuandmise ja riskikapitalile juurdepääsu parandamiseks kogu ELis;

- meetmed VKEde keskkonna parandamiseks.

3. Üldised märkused ja kommentaarid

3.1 Euroopa Keskpank avaldab tihedas koostöös Euroopa Komisjoniga korrapäraselt uuringu „*Survey on the access to finance of small and medium-sized enterprises (SMEs) in the euro area*” (uuring VKEde rahastamisvõimaluste kohta euroalal) ⁽¹⁾ tulemusi. Viimase uuringu tulemustest selgub, et oktoobrist 2011 kuni märtsini 2012 suurenesid euroala VKEde välisfinantseerimisvajadused. Samal ajal nähtub tulemustest, et pangalaenude kättesaadavus halvenes jätkuvalt, kuigi see oli liikmesriigiti erinev ⁽²⁾. Seega on ettevõtete sõnul pangalaenude kättesaadavus vähenenud. Lisaks ilmneb uuringu tulemustest, et laenuaotluste mitterahuldamise määr on mõnevõrra kasvanud. Samas jäi üldiselt muutumatuks nende vastajate osakaal, kes nimetasid peamise probleemina juurdepääsu rahastamisele. Sellist olukorda silmas pidades kutsub komitee komisjoni üles tagama, et alternatiivseid rahastamisvõimalusi saaks täielikult ära kasutada.

3.2 Komitee rõhutab, et igat uuringut tuleb tähelepanelikult jälgida, et vastata kiiresti konkreetsete poliitikameetmete väljapakkumisega. VKEde finantsfoorumil, liikmesriikides ja VKEde organisatsioonides kättesaadav teave võib seda täiendada. Seda ülesannet peaks täitma komisjon komitee ja kodanikuühiskonna osalusel.

3.3 Komitee toetab uuringut, mille komisjon viib läbi VKEde määratluse hindamiseks ja palub pöörata eritähelpanu mikro- ja väikeettevõtetele. Arvestades VKEde mitmekesisust ja suurus ⁽³⁾ (vaid mõne näitena olgu nimetatud pereettevõtted, vabakutselised ja sotsiaalettevõtted), tuleb komitee komisjonile meelde, et neile mõeldud finantstoetuse meetmed peavad olema prioriteetsed. Seetõttu palutakse komisjonil nende ettevõtete arengu toetamiseks finantsprogramme ette valmistades neid eripärasid arvesse võtta ning pöörata eritähelpanu mikroettevõtetele. Komisjon peab vältima igasugust diskrimineerimist, sest nende vajaduste täitmiseks ei ole ühte kõigile sobivat mudelit.

4. Konkreetsete märkused ja kommentaarid regulatiivsete meetmete kohta

4.1 Riskikapitali määrus

4.1.1 Komitee toetab ühtlustatud korra kasutuselevõttu riskikapitalifondide piiriülestele tehingutele. Ettepanek on kiiduväärne, kuna see leevendab tänu Euroopa passi loomisele

⁽¹⁾ Seekordne uuringuvoor viidi läbi 29. veebruaril ja 29. märtsil 2012, mille käigus uuriti 7 511 ettevõtet euroalal.

⁽²⁾ *Ibid*, vt konkreetsete arvud lk 14–15.

⁽³⁾ ELT C 318, 23.12.2009, lk 22. ELT C 376, 22.12.2011, lk 51.

töenäoliselt turupuudujääke, võimaldades ELi riskikapitalifondidel tuua oma tooted turule ja koguda kapitali üleeuroopalisel. Komitee esitas oma varasemas riskikapitali teemalises arvamuses⁽⁴⁾ mitmeid märkusi ja palus komisjonil neid arvesse võtta.

4.1.2 Komitee toetab kindlalt seda, et komisjon viib 2012. aastal läbi uuringu, mis käsitleb usaldatavusnõuete ning pankade ja kindlustusettevõtjate tehtud riskikapitaliinvesteeringute vahelist seost. Uuringus tuleks hinnata, kas need vahendid looksid suurte rahvusvaheliste pankade oligopoli või tuleks neid kesk-pikas või pikaajalises perspektiivis muuta.

4.1.3 Kuna enamik VKEsid on väikeettevõtted (vähema kui 10 töötajaga), siis kutsub komitee komisjoni üles pöörama eritähelpanu mikroriskikapitalifondidele. Nendest fondidest investeeritakse ettevõtetesse, mille projektid ei ole piisavalt atraktiivsed, et tõmmata traditsiooniliste riskikapitali investorite tähelepanu, kuid on samas liiga suured või liiga riskantsed, et meelitada kapitali ligi traditsioonilistest laenuallikatest. Sellised fondid tugevdavad ettevõtte kapitalibaasi ja arendavad ettevõtja ärioskusi, kasutades kogu investeerimisperioodi jooksul juhendamismeetodeid⁽⁵⁾. Liikmesriike kutsutakse üles pakkuma välja selliseid vahendeid nagu spetsiaalsed maksumeetmed, mis võiksid toetada nende fondide arengut rahastamislinga täitmiseks.

4.2 Maksureformid

4.2.1 Komitee kiidab komisjoni ettepanekuid piiriüleste riskikapitaliinvesteeringute maksureformide kohta. Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles pakkuma samal ajal välja selged meetmed maksudest kõrvalehoidumise ja maksupettuste ära hoidmiseks.

4.2.2 Lisaks piiriüleste tehingute ees seisvate maksutõketega tegelemisele peaks komisjon tagama ka selle, et liikmesriigid toetavad VKEde rahastamissüsteemide jaoks oma riigis maksu-reforme.

4.2.3 Uurida tuleks mõnes liikmesriigis olemasolevaid häid tavasid, laiendada neid kogu ELile ja levitada VKEde seas⁽⁶⁾. Paljudes riikides on juba maksustiimulite paketid. Ühe näitena võiks tuua Belgia/Flandria, kes võttis paar aastat tagasi kasutusse kõigile osapooltele kasuliku laenu (*win-win-loan*), mille puhul üksikisikud saavad VKEdele laenu anda, saades selle eest vastutasuks maksusoodustuse. Teine hea näide on Hollandi süsteem, mida tuntakse tädi Agaatha laenu nime all (*Tante Agaath loan*)⁽⁷⁾.

⁽⁴⁾ ELT C 191, 29.6.2012, lk 72.

⁽⁵⁾ Vt nt FinanCités: <http://www.financites.fr/>

⁽⁶⁾ Vt EBANi aruanne: „Tax Outlook 2010 Executive Summary”, <http://www.eban.org/resource-center/publications/eban-publications>.

⁽⁷⁾ Tante Agaath regeling (http://www.tanteagaath.nl/agaath_regeling.htm).

4.2.4 Kiiresti kasvavad VKEd võivad saada tõelist kasu ka maksuvabastustest, nagu näiteks Prantsusmaal kehtiv ISF-PME seadus (maksusoodustus varandusele kohalduva solidaarsusmaksu osas VKEdeesse investeerimisel)⁽⁸⁾. Komitee toetab selliseid süsteeme tingimusel, et maksuvabastuse summa on mõistlik ega mõjuta teiste, sama oluliste sektorite panust.

4.3 Riigiabi eeskirjad

4.3.1 Komitee toetab kavandatud riigiabi ajakohastamise ettepanekut, et lihtsustada VKEde jaoks praegu kehtivaid riigiabi eeskirju. Komitee võtab teadmiseks, et komisjon vaatab läbi üldise grupierandi määruse ja mitmed riigiabisuunised, sealhulgas riskikapitali käsitlevad suunised, et saavutada strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid. Komitee kutsub üles eeskirju parandama, lihtsustama ja selgitama. Komitee kutsub komisjoni üles tagama, et riigiabi kasutatakse ainult turutõrgete korrigeerimiseks.

4.4 VKEde turgude ja noteeritud VKEde nähtavuse suurendamine

4.4.1 Komitee tervitab seda, et finantsinstrumentide turgude direktiivis tehakse ettepanek luua homogeenised VKEde kasvuturud ja muuta need VKEde kasvuturu märgistuse abil investortele atraktiivseks. Kuid komitee soovib⁽⁹⁾ kehtestada erisätteid ja -meetmed, mis võimaldaksid seda tõhusalt ja tulemuslikult kohaldada.

4.5 Noteeritud VKEde aruandluskoormus

4.5.1 Komisjoni ja liikmesriike kutsutakse üles vähendama Euroopas noteeritud VKEde aruandluseeskirju ja -koormust. Komitee tunnistab seda, et komisjon esitas direktiivi ettepaneku, mis lihtsustab ja muudab raamatupidamisdirektiive ning samal ajal ettepaneku vaadata läbi läbipaistvusdirektiiv. Komitee tuletab komisjonile meelde, et viimane võtaks arvesse kahte komitee 2012. aasta alguses avaldatud arvamust⁽¹⁰⁾ ning on seisukohal, et VKEd peavad oma ärisse investeerimiseks vabastama ressursse, et tagada äritegevuse jätkuv kasv.

4.6 Basel III edaspidine kohaldamine ja selle tagajärjed VKEde rahastamisele

4.6.1 EL peab jätkuvalt olema rahvusvahelisel tasandil kokku lepitud finantskriisimusi reguleerivate reformide elluviimisel esirinnas. Komitee juhib siiski tähelepanu sellele, et mitmesugused BASEL III jõustumisel ELis kehtima hakkavad ja praegu arutlusel olevad kapitalinõuded (kapitalinõuete direktiiv IV ja kapitalinõuete määrus) võivad VKEdele mitmesuguseid probleeme tekitada⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ <http://pme.service-public.fr/actualites/brevs/reduction-isf-pour-investissements-pme.html>

⁽⁹⁾ ELT C 191, 29.6.2012, lk 80.

⁽¹⁰⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 78; ELT C 181, 21.6.2012, lk 84.

⁽¹¹⁾ ELT C 68, 6.3.2012, lk 39.

4.6.2 Komitee toetab ELi institutsioonide püüdeid muuta finantsüsteem vastupidavamaks, et hoida ära edaspidised kriisid. Samas ei saa finantsturge veelgi rohkem reguleerida väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete rahastamise arvelt. Komitee toetab täielikult Euroopa Parlamendis 2012. aasta mais vastu võetud Othmar Karasi raportit, mis on uus samm õiges suunas, milleks on Basel III kapitalinõuete eeskirjade mõistlik ja toimiv kohaldamine ELis.

4.6.3 Komitee võtab teadmiseks, et komisjon kavatses 24 kuu jooksul pärast uue direktiivi (kapitalinõuete direktiiv IV) jõustumist konsulteerida Euroopa Pangandusjärelevalvega ja et viimane esitab aruande VKEdele ja füüsilistele isikutele laenuandmise kohta. Komitee kutsus komisjoni üles osalema täiel määral riskikaalu ülevaatamisel ning väljendama nõukogule ja Euroopa Parlamendile saadetava aruande kohta arvamust.

4.7 Hilinenud maksmist käsitlev direktiiv

4.7.1 Komisjon kavatses selle direktiivi kohaldamist 16. märtsiks 2013. Ta soovib liikmesriikidel tungivalt tagada, et VKEd saaksid süsteemi kiiremini kasutama hakata. Samuti on väga oluline, et komisjon jälgiks direktiivi õigeaegset kohaldamist kõikides liikmesriikides. Lisaks sellele peab komisjon väga korralikult jälgima, kuidas liikmesriigid kohaldavad artikli 4 lõiget 5, mis annab neile võimaluse pikendada kontrollimenetlust üle 30 päeva, välja arvatud juhul, kui see oleks võlaausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane. Komisjon peaks liikmesriike korralikult jälgima, et viimased ei kasutaks seda artiklit maksete kunstlikuks viivitamiseks, eriti arvestades, et riigiasutuste makseviivitused avaldavad märkimisväärset mõju VKEde rahavoole ja likviidsuse haldamisele.

4.7.2 Komitee kutsus Euroopa Liidu institutsioone üles olema eeskujuks ja maksma oma alltöövõtjatele õigeaegselt ning vältima neile üleliigse haldus- ja finantskoorma panemist.

4.8 Euroopa sotsiaallettevõtetusfondid

4.8.1 Komitee kiidab Euroopa Komisjoni ettepanekut võtta vastu määrus Euroopa sotsiaallettevõtetusfondide kohta ja tuleb komisjonile meelde, et sotsiaallettevõtete võimaluste suurendamine saada piisavalt kapitali tuleks seada päevakorras olulisele kohale. Komitee väljendas kõnealusel teemal arvamust⁽¹²⁾ 2012. aasta alguses. Üks ülesanne on vajadus mõõta portfelliinvestorite sotsiaalsel ja ühiskondlikku mõju ning sellest aru anda. Komitee soovib viia ELi tasandil läbi ühine uuring, et kujundada selliste küsimuste käsitlemiseks välja kriteeriumid ja näitajad. Komitee tuleb komisjonile meelde, et sellised fondid võivad olla ainult üks paljudest väga vajalikest finantsinstrumentidest, mis tuleb veel välja arendada.

4.8.2. Lisaks kutsus komitee liikmesriike üles parandama eri liiki sotsiaallettevõtete tunnustamist. Kui neid tunnustatakse rohkem, siis väheneks nende ettevõtete laenu riskikaal ja nad ei oleks selles küsimuses enam traditsiooniliste ettevõtetega võrreldes ebasoodsas olukorras.

5. Konkreetsete märkused ja kommentaarid VKEdele mõeldud ELi finantsmeetmete kohta

5.1. Komitee on täiesti teadlik sellest, et paljud VKEd, eriti väiksemad ettevõtted, sõltuvad välisrahastamisel jätkuvalt peamiselt laenudest.

5.2 Komitee väljendab heameelt, et Euroopa Investeerimispank jätkab VKEdele laenamist, mis on üks peamisi VKEde laenuvõimalusi ELi tasandil, ning tunnustab rahalisi eeliseid, mida need vahendatud laenud VKEdele laenukulude vähendamisel pakuvad. Komitee kutsus Euroopa Investeerimispanka üles jätkama laenuandmist ja andma korrapäraselt aru saavutatud tulemustest. Oodatud tulemuste saavutamiseks peaksid vahendajapangad parandama teabevahetust, et neid laene koostöös VKEde organisatsioonidega VKEde kogukonnale paremini tutvustada.

5.3 Sama tähtis on toetada uusi vahendamisvorme, mis paljudel juhtudel vastavad paremini erisugustele VKEdele. Vääruslikud on ka ühistu- ja sotsiaalpanandussektorite kogemused, kuna nemad pakuvad kohandatud rahalist toetust tihti peale koos muude tugiteenustega.

5.4 Komitee kutsus komisjoni üles laiendama tihedas koostöös Euroopa Investeerimispanka grupiga riskijagamist vahendeid omakapitali või kvaasiomakapitali investeringutele ning toetama ettevõtete ühiste võlakirjade emiteerimist. Kvaasiomakapitali turu osas kutsus komitee eelkõige komisjoni ja Euroopa Investeerimispanka gruppi üles uurima vahefinantseerimise parandamise võimalusi ja tegelema uute vahefinantseerimistoodetega, nagu vahefinantseerimislaenude tagatised.

5.5 Komitee soovib Euroopa Komisjonil jätkata koos VKEde organisatsioonidega ELi rahastamiskavade tutvustamist, et need vahendid oleksid nähtavamad ja et neid saaks kiiresti kasutada, eelkõige arengus endiselt maha jäänud liikmesriikides. Kuna VKEde tõhusat rahastamist võib käsitleda kasvupakti ühe olulisima vahendina, siis tuleks kõnealust teemat riiklikes reformikavades korralikult käsitleda.

⁽¹²⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 55.

5.6 Komitee on seisukohal, et erilist tähelepanu tuleb pöörata VKEde toetamisele omakapitali- ja võlainstrumentide abil, mida pakuvad ettevõtete ning VKEde konkurentsivõime programm (COSME) ja programm „Horisont 2020”. Komitee toetab kindlalt COSME programmi alla kuuluva laenu tagatisrahastu ülemäär (150 000 eurot) töstmist, nagu komitee soovitas juba oma varasemas arvamuses konkurentsivõime programmi kohta ⁽¹³⁾.

5.7 Komitee rõhutab vajadust kujundada ühtekuuluvuspoliitika eeskirjad välja nii, et need aitaksid VKEde programme sujuvalt ja tõhusalt ellu viia, kuna praegune raamistik ei ole piisavalt motiveeriv. Komitee avaldab kahetsust, et ELi praegused finantseeskirjad on liiga rasked või keerulised, mistõttu need tekitavad probleeme liikmesriikides tegutsevatele vahendajatele, kes peavad neid kohaldama. Ühtekuuluvuspoliitika finantskorraldusvahendite kasutuse parema jälgimise järele on tõepoolest selge vajadus ⁽¹⁴⁾.

5.8 Samuti on oluline liikuda projektide rahastamiselt jätku suutlikemate finantskorraldusvahenditeni, et vältida sõltumist avaliku sektori vahenditest. Siinkohal peaks komisjon andma juhiseid heade tavade kohta eri allikatest pärit rahastamisvahendite kombineerimisel ja kasutamisel VKE elutsükli kõikidel etappidel.

5.9 Komitee võtab teadmiseks ettepaneku parandada pikas perspektiivis VKEde rahastamisvõimalusi uute finantsinstrumentidega (ELi laenu põhine rahastamisvahend ja ELi ühtse omakapitali rahastamisvahend). See toimub mitmeaastase finantsraamistiku raames selleks otstarbeks loodud platvormide abil. Komitee leiab, et eri allikatest pärit vahendite ühendamisel võivad finantsinstrumentid soodustada investeringuid turul tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks ning nende abil võib saavutada mastaabisäästu ja/või vähendada ebaõnnestumise ohtu aladel, kus üksikute liikmesriikidel oleks raske saavutada nõutud kriitilist massi. Seetõttu kutsub komitee komisjoni üles kohaldama uue põlvkonna finantsinstrumente olemasolevatest vahenditest (konkurentsivõime ja innovatsiooni raamprogrammi rahastamisvahendid, riskijagamisrahastu) saadud kogemuste alusel. Tõhususe ja finantsdistiipliini edendamiseks on oluline kehtestada asjakohased eeskirjad, suunised ja standardid, mis oleksid kooskõlas turunduste ja parimate tavade, et vältida dubleerimist ja lihtsustada rakenduskorda. Komitee rõhutab, et asjakohane järelevalve, aruandlus, auditeerimine ja hea valitsemistava on äärmiselt olulised tagamaks, et ELi vahendeid kasutatakse ettenähtud otstarbel.

6. Konkreetsed märkused ja kommentaarid meetmete kohta VKEde keskkonna parandamiseks

6.1 Parem teave ja teabevahetus VKEdele

6.1.1 Komitee kiidab ettepanekut parandada finantsvahendajatele teabe jagamist ja innustada pankasid ja finantsasutusi

pakkuma klientidele kõik vajalikud vahendid, mis aitaksid neil rahastamisvahendeid leida. Lisaks sellele peab komitee oluliseks parandada VKEde finantsteadmisi. Liikmesriikidel soovitatakse tungivalt selles osaleda, luues VKEdele tihedas koostöös VKEde organisatsioonidega eraldi investeerimisvalmiduse programmid.

6.1.2 Suurema osa VKEde jaoks on üks põhiprobleeme spetsiaalselt nende jaoks kohandatud nõustamise puudumine. Komitee toetab Euroopa ettevõtlusvõrgustiku põhimõtet ja ülesannet, kuid on seisukohal, et selle potentsiaali tuleks täielikult ära kasutada ⁽¹⁵⁾. Seega soovib komitee tugevdada ettevõtlusvõrgustiku suutlikkust pakkuda finantsnõu. Ta rõhutab siiski, et VKEde organisatsioonid peaksid samuti olema sellesse kampaaniasse tihedalt kaasatud ning see tuleks korraldada nii, et saaks rõhutada VKEde mitmekesisust.

6.2 VKEde finantseerimisturu järelevalve ja andmekorje tõhustamine

6.2.1 Komitee märgib, et komisjon on selle küsimusega juba tegelenud (VKEde rahastamisvõimalusi käsitlevad uuringud ja VKEde finantsindeks). Ta kiidab komisjoni ettepanekut teha tihedamalt koostööd pankade ühendustega ja küsida nõu teistelt institutsioonidelt (Euroopa Keskpank, Euroopa Pangandusjärelevalve). Komitee soovib kaasata ka VKEde organisatsioonid ja liikmesriigi tasandi asutused. Komitee kahetseb, et tegevuskavas ei mainita koostöö tugevdamist selliste rahvusvaheliste organisatsioonidega nagu OECD, et esitada rahastamisvõimaluste kohta andmeid ja statistikat ⁽¹⁶⁾.

6.3 Kvalitatiivne reiting

6.3.1 Üksnes kvaliteetsed reitingumudelid ei sobi tihtipeale VKEde hindamiseks, kuna need on liiga jäigad. Siinkohal on väga tervitatav kvalitatiivsete tegurite kasutamine üldise kvantitatiivse analüüsi kõrval. Seetõttu võiksid pangad kaaluda VKEde krediidivõime hindamisel hindamismeetodite tasakaalustamist, jättes piisavalt ruumi suhtepangandusele. Selle küsimusega tegelemisel tuleb ka jagada parimaid tavasid. Komitee avaldab kahetsust, et mõned pangad tunduvad selle idee edendamise asemel sellest kaugenevat.

6.4 Nn äriinglid ja muud varajase etapi osalised

6.4.1 Komitee leiab näiteks, et oluline on arendada nn äriinglite ja varajase etapi riskikapitalifondide sidemeid hilisema etapi riskikapitalifondidega, et tagada innovatsiooni rahastamisahela toimimine. Lisaks toetab komitee kindlalt algatusi, millega suurendatakse äriinglite, riskikapitalifondide ja kohalike ettevõtjate dialoogi piirkondlikul tasandil.

⁽¹³⁾ ELT C 181, 21.6.2012, lk 125.

⁽¹⁴⁾ Eriaruanne nr 2/2012 „Euroopa Regionaalarengu Fondi kaasrahastatud VKEde finantskorraldusvahendid” – Euroopa Kontrollikoja aruanne; <http://eca.europa.eu/portal/pls/portal/docs/1/13766742.PDF>.

⁽¹⁵⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 51; ELT C 181, 21.6.2012, lk 125.

⁽¹⁶⁾ Vt sellised näited nagu „Financing SMEs and Entrepreneurs 2012: an OECD scoreboard” (http://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/financing-smes-and-entrepreneurship_9789264166769-en).

6.4.2 Tuleks uurida ja kasutada uuenduslikke lähenemisviise riskikapitalile. Üheks neist on ühisrahastamisprojektid, mille raames üksikisikud (mitte pangad ega spetsialistid) investeerivad börsi asemel hoopis veebiplatvormi kaudu VKEdeesse.

6.4.3 Samuti tuleks tugevdada spetsiaalselt kohandatud hübriidkapitali vorme⁽¹⁷⁾, mis sisaldavad toetuste, omakapitali ja võlakapitali elemente (nt osaluslaenu), sest need sobivad VKEdele paremini nii varajases etapis kui ka kogu nende elutsükli kestel.

7. Muud soovitud VKEde rahastamise tagamiseks

7.1 Parimad tavad pangandussektoris

7.1.1 Tuleks kaaluda raamistiku loomist, mis võimaldaks soodustada laenu andmist sellistes asutustes, mis järgivad oma tegevuses riski ja kasumi jagamise põhimõtet, sest VKEdele oleks see kahtlemata kasulik. Komisjon peaks tõsiselt kaaluma osalusel põhineva panganduse ideed. Komitee sooviks, et komisjon valmistaks ette rohelise raamatu, mille alusel käivitada arutelu osalusel põhineva panganduse üle Euroopa tasandil. Teatud riikide, nagu Ühendkuningriigi, Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Luksemburgi ja Malta individuaalsed algatused on kiiduväärt, kuid need võivad takistada finantsteenuste sektori edasist integreerimist ELis. Pealegi ei pruugi eraldiseisvad ja omavahel koostööstamata algatused anda parimaid võimalikke tulemusi, näiteks jagada riske ja kasumit ning kasutada sotsiaalseid rahastamisviise. Islami rahastamise stiilis erinvesteeringupoliitikaga mikrorahastamise julgustamine võiks ka luua uusi ettevõtlustegevusi ja aidata samal ajal võidelda vaesusega teatud piirkondades. Sellele mõeldes peaks komisjon koostama teatise, milles kavandatakse ja käsitletakse alternatiivseid rahastamismeetodeid ja julgustatakse neid kasutama, et tagada neile võrdsed tingimused teiste, näiteks tavapäraste rahastamismeetoditega.

7.1.2 Komitee võtab teadmiseks, et komisjon on analüüsinud laenuvahendajate tööd ja saavutatud tulemusi ning VKEde probleeme laenu saamisel⁽¹⁸⁾. Komitee kutsub kõiki liikmesriike üles looma sellise ameti, et parandada laenuandmisprotsessi läbipaistvust. Komitee märgib, et kapitalinõuete direktiivi (CRD III) artikli 145 lõige 4 ja kavandatud kapitalinõuete määruse (CRD IV) artikli 418 lõige 4 sisaldavad sätteid, mis võimaldavad VKEdele paluda pankadelt teavet nende reitingu ja hinnangute kohta. Nende õigusnormide täielik rakendamine on väga oluline.

7.1.3 Seoses konkurentsiga pangandussektoris palub komitee komisjonil uurida olukorda ja tagada, et pangandussektoris on liikmesriikide sees ja vahel piisavalt konkurentsi VKEdele mõeldud finantstootete puhul. Näiteks võib mainida leppetasu probleemi (vt allpool); samal ajal on väikeettevõtete arvelduskrediidi intressid püsinud väga kõrgel tasemel, kuigi Euroopa Keskpanga refinantseerimise intressimäärad on enneolematult madalal tasemel. Suurettevõtted võivad kasutada alternatiivi (nt otselaenu), kuid väikeettevõtted ei saa neid finantstooted kasutada.

7.1.4 Leppetasu. Paljudes liikmesriikides võtavad pangad ettevõtelt tasu selle eest, kui ettevõtte maksab laenu kokkulepitud tähtajast varem tagasi. Kui laen makstakse lepingus ettenähtust varem tagasi, siis võtab pank nn leppetasu kompensatsioonina selle eest, et pank võib olla sunnitud raha uuesti investeerima madalama intressimääraga kui see, mille ta oleks saanud, kui laenu ei oleks oodatust varem tagasi makstud.

7.1.5 Probleem on aga selles, et leppetasu on tihtipeale küllaltki kõrge. Samuti ei ole see tasu lepingus tihtipeale selgelt kirjas, vaid lisaks on juttu tulevastest, veel teadmata intressimäärast. Seetõttu on ettevõtetele väga raske hinnata, milline võiks olla leppetasu varasema tagasimakse korral. Igal juhul ei ole enamik ettevõtteid isegi teadlikud kohustusest maksta leppetasu.

7.1.6 Seetõttu on väga oluline, et pangad annaksid selliste tasude kohta selgemat teavet enne laenulepingu sõlmimist. Pealegi peaks leppetasu suurus olema piiratud ja mõistlik.

7.2 VKEde rahastamiseks loodud ELi programmide tuntus ja haldamine

7.2.1 Komitee toetab ühtse mitmekeelse rahastamisallikate eandmebaasi loomist, mis koondaks ühte Euroopa, liikmesriikide ja piirkondade meetmed VKEde rahastamisvõimaluste lihtsustamiseks. Komitee kutsub komisjoni üles levitama laialdaselt tema enda koostatud praktilist juhendit⁽¹⁹⁾, milles antakse teavet selle kohta, kuidas taotleda rahastamist 27 liikmesriigis kasutada olevast 50 miljardi euro suurusest avaliku sektori rahastamisvahendist.

⁽¹⁷⁾ <http://www.schwabfound.org/pdf/schwabfound/SocialInvestmentManual.pdf>.

⁽¹⁸⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1186&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

⁽¹⁹⁾ Final Report, Evaluation of Member State Policies to facilitate Access to Finance for SMEs, juuni 2012, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/guide-to-funding/indirect-funding/files/evaluation-of-national-financing-programmes-2012_en.pdf.

7.2.2 Komitee on arvamusel, et programmis „Horisont 2020” tuleb sellele eesmärgile eraldada kogu programmi eelarvest 15 % ja kohaldada ühtset juhtimisstruktuuri, et VKEde innovatsioonipotentsiaali maksimaalselt ära kasutada. Menetluses tuleb teha parandusi seoses finants- ja haldusküsimustega. Näiteks on paljudel ELi rahastatud uurimisprojektides osalevatel VKEdel oma riigis endiselt tõsiseid probleeme käibemaksuga. Tihtipeale on see peamine komistuskivi nende jaoks, kes osalevad projektis algusest peale. Seetõttu tuleks kõigis liikmesriikides kohaldada selgeid eeskirju, mis vabastaksid VKEd nendest kohustustest. Käibemaksu peaks ELi rahastatud projektide puhul igal juhul tagasi saama.

Brüssel, 19. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Roheline raamat – Euroopa integreerituma kaardi-, interneti- ja mobiilimaksete turu saavutamine”

KOM(2011) 941 lõplik

(2012/C 351/11)

Raportöör: **Stasys KROPAS**

11. jaanuaril 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat – Euroopa integreerituma kaardi-, interneti- ja mobiilimaksete turu saavutamine”

COM(2011) 941 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 30. augustil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril 2012 (19. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 157, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab heameelt Euroopa Komisjoni algatuse üle edendada kogu Euroopa Liidus turvalist, läbipaistvat ja uuenduslikku maksekeskkonda. Tõhusamad, uudsemad ja turvalisemad maksevahendid on hädavajalikud, et saada ühtsest turust suuremat kasu ja tugevdada Euroopa majanduse ülemaailmset konkurentsivõimet.

1.2 Komitee tervitab komisjoni väljapakutud dialoogi ulatuslikkust, sest see hõlmab tõepoolest ELi praeguse ja tulevase maksekeskkonna põhiküsimused. Ent täispildi saamiseks tuleb rohkem tähelepanu pühendada sularahamaksetele. Kuigi sularahas arveldamine järk-järgult väheneb, on sularaha teatud turgudel jätkuvalt peamine maksevahend. Üha rohkem andmeid liikmesriikidest näitavad, et põhimõtteliselt on sularahas arveldamine vähem tõhus ja säästa saaks märkimisväärsed ressursse, kui tarbijad läheksid üle elektroonilistele maksetele. Teatud liikmesriikides on tehtud tõelisi edusamme sularahata ühiskonna suunas liikumiseks. Ent komitee arvates ei tea üldsus ikka veel sularahas arveldamise tõelist hinda. Lisaks soodustab sularaha varimajandust. Seega on maksemeetodid, mis aitavad vähendada varimajandust, odavamad ja turvalisemad ning kõik asjaomased sidusrühmad peaksid neid edendama. Sellega seoses tuleks ühelt poolt arvesse võtta kõigile asjaomastele sidusrühmadele nende meetodite kasutamisest tulenevaid arvukaid eeliseid, teiselt poolt peavad aga klientidele neid maksemeetodeid pakkuvate VKEde kulud olema mõistlikud. Selleks peavad liikmesriigid komisjoni selgel toetusel rakendama täiendavad algatusi.

1.3 Kaardimakse on ELis ja kogu maailmas kõige levinum sularahata maksevahend. Majandusalases kirjanduses peetakse sularahata makseid üha sagedamini maksuõiguslikult ja majanduslikult läbipaistvamaks ja kogu ühiskonna jaoks odavamaks makseviisiks, samuti mugavaks, turvaliseks ja uuenduslikuks. Seetõttu toetabki komitee komisjoni ettepanekut kasutada selliseid makseid turgude suuremast integratsioonist tulenevate

eeliste ärakasutamiseks. Ent ajalooliste takistuste ning standardimise ja koostalitlusvõime puudumise tõttu ei kasutata ühtse turu võimalusi veel täielikult ära. Muud põhjused on avaliku teabe kasutamisel esinevad erinevused ja puudujäägid, millele võib lahenduse tuua kaardi-, interneti- ja mobiilimaksete senisest ulatuslikum kasutamine. Seega on konkurentsi, innovatsiooni ja tõhususe valdkonnas veel kasutamata potentsiaali. Komitee kutsub üles rakendama turualgatusi, mille abil leida elluviidavaid lahendusi võimalikult kiiresti, iseäranis selliseid, mis samas edendavad finantsalast ja digitaalset kaasatust.

1.4 Praegune õiguslik ebaselgus vahendustasupõhiste ärimudelite suhtes takistab kaardi-, e- ja mobiilimaksete arengut ja sularaha asendamist. Selgus on äärmiselt oluline, et teha investeeringuid ja uuendusi kaardisüsteemides. Komitee kutsub komisjoni üles looma stabiilse ärikeskkonna kõigi ettevõtjate jaoks. Kooskõlas ühtse euromaksete piirkonna (SEPA) eesmärkidega ei tohiks tasudes ja muudes nõuetes olla erinevusi ei riigisestest ega piirülestest tehingute puhul.

1.5 Hoolikalt tuleks kaaluda, kuidas lubada ligipääsu teabele pangakontol olevate vabade vahendite kohta, võttes arvesse paljusid aspekte, sh turvalisus, andmekaitse, tarbijaõigused, konkurents ja hüvitised pangakontode hoidjatele. Komitee märgib, et sellist ligipääsu soovivate üksuste tegevust tuleks reguleerida ja nende üle järelevalvet teostada vastavalt iga üksuse riskiprofiilile. Euroopa õigusraamistikus tuleks selgelt kajastada asjaomaste ettevõtjate kohustusi ja ülesandeid.

1.6 Paljudel turgudel ei pruugi kliendid olla valmis aktsepteerima lisatasusid ning võivad hakata seetõttu eelistama sularahamakseid, arvates, et sularahas maksmine on tasuta. Kuigi alates

13. juunist 2014 kaitstakse tarbijaid tarbijaõiguste direktiiviga põhjendamatute lisatasude võtmise eest, ei ole selge, kuidas tagatakse kaitse äärmiselt kiiresti toimivas veebikeskkonnas.

1.7 Riigisisestel turgudel kasutavad kliendid laialdaselt e-makseid. Ent internetipanganduses ei ole üleeuroopaliste lahendusteni veel jõutud. See aga muudab e-kaubanduse kasvu keeruliseks. Komitee kutsub selliste süsteemide operaatoreid üles tegutsema avatult ja läbipaistvalt koostalitusvõime küsimuste lahendamisel ning tegelema e-kaubanduse probleemkohadega võimalikult kiiresti.

1.8 Komitee kutsub komisjoni üles tagama, et m-maksete puhul järgitaks nende arengu algetapist alates järgmiseid põhimõtteid: avatud juurdepääs platvormidele, rakenduste teisaldatus, turvalisus ning topeltkulude vältimine ettevõtjate puhul, kes on valmis m-makseid aktsepteerima.

1.9 Komitee tunnustab turuosalejate edusamme füüsiliste makseterminalidega seotud pettuste vähendamisel. Praegu kujutavad endast kõige suuremat ohtu veebikeskkonna pettused. Rakendada tuleks täiendavaid turvameetmeid, ent mitte klientide mugavuse arvelt. Kui turvameetmeid kavandavad avaliku sektori asutused, peaksid need võimalikult suurel määral olema tehnoloogiaküsimustes neutraalsed.

1.10 Komitee tervitab jätkuvaid jõupingutusi tugevdada ühtse euromaksete piirkonna (SEPA) juhtimist ning toetab kavatsusi muuta SEPA juhtimine tsentraalseks, näiteks andes juhtimise SEPA nõukogule. Ent komitee kutsub komisjoni ja Euroopa Keskpanga üles töötama välja üksikasjad võimalikult kiiresti, sest praegune *de facto* reguleerimata olukord takistab asjaomase mehhanismi rakendamist.

2. Arvamuse taust

2.1 SEPA lõpuleviimine on üks komisjoni prioriteet ühtse turu saavutamisel. Ühtlustatud õigusraamistiku toetusel saavutatud standardimise ja koostalitusvõime tulemused on ettevõtjate jaoks juba kättesaadaval SEPA krediitkorralduste ja SEPA otsearvelduste vormis, mis 2014. aasta 1. veebruariks asendavad euroala nn pärandskeemi.

2.2 SEPA ulatus on aga laiem ja hõlmab teisi makseliike. Üks makseliik on kaardimaksed, mis on nii Euroopa Liidus kui ka kogu maailmas kõige olulisem maksevahend. Teine makseliik on e-maksed, st ostude eest maksmine Internetis. Tänapäeval moodustavad nimetatud maksed imeväikse osa kõigist sularahata maksetest, ent oodata on mahu kasvu kahekohalise numbri

võrra. Euroopa Maksenõukogu, mis on Euroopa pangandussektori koordineerimis- ja otsustusorgan maksete valdkonnas, laiendas oma koostöötegevust e-maksetele ning töötas välja SEPA e-maksete raamistiku. Hiljuti esitas komisjoni konkurentsi peadirektoraat Euroopa Maksenõukogule teabepäringu.

2.3 Kõige uuem makseliik on m-maksed. Euroopa Maksenõukogu on võtnud koostöös teiste osalejatega koordineeritud meetmeid m-maksete vallas, koostades tehnilised dokumendid koostalitusvõime juhiste kohta ja mitu valget raamatut. Kuigi m-maksete areng on selgelt algetapis, on ootused m-maksete edasise arengu suhtes väga suured. Kaardi-, e- ja m-maksete areng, ulatus ja ärimudel on küll erinevad, ent siiski on Euroopa institutsioonid ja ettevõtjad ühel nõul, et nende mehhanismide integratsiooni, läbipaistvust ja konkurentsivõimelisust tuleb edasi arendada. On oht, et olemasolevates ärimudelites leitud puudused ilmnevad ka tulevases m-maksete keskkonnas.

2.4 Iga kodanik, ettevõtte või ametnik maksab oma makse kas tavapärasel viisil (näiteks sularahas) või uute makseteenuste kaudu (näiteks e-maksed). Euroopa Keskpanga statistika⁽¹⁾ kohaselt tehti 2010. aastal Euroopa Liidus 86,4 miljardit sularahata maksetehingut, mis tähendab 4,4 % kasvu võrreldes eelneva aastaga ja millest kõige suurema osa moodustasid kaardimaksed (39 % ehk 33,9 miljardit). Kaardimaksete väärtus ulatus 1,8 triljoni euroni, suurenedes aastast 6,7 %, mis on üle kolme korra suurem kui euroala SKP 1,8 % reaalkasv. Kuigi riigiti on kaardikasutuses märkimisväärsed erinevused, näitab üldine trend seda, et kaardimaksed on ühed kõige hoogsamalt arenevad sulatarahata maksevahendid.

2.5 Euroopa Keskpankade Süsteemi teostatud teabekogumisuuring⁽²⁾ näitas, et vahendustasude määramine ja kohaldamine ei toimu kogu Euroopa Liidus ühtsel viisil. Vahendustasude valik, struktuur ja tase erinevad mitmel viisil ning sõltuvad paljudest aspektidest ja mõõdetest. Vahendustasu on peamine kaubandustasude komponent. Nii komisjon kui ka riiklikud konkurentsiasutused on hinnanud vahendustasude konkurentsiaspekte ning langetanud mitmed otsused, millest mõned olid seotud piiriülese tegevusega ja teised puudutasid ainult riiklikku tasandit.

2.6 Tasude läbipaistvuse osas ei ole kahjuks tarbijate makstavate kulude kohta teostatud ametlikke küsitlusi ega avaldata täielikke riigikohaseid või erinevaid riike võrdlevaid statistilisi andmeid. Sellised kulud hõlmavad muu hulgas mitmeid eri maksevahenditega seotud tasusid ja makse. See on nii vaatamata sellele, et kõnealune teave on saadaval riikide järelevalveasutustele, kes seda enamasti ei avalda isegi mitte osaliselt.

⁽¹⁾ <http://www.ecb.int/press/pr/date/2011/html/pr110912.en.html>.

⁽²⁾ <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpops/ecbocp131.pdf?4cce20956bed7b7e5f454a4ea77f7c9b>.

2.7 Hoolimata käimasolevatest eraalgatustest standardimise suunas, on teatud tehinguvaldkonnad ikka veel killustatud: vastuvõtva makseteenuse osutaja ja väljaandva makseteenuse osutaja vahel, kaardi ja terminali vahel ning terminali ja vastuvõtva makseteenuse osutaja vahel. Nende algatuste konkreetsed tulemused on aga olnud piiratud, sageli erinevate ärihuvide tõttu või seetõttu, et praeguses etapis puudub rakendamiseks selge ajakava.

2.8 Kõigi ettevõtjate märkimisväärsed investeeringud ja jõupingutused minna magnetribaga kaartidelt üle EMV-kiibitehnoloogiaga kaartidele on positiivselt mõjunud ja vähendanud kaardimaksepettusi müügikohtades. Ent hiljutine trend näitab, et kaugmaksed, mis moodustavad küll üksnes väikese osa kõigist kaardimaksetest, kujutavad endast suurimat pettuseohtu. See küsimus on pärvinud järelevalveasutuste ja kontrolliasutuste tähelepanu, kes ühendasid 2011. aastal Euroopa Keskpanga egiidi all jõud koostööfoorumi „SecuRe Pay Forum” raames, et suurendada elektrooniliste makseteenuste ja -vahendite turvalisuse taset ja üldsuse usaldust nende vastu. 2012. aastaks koostab foorum tehnoloogiaküsimustes neutraalsed soovitusel internetimaksete turvalisuse tagamiseks.

2.9 Komisjoni rohelises raamatus käsitletakse tervet hulka makseküsimusi. Kui need edukalt lahendada, võib nii tagada aluse integreeritumatele ja turvalisematele makseteenustele nii tavapärasel füüsilisel maksekeskonnas kui ka kiiresti arenevas elektroonilises keskkonnas. Kui tagada suurem konkurents, suurem valik ja läbipaistvus tarbijate jaoks, suurem innovatsioon, turvalisemad maksed ja suurem klientide usaldus, on Euroopal võimalus olla 21. sajandi maksete kujundamise esirinnas.

2.10 Komisjon kirjeldab oma visiooni integreeritud turust, teeb kindlaks lüngad praeguse olukorra ja visiooni vahel ning probleemid, mis neid puudujääke tekitavad. Komisjon määratleb viis ulatuslikku meetet, mille eesmärk on turuintegratsiooni kiirendamine, ning arutleb selle üle, kuidas tuleks nende rakendamist juhtida. Esimene meetmekogumik on küsimuste hulga poolest suurim ja hõlmab turu killustatuse, turulepääsu ja piiriüleste turgude teemasid. Ülejäänud meetmed puudutavad läbipaistva ja kulutasuva hinnakujunduse, standardimise, koostalitlusvõime ja turvalisuse küsimusi. Juhtimisjuhiseid kohaldatakse olemasolevatele SEPA maksesüsteemidele (krediitkorralduste skeemile ja otsekorralduste skeemile), samuti maksekaartidele, e-maksetele ja m-maksetele.

3. Märkused ja tähelepanekud

3.1 Siiani ei ole kujundatud välja ELi ühist seisukohta korduma kippuvates ja tuleviku perspektiivist olulistest makseküsimustes – välja arvatud SEPA krediitkorraldused ja SEPA otsekorraldused –, see aga on oluline kõigi ettevõtjate jaoks ühtsel turul. Komitee väljendab heameelt komisjoni rohelise raamatu üle ning ootab sellele vastavat tegutsemist, et täidetak

praegused lüngad. Komitee kutsub üles panema iga maksetehingu puhul keskmesse tarbijate soovi turvaliste, tõhusate, mugavate ja kiirete maksete olemasolu järele.

3.2 Rohelises raamatus keskendutakse e-maksetele, jättes samas käsitlemata sularahamaksete siiani domineeriva rolli – need moodustavad 80 % maksetehingutest Euroopas. Kulude suurem läbipaistvus on ühtviisi oluline nii e-maksete kui ka sularahamaksete puhul ning see peaks olema peamine võrdlusalus sularahata maksevahendite analüüsimisel. Üldsuse hulgas on siiani levinud arusaam, et sularahas maksmine on tasuta. Tõhusus võiks märkimisväärselt suureneada, kui maksjad muudaksid oma harjumusi ning kasutaksid moodsaid ja odavaid maksevahendeid. Lisaks näitavad tõendid, et sularahamaksete leviku tase on positiivses korrelatsioonis varimajanduse tasemega, sest sularahamaksete on raske jälgida. Seetõttu tervitab komitee täiendavaid algatusi, mida liikmesriigid komisjoni selgel toetusel rakendavad, et muuta sularaha osakaalu tänapäeva majanduses.

3.3 Komitee arvates tuleks läbipaistvuse suurendamise eesmärgil hoolikalt kaaluda täiendavaid, seejuures eelkõige siduvaid meetmeid, et mitte koormata tarbijaid liigse teabega, mis võib vales ajas (nt tippundidel) ja keerulises vormingus esitamise korral suurendada segadust ostmisel ning tekitada kaubandusettevõtjatele häireid kassas.

3.4 Rahvusvaheliste ja mitmete riigisest kaardisüsteemide ärimudelid tuginevad vahendustasudele, mille vastu on riiklikud konkurentsiasutused ja samuti komisjon suuremal või vähemal määral protesti esitanud. Hiljuti toetas kohus komisjoni 2007. aasta otsust, millega keelati MasterCardi piiriüleste vahendustasud. Komitee märgib, et siiani ei ole vahendustasudel põhinevad ärimudelid suutnud sammu pidada SEPA visiooniga, mille kohaselt piiriüleste ja riigisest tehingute pealt võetavates tasudes ei ole erinevusi. Lisaks puudusid iseregulatsiooni mehhanism, millega tagada vahendustasumäärade alanemine tehingumahtude suurenemisel, ning alternatiivsed hinnalahendused, mida kohaldada väikese väärtusega maksetele. Komitee kutsub komisjoni üles looma pikaajaliselt stabiilse ärikeskkonna kõigi ettevõtjate jaoks, võttes arvesse selle valdkonna reguleerimisel saadud kogemusi ka teistest maailmapairkondadest (nt Austraaliast) ning tagades võrdsed tingimused erinevate kaardisüsteemide ärimudelitele.

3.5 Kaubamärgi ühiskasutus, mille korral on erinevad maksekaardi kaubamärgid ühendatud plastikkaardis või tulevastele mobiilplatvormidel, ei tohiks õõnestada tarbijate õigust valida erinevate kaubamärkide vahel ega piirata kaubandusettevõtjate võimalikke stiimuleid. Kaubamärgi ühiskasutus on oluline uute turule sisenevate kaardiskeemide jaoks, soodustades nii valikuvõimalusi kui ka konkurentsi. Mõnel juhul esitab üks kaubamärk oma võrgustiku kaudu toimivatele tehingutele kohustuslikke lisanõudeid, isegi kui tehingu algatab teine kaubamärk. Komitee arvates tuleks tagada, et ühel kaubamärgil ei oleks võimalik panna peale selliseid nõudeid maksete töötlemisele.

3.6 Komitee nõustub seisukohaga, et kaardisüsteemi haldamise funktsioonide eraldamine töötlemisest on äärmiselt oluline, et luua konkurentsivõimeline maksekaarditurg, sest vertikaalsete silode mudelil põhinev turg võib sõltumatute maksetöötajatega konkureerimisel kasutada ristsubsideerimist. Lisaks on praegune korraldus vähem soodne kavandatud algatustele, millega soodustatakse maksetöötajate koostalitusvõimet. Seetõttu suurendaks selline eraldamine – ideaaljuhul ettevõtete tasandil – integratsiooni ja konkurentsi ühtsel turul.

3.7 Praeguse õigusraamistiku puhul ei ole makseasutustel ega e-raha asutustel juurdepääsu arvelduse lõplikkuse direktiivi kohastele maksusüsteemidele. Need süsteemid hõlmavad peamiselt suuremahulisi ja jaemakseid. Kui komisjon kavandab praegust raamistikku muuta, kutsub komitee komisjoni üles võtma arvesse riski, mis võib olemasolevates maksesüsteemides (infrastruktuurides) tekkida uute osalejate tõttu (nt makseasutuste ja e-raha asutustega), arvestades näiteks seda, et neil ei ole juurdepääsu keskpanga rahastamisele.

3.8 SEPA maksekaartide raamistik, mille Euroopa Maksenõukogu algselt välja töötas, ei tohiks piirata teiste ettevõtjate kujundatud ärimudeleid. Ideaaljuhul tuleks SEPA maksekaartide raamistik SEPA uue juhtimisstruktuuri raames hoolikalt läbi vaadata, võttes arvesse kõigi sidusrühmade ettepanekuid.

3.9 Komitee on mures selle pärast, et üksused, mille tegevust ei reguleerita ja mille üle ei teostata järelevalvet, püüavad saada ligipääsu tundlikele kontoandmetele. Lisaks ei kajastata asjaomaste ettevõtjate kohustusi ja ülesandeid Euroopa õigusraamistikus piisaval määral ning sellel võivad andmete väärkasutamise või pettuse korral olla ootamatud tagajärjed tarbijatele. Hoolikalt tuleks analüüsida, kuidas lubada ligipääsu teabele pangakontol olevate vabade vahendite kohta, võttes arvesse selliseid aspekte nagu turvalisus, andmekaitse, tarbijaõigused, konkurents ja hüvitised pangakontode hoidjatele.

3.10 Lisatasude võtmine on kaubandusettevõtjate jaoks võimalus lisada tehingu väärtusele teatud tasu kaardi kasutamise eest. Pärast makseteenuste direktiivi vastuvõtmist tunnustatakse seda võimalust kogu ELis, kui just mõni liikmesriike ei ole seda sõnaselgelt keelanud. Mis puudutab teatud lisatasude võtmist, siis varasemate kogemuste põhjal ei saa teha lõplikke järeldusi, vähemalt mitte lühiajalises perspektiivis. Näiteks 2005. aasta algul avaldasid taani tarbijad tugevat protesti riigisiseste deebetkaartide tehingute suhtes kehtestatud tasude vastu, mille tulemusel deebetkaartide kasutus järsult vähenes ja sularaha väljavõtmine sularahaautomaatidest suurenes. Teistel turgudel tehtud küsitlused kinnitavad seda trendi. Kuigi 13. juunist 2014 hakatakse tarbijaid kaitsma tarbijaõiguste direktiiviga kuritarvitusliku lisatasude võtmise eest, ei ole selge, kuidas seda kaitset tagatakse äärmiselt kiiresti toimivas veebikeskkonnas. Komitee arvates ei tohiks lisatasude võtmist julgustada üleeuroopalise tavana.

3.11 Kaardisüsteemide keskkonda iseloomustab standardimise ja koostalitusvõime puudumine. Näiteks peab makseterminali pakkuja läbima kuni seitse sertifitseerimisprotsessi, et tegutseda ELi tasandil. Komitee kutsub erasektorit üles ühendama jõud ja jõudma konkreetsete tulemusteni, sh rakendusraamistiku ja kiirete tähtaegade osas. Ent kui turulahendusteni jõutakse aeglaselt, peaks komisjon esitama seadusandlikud ettepanekud.

3.12 E-makseteenused toimivad üldiselt ainult ühe riigi piires. Komitee kutsub selliste süsteemide operaatoreid üles tegutsema avatult ja läbipaistvalt koostalitusvõime küsimuste lahendamisel ning tegelema e-kaubanduse probleemkohtadega võimalikult kiiresti. Ent kui turg ei anna oodatud tulemusi, peaks komisjon ette nägema õiguslikud nõuded, et e-makseteenused toimiksid Euroopa tasandil.

3.13 Komitee kutsub komisjoni üles tagama, et m-maksete puhul järgitaks nende arengu algetapist alates järgmiseid põhimõtteid: avatud juurdepääs platvormidele, rakenduste teisaldatavus, turvalisus ning topeltkulude vältimine ettevõtjate puhul, kes on valmis m-makseid aktsepteerima. Lisaks peaksid andmekaitseinspektorid toetama ettevõtjaid kasutajasõbralike lahenduste väljatöötamisel.

3.14 Et tagada üldsuse usaldus maksevahenditesse, on kõige olulisem element turvalisus, millega tuleks ideaaljuhul tegeleda maksevahendi kujundamise etapis. Turvalisuse tagamisel on äärmiselt tähtis see, et iga pakkuja tegevust maksete väärtusahelas nõuetekohaselt reguleeritakse ja kontrollitakse. Komitee tunnustab turuosalejate edusamme füüsilistes makseterminalides tehtavate pettuste vähendamisel, ent märgib, et ettevõtjaid ohustavad pettused veebikeskkonnas. Turvameetmeid ei tohiks vähendada tarbijate mugavuse arvelt ning kui neid kavandavad avaliku sektori asutused, peaksid need võimalikult suurel määral olema tehnoloogiaküsimustes neutraalsed. Seetõttu tervitab komitee e-maksete turvalisust käsitlevas koostööfoorumis „SecuRe Pay Forum” osalevate asutuste soovitusi ja nende jõupingutusi, et suurendada elektrooniliste makseteenuste turvalisuse taset ja üldsuse usaldust nende vastu. Asjaomased asutused peaksid edaspidigi jälgima nende soovitude korrektset rakendamist.

3.15 Ent pettuste piiramine nõuab, et liikmesriikide vastutavad asutused võtaksid täiendavaid meetmeid. Seepärast tervitab komitee uue küberkuritegevusevastase võitluse Euroopa keskuse loomist Europoli raames. Keskus alustab tegutsemist 1. jaanuarist 2013 ning loodetavasti saab sellest pädevuskeskus ELi pettusevastases võitluses. Seda algatust pooldas komitee omaalgatuslikus arvamuses „Mittesularahaliste maksevahenditega seotud pettuste ja võltsimiste vastane võitlus”, mis võeti vastu 23. oktoobril 2008⁽³⁾. Komitee märgib, et ülejäänud meetmed, mida selles arvamuses nimetati, on jätkuvalt äärmiselt olulised ja kaaluda tuleks ka nende rakendamist.

⁽³⁾ ELT C 100, 30.4.2009, lk 22.

3.16 Maksete tegemisse on kaasatud paljud sidusrühmad. Nende huve, mis küll mõnikord võivad olla lahknevad, tuleks tulevase maksekeskkonna kujundamisel arvesse võtta. SEPA uus valitsemismudel peaks tagama avatuse, läbipaistvuse ja võrdsed tingimused selles arenevas ja kaugeleulatavas projektis. Komitee tervitab komisjoni ja Euroopa Keskpanga jätkuvaid jõupingutusi muuta SEPA juhtimine tsentraalseks, näiteks andes juhtimise SEPA nõukogule. Ent komitee kutsub üles kiirendama seda protsessi, sest praegune *de facto* reguleerimata olukord takistab asjaomase mehhanismi rakendamist.

Brüssel, 19. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus Euroopa sihtasutuse (FE) põhikirja kohta”

COM(2012) 35 final – 2012/0022 (APP)

(2012/C 351/12)

Raportöör: **Mall HELLAM**

10. mail 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu määrus Euroopa sihtasutuse (FE) põhikirja kohta”

COM(2012) 35 final – 2012/0022 (APP).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 30. augustil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.-19. septembril 2012 (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 132, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi „komitee”) toetab Euroopa Komisjoni (edaspidi „komisjon”) ettepanekut nõukogule võtta vastu määrus Euroopa sihtasutuse põhikirja kohta, mis võimaldaks luua Euroopa sihtasutuse (Fundatio Europaea, edaspidi „FE”). Komitee nõudis sellist õigusakti⁽¹⁾, et lihtsustada avalikes huvides tegutsevate sihtasutuste piiriüleste tegevust ja koostööd Euroopa Liidus ning aidata seega kaasa majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamisele ELis.

1.2 Nüüd soovitab komitee, et Euroopa Parlament ja nõukogu võtaksid ettepaneku viivitamatult vastu. Praegu on sihtasutused rohkem kui kunagi varem raskustes piiriüleste küsimustega, mille lahendamiseks on vaja tõhusat organisatsioonilist vormi. Teadusuuringute valdkonnas tegutsevad ja ühiskonnaküsimustega tegelevad Euroopa tasandi sihtasutused vajavad õiguslikku vormi, mida tunnustatakse igas ELi liikmesriigis.

1.3 Sihtasutuse sektor ja selle esindusorganisatsioonid ja võrgustikud nii liikmesriikide kui ka ELi tasandil on teinud korduvaid üleskutseid luua Euroopa sihtasutuse põhikiri kui kõige kulutõhusam lahendus piiriüleste takistuste kaotamiseks ning seeläbi sihtasutuste tegevuse ergutamiseks kogu Euroopas.

1.4 Fundatio Europaea (FE) on vabatahtlik ega asenda kohalikke või riiklikke õigusakte. Sellegipoolest pakub see FE põhikirja kasuks otsustanud sihtasutustele võimaluse tegutseda mis tahes liikmesriigis, ilma et nad peaksid looma kohalikke struktuure, tingimusel, et sihtasutust tunnustatakse selle loomise päritoluriigis.

1.5 Komitee on nõus, et kavandatud meede on täielikult kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. ELi meede on vajalik selleks, et kõrvaldada riiklikud takistused ja praegused piirangud, mis esinevad sihtasutustel, kui nad tegutsevad mitmes liikmesriigis. Praegune olukord annab tunnistust sellest, et riiklikud meetmed on ebapiisavad ning et probleemi riikideülene olemus nõuab Euroopa raamistikku, et tagada selliste sihtasutuste areng, kes on seadnud eesmärgiks tegutseda üleeuroopaliselt. Selle eesmärgi saavutamiseks ei piisa ühtse turu põhimõtte seisukohalt optimaalsete tulemuste tagamiseks üksnes liikmesriigi võetud meetmetest.

1.6 Ettepaneku mõte on luua innovaatiline õigusraamistik, mis täiendaks kehtivaid riiklikke õigusakte, muutmata nende vormi ja kohaldamisala. Liikmesriikidele jääb võime ja vabadus säilitada ja arendada sihtasutuste riiklikke vorme.

1.7 Komitee kiidab heaks, et ettepanekus on tehtud valik määruse kasuks. Määrus on kõige sobivam õiguslik vahend, et tagada põhikirja ühetaolisus kõigis liikmesriikides ja suurendada usaldust, sest selle puhul tuleb eeskirju kohaldada ühtselt ja vahetult. Lisatugevuseks on asjaolu, et artiklites 47 ja 48 sätestatakse vastavalt järelevalveasutuste vaheline ja maksuhalduriga tehtav koostöö.

1.8 Komitee nõustub põhijoontes komisjoni ettepanekuga Euroopa sihtasutuse põhikirja kohta. Ettepanekuga on ühel poolt kavas tagada sihtasutuse kättesaadavus tänu selle lihtsale asutamisele ja teiselt poolt usaldusväärsus läbipaistvuse ja aruandekohustuse kaudu.

1.9 Ettepanekus käsitletakse muu hulgas maksustamist, loomata samas uut režiimi, vaid kehtestades FE-le automaatselt

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus: ELT C 18, 19.1.2011, lk 30.

samad tingimused, mis on riiklikel avalikes huvides tegutsevatel üksustel. See ettepaneku osa tuleb hoolikalt läbi mõelda, kuna mitte mingil juhul ei tohi ohtu seada määruse hädavajalikkude vastuvõtmist.

2. Ettepaneku sisu

2.1 ELi tasandil ei ole võimalik ühtlustada õigusraamistikku, millest avalikes huvides tegutsevad üksused liidus oma töös lähtuvad. Sihtasutuste asutamist ja tegevust reguleeritakse ELis hinnanguliselt rohkem kui poolesaja õigusaktiga. Liikmesriikide tsiviil- ja maksuseaduste erinevused muudavad sihtasutuste piiriülese tegevuse kulukaks ja kohmakaks. Lisaks pidurdavad sihtasutuste piiriülest tegevust õiguslikud, haldus- ja maksutõk- ked. Seepärast jääb suuresti kasutamata võimalus suunata vahendeid piiriülesest avaliku huvi eesmärkide saavutamiseks ja asjaomase tegevuse toetamiseks.

2.2 Probleemidele lahenduse leidmiseks esitas komisjon ettepaneku võtta vastu määrus, et kehtestada uus Euroopa õiguslik vorm, mille eesmärk on hõlbustada sihtasutuste loomist ja tegutsemist ühtsel turul. Sihtasutustel tekib seeläbi võimalus suunata eravahendeid ELis piiriülesest tõhusamalt avaliku huvi eesmärkide saavutamiseks. See peaks omakorda tagama avaliku huvi pakkuva tegevuse parema rahastamise ning avaldaks seega positiivset mõju Euroopa kodanike avalikele hüvedele ja ELi majandusele tervikuna.

2.3 Ettepanekus sätestatakse FE põhitunnused, selle asutamise meetodid ning töökorraldust reguleerivad eeskirjad. Lisaks nähakse ette võimalus, et teatud tingimustel saab FE taas ümber kujundada avalikes huvides tegutsevaks üksuseks või selle likvideerida.

2.4 Määruses esitatakse järelevalveasutuste minimaalsed järelevalvelitused igas liikmesriigis, selleks, et nad saaksid tõhusalt teostada järelevalvet oma riigis registreeritud FEde tegevuse üle. Samuti on sätestatud, et FE ja temale annetajate suhtes kohaldatakse automaatselt sarnaseid maksusoodustusi nagu omamaiste avalikes huvides tegutsevate üksuste suhtes.

3. Üldmärkused

3.1 Komitee on oma varasemates arvamustes tunnistanud, millise märkimisväärse panuse saavad anda sihtasutused, mis tegutsevad arvukates eri valdkondades, näiteks inimõigused, vähemuste kaitse, tööhõive ja sotsiaalareng, keskkonnakaitse ja Euroopa pärandi hoidmine ning teaduse ja tehnika arengu toetamine. Neil on samuti otsustav roll, aitamaks saavutada strateegias „Euroopa 2020” seatud aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu eesmärgid.

3.2 ELis toimub üldiselt inimeste, kaupade, teenuste ja kapitali vaba liikumine üle riigipiiride. Siiski ei ole see enamasti nii avaliku huvi eesmärkidele suunatud tegevuste ja ressurside

puhul. Selleks tulebki luua FE kui uus vabatahtlik juriidiline isik, mis seisaks kõrvuti ELi liikmesriikides juba olemasolevate juriidiliste üksustega.

3.3 Komitee on seisukohal, et Euroopa sihtasutuse põhikiri tähendaks kogu ELi sihtasutustele ühtsemaid tingimusi, sest kõigis liikmesriikides kasutatakse ühte võrreldavat õigusvahendit ja juhtimisstruktuuri, mis pakuks suuremat õiguskindlust ja vähendaks nõuetega vastavusse viimisega kaasnevat kulusid.

3.4 Põhikiri hõlbustaks nende oskusteabe ja vahendite koon- damist ja suurendamist. Sihtasutuste äratuntav Euroopa vorm aitaks samuti innustada piiriüleseid algatusi ja annetusi. Tõenäoliselt saab liikmesriikide majandusele rohkem rahalisi vahendeid kättesaadavaks sellistes olulistest valdkondades nagu teadus- uuringud ja haridus, sotsiaal- ja tervishoiuteenused, kultuur või keskkonnakaitse.

3.5 Komitee tervitab komisjoni ettepaneku keskendumist üksnes avalikes huvides tegutsevatele sihtasutustele. Artiklis 5 määratletud mõiste „avaliku huvi eesmärk” tugineb suletud nimekirjale kõige tavapärasematest eesmärkidest, mida võib leida enamikus liikmesriikides. Sellega suurendatakse õiguskindlust avaliku huvi määratluse osas, kuid selle ajakohastamine võib osutuda väga keeruliseks, kuna see on võimalik üksnes nõukogu ühehääle otsuse alusel ja Euroopa Parlamendi nõusolekul seitse aastat pärast määruse jõustumist, mil toimub selle esimene läbi- vaatamine.

3.6 Komitee märgib, et määruses võiks täpsustada „üldistes avalikes huvides” tegutsemise mõistet, sedastades, et FE-l peab olema selgelt määratletav avalikes huvides tegutsemise eesmärk/ eesmärgid ja ta peab teenima üldisi ja/või osa avalikkuse huve. Samuti soovib komitee, et üksuse avalikes huvides tegutsemise või niisuguse tegutsemise kavatsuse määramisel võetaks arvesse järgmisi aspekte:

a) kuidas

(i) üksusesse kaasatud mis tahes isikute või mis tahes muude isikute (kes ei ole hõlmatud mõistega avalikkus) saadav või tõenäoliselt saadav kasu ja

(ii) avalikkusele üksuse tegevusest tekkiv või tõenäoliselt tekkiv kahju

on proportsioonis avalikkuse saadava või tõenäoliselt saadava kasuga ning

b) kas sellise kasu saamise mis tahes tingimus (sh mis tahes tasu või lõiv) on ebaõiglaselt piirav olukorras, kus kasu tõuseb või tõenäoliselt tõuseb vaid osale avalikkusest.

3.7 Komiteel on heameel kavandatud määruses sätestatud Euroopa sihtasutuse põhikirja põhiomaduste üle, mis ühtivad komitee varasemas arvamuses esitatud alljärgnevate soovitus- tega.

- a) FE Euroopa mõõde tegevuskohtadega vähemalt kahes liik- mesriigis. Piiriülene element peaks olema kohustuslik FE registreerimise ajal ja kogu tema tegevusaja jooksul;
- b) FED peab olema võimalik asutada eimillestki (ex nihilo) riik- liku avalikes huvides tegutseva üksuse ümberkujundamisega FEks või riiklike avalikes huvides tegutsevate üksuste ühine- mise teel. Valiku FE asutamise kasuks võivad langetada ainult füüsilised ja juriidilised isikud, kes tegutsevad või arendavad tegevust Euroopa mastaabis, mis annab igale liikmesriigile kindluse, et säilitatakse riikliku sihtasutuste raamistiku eripära;
- c) FE varade miinimumkapital (25 000 eurot) kehtestatakse eesmärgiga suurendada võlausaldajate kaitset, takistamata samas väiksemate algatuste käivitamist;
- d) ulatuslik õigusvõime, sh õigus omada vallas- või kinnisvara, saada või omada mis tahes kingitusi või toetusi, sealhulgas aktsiaid ja muid kaubeldavaid vahendeid mis tahes seadus- likust allikast;
- e) Euroopa sihtasutuse avalikes huvides tegutsemise eesmärgi raames peab olema võimalik teostada majandustegevust otse või teise õigussubjekti kaudu eeldusel, et saadud sissetu- lekut või kasumit kasutatakse avalikes huvides.

3.8 Komitee märgib, et määruse eesmärk on hõlbustada Euroopa Kohtu hiljutiste kohtulahendite⁽²⁾ rakendamist, tehes võimalikuks riikidevahelised annetused FE-le ja käsitledes FED kohalikule maksuseadusele alluva avalikes huvides tegutseva sihtasutuse. Komitee on arvamisel, et maksude kohaldamisel tuleks FE-le anda tavapärane mittetulundusliku organisatsiooni staatus, usaldades täielikult selle liikmesriigi maksuameti päde- vust ja tavasid, kus FE on maksukohustuslane, et otsustada FEde maksustamine vastavalt riiklikul tasandil kohaldatavale maksu- eeskirjadele. Kuigi liikmesriigid ei saa diskrimineerida FEsid riik- like avalikes huvides tegutsevate sihtasutuste suhtes – mis on vastuolus Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Kohtu praktikaga –, on neil teatud mänguruum maksustamise korra kohaldamisel. Samuti peaksid liikmesriigid määratlema, milline maksustamise kord kehtib FE-le, kui nende õigusruumis kohaldatakse mittetu- lunduslikele organisatsioonidele mitmeid maksusüsteeme.

⁽²⁾ „Porsche” (kohtuasi C-318/07), „Stauffer” (kohtuasi C-386/04), „Mis- sionswerk” (kohtuasi C-25/10).

3.9 Lõpetuseks peaks kavandatud määrus võtma täielikult arvesse sihtasutuste sektori soovitusi tagamaks, et lõplikul õigus- vahendil oleks ühelt poolt tõeline Euroopa mõõde, viitamata selles tarbetult riiklikele sätetele, ning teiselt poolt kõikehõlmav ja arusaadav olemus, mis tagab selle võimalikult laia kasutamise tulevikus.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Eespool viidatud komitee arvamuses toodi välja, et Euroopa sihtasutuse õigusakti oleks mitmeid olulisi eeliseid, mis tooksid neljakordset kasu: tõhusus ja lihtsustamine, aruan- dus, majanduslikud eelised ning poliitilised eelised ja eelised kodanikele. Komitee leiab, et kavandatud määrus pakub sobiva tasakaalu nende elementide vahel, ehkki mõnda ettepanekut võiks täiendada allpool esitatud viisil.

4.2 Komitee soovib juhtida tähelepanu konkreetse mõiste, nimelt „avalike huvide” kontseptsiooni tõlkele ettepanekus. See on mitmes keeles tõlgitud ühiskonnale kasutoova või üldise huvina ja viitab väga spetsiifilisele olemasolevale riikliku õiguse vormile, milles õigused ja kohustused on omavahel ühendatud. Selline tõlgendus võib põhjustada segadust selles, millised riik- likud avalikes huvides tegutsevad üksused võib ümber kujun- dada FEks, juhul kui see ei ole liikmesriigis selgelt määratletud.

4.3 Komitee leiab, et liikmesriik peaks saama määrata, millised avalikes huvides tegutsevad üksused ja sihtasutused saab ümber kujundada FEks või millised saavad FE moodustami- seks ühineda. Selline määratlus välistab juriidilise isiku õigusteta üksused, näiteks usaldusfondid, kuid hõlmab samas avaliku huvi eesmärgil tegutsevad sihtasutused, millesse mõnes liikmesriigis kuuluvad mitteisesesivad fondid, samuti avalikes huvides toeta- tavad rahastud.

4.4 Komitee leiab, et silmas pidades FEde avalikes huvides tegutsemist ja maksustaatus, peaksid alaliselt loodud FED kulu- tama oma aastasissetuleku mõistliku aja vältel (nt 4 aasta jook- sul), samas peaks neile olema tagatud võimalus eraldada osa vahenditest (nt ühe kolmandiku) oma sihtkapitali väärtuse säili- tamiseks ja/või suurendamiseks. Viimane ei kehtiks FEde puhul, mis on loodud kindlaksmääratud ajaks ega sihtotstarbeliselt loodud sihtasutustele.

4.5 Komitee soovib juhtida tähelepanu asjaolule, et komis- joni ettepanekus esitatud läbipaistvusega seotud nõuded, eriti mis puudutab välisauditi küsimust, on FE jaoks kohustuslike varade suurusega võrreldes palju rangemad kui riiklikele siht- asutustele kogu ELis kehtivad sätted. See võib heidutada tule- vikus FE kasuks otsustamast. Auditeerimisnõuded peaksid kehtima üksnes teatud künnisest kõrgemal (nt 150 000 eurot) ja/või kui töötajaid on keskmiselt vähemalt 50. Kui FE varad jäävad alla pakutud 150 000 euro künnist, võiks audiitori asemel rakendada sõltumatut revidenti. Praeguste tavade koha- selt ei nõua välisauditiit 8 liikmesriiki ning riikides, kus seda tehakse, võib künnis jääda vahemikku 15 000 eurot (Eesti) ja üle 2,5 miljoni euro (Poola) ning see kehtib üle 50 töötaja

olemasolu korral⁽³⁾. Niisugune proportsionaalne lähenemine auditile ei vabasta FED kohustusest täita määruses sätestatud muid läbipaistvuse ja aruandekohustuse nõudeid, eelkõige mis puudutab korrapäraseid (iga-aastasi) avalikke aruandeid.

4.6 Kuigi FE peaks saama ellu viia majandustegevust, mis on seotud tema avalikes huvides tegutsemise eemärgiga, valmistab tõenäoliselt suuremaid raskusi avaliku huvi eesmärgiga mitte-seotud majandustegevuse määramine. Ehk oleks selgem lubada FE-l tegeleda üksnes kaudse, mitteseotud majandustegevusega teise juriidilise isiku kaudu.

4.7 Komitee on seisukohal, et määruses tuleb kehtestada sätteid, millega tagatakse, et olukorras, kus suur osa FE töötajatest asub teises liikmesriigis, on FE töötajatel õigus saada teavet ja nendega konsulteeritakse asjakohasel riikidevahelisel tasandil.

- a) Sotsiaalse mõõtme osas võiks määruses üldiselt lähtuda õiguspõhimõtetest, mis kehtivad kohas, kus töötajad töötavad;
- b) töötajate riikidevahelise teavitamise ja nendega konsulteerimise praktiline korraldus tuleks kindlaks määrata eelkõige FEs osalejate vahelise kokkuleppega;
- c) sellise kokkuleppe puudumisel peaks töötajate teavitamise ja nendega konsulteerimise korra suhtes kehtima määruse artikli 38 sätteid;
- d) lõplik eesmärk peaks olema säilitada omandatud õigused, mis kehtivad praegu riiklikes sihtasutustes töötavatele töötajatele, vältides samas ülemääraselt kohmakaid süsteeme.

4.8 Komitee leiab, et määrus tekitab oma praegusel kujul *de facto* mitmed täiesti uued nõuded vabatahtlikele – ehkki vabatahtlikel ei ole Euroopas kindlat staatust ja sellel mõistel puudub õiguslik määratlus – või nende õigustele ja kohustustele. Komitee arvates peaks selliste põhielementide puudumisel vabatahtlike teavitamine ja nendega konsulteerimine toimuma kooskõlas kehtivate riigisiseste õigusaktidega. Töötajate riikidevahelise teavitamise ja nendega konsulteerimise praktiline korraldus tuleks kindlaks määrata eelkõige FEs osalejate vahelise kokkuleppega. Eesmärk ei ole mööda hiilida kehtivatest õigusaktidest, mis käsitlevad vabatahtlikke ja nende staatust, ega ka muuta FE vormi kasutamist keeruliseks ja kohmakaks, lisades nõudeid, mida tegelikes olukordades ei esine. Komitee leiab ka, et vabatahtlike õigus teabele ja konsulteerimises osalemisele ei ole võrreldav töötajate vastavate õigustega; selle tulemuseks oleksid pretseeditud õigused ja õiguslik rägastik.

4.9 Komitee avaldab tunnustust, et kavandatud määruses on arvestatud komitee algse soovitusena delegeerida EFi üle peetav järelevalve liikmesriigis selleks määratud pädevatele asutustele, võttes aluseks Euroopa sihtasutuste õigusakti määruses sedastatud ühiselt kokkulepitud Euroopa sihtasutuste registreerimis-, aruandlus- ja järelevalvenõuetega seotud standardid. Riikides, kus niisugused asutused veel puuduvad, võiks komitee arvates võtta selle rolli enda kanda äriregister. Komitee on seisukohal, et tuleks jätta liikmesriigi otsustada, kas ta määrab selleks ühe või mitu asutust, lähtuvalt vajadustest ja tavadest.

4.10 Kui ELi seadusandjad soovivad jätta maksustamisega seonduvad elemendid määruse lõplikku versiooni, soovitab komitee neil asjakohaselt arvesse võtta seisukohti, mida esindavad sihtasutuste valdkonna praktikud. Näiteks võiks selleks sobitada omavahel tsiviilõiguse vahendi (komisjoni määruse) ja maksuseaduse nõuded, mida liikmesriigid peavad oluliseks (nt aastasissetuleku väljamaksmine mõistliku ajaperioodi jooksul).

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

⁽³⁾ Vt Foundations Legal and Fiscal Country Profiles, Euroopa Fondide Keskus 2011.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv direktiivi 96/71/EÜ (töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega) jõustamise kohta”

COM(2012) 131 final – 2012/0061 COD

(2012/C 351/13)

Raportöör: **Thomas JANSON**

18. aprillil 2012 otsustas Euroopa Parlament ja 25. aprillil 2012 otsustas nõukogu konsulteerida vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv direktiivi 96/71/EÜ (töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega) jõustamise kohta”

COM(2012) 131 final – 2012/0061 COD.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse seksioon võttis arvamuse vastu 27. juunil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril 2012 (19. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 219, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja ettepanekud

1.1 Komisjoni ettepanek direktiiviks töötajate lähetamise direktiivi jõustamise kohta on üks ettepanekutest, mille eesmärk on ühest küljest tugevdada töötajate lähetamise eeskirju ja teisest küljest kodifitseerida olemasolevaid õigusakte, millega reguleeritakse kollektiivse tegutsemise õigust piiriülestes olukordades. Need ettepanekud on vastuseks arutelule, mis järgnes neljale Euroopa Kohtu otsusele (Viking Line, Laval, Rüffert ja Luksemburg), mis puudutasid sotsiaalsete õiguste ja majanduslike vabaduste vahelist tasakaalu.

1.2 Komitee on kahes arvamuses nõudnud töötajate lähetamise eeskirjade tugevdamist, sealhulgas töötajate lähetamise direktiivi sätete selgemaks ja paremaks muutmise kaudu ja liikmesriikide asutuste vahelise koostöö parandamise kaudu. Komitee tervitab komisjoni ettepaneku eesmärke rakendusdirektiivi kohta, rõhutades samas, et tuleb tagada lähetatud töötajate kaitse, austada liikmesriikide erinevaid tööturumudeleid ja pidurdada sotsiaalset dumpingut ja ebaausat konkurentsi. Komitee on seepärast seisukohal, et EL peaks rohkem rõhutama sotsiaalseid aspekte.

1.3 Komitee tervitab kavatsust tugevdada kehtivat direktiivi, keskendudes selle paremale rakendamisele ja tõhusale halduskoostööle liikmesriikide vahel. Kehtiv direktiiv mängib olulist rolli ausa konkurentsi õhkkonna loomisel kõigile teenusepakkujatele (sealhulgas ka neile, kes pärit teisest liikmesriigist), tagades teenusepakkujatele, teenuste kasutajatele ja teenuste osutamiseks lähetatud töötajatele nii võrdsed konkurentsitingimused kui ka õiguskindluse.

1.4 Komitee leiab, et ettepaneku raames on oluline tagada lähetatud töötajate kaitse ja liikmesriikide eri tööturumudelitel

austamine, kuid suurendada samas piiriülese kaubanduse võimalusi, eelkõige vältides mittevajalikke halduskulusid.

1.5 Et edendada teenuste piiriülest osutamist ausa konkurentsi tingimustes, on oluline tagada võrdsed minimaalsed töötingimused liikmeriikide õigusaktide ja kollektiivlepingute kohaselt.

1.6 Direktiivi artikli 3 lõikes 1 loetletud elemendid ei peaks olema ammendavaks loeteluks, vaid neid tuleks kasutada üldhinnangu osana, milles võetakse arvesse kõiki asjaomaseid tegureid.

1.7 Direktiivis tuleks tagada, et rohkem austatakse sotsiaalpartnerite autonoomiat ja rolli, mis neil on erinevate tööturumudelitel raames. Komitee tuleb liikmesriikidele meelde kohustusi seoses tõhusa kontrolli tagamisega ja peab väga oluliseks, et meetmete loetelu vaadataks kolme aasta möödumisel läbi.

1.8 Töötajate õiguste kaitseks peaksid liikmesriigid saama kohustada välisriigi teenusepakkujaid määrama kontaktisikut, kellel on vajalikud volitused äriühingu nimel läbirääkimisi pidada, ning artikli 11 lõige 3 peaks tagama, et vastuvõtjariigi ametiühingud ja teised organisatsioonid saaksid lähetatud töötajate õigusi kaitsta kooskõlas riiklike tavadega.

1.9 Komitee leiab, et ettepanek solidaarvastutuse kohta allhanke puhul on kavandatud direktiivi oluline punkt. Sellega pakutakse kaitset töötajatele sektoris, kus allhange on väga levinud, kuid arvestatakse samas tööandjate vajadust kindlalt teada, millised on nende kohustused. Ent komitee rõhutab, et ettepanekus tuleks kinni pidada liikmesriikides juba kasutusel olevatest solidaarvastutussüsteemidest. Komitee soovib tungivalt solidaarvastutuse nõuete rakendamisel tuleks võimaldada liikmesriikidel, kellel ei ole selliseid süsteeme, need pärast sotsiaalpartneritega konsulteerimist kasutusele võtta. Ta kutsub komisjoni koos sotsiaalpartneritega pakkuma hoolsuskohustuse mõistele täpsema määratluse, nagu on tehtud mõnedes liikmesriikides. Komitee mõistab hoolsuskohustuse mõistet – ilma et see piiraks sotsiaaldialoogi riiklikul tasandil – nii, et äriühinguid, kes allhankijaid piisavalt kontrollivad, ei tohiks vastutusele võtta.

2. Komisjoni ettepaneku põhisisu

2.1 Komisjoni ettepanek võtta vastu direktiiv töötajate lähetamise direktiivi jõustamise kohta on osa ettepanekute paketist. Koos jõustamise direktiiviga on komisjon esitanud ettepaneku võtta vastu määrus, millega kodifitseerida olemasolevad õigusaktid, millega reguleeritakse kollektiivse tegutsemise õigust piiriülestes olukordades⁽¹⁾. Komisjon kinnitab, et mõlema ettepaneku eesmärk on luua rohkem ja paremaid töökohti ning suurendada ELi konkurentsivõimet, ajakohastades ja parandades ühtset turgu töötajate õigusi kahjustamata.

2.2 Komisjoni ettepanek võtta vastu direktiiv töötajate lähetamise direktiivi jõustamise kohta sisaldab järgmist:

— I peatükis on sätestatud kuritarvitamise ja kõrvalehoidmise ennetamise raamistik. Ettepanekud sisaldavad sätteid selle kindlaksmääramise kohta, kas ettevõtjal toimub sisuline tegevus, mitte üksnes sisemine juhtimis- ja/või haldustegevus. Esitatud on teenuste osutamise seotud lähetamise põhimõtte komponentide näitlik kirjeldus ning kriteeriumid selle kohta, mida tähendab teenuseosutaja tegelik asutamine ühes liikmesriigis. See on mõeldud võltsitud lähetuste või riulifirmade ennetamiseks.

— II peatükis on sätestatud eeskirjad teabe kättesaadavuse kohta, s.o töötajate ja äriühingute teabevajaduse kohta seoses oma õiguste ja kohustustega. Artikkel 5 sisaldab üksikasjalikumaid meetmeid tööturu eeskirju puudutava teabe üldiselt kättesaadavaks tegemise kohta, sh juhul, kui tingimused on sätestatud kollektiivlepingutes.

— III peatükk sisaldab lähetamise eest vastutavate riigiasutuste koostööd puudutavaid sätteid. Tõhusa halduskoostöö ja

abistamise üldpõhimõtted, eeskirjad ja kord on sätestatud artiklis 6 ning lähetava liikmesriigi nõudeid käsitletakse artiklis 7.

— IV peatükis käsitletakse lähetamise järelevalvet ja riiklike kontrollimeetmeid, mille puhul liikmesriigid võivad kehtestada ainult teatud haldusnõudeid ja kontrollimeetmeid.

— V peatükiga reguleeritakse jõustamise ja praktikas kohaldamise tagamise mehhanisme, kaebuste esitamist ja kohtu- või haldusmenetluse algatamise õigust. Artikli 12 sätted käsitlevad töötajate õiguste kaitset, tuginedes 1) ehitussektoris lähetatud töötajate töötasu puhul solidaarvastutusele ja 2) kaebuste paremale läbivaatamisele. Sätted piirduvad ehitussektoriga, nagu see on määratletud direktiivi 96/71 lisas esitatud toimingute loetelus. Hõlmatud on töötajate vahendamisega tegelevate ettevõtjate lähetamised, kui tegemist on tööga ehitussektoris. Liikmesriigid võivad aga soovi korral neid sätteid laiendada teistele valdkondadele.

— VI peatükis on sätestatud eeskirjad piiriülese jõustamise ja haldustrahvide ja karistuste kohta. Karistused ja sätted seoses siseturu infosüsteemi kasutamisega on sätestatud VII peatükis.

3. Komisjoni ettepaneku taust

3.1 Komisjon on seisukohal, et ehkki lähetatud töötajate arv moodustab kogu ELi tööjõust väikese osa, on mõnes liikmesriigis lähetatud töötajaid palju ja see nähtus levib üha enam. Puuduvad usaldusväärsed andmed, kuid hinnanguliselt ulatub lähetatud töötajate arva aastas ligikaudu ühe miljonini. Tegemist on väga väikese osaga kogu tööjõust, st vähem kui ühe protsendiga praeguste liikmesriikide tööjõust, ent see nähtus moodustab 20 % piiriülesest tööjõu liikuvusest. See nähtus puudutab kõige enam Saksamaad, Prantsusmaad, Luksemburgi, Belgiat ja Poolat.

3.2 Komisjoni ettepanek järgneb tulisele arutelule, mille kutsusid esile neli Euroopa Kohtu otsust (Viking Line, Laval, Rüffert ja Luksemburg), mis seonduvad sotsiaalsete õiguste ja majanduslike vabaduste vahelise tasakaaluga. Vastusena Euroopa Kohtu otsustele võttis Euroopa Parlament 2008. aasta oktoobris vastu resolutsiooni. Komisjoni ja eesistujariigi Prantsusmaa taotlusel viisid Euroopa sotsiaalpartnerid (2008. aasta teisel poolel) läbi Euroopa Kohtu otsuste ühisanalüüsi.

3.3 Need küsimused tõstatati ka 2012. aastal professor Mario Monti esitatud aruandes ühtse turu taaskäivitamise kohta. Aruandes soovitati tagada ja muuta selgemaks streigiõiguse kohaldamine ja võtta kasutusele mehhanism direktiivi kohaldamisega seotud töövaidluste mitteametlikuks lahendamiseks.

⁽¹⁾ Selle ettepaneku kohta koostab komitee eraldi arvamuse.

3.4 Komitee käsitles lähetamise direktiiviga seotud Euroopa Kohtu otsuste teemat kahes arvamuses: „Ühtse turu sotsiaalne mõõde”⁽²⁾ ja „Ühtse turu akt – Kaksteist vahendit”⁽³⁾.

Oma arvamustes taotles komitee järgmist:

- töötajate lähetamise direktiivi sätete selgemaks ja paremaks muutmise;
- tulemuslikum koostöö liikmesriikide asutuste vahel;
- mittediskrimineerimise põhimõtte rakendamine töö ja töötasu tingimuste suhtes;
- sotsiaalpartneritega konsulteerimine;
- siseturul äriühingute mittediskrimineerimine.

4. Komitee märkused

4.1 Komitee võtab teadmiseks komisjoni ettepaneku võtta vastu direktiiv, mille eesmärk on tõhustada töötajate lähetamise direktiivi rakendamist, selgitades lähetatud töötajatega seotud tingimusi ja parandada asjaomaste riigiasutuste ning äriühingute ja töötajate koostöö ja teabevahetuse võimalusi. Komitee usub, et ettepanekuga on tähtis tagada lähetatud töötajate kaitse, liikmesriikide mitmesuguste tööturu mudelite austamine ja sotsiaalse dumpingu ja ebaausa konkurentsi pidurdamise eesmärgi tulemuslik saavutamine ning suurendada piiriülese kaubanduse võimalusi, näiteks mittevajalike halduskulude vältimise teel. Et edendada teenuste piiriülest osutamist ausa konkurentsi tingimustes, on oluline tagada võrdsed minimaalsed töötingimused liikmeriikide õigusaktide ja kollektiivlepingute kohaselt.

4.2 Komitee peab õiguskindlust äärmiselt oluliseks ning täheldab õiguskindluse puudumist välismaalastest töötajate puhul, keda lähetab ajutist tööd vahendav asutus. Neile töötajatele kohaldatakse töötajate lähetamise direktiivi ja renditöö direktiivi. Et seda ebaselgust parandada, teeb komitee ettepaneku sätestada jõustamise direktiivis ajutiste töötajate jäämine kõnealuse direktiivi kohaldamisalasse, välja arvatud juhul, kui renditöö direktiivi artikli 5 punkti 3 kohaselt jõutakse soodsamate töötingimusteni.

4.3 Komitee seisukoht on, et piiriülesed teenused on väga olulised siseturu arengu jaoks. Selleks, et saavutada suuremat poliitilist toetust Euroopa projektile ja suurendada solidaarust Euroopa Liidus, peaks EL rohkem rõhutama oma poliitika

sotsiaalseid aspekte. Siseturu potentsiaali täielikuks realiseerimiseks peab EL tugevdama sotsiaalset mõõdet. Ettepanek võtta vastu direktiiv on samm õiges suunas, kuid see ei vasta piisavalt komitee soovidele. Selleks oleks vaja ettepanekut veel selgemaks ja tugevamaks muuta.

4.4 Komitee toetab direktiivi artikli 3 lõikes 1 sätestatud eesmärki tegeleda nn riulifirmadega, st äriühingutega, millel puudub sisuline tegevus riigis, kus nad on registreeritud, kuid mis eksisteerivad vaid kohustuste vältimiseks vastuvõtjariigis. Selguse, õiguskindluse ja kooskõla tagamiseks artikliga 3.2 tuleks seda, kas äriühingul on asukohariigis sisulist tegevust, hinnata üldise hinnangu kaudu, võttes arvesse **kõiki** asjaomaseid tegureid, mis tähendab ühtlasi, et seda ei tuleks lugeda ammen-davaks loeteluks.

4.5 Direktiivi ettepaneku artikli 3 lõike 2 eesmärk on selgitada, millal tuleks töötaja lugeda ajutiselt muus liikmesriigis töötavaks. Väga tähtis on ajutise ja püsiva töö eristamine vastuvõtjariigis, sest sellest sõltub, millise riigi tööõigust kohaldatakse ja kas olukorda üldse saab lugeda lähetuseks. Komitee tervitab ettepanekus sisalduvaid selgitusi, eriti viidet vajadusele üldise objektiivse hinnangu järele.

4.6 Komitee tervitab uusi teavitamiseskirju, kuid on seisukohal, et artikli 5 lõikes 4 tuleks samuti tingimusteta austada sotsiaalpartnerite autonoomiat ja nende rolli erinevates tööturumudelites. Samuti on vajalik tagada, et sotsiaalpartneritele ei kantaks üle näiteks selliste ülesannete nagu tõlkimine rahastamisega seotud halduskoormust. Tuleks toetada valdkondlike sotsiaalpartnerite algatusi teabe levitamiseks.

4.7 Seoses kontrollidega (artikkel 7) on oluline, et üldine vastutus jälgida kuritarvitamisi teisest riigist ajutiselt lähetatud töötajate puhul lasuks vastuvõtjariigi asutustel ja päritoluriigi asutused teeksid vastuvõtjariigi asutustega koostööd. Samuti peaks olema võimalik neid kontrollidele algatada vastuvõtjariigi asutustel ja mitte ainult äriühingu asukohariigi asutustel.

4.8 Artikli 9 lõike 1 punktis d lubatakse liikmesriikidel kohustada välisriigi teenusepakkujaid määrama kontaktisik lähetuse sihtliikmesriigi asjakohaste sotsiaalpartneritega läbirääkimiste pidamiseks, vajaduse korral tööandja nimel, vastavalt siseriiklikule õigusele ja tavadele. Teatud riikides võib piisata kontaktisiku määramisest, kuna ametiasutuste abil on võimalik tagada seadustest ja lepingutest kinnipidamine. Teistes, teistsuguste tööturumudelitega riikides peab kontaktisikul olema

⁽²⁾ ELT C 44, 11.2.2011, lk 90.

⁽³⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 99.

pädevusettevõtte esindamiseks dialoogis ametiasutuste ja ametiühingutega. Seetõttu tuleks direktiivis arvestada erinevate tööturumudelitega. Artikli 11 lõike 5 punktis b peaks sisalduma nõue anda teavet sotsiaalkindlustusmaksete või -maksude ja nende maksmise koha kohta.

4.9 Artikli 11 lõikes 3 on sätestatud, et liikmesriigid tagavad, et ametiühingud ja muud organisatsioonid, kellel on õigustatud huvi direktiivi sätete järgimise tagamiseks, võivad esineda lähetatud töötaja või tema tööandja nimel kohtu- või haldusmenetluses. Artiklis tuleks tagada, et vastuvõtjariigi ametiühingud ja teised organisatsioonid saaksid lähetatud töötajate õigusi kaitsta kooskõlas riiklike tavadega.

4.10 Komitee leiab, et ettepanek solidaarvastutuse kohta allhanke puhul on kavandatud direktiivi oluline punkt. Sellega pakutakse kaitset töötajatele sektoris, kus allhange on väga levinud, kuid arvestatakse samas tööandjate vajadust kindlalt teada, millised on nende kohustused. Ent komitee rõhutab, et ettepanekus tuleks kinni pidada liikmesriikides juba kasutusel olevatest solidaarvastutussüsteemidest. Komitee soovib tungivalt liikmesriikidel, kellel ei ole selliseid süsteeme, need pärast sotsiaalpartneritega konsulteerimist kasutusele võtta. Ta kutsub komisjoni siiski koos sotsiaalpartneritega pakkuma hoolsuskohustuse mõistele täpsema määratluse, nagu on tehtud mõnedes liikmesriikides. Komitee mõistab hoolsuskohustuse mõistet – ilma et see piiraks sotsiaaldialoogi riiklikul tasandil – nii, et äriühinguid, kes allhankijaid piisavalt kontrollivad, ei tohiks vastutusele võtta.

Brüssel, 19. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teamal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Innovatsioon säästva tuleviku rajamiseks – ökoinnovatsiooni tegevuskava” ”

KOM(2011) 899 lõplik

(2012/C 351/14)

Raportöör: **Lutz RIBBE**

15. detsembril 2011 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Innovatsioon säästva tuleviku rajamiseks – ökoinnovatsiooni tegevuskava” ”

COM(2011) 899 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektioon võttis arvamuse vastu 29. augustil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.-19. septembril 2012 (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 141, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 6.

1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järelduste ja soovitude kokkuvõte

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab ökoinnovatsiooni tegevuskava esitamist. Komitee tõstab iseäranis esile tegevuskavas sisalduvat lähenemisviisi olemasolevate takistuste tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks ning positiivseid arenguid soodustavate tegurite tugevdamiseks.

1.2 Ei ole võimalik esitada ökoinnovatsiooni mõiste universaalset määratlust, kuna ühiskonnas (ja erinevate kultuuride vahel) on väga erinevad arusaamad innovaatsilisusest ja progressiivsusest. Seetõttu peaks komisjon võimalikult selgelt kindlaks määrama kvalitatiivsed või – võimaluse korral – isegi kvantitatiivsed toetuse eraldamise kriteeriumid erinevate valdkondade puhul, milles ta kavatses hakata tegutsema.

1.3 Tulevasest tegevuskavast kasu saavatele ettevõtetele tuleks teha kohustuseks kirjeldada lühidalt väikeses täiendavas uurin-gus, milles nad ise näevad kõige suuremaid takistusi oma tehnoloogia rakendamisel või turuleviimisel.

1.4 ELi toetatavad ökoinnovatsioonilised lahendused peavad kogu oma olelustersükli vältel säästma ressursse ning olema kooskõlas õiglase kaubanduse ja säästva arengu põhimõtetega. Ökoinnovatsiooni toetamine tuleb siduda ELi säästva arengu strateegia kriteeriumitega.

1.5 Erilist tähelepanu tuleks omistada nn väikestele, kohandatud keskkonnatehnoloogiatele. Komitee tõi oma arvamuses „Kohandatud keskkonnatehnoloogiate hetkeseis ja väljavaated liituvates riikides”⁽¹⁾ esile, et sageli on olemas alternatiivid suuremahulistele, tsentraliseeritud lahendustele või siis tuleks neid arendada. Kohandatud, detsentraliseeritud ja väiketehnoloogilised lahendused jäävad tihti ka teadusasutuste või investorite

huviorbiidist välja, kuna nendega saab vaid vähe raha (kui üldse) teenida, sest nad on just odavad, ent siiski tõhusad lahendused. Komitee soovib komisjonil kõnealuses arvamuses esitatud soovitud uude tegevuskavaga kaasata.

1.6 Olemasolevad direktiivid ja määrused, ent ka struktuurifondide ja põllumajanduspoliitika abikõlblikkuskriteeriumid tuleb korrapäraselt läbi vaadata selle osas, kas neid oleks vaja kohandada uusimate keskkonnatehnoloogia alaste uuendustega.

1.7 Samuti tuleb komisjonil lõpuks koostada keskkonnale kahjulikku mõju avaldavate toetuste nimekiri ja kõnealused toetused järk-järgult kaotada. Praegu ei ole enam kohane toetada suurejooneliselt ökoinnovatsiooni ja aidata samas ebaõnnestunud toetuspoliitika näol kaasa keskkonna kahjustamisele.

2. Komisjoni dokumendi sisu

2.1 Komisjoni praeguse poliitilise kavandamis- ja suunamisvahendi strateegia „Euroopa 2020” elluviimiseks ja konkretiseerimiseks käivitati teadaolevalt järgmised seitse juhtalgatust:

— „Innovatiivne liit”;

— „Noorte liikuvus”;

— „Euroopa digitaalarengu tegevuskava”;

— „Ressursitõhus Euroopa”;

— „Üleilmastumise ajastu uus tööstuspoliitika”;

⁽¹⁾ ELT C 112, 30.4.2004, lk 83.

— „Uute oskuste ja töökohtade tegevuskava”;

— „Euroopa vaesusevastase võitluse platvorm”.

2.2 Juhtalgatust „Innovatiivne liit” soovitakse muu seas konkretiseerida „Ökoinnovatsiooni tegevuskava” abil, kuigi selles tegevuskavas käsitletakse ka teisi juhtalgatusi, nagu nt algatus „Ressursitõhus Euroopa” ja „Uute oskuste ja töökohtade tegevuskava”.

2.3 Tegevuskavas juhitakse tähelepanu sellele, et keskkonnakaitsetehnoloogia abil avatakse ühelt poolt väga kiiresti kasvavad turud ja teiselt poolt luuakse palju uusi töökohti.

2.4 Tegevuskava tugineb varasemale, 2004. aastal vastu võetud keskkonnatehnoloogia tegevuskavale. Ent tegevuskavas ei keskenduta enam üksnes traditsioonilistele teadusuuringutele või uute nn rohelise tehnika ja tehnoloogia arendamisele. Uut tegevuskava tuleb pigem käsitada ökoinnovatsiooni ulatusliku kontseptsiooni meetmete pakmena, milles uuritakse ka tegureid, mis takistavad või soodustavad uute tehnoloogiate rakendamist, ning võimalusi, kuidas esimesi vähendada ja viimaseid edendada.

2.5 Selleks kajastatakse komisjoni dokumendis huvitavaid küsitlustulemusi, milles kõnealuseid takistavaid või soodustavaid tegureid kirjeldatakse ja teatatud määral kvantifitseeritakse.

2.6 Kahe põhitõkkena tuuakse välja ebakindlus turunõudluse ja investeringutasuvuse osas ning peamised soodustavad tegurid, milleks on kõrged energia- ja materjalihinnad, uued eeskirjad ja standardid ning juurdepääs teadmistele.

2.7 Dokumendis kirjeldatakse, et „[v]äljaspool energia- ja kliimapoliitika kaudu edendatavat taastuvenergiavaldkonda on ökoinnovatsioon seni suhteliselt aeglaselt turule jõudnud. Põhjuseks on muu hulgas olnud asjaolu, et turuhinnad ei kajasta täpselt keskkonnakulu ega -kasu, aga ka jäigad majandusstruktuurid, taristu ja käitumistavad ning kahjulikud stiimulid ja toetused.” Selle põhjal järeldatakse, et ökoinnovatsiooni tugevdamiseks tuleb keskkonda kahjustavad toetused kaotada.

2.8 Tegevuskava eesmärk on kiirendada ökoinnovatsiooni tervikuna, st kõigis majandussektorites, rakendades selleks sihipäraseid meetmeid. Suurema ja püsivama turunõudluse loomiseks ökoinnovatsiooni järele kavatakse tulevikus teha ettepanekuid õigusnormidega loodavaid stiimuleid, erasektori ja riigihankeid ning standardeid ja tulemuseesmärke käsitlevate meetmete kohta. Tuleb toetada VKEsid, et suurendada investimisvalmidust ning parandada koostöövõrgustike loomise võimalusi.

2.9 Ökoinnovatsiooni tegevuskava meetmed hõlmavad seega pakkumist ja nõudlust, teadusasutusi ja tööstust ning poliitilisi ja rahastamisvahendeid. Rõhutatakse keskkonnaõiguse põhjapanevat tähtsust ökoinnovatsiooni soodustava tegurina ning nähakse ette asjaomaste õigusaktide ja normide läbivaatamine juhuks, kui need peaksid osutama takistuseks.

2.10 Samuti tõstetakse esile ökoinnovatsiooni rahvusvahelist mõõdet ja senisest tõhusamat poliitilist koordineerimist rahvusvaheliste partneritega.

2.11 Kokku on tegevuskava jaoks loetletud seitse tegevusvaldkonda ja kirjeldatud neid iseloomustavaid teetähiseid:

1. keskkonnapoliitika ja -õigusaktide kasutamine ökoinnovatsiooni toetamiseks;
2. näidisprojektide ja partnerlussuhete toetamine, et viia turule paljutootavad, arukad ja laiahaardelised kasutusvalmid tehnoloogialahendused;
3. uute ökoinnovatsiooni soodustavate standardite väljatöötamine;
4. VKEdele ettenähtud rahastamisvahendite ja toetusteenuste kasutuselevõtt;
5. rahvusvahelise koostöö edendamine;
6. uute oskuste ja töökohtade loomise ning sellega seotud koolitusprogrammide arendamise toetamine vastavalt tööturu vajadustele;
7. ökoinnovatsiooni edendamine juhtalgatuse „Innovatiivne liit” kaudu.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab tegevuskava, mis näib olevat loogiliselt struktureeritud ja läbimõeldud.

3.2 Ökoinnovatsioon on üks olulisi ülesandeid – kui mitte kõige olulisem ülesanne –, mis tuleb lahendada, et säilitada püsivalt konkurentsivõime ja saavutada säästva arengu eesmärgid, ent ka selleks, et pakkuda seni vähemarenenud piirkondadele võimalusi, kuidas tagada majanduslik areng ja heaolu suurendamine keskkonda koormamata.

3.3 Ent oluline küsimus on, mida ökoinnovatsiooni all mõistetakse. See, mida konkreetne inimene peab või mida teatud kultuuriruumis peetakse innovaatiliseks ja progressiivseks, võib teistes inimestes või kultuuriruumides tekitada vastuseisu. Seda illustreerib kõige erksamalt nt geenitehnoloogia või tuumaenergia kasutamine. Juba siit selgub, et ei ole olemas ökoinnovatsiooni universaalset määratlust.

3.4 Kuid komisjon püüab oma tegevuskavas – ja igati õigusega – mõistet kuidagi määratleda. Komisjoni hinnangul on ökoinnovatsioon „mis tahes liiki innovatsioon, mille tulemus või eesmärk on säästva arengu märkimisväärne ja nähtav edendamine, vähendades keskkonnamõju, suurendades vastupanuvõimet keskkonnamõjusele või tagades loodusvarade tõhusa ja vastutustundlikuma kasutamise”. Ent seejuures jääb ebaselgeks, mida keskkonnamõju vähendades toimuva märkimisväärse ja nähtava edendamise all mõeldakse. Seetõttu soovib komitee komisjonil kirjeldada hiljem avaldatavas rakenduslikus üksikuid prioriteetseid valdkondi üksikasjalikumalt ja tagada, et ökoinnovatsioonile ette nähtud ELi rahastamine

suunatakse projektidesse, mis aitavad kõige tõhusamalt saavutada iga asjaomase sektori keskkonnavalaseid eesmärke.

3.5 Lisaks soovib komitee komisjonil kaaluda tegevuskava raames eelistatult toetatavate prioriteetsete valdkondade määramist. Nendeks võiksid kujuneda sellised keskkonnapoliitika valdkonnad, milles a) ELis on pikki aastaid vaid äärmiselt vähe edusamme tehtud, b) võib prognoosida, et teatavate keskkonnavalaste eesmärkide saavutamine kujuneb raskeks või milles c) asjaomane tehnika on jätkuvalt kallis.

3.6 Komitee peab tähtsaks märkida, et erilist tähelepanu vääriavad muu hulgas iseäranis nn väikesed, kohandatud keskkonnatehnoloogiad. Komitee tõi juba oma arvamuses „Kohandatud keskkonnatehnoloogiate hetkeseis ja väljavaated liituvates riikides” (NAT/203, 31. märts 2004) esile, et sageli on olemas alternatiivid suuremahulistele, tsentraliseeritud lahendustele või siis tuleks neid arendada. Kohandatud, detsentraliseeritud ja väiketehnoloogilised lahendused jäävad tihti ka teadusasutuste või investorite huviorbiidist välja, kuna nendega saab vaid vähe raha (kui üldse) teenida, sest nad on just odavad, ent siiski tõhusad lahendused. Komitee soovib komisjonil kõnealus arvamuses esitatud soovitusel uude tegevuskavva kaasata.

3.7 Ökoinnovatsioon hõlmab lisaks uutele, edukalt turustatavatele tehnoloogiatele ka ideid ja kontseptsioone, mille elluviimine ei eelda suuremahulisi investeeringuid, ent mille arendamisega tegeldakse just sellepärast vähemal määral ettevõtetes, mis peavad kaitsma oma turupositsiooni või tahavad avada uusi turge.

3.8 Selliste kohandatud lahenduste arendamist muu hulgas maapiirkondade või vähemarenenud piirkondade/riikide jaoks tuleks seetõttu edendada vähemalt sama jõuliselt kui ettevõtete teadus- ja arendusprojekte.

3.9 Komitee toetab tegevuskava tervikuna, kiites iseäranis heaks kavatsuse pöörata erilist tähelepanu takistuste väljaselgitamisele.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Siiski jääb ebaselgeks, kuidas võiks eespool mainitud takistuste kõrvaldamine tegelikkuses välja nägema hakata. Sest

kõigepealt tuleb välja selgitada innovatsiooni takistavad (tehnilist ja mittetehnilist laadi) tegurid. See on oluline ülesanne.

4.2 Selle kohta võib tuua konkreetse näite: teadusuuringute seitsmenda raamprogrammi raames toetas EL teise põlvkonna taimeõli käsitletud projekti. Ülesandeks oli projekti raames välja uurida, kas detsentraliseeritult toodetud rafineerimata taimeõlid sobivad kütuseks põllumajanduslikele ratastraktoritele, mis samas vastavad ELi keskkonna- ja kliimakaitseühetele. Tulemusena leiti, et praegused kõrgtehnoloogilised mootorid on selleks tõepoolest võimelised, vähendades samal ajal kasvuhoonegaaside heitkoguseid kuni 60 %. See number ületab koguni taastuvenegiat käsitlevas direktiivis seatud alammäärasid!

4.3 Ent kõnealust, kahtlemata ökoinnovatsioonina käsitatavat tehnoloogiat ei ole ELis võimalik juurutada seni, kui kehtivad fossiilsele diislikütusele kehtestatud maksusoodustused, kuni energia kavandatud maksustamisel võetakse süsinikdioksiidi heitkoguseid arvesse nii vähesel määral kui kavandatud või kuni taimeõlide kasutamine on lihtsalt seadustega keelatud.

4.4 Seetõttu peaks komisjon kaaluma nõuet teha kõigile toetatavatele projektidele kohustuseks viia läbi väike täiendav uuring, milles pööratakse asjakohaselt tähelepanu võimalikele või tegelikele takistustele. Tegemist ei peaks olema mitte tipp-tasemel teadusuuringustega, vaid lihtsalt tähelepanekutega, millega juhitakse poliitiliste otsustajate tähelepanu küsimustele, mis nõuavad täiendavat tegutsemist.

4.5 Samas on vaja, et komisjon vaataks korrapäraselt läbi kõik olemasolevad direktiivid ja määrused, ent ka struktuurifondide ja ühise põllumajanduspoliitika abikõlblikkuskriteeriumid sellest aspektist, kas neid tuleks kohandada värskemate keskkonnatehnoloogia alaste uuendustega.

4.6 Lõpetuseks märgib komitee, et ka kõnealus tegevuskavas – nagu paljudes teistes dokumentides – viidatakse õigus- ja teadus- ja tehnoloogiale kahjulikku mõju avaldavate toetuste tuleb kaotada. Komitee peab seda kahetsusväärsemaks tööks, et komisjon vaatamata talle mitmekordselt esitatud üleskutsele ei ole seni esitanud vastavat kahjulikku mõju avaldavate toetuste loetelu, kuigi ta seda lubab juba rohkem kui viis aastat. Kui avalduste ja tegude vahel valitsevad sellised suured erinevused, siis on põhjust kahelda komisjoni kavatsuste tõsiduses.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Lastele parema interneti loomise Euroopa strateegia””

COM(2012) 196 final

(2012/C 351/15)

Raportöör: **Antonio LONGO**

Euroopa Komisjon otsustas 2. mail 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Lastele parema interneti loomise Euroopa strateegia””

COM(2012) 196 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 6. septembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril 2012. aastal (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 134, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 7.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võtab teatise teadmiseks. Sellega soovitakse anda konkreetne vorm lapse õigusi käsitleva ELi tegevuskava ühele ülesandele (meede 9), mille eesmärk on tõhustada riskide ennetamist, suurendada laste vastutustunnet ja osalust interneti kasutamisel, vastavalt positiivsele nägemusele, mille raames vaadeldakse interneti kui „vahendit, mille kaudu nad saavad omandada teadmisi ja oskusi, suhelda ning parandada tööväljavaateid ja tööalast konkurentsivõimet”⁽¹⁾.

1.2 Teatise üks oluline aspekt seondub võimalusega luua uusi kõrgetasemelisi oskusi turvalisuse, infosisu ja uute rakenduste valdkonnas. See valik on esmatähtis, kuna Euroopa turg ei ole piisavalt suur, et innustada asjakohaseid investeeinguid.

1.3 Teatis väärrib tähelepanu, kuna selles määratletakse üldstrateegia, mis kohustab kõiki osalema sellise „uue kesk-konna” loomisel, millel on otsustav tähtsus järgnevatel aastakümnetel.

1.4 Komitee tõstab siiski esile ka mõned probleemid ja puudused, seoses millega kutsub ta komisjoni üles vaatama üle teatavaid valikuid ja täiendama strateegiat uute ettepanekutega.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab eelkõige sügavat muret kõnealuse teatise üldise lähenemisviisi pärast,

sest tundub, et selles tuntakse suuremat huvi äritegevuse kui sellise interneti arendamise vastu, mis oleks paremini kohandatud lastele ning tagaks neile maksimaalse kaitse.

1.5 Komitee on veendunud vajaduses määratleda eelkõige sidus raamistik, millega tagatakse laste kaitse ja õigused, ning suunised kõigi asjaosaliste jaoks. Komitee arvates ei ole teatis sellest seisukohast piisavalt konkreetne ega üksikasjalik.

1.6 Komitee väljendab siiski kahtlusi iseregulatsiooni tõhususe küsimuses. Ta on kindlalt veendunud, et vastu tuleb võtta täpsed ja ranged eeskirjad selliste esmatähtsate küsimuste puhul nagu isikuandmete kaitse, eraelu puutumatus ja võitlus lapspornograafia vastu, kehtestades asjakohased sanktsioonid, mis võivad päädida veebilehe viivitamatu sulgemise ja lubade tühistamisega.

1.7 Eriolist tähelepanu tuleb pöörata veebireklaamile⁽²⁾. Isegi kui komisjon tunnustab laste haavatavust, rakendab ta üksnes üldmeetmeid. Komitee arvates on strateegia ähmane ja ebapiisav ning nõuab täpsemate ja siduvamate kohustuste kehtestamist kõigi kõnealuse sektori osalejate jaoks.

1.8 Komitee juhib muuhulgas tähelepanu sellele, et teatistes puuduvad igasugused viited toiduainete reklaamile – küsimus, mis tekitab tõsist muret seoses ülekaalulisuse ja toitumishäiretega. Komitee loodab, et viib ellu oma seisukoha, milleks on „tagada, et lastele mõeldud veebisaitidel reklaamimise standarditega kaitstaks lapsi sama palju kui audiovisuaalteenustes tehtava reklaami standarditega”.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus interneti ja teisi kommunikatsioonitehnoloogiasid kasutavate laste kaitse kohta, ELT C 224, 30.8.2008, lk 61; Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Suhtlusvõrkude mõju kodanikele/tarbijatele”, ELT C 128, 18.5.2010, lk 69.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Lastele ja noortele suunatud reklaami raamistik”, Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 6.

1.9 Komitee ei ole vastu avaliku ja erasektori partnerluse loomisele, et arendada kvaliteetset infosisu, tingimusel, et säilitatakse VVOde vabadus ja sõltumatus ning et ettevõtjad ei saaks seda kasutada enesereklaamiks.

1.10 Seoses **laste osalusega uue kvaliteetse infosisu loomisel**, toetab komitee kõiki meetmeid, mille abil väärtustatakse laste loovust, kuid väljendab tõsiseid kahtlusi toetatavate meetmete peamiselt ärilise suunitluse tõttu, mis tõrjub kaitsemeetmed tahaplaanile.

1.11 Komitee jagab muret küberkuritegevuse, eelkõige laps-pornograafia ja psühholoogilise manipuleerimise („grooming”) üle, ning jagab komisjoni kavatsust tõhustada abitelefone ja jätkata selliste edukate Euroopa programmide rakendamist nagu Safer Internet.

1.12 Tuleb tõhustada **interneti ebaausa kasutamise seotud teatavate aspektide ennetusmeetmeid**, eelkõige seoses sellise infosisu allalaadimisega nagu mobiiltelefonide ja tahvelarvutite jaoks mõeldud helinad ja rakendused, muutes rangemaks Euroopa seadusi ning meenutades reguleerivatele asutustele nende ülesandeid.

1.13 Seoses **isikuandmete kaitsega** on komitee arvukates arvamustes juba väljendanud oma muret ja kõhkclusi kõnealusel tundlikus küsimuses, ⁽³⁾ ning nõuab rangemaid eeskirju nii ELi ettevõtete kui ka kõigi Euroopa turul osalejate jaoks.

1.14 Komitee väidab muuhulgas, et teatise ei viidata **laste kehalist ja vaimset tervist ohustavatele teguritele, eelkõige sõltuvusele**, ega esitata asjaomaste meetmete ettepanekuid. Selles olulisel küsimuses soovib komitee kõnealusel strateegia täiendamist või uue dokumendi väljatöötamist.

1.15 Lõpuks kutsub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Euroopa Komisjoni üles teostama pidevat laiaulatuslikku ja põhjalikku järelevalvet laste ja internetiga seonduvas küsimuses, kuna asjaomased andmed on esmatähtsad sekkumismetmete valikul ⁽⁴⁾.

2. Teatise sisu

2.1 Nõukogu 28. novembri 2011. aasta järeldustes laste kaitse kohta digitaal maailmas on märgitud, et lastele parema interneti loomiseks on vaja **kombineerida eri poliitikameetmeid** Euroopa, riiklikul ja valdkondlikul tasandil üldstrateegiliste meetmetega. See võimaldaks määratleda põhiohused ja vältida killustumist.

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus isikuandmete kaitse üldmääruse kohta, ELT C 229, 31.7.2012, lk 90.

⁽⁴⁾ Eurostati andmed pärinevad 2009. aastast, kuid eri liikmesriikides on kättesaadavad ka hilisemate riigi tasandi uuringute tulemused. Oluline uuring on EU Kids Online, mida on viidud läbi 2006. aastast alates programmi Safer Internet raames, ning mille tulemusel on nüüd koostatud kolmas aruanne 2011–2014, mis hõlmab 33 riiki.

2.2 Komisjon on veendunud, et reguleerimine on üks võimalus, kuid eelistada tuleb asjaomaste osalejate iseregulatsiooni, haridust ja vastutustunnet.

2.3 Komisjon alustab oma dokumenti „Praeguste puudujääkide ja probleemide” süvaanalüüsiga, mis tulenevad komisjoni arvates turu killustatusest ja võimetusest tagada kaitsemeetmeid ja kvaliteetset infosisu Euroopas, raskusest riskide haldamisel, et luua usaldust, ja asjaolust, et lastel puuduvad oskused ja tõeline pädevus digitaalvaldkonnas.

2.4 Teatise esitatakse rida suuniseid, millest komisjon, liikmesriigid ja kõik asjaomase sektori väärtusahela osalejad peaksid juhinduma kooskõlas strateegiaga, mis tugineb **neljale üksteist mõjutavale sambale**:

— **noortele kvaliteetse internetisisu pakkumise soodustamine;**

— **teadlikkuse ja vastutustunde suurendamine;**

— **laste jaoks turvalise internetikeskkonna loomine;**

— **võitlus laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise vastu.**

2.5 Lõppkokkuvõttes võiks suur ja innustav pühendumus, mida komisjon Euroopalt, liikmesriikidelt ja infosisuteenuste pakujatelt ootab, võimaldada luua „uue keskkonna”, rakendades järgmist kümme meetet:

— loomingu- ja haridusliku internetisisu loomine

— meeldivate kogemuste pakkumine

— digitaal- ja meediaoskus ning turvalise internetikasutuse õpetamine koolides

— teadlikkuse suurendamine ja laste osalus

— lihtsad ja töökindlad teatamisvahendid kahjulikust infosisust teatamiseks

— eakohased privaatsuseadised

— vanemliku kontrolli vahendite levitamine ja usaldusväärsus

— infosisu klassifikatsioonide kasutamine (PEGI süsteem)

— reklaam internetis ja kulude ohjamine (helinad jms), veebipõhised hasartmängud

— võitlus laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise vastu (veebimaterjalid, rahvusvaheline koostöö jms).

3. Üldised märkused

a) Positiivsed aspektid:

3.1 Komitee võtab teatise suure huviga teadmiseks. Teatise aluseks on Lissaboni lepingu artikli 3 lõige 3, kus on selgesõnaliselt sätestatud, et Euroopa Liit peab edendama lapse õiguste kaitset, mis on kirjas ka Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (artikkel 24).

3.2 Lisaks sellele on kõnealuse kaitse kohustus kirjas ka lapse õigusi käsitlevas ELi tegevuskavas⁽⁵⁾, mille üheksanda meetme raames nähakse ette toetus liikmesriikidele ja teistele asjaomastele osalejatele, eesmärgiga tõhustada lastele mõeldud ennetusmeetmeid, suurendada nende vastutustunnet ja osalust, et saada maksimaalset kasu infotehnoloogiast ja võidelda küberkiusamise vastu, ennetada kokkupuudet kahjuliku infosisuga ning teisi ohte, mis seonduvad interneti kasutamiseга.

3.3 Tänuväärne on üldkäsitus, mis väljendab soovivat suhtumist interneti kui vahendisse, „mille kaudu /.../ saavad [lapsed] omandada teadmisi ja oskusi, suhelda ning parandada tööväljavaateid ja tööalast konkurentsivõimet”⁽⁶⁾.

3.4 Internet pakub seega suuri võimalusi, kuid selle kasutamine nõuab siiski teatud oskusi, teadlikkust ja informatsiooni, et vältida raskusi ja ohtusid. „Võrgus surfamine” on tähendusrikas ja sisukas metafoor, kuna selle abil kirjeldatakse interneti kui loomulikku, füsioloogilist ja mitte patoloogilist keskkonda, nagu merd, mida tuleb tundma õppida, et kasutada täielikult ära kõiki selle võimalusi ja rikkusi, kuid järgida teatud käitumisreegleid ja vältida ohte.

3.5 Komitee pooldab komisjoni valikut teha ettepanek riikide valdkondliku poliitika kooskõlastamise kohta, kuna tegemist on valdkonnaga, mille olulisus pidevalt muutub ühiskonnas üha kasvab.

3.6 Analüüsitava teatise üks oluline aspekt seondub võimalusega luua uusi kõrgetasemelisi oskusi turvalisuse, infosisu ja uute rakenduste valdkonnas.

3.7 See valik on esmatähtis seetõttu, et Euroopa turul on ikka veel raskusi finantsvahendite leidmisega kvaliteetse infosisu loomiseks, ning seetõttu, et Euroopa turg ei ole piisavalt suur, et innustada asjakohaseid investeringuid.

3.8 Samal ajal tuleb lahendada Euroopa laste hulgas väga levinud puuduliku arvutioskuse probleem, kuna vaatamata „kaasasündinud” digitaalostustele, ei ole neil piisavalt vajalikke IT-alaseid teadmisi ega kvalifikatsiooni tööturule sisenemiseks.

3.9 Teatis väärrib igakülget tähelepanu, kuna selles määratletakse strateegia, mis kohustab kõiki osalema sellise „uue keskkonna” loomisel, millel on otsustav tähtsus järgnevatel aastakümnetel.

b) Probleemid ja puudused

3.10 Komitee väljendab siiski teatud kahtlusi teatise üldise lähenemisviisi suhtes ning rõhutab teatud aspektidega seonduvaid puudujääke.

Juba teatise esimestest väidetest jääb mulje, et selles tuntakse suuremat huvi äritegevuse kui sellise interneti arendamise vastu, mis oleks paremini kohandatud lastele ning tagaks neile maksimaalse kaitse.

3.11 Komisjon kinnitab muuhulgas punktis 1.1 selgelt ja ühemõtteliselt järgmist: „Kui laste vajadustele pööratakse tähelepanu, võib avaneda suur hulk ettevõtlusvõimalusi” ning punktis 1.2, milles käsitletakse „praeguseid puudujääke ja probleeme”, kus „killustatus” ja „turu võimetus” näivad olevat esmatähtsusega probleemid, samal ajal kui selliseid aspekte nagu „raskused riskide haldamisel, et luua usaldust ja laste „puuduv pädevus digitaalvaldkonnas” käsitletakse üksnes möödaminnes.

3.12 Komitee nõustub komisjoni väitega, et kuni praeguseni puudus sidus raamistik ning et olemas olid spetsiifilised meetmed, mis olid suunatud teatud meediakanalitele või tehnoloogilistele platvormidele.

Seega oli kindlasti vaja otsustava tähtsusega pöördepunkti, mis soodustaks sellise ühtse ulatusliku digitaalturu teket, mis oleks konkurentsivõimeline maailma tasandil. Eelkõige viimase punkti kohta on komitee avaldanud seisukohta mitmes varasemas arvamuses, toetades komisjoni tegevust.

3.13 Kuid veelgi vajalikum oli ja on määratleda laste kaitse ja nende õiguste tagamise sidus raamistik ning suunised kõigi asjaomaste osapoolte jaoks, sealhulgas liikmesriigid, järelevalveorganid ja -asutused, ettevõtted, koolid ja perekonnad. See võimalus on jäetud arvamuses kasutamata.

3.14 Komitee väljendab kahtlusi ka iseregulatsiooni tõhususe küsimuses. Vahendi (seadus, määrus, kontroll või iseregulatsioon) valik, mida rakendada sellise internetisisu ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks, mis võib olla lapse vaimse arengu jaoks kahjuliku või on ühiskonnastavastane või isegi kriminaalne, peaks toimuma arvestades lapse vanust, tausta ja eri vahendite tõhusust, mis võivad kõik osutada kasulikuks ja tõhusaks vastavalt konkreetsele juhtumile⁽⁷⁾.

3.15 Internetil on globaalne mõõde: kerge on avada või ümber paigutada veebilehekülgi riikide raames, mis ei allu Euroopa seadustele. Seni kuni puudub vastav rahvusvaheline lepe, võiks olla kõige kasulikum ja kiirem sekkumismeede iseregulatsioon. See võiks olla ajutine valik reguleerimise ootel. Siiski

⁽⁵⁾ COM(2011) 60 final, 15. veebruar 2011.

⁽⁶⁾ Peaprioriteet ELi strateegias e-ostuste kohta: e-ostused 21. sajandi jaoks, COM(2007) 496.

⁽⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Proaktiivne õigus: samm parema õigusliku reguleerimise poole ELi tasandil”, ELT C 175, 28.7.2009, lk 26.

puudub igasugune kahtlus, et sageli on tegemist lõksuga, kuna ettevõtte, kes selle rakendusele on võtnud, seda ei järgi. Seega oleks asjakohane tõhustada iseregulatsiooni korrapärase kontrollide ja sanktsioonide kehtestamisega; need aspektid võiksid kuuluda riiklike reguleerivate asutuste pädevusvaldkonda.

3.16 Komitee on seega kindlalt veendunud, et kõige olulisemates küsimustes tuleb rakendada täpseid ja rangeid eeskirju. Sellised küsimused on isikuandmete kaitse, eraelu puutumatus ja võitlus lapspornograafia vastu, mille puhul tuleb kehtestada asjakohased sanktsioonid, mis võiksid päädida teatavate veebilehekülgede viivitamatu sulgemise ja lubade tühistamisega.

3.17 Erilist tähelepanu tuleb pöörata **veebireklaamile**. Komisjon tunnistab punktis 2.3.4 ka ise, et „lastel puudub alles oskus reklaami kriitiliselt hinnata”. Komisjon toob näiteks virtuaalostud, hasartmängud, telefonihelinad ehk kõik see, mis „võib kaasa tuua suuri arveid”. Kuid seejärel piirdub komisjon üksnes üldmeetmetega ELi eeskirjade järgimise kontrollimise tõhustamiseks, iseregulatsiooni meetmete tõhususe hindamiseks, tarbijakaitse strateegia süvendamiseks jms.

Komitee arvates on see strateegia ähmane ja ebapiisav ning nõuab täpsemaid ja siduvamaid kohustusi kõigi kõnealuse sektori osalejate jaoks.

3.18 Komitee juhib muuhulgas tähelepanu sellele, et teistes puuduvad igasugused viited toiduainete reklaamile, küsimus, mis tekitab tõsist muret seoses ülekaalulisuse ja toitumishäiretega.

4. Konkreetsete märkused

a) Kvaliteetne infosisu, oskused ja kool

4.1 Komitee jagab seisukohta, mille kohaselt puuduvad koolidel asjakohased veebipõhised pedagoogilised vahendid, ning ei ole vastu avaliku ja erasektori partnerluse loomisele vanemate, õpetajate ning laste kaitse ja õiguste edendamise valdkonnas tegutsevate VVOde osalusel, tingimusel, et kõnealuste VVOde vabadus ja sõltumatus säilitatakse, ning et ettevõtteid ei saaks kasutada kõnealuseid meetmeid enesereklaamiks.

4.1.1 Oluline on levitada võimalikult laialdaselt mitmes liikmesriigis arendatavaid arvukaid pilootprojekte, sealhulgas interaktiivsete õpikute loomine „wiki meetodi”⁽⁸⁾ abil, omavahel kogemusi vahetavate virtuaalsete koolikommuniteeride moodustamine või kaugõppemoodulid iseseisvaks õppimiseks.

4.1.2 Seoses laste osalusega uue kvaliteetse infosisu loomisel, toetab komitee kõiki meetmeid, mille abil väärtustatakse noorte loovust, ning nendib, et mõned neist on toonud viimastel aastatel kaasa suuri uuendusi (Google, Facebook, Apple'i rakendused). Komitee on siiski mures asjaolu pärast, et komisjon

kipub strateegia eri punktides kalduma pigem innustatavate meetmete ärilise aspekti kui kaitsemeetmete poole.

4.1.3 Lastele mõeldud kvaliteetse didaktilise ja interaktiivse infosisu väljatöötamisel oleks samuti asjakohane rakendada kõrgetasemelisi ekspertrühmi (käitumissüühlooge, pedagooge, jms), kes on võimelised pakkuma välja kõige asjakohasemaid materjale arvestades laste vanust ja võimalikke arenguprotsesse; valmistama ette nii õpetajatele kui ka lapsevanematele mõeldud lühikesi materjale; osalema veebilehtede ja videomängude klassifitseerimises vanuse järgi; panustama sihtrühmadele mõeldud portaalide ja stimuleeriva kvaliteetse infosisu arendamisse.

4.1.4 Sellise infosisu loomist oleks võimalik lihtsustada ELi tasandi sätetega ja riikliku tasandi maksusoodustustega. Samuti oleks soovivat töötada kvaliteetse infosisu ja kvaliteetsete rakenduste toetamiseks välja Euroopa programm, millega oleks võimalik innustada eelkõige iduettevõtete loomist noorte poolt, kes on interneti valdkonnas kindlasti uuendustegevuse esirinnas.

4.1.5 Komitee kasutab võimalust, et kutsuda Euroopa Komisjoni üles töötama välja spetsiaalselt laste jaoks mõeldud infosisu ning parandama lastele mõeldud teavet portaalis „Europa”, eelkõige seoses internetiohtudega.

b) Digitaalkultuur

4.2 Olukorras, mida võib nimetada üleminekuolukorraks, kus „kaasasündinud” digitaaluskustega põlvkonnad elavad kõrvuti põlvkondadega, kes on läbi teinud üksnes osalise ülemineku passiivselt meediavahendite kasutamisel (televisioon, ajakirjandus, kino) aktiivsele, kuid vastutavad laste kaitsmise eest võimalike kahjulike mõjude korral, peitub kõige parem lahendus nende täiskasvanute digitaaluskuste tõhustamises, kes tegelevad alaealiste lastega, olgu koolis, perekonnas või ühingu-tes. Tuleb vältida ohtu, et meie lastest saavad „orvud digitaalmaailmas”, kellel puudub juhendaja, kes oleks võimeline neid suunama ning aitama neil võtta vastutust oma valikute eest.

4.2.1 Komisjoni programm võiks olla täpsem selles punktis ning dokumendi osas, milles viidatakse internetile kui loovuse ja õppimise arendamise vahendile. Need kaks aspekti tuleb seostada, et innustada vanemate positiivset suhtumist⁽⁹⁾.

c) Ebaseaduslik ja ebaaus infosisu

4.3 Riskide ennetamine ja interneti edendamine lapse arengu vahendina on ühe ja sama protsessi lahutamatud aspektid, mis võimaldavad asjakohaseid ennetusmeetmeid. Oluline on luua

⁽⁸⁾ Siin viidatakse Vikipeedia mudelile, mis kujutab endast tuhandete vabatahtlike ekspertide koostöö tulemusel arenevat digitaalset entsüklopeediat, mis on mõeldud internetis tasuta kasutamiseks.

⁽⁹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Digitaalpädevuse, e-oskuste ja e-kaasatuse parandamine”, ELT C 318, 29.10.2011, lk 9.

tasakaal lapse loomuliku uudishimu ja keelamise vahel, mis võib takistada ja moonutada lapse arengut küpsuse ja iseseisvuse suunas.

4.3.1 Küberkuritegevuse, nagu lapspornograafia ja psühholoogilise manipuleerimise ("grooming"), ennetamine ning võitlus küberkiusamise vastu nõuab täiskasvanutelt probleemi tajumise võimet. Sel eesmärgil näib olevat vajalik kaasata lapsevanematele ja kasvatajatele mõeldud kursuste ja materjalide koostamisse eksperdid, sealhulgas käitumispsühholoogid, laste psühhiaatrid, lastearstid, psühholoogilised nõustajad ja perearstid.

4.3.2 Lisaks sellele võiks analüüsida tehnilist lahendust, mis seisneb selgelt äratuntava graafilise sümboli kaasamises igasse brauserisse, mida levitada koos asjakohase reklaamiga, ning mis on varustatud hädaabikõne funktsiooniga, mis võimaldab saata kahtlased lingid reaalajas pädevale õiguskaitseasutusele.

4.3.3 Samuti tuleks tõhustada ennetusmeetet seoses teatud aspektidega, mis tulenevad ebaausast interneti kasutamisest, ning mille esimeseks ohvriks on lapsed. Eelkõige seoses sellise infosisu allalaadimisega, nagu mobiiltelefonide ja tahvelarvutite jaoks mõeldud helinad ja rakendused, tuleks tõhustada Euroopa seadusi ning meenutada reguleerivatele asutustele nende kohustusi.

Komitee toetab komisjoni võetud kohustust (punkt 2.3.4), mille eesmärk on „tagada, et lastele mõeldud veebisaitidel reklaamimise standarditega kaitstaks lapsi sama palju kui audiovisuaalteenustes tehtava reklaami standarditega”.

4.3.4 Erilist tähelepanu tuleks pöörata ennetus- ja turvaprogrammide (filtrid, viirustõrjeprogrammid, vanemlik kontroll jms) maksumusele. Tuleks vältida tasukaalu kadumist ohu-kulude suhte vahel, mille tulemusel on kõrgete hindade tõttu ohustatud eelkõige vaesemad lapsed, perekonnad ja koolid.

4.4 Igal juhul on enne igasuguse karistusmeetme võtmist vältimatu ja esmatahtis ennetustegevus perekonnas ja koolis. Siinkohal tuleks parandada õpetajate koolitust, täiendades nende koolitusprogramme veebitundmisoskuste õpetamisega. Lisaks sellele võib osutada kasulikuks määratleda ja levitada koolides nn elulisi reegleid mobiiltelefonide ja suhtlusvõrgustike kasutamise kohta, mis on ühised laste, õpetajate ja perekondade jaoks.

d) Isikuandmete kaitse

4.5 Isikuandmete kaitse küsimuses on komitee väljendanud muret ja nõudmisi mitmes viimastel aastatel koostatud arvamustes. Komitee on seisukohal, et tuleks nõuda mitte üksnes ELi ettevõtete vaid ka kõigi teiste Euroopa turul osalejate tõsisemat suhtumist. Eelkõige seoses suhtlusvõrgustikega tuleks võtta vastu meetmeid näiteks Google'i ja Facebooki esmapilgul lihtsustamist lubava tegevuse suhtes, mis aga tegelikult osutub teatava vabaduse võtmiseks seoses kasutajate profiilidel sisalduvate isikuandmete kasutamisega äriilistel eesmärkidel. Laste puhul tuleks võtta veelgi suuremaid ettevaatusmeetmeid⁽¹⁰⁾.

e) Tervis ja sõltuvus

4.6 Teatises puudub igasugune viide selliste laste kehalist ja vaimset tervist ohustavatele teguritele, kes pühendavad palju aega internetis surfamisele või arvutimängudele, sealhulgas lihas- ja luustikuhaigused ja kehahoiaku häired, nägemishäired, ülekaalulisus, psühholoogiline sõltuvus⁽¹¹⁾ ja kalduvus isoleeritusele ja põgenemisele tegelikkuse eest; kõnealuses valdkonnas ei ole esitatud ühtegi meetet.

Selle olulise aspekti puhul oleks soovitav võtta integreeritud meetmeid või koostada asjakohane *ad hoc* dokument ning teostada pidevat järelevalvet. Euroopa sellealased statistilised andmed on vananenud, samal ajal kui kõnealune nähtus kiirelt ja katkematult areneb.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus isikuandmete kaitse üldmääruse kohta, ELT C 229, 31.7.2012, lk 90; Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus suhtlusvõrkude vastutustundlikkuse kasutamise kohta, ELTs veel avaldamata.

⁽¹¹⁾ Uuringud internetisõltuvuse („Internet addiction”) kohta on teostatud juba 1995. aastast alates, kui dr Kimberly Young rajas USAs esimese asjaomase asutuse „Center for Internet Addiction” (www.netaddiction.com). Põhjalikke uuringuid on tehtud Saksamaal, Itaalias ja Tšehhi Vabariigis.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul”

COM(2012) 238 final

(2012/C 351/16)

Raportöör: **Thomas McDONOGH**

15. juunil 2012 otsustas nõukogu ja 25. juunil 2012 otsustas Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitele 114 ja 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul”

COM(2012) 238 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioon võttis arvamuse vastu 6. septembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18. ja 19. septembril 2012. aastal (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 144, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tervitab komisjoni ettepanekut võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul, mille eesmärk on tugevdada ELi ühtset turgu, suurendades turvaliste ja tõrgeteta piiriüleste e-tehingute usaldusväarsust ja kasutusmugavust.

1.2 Komitee toetab jõuliselt ühtse turu arengut ning leiab, et määrusega suurendatakse avaliku ja erasektori internetipõhiste teenuste, e-äri ja e-kaubanduse tõhusust ELis, millest saavad kasu teises ELi riigis töötavad või õppivad ELi kodanikud ning piiriülest äritegevust arendavad VKEd.

1.3 Komitee väljendab rahulolu asjaoluga, et määruses tehakse ettepanek järgida tehnoloogiaküsimustes neutraalset ning uuendustele avatud lähenemisviisi.

1.4 Komitee leiab siiski, et komisjon oleks pidanud minema määruses veelgi kaugemale ning edendama *de facto* ja *de jure* Euroopa e-identimise süsteemi arendamist teatud teenuste jaoks.

1.5 Tunnistades, et identimise reguleerimine kuulub riikliku pädevusse, ning järgides subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet, soovib komitee, et komisjon kaaluks nüüd, kuidas kõigile kodanikele kättesaadav vabatahtlik ühtlustatud Euroopa e-identimine kasutusele võtta. Kõigile kodanikele kättesaadav Euroopa e-identimise süsteem lihtsustaks kaupade ja teenuste tõelise ühtse turu elluviimist, tuues olulist ühiskondlikku ja

teenustega seotud kasu, sealhulgas tõhusama kaitse pettuste eest ja usalduslikuma õhkkonna ettevõtjate vahel, madalamad teenuse osutamise kulud ning kvaliteetsemad teenused ja kodanike parema kaitse.

1.6 Komitee soovib komisjonil välja arendada Euroopa Liidu e-identimise standardi analoogiliselt Euroopa Standardikomitee arendatavate standarditega. Euroopa Liidu e-identimise standardiga määratletak Euroopa Liidu e-identimise parameetrid ning loodaks alus erinevate riiklike e-identimise süsteemide ühtlustamisele ja vorm mis tahes uue e-identimise süsteemi kasutuselevõtuks riikides, kus seda praegu ei ole.

1.7 Komitee soovib komisjonil kaaluda võimalust alustada kõigile kodanikele kättesaadava vabatahtliku Euroopa e-identimise süsteemi kasutuselevõttu, luues lihtsa süsteemi ELi autentitud e-ID andmiseks piiratud arvule e-kaubanduse tarbijate tehingutele.

1.8 Kuna üheski 27 liikmesriigist ei ole hetkel hästi välja arendatud ettevõtjate (juriidiliste isikute) riiklikku e-identimise süsteemi, soovib komitee komisjonil kiirendada juriidiliste isikute vabatahtliku Euroopa e-identimise süsteemi kasutuselevõttu, järgides sealjuures subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Süsteem sisaldaks kõigi ELi ettevõtjate jaoks määratletud parameetreid.

1.9 Komitee tervitab määruse ettepaneku sätteid veebisaitide autentimise kohta. Komitee leiab, et nimetatud sätete kiire

rakendamine lihtsustaks usaldusliku õhkkonna arendamist tarbijate ja ettevõtjate vahel, mis on digitaalse ühtse turu jaoks otsustava tähtsusega.

1.10 Komitee kutsub komisjoni uuesti üles edendama ettepanekuid ettevõtjatele mõeldud Euroopa usaldusmärgi kasutuselevõtuks. Nagu komitee on varasemates arvamustes sedastanud, suurendaks ettevõtjate Euroopa usaldusmärki oluliselt tarbijate usaldust piiriülese internetikaubanduse suhtes.

1.11 Komiteel on heameel näha, et määruse ettepanekus võetakse arvesse komitee arvukaid arvamusi, milles kutsutakse üles e-identimise, e-allkirja ja usaldusteenuste piiriülesele ühtlustamisele, ning samuti komitee muret kodanike eraelu puutumata ja turvalisuse tagamise pärast internetikeskkonnas⁽¹⁾. Komiteel on samuti heameel näha, et määruse eelnõu sisaldab sätet, mille kohaselt vastutab asjaomane liikmesriik oma osalevate süsteemide eest.

1.12 Komitee märgib, et määruses pööratakse tähelepanu STORK-projektide⁽²⁾ tehnilisele standardimisele ja protsesside arendamisele e-identimise koostalitlusplatvormi loomiseks ja praktilise süsteemi rakendamiseks, millega luuakse e-allkirjade ja nendega seotud internetipõhiste usaldusteenuste piiriülene siseturg. Komitee soovib komisjonil lihtsustada seda tõsist tööd ning pakkuda kõikvõimalikku toetust töö kiirendamiseks.

1.13 Komitee soovib, et määruse ettepaneku jõustamisega peaks kaasnema kodanike teavituskampaania, et selgitada, kuidas e-identimise ja e-allkirja piiriülene kord praktikas toimib, ning vastata nende võimalikele eraelu puutumata ja turvalisusega seotud mureküsimustele.

1.14 Komitee rõhutab, et digitaalühiskonna arenedes ja interneti kaudu pakutavate oluliste avalike teenuste arvu suurenedes on eriti oluline, et komisjon jätkaks nende strateegiate sihipeerast toetamist, mille eesmärk on kiirendada e-kaasatust kogu Euroopa Liidus.

1.15 Komitee palub komisjonil määruses uuesti läbi vaadata kohad, milles nähakse ette delegeeritud õigusaktide kasutamine, ning selgitada komiteele, miks on nende kasutamine asjaomaste artiklite rakendamisel vajalik.

2. Taust

2.1 E-allkirja käsitlev direktiiv on kehtinud üle 12 aasta. Direktiivis esinevad lüngad. Näiteks ei ole selles määratletud

teenuseosutajate riikliku järelevalve kohustust, mis on takistanud piiriüleste e-allkirjade kasutuselevõttu. Samuti ei hõlma see paljusid uusi tehnoloogiaid.

2.2 Kõigil ELi riikidel on olemas õigusaktid e-allkirjade kasutamiseks, kuid need on erinevad ning muudavad tegelikkuses piiriüleste e-tehingute sõlmimise võimatuks. Sama kehtib ka usaldusteenuste, nagu ajatemplite, e-templite ja e-andmevahetusteenuste ning veebisaitide autentimise puhul, mille koostalitlusvõime Euroopa tasandil puudub. Seepärast esitatakse määruses kõnealuste teenuste jaoks ühiste eeskirjade ja tavade ettepanekuid.

2.3 Määruse eelnõu sisaldab kolme keskset elementi.

- i. Sellega ajakohastatakse e-allkirjade õigusraamistik ja asendatakse kehtiv e-allkirju käsitlev direktiiv. Näiteks võimaldatakse allkirjastamist mobiiltelefoniga, nõutakse suuremat vastutust turvalisuse eest, ning sätestatakse selged ja rangemad eeskirjad e-allkirja ja sellega seotud teenuste järelevalvele.
- ii. Määruses nõutakse erinevate riiklike e-identimise süsteemide vastastikust tunnustamist (erinev ühtlustamisest või tsentraliseerimisest), millega laiendatakse isiku olemasoleva e-identimise suutlikkust ja võimalusi, muutes selle toimivaks kõikjal ELis.
- iii. Määrus sisaldab esimest korda ka muid usaldusteenuseid, mis tähendab, et luuakse selge õigusraamistik ja rohkem kaitsemeetmeid e-templite, e-ajatemplite, e-dokumentide, e-andmevahetusteenuste ja veebisaitide autentimisega seotud teenuste osutajate ranget järelevalvet teostavate asutuste abil.

2.4 Kavandatava määrusega

- ei kohustata ELi liikmesriike kasutusele võtma või üksikisikuid soetama riiklikke ID-kaarte, e-ID kaarte või muid e-ID lahendusi,
- ei koostata Euroopa e-identimise ega muud Euroopa andmebaasi,
- ei võimaldata ega nõuta isikuandmete jagamist muude osapooltega.

2.5 Teenused, millele e-identimise laialdasem kasutamine avaldab tõenäoliselt kõige suuremat positiivset mõju, on muu hulgas maksude kogumine, koolituskursused ja muud sotsiaalteenused, e-hanked ja e-tervishoid.

⁽¹⁾ ELT C 97, 28/4/2007, lk 27-32,
ELT C 228, 22/9/2009, lk 66-68
ELT C 44, 11/2/2011, lk 178-181
ELT C 54, 19/2/2011, lk 58-64
ELT C 318, 29/10/2011, lk 105-108
ELT C 229, 31/7/2012, lk 1-6

⁽²⁾ www.eid-stork.eu/.

2.6 STORK-projektide kaudu, milles on osalenud 17 liikmesriiki, kes on teelenud koostalitlussüsteemide arendamisega, on komisjon ja ELi liikmesriigid on tõestanud, et e-identimise piiriülene vastastikune tunnustamine toimib.

2.7 Määruse eelnõu on viimane ühtse turu aktis⁽³⁾ kavandatud 12st põhimeetmest ning samuti üks e-valitsuse tegevuskavas 2011–2015⁽⁴⁾, ELi stabiilsus- ja majanduskasvu tegevuskavas⁽⁵⁾ ja digitaalarengu tegevuskavas⁽⁶⁾ sisalduvatest meetmetest.

3. Üldised märkused

3.1 Täielikult integreeritud digitaalse ühtse turu loomine on äärmiselt oluline digitaalarengu tegevuskava elluviimiseks, Euroopa kodanike heaolu ning ELi ettevõtjate, eelkõige 21 miljoni VKE edukuse jaoks. Praegu töötab teises ELi liikmesriigis 13 miljonit kodanikku ning internetis sooritab oste 150 miljonit inimest. Siiski ostab vaid 20 % ELi internetis ostjatest kaupu või teenuseid teisest ELi liikmesriigist. Kogu ELi hõlmava ühtlustatud ja koostalitlusvõimelise e-identimise, e-allkirja ja usaldusteenuste (sh veebisaitide autentimine, e-ajatemplid ja e-templid) loomine on digitaalse ühtse turu arenguks otsustava tähtsusega.

3.2 Väga oluline on edendada e-hangete arendamist, et parandada tõhusust, läbipaistvust ja konkurentsi. E-hangete praegune kasutuselevõtt on aeglane ning vaid 5 % ELi hankeametlustest võimaldavad elektroonilist töötlust.

3.3 On kahetsusväärne, et Euroopa e-ID kaardi süsteemi puudumisel on välja töötatud arvukaid erinevaid riiklikke süsteeme. Komitee tunnistab, et komisjoni määruse eelnõus praegu kavandatav poliitika lihtsustada täielikult integreeritud digitaalse ühtse turu loomist 2015. aastaks,⁽⁷⁾ on suunatud erinevate komisjonile teatatud riiklike e-identimise süsteemide vastastikusele seaduslikule tunnustamisele ja kõigi teatatud süsteemide konkreetse tehnilise koostalitlussüsteemi loomisele.

3.4 Komitee märgib, et komisjon on kõnealuse määruse koostamisel kasutanud järkjärgulise arengule toetuvat läheneemisviisi, mis tugineb e-allkirja käsitlevale direktiivile⁽⁸⁾, tagamaks, et inimesed ja ettevõtjad saavad kasutada oma riigi e-identimise süsteemi avalikele teenustele juurdepääsuks teises ELi liikmesriigis, kus asjaomane süsteem on kasutusel.

3.5 Komitee leiab siiski, et EL vajab standardset, kõigi kodanike ja ettevõtjate Euroopa e-identimise süsteemi, ning väljendab

kahetsust, et määrusega ei püüta edendada Euroopa ühise e-identimise süsteemi arendamist. Kuigi määrusega nõutakse kõigilt liikmesriikidelt kõigi määruse raames teavitatud riiklike e-identimise süsteemide aksepteerimist, võivad riigid otsustada, kas nad teavitavad oma riiklike süsteemidest või mitte. Samuti austatakse selliste liikmesriikide eelistusi, kellel riiklik e-identimise süsteem puudub.

3.6 Kuigi kavandatavas määruses austatakse riikide suveräänust ega nõuta e-identiteedi andmist kõigile ELi kodanikele, tuleks kaaluda üleeuroopalise e-identimise süsteemi eelseid. Aja jooksul jäävad ilma e-ID kaardita kodanikud ebasoodsamasse olukorda. Võrdsete võimaluste kasutamiseks vajab iga kodanik e-ID kaarti, mida saab kasutada kõikjal ELis.

3.7 Koostalitlussüsteemide rakendamine kogu ELis on otsustava tähtsusega e-identimisest ja usaldusteenuste osutamisest sõltuvate e-tehingute tõrgeteta ja edukaks toimimiseks. Euroopa e-identimise koostalitlusplatvormi täielikuks toimimiseks tuleb veel palju ära teha.

3.8 Tuleks koostada üleeuroopaline teavitusprogramm, et tutvustada inimestele e-identimise, e-allkirja ja usaldusteenuste kasutamist, et nad oskaksid asjakohaselt kaitsta oma eraelu puutumatust ja turvalisust internetis. Teadlikkuse suurendamise ja teavituskampaaniat tuleks rakendada nii, et see vastaks teabevajadusele ja digitaalselt pädevuselt eri tasemega kodanike vajadustele.

3.9 Paljudel inimestel on eraelu puutumatus ja turvalisusega seotud mureküsimumi seoses digitaalteenuste kasutamisega. Need mured suurenevad, kui nad ei tunne nimetatud teenuste osutamisel kasutatavat tehnoloogiat ning see põhjustab tarbetut hirmu ja vastuseisu. Ametiasutused ja liikmesriigid peavad tegema suuremaid jõupingutusi, et selgitada, kuidas kaitstakse teavitatud e-identimise ja e-allkirja tehnoloogiate kasutamisel eraelu puutumatust ja turvalisust. Sellega seoses märgib komitee, et kavandatud usaldusteenuste süsteem on kujundatud selliselt, et tarbetut teavet ei avaldata ega vahetata ning välditakse teabe tsentraliseerimist.

3.10 Komitee on kutsunud oma varasemates arvamustes komisjoni üles edendama ettepanekuid internetis tegutsevatele ettevõtjatele mõeldud ELi sertifitseerimissüsteemi – Euroopa usaldusmärgi – kasutuselevõtuks. Euroopa usaldusmärki kinnitaks, et ettevõtja järgib täielikult ELi õigust ning et tarbijaõigusi kaitstakse. Selline süsteem suurendaks tarbijate usaldust internetikaubanduse suhtes.

3.11 Komitee on mures, et kui Euroopa elektrooniline ühendatus e-identimise ja usaldusteenuste kasutamise kaudu järjest suureneb, on väga oluline, et kodanikel oleks juurdepääs tehnoloogiale ja oskustele, mis võimaldavad neil digitaalrevolutsioonist võrdsel määral kasu saada. E-kaasatus on ikka veel oluline

⁽³⁾ COM(2011) 206 final.

⁽⁴⁾ COM(2010) 743 final.

⁽⁵⁾ COM(2011) 669 final.

⁽⁶⁾ COM(2010) 245 final.

⁽⁷⁾ EUCO 2/1/11 ja EUCO 52/1/11.

⁽⁸⁾ Direktiiv 1999/93/EÜ

küsimus ELis, kus veerand elanikkonnast ei ole kunagi kasutanud interneti. Siinkohal on jätkuvalt peamised tegurid vanus, sugu ja haridus.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Subsidiaarsuse põhimõtet järgides soovib komitee komisjonil kaaluda, kuidas võiks kasutusele võtta kõigile kodanikele mõeldud Euroopa Liidu e-ID kaardi. Seda oleks ehk võimalik saavutada standardparameetrite määratlemisega, mis võimaldaks Euroopa Liidu e-ID kaardi staatuse saamiseks lisada kõigisse riiklikesse e-identimise süsteemidesse, ja ELi autenditud e-identimise kasutuselevõtuga teatud teenuste puhul. Nii saaksid kodanikud taotleda vabatahtlikkuse alusel Euroopa Liidu e-ID kaardi väljastamist, kui riiklik süsteem puudub.

4.2 Komitee loodab, et komisjon kaalub ELi e-identimise kasutuselevõttu, luues lihtsa süsteemi piiratud arvu ELi autenditud e-ID andmiseks e-kaubanduse tarbijate tehingutele. Seda Euroopa e-ID autentimist võiks keskselt juhtida ELile alluv asutus, mis suurendaks tarbijate ja kaupmeeste usaldust ja turvalisust.

4.3 Kuna üheski 27 liikmesriigist ei ole hetkel hästi välja arendatud ettevõtjate (juriidiliste isikute) riiklikku e-identimise süsteemi, soovib komitee komisjonil kasutada võimalust kiirendada juriidiliste isikute Euroopa e-identimise süsteemi kasutuselevõttu. Sellise süsteemi väljatöötamisel tuleb loomulikult järgida subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Kui EL tegutseb kohe, väldib ta ühtlustamisega seotud probleeme, mis tulenevad Euroopa e-ID kaardi süsteemi puudumisel välja töötatud erinevate kodanike e-identimise riiklike süsteemide arvukusest. Lisaks tooks juriidiliste isikute Euroopa e-identimise süsteemi rakendamine kohest majanduskasu 21 miljonile Euroopa VKE-le, kuna nende piiriülene äritegevus kasvab.

4.4 Komitee märgib, et määruse eelnõu 42 artiklist 16s antakse komisjonile õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte⁽⁹⁾. Kuigi komitee mõistab, et delegeeritud õigusaktide vastuvõtmine on vajalik, et lihtsustada määruse mõningate tehniliste aspektide rakendamist ja võimaldada komisjonile selles osas teatud paindlikkust, on komitee mures nimetatud volituste nii laiaulatusliku kasutamise pärast. Komitee kardab, et delegeeritud õigusaktide kasutamist puudutavad kaitsemeetmed⁽¹⁰⁾ ei pruugi olla piisavad tagamaks, et nõukogu ja Euroopa Parlament saavad rakendada tõhusat kontrolli komisjoni asjaomase tegevuse üle, mis võib mõjutada süsteemi õiguskindlust.

Brüssel, 18. september 2012

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 290.
⁽¹⁰⁾ Lissaboni lepingu artiklis 290 sisalduvad kaitsemeetmed ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 290 toimimist käsitlev Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine kokkulepe.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teamal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Kaubandus, majanduskasv ja areng – kaubandus- ja investeerimispoliitika kohandamine kõige enam abi vajavate riikide vajadustele””

KOM(2012) 22 lõplik

(2012/C 351/17)

Raportöör: **Evelyne PICHENOT**

27. jaanuaril 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Kaubandus, majanduskasv ja areng – kaubandus- ja investeerimispoliitika kohandamine kõige enam abi vajavate riikide vajadustele”

COM(2012) 22 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete seksioon võttis arvamuse vastu 5. septembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril 2012 (18. septembri 2012 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 127, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 6.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Komitee tuletab meelde järgmisi punkte

Juba kümme aastat on üritatud kaubandust ja arengut liita proaktiivse poliitika kaudu. Euroopa Komisjoni 2012. aastal avaldatud teatises „Kaubandus- ja investeerimispoliitika kohandamine kõige enam abi vajavate riikide vajadustele”⁽¹⁾ esitatakse sellest üsna ettevaatlik kokkuvõtte täies muutuses olevas maailmas. Arenguriikide osa maailmakaubanduses ulatub praegu enam kui 50 %-ni. Suurim kasvupotentsiaal on järgnevatel aastatel lõuna-lõuna suunal toimival kaubandusel. Kaubanduse enda takistused on muutunud ja esinevad endisest rohkem mittetariifsete tõkete vormis, mis on arenguriikide ekspordi jaoks peamine probleem.

Antud kontekstis rõhutab komitee, kui oluline on kaasata arenguriigid paremini piirkondlikusse ja rahvusvahelisse kaubavahtusse. Ta toetab Euroopa Liidu pühendumist mitmepoolsusele ja kõige vähem arenenud riikide jaoks soodsa kokkuleppe kiirele sõlmimisele WTOs. Komitee tuletab sellegipoolest meelde, et kaubandus on endiselt vahend ja mitte eesmärk omaette. Muutuvas maailmas, kus valitseb ennenägematu keskkonnasurve ja ebavõrdsus üha kasvab, on praegune väljakutse asetada kaubanduspoliitika uude, kaasavasse ja säästvasse arengumudelisse.

1.2 Komitee toetab järgmisi punkte

Komitee tervitab uut teatist kaubanduse, investeerimise ja arengu kohta, mida tuleb näha kui Euroopa Komisjoni

peadirektoarite tõhusa koostöö vilja. Komitee tunnustab kodanikuühiskonna avalikus konsultatsioonis osalemise kõrget taset ja analüüsi asjakohasust, samuti jõupingutusi sidususe saavutamiseks ja muutuste kava⁽²⁾ kaubandusega seotud aspektide rakendamiseks. Komitee tunneb eriti heameelt selle üle, et tähelepanu on pööratud kaubanduspoliitika mõjule, järelevalvele ja hindamisele, mis loovad parema aluse kaubanduse ja arengu seose pragmaatiliseks käsitlemiseks. Komitee osaleb koos oma partneritega selles järelevalves ning soovib, et hinnataks kaubanduse ja investeerimise tõketeid, mille all mõned arenguriigid võivad kannatada.

Komitee peab samuti oluliseks eraettevõtete, eelkõige mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete laenu saamise ja kaubandustoetuste võimalusi ning väikeste põllumajandustootjate kohaliku ja piirkondliku kaubanduse toetamist. Komitee tuletab arenguriikide juhtidele meelde, et oluline on luua riiklikul territooriumil kindel investeerimiskeskond ja et turule paisataval toodangul on arengus määrav roll.

Komitee toetab Euroopa Komisjoni arengu ja koostöö peadirektoaride algatust, millega soovitakse luua struktureeritud arengudialog „Policy Forum for Development” (arengu poliitikafoorum), mille vaheetapp kehtaks 2013. aastani.

1.3 Komitee suhtub kriitiliselt järgmistesse punktidesse

Ehkki maailm on täies muutumises, kliimaküsimused on pakilised ning lõhe tärkava majandusega ja mittetärkava majandusega riikide vahel üha kasvab, piirduks teatises üksnes

⁽¹⁾ „Kaubandus, majanduskasv ja areng – kaubandus- ja investeerimispoliitika kohandamine kõige enam abi vajavate riikide vajadustele”, COM(2012) 22 final.

⁽²⁾ Muutuste kava ELi arengupoliitika mõju suurendamiseks, COM(2011) 637 final.

poliitika kohandamisega ja muu hulgas õigustatakse tagantjärele üldiste tariifsete soodustuste kava reformi. Uuendatud arenguvisiooni loomine peab saama prioriteediks nii ELile kui ka tema partneritele, kelle võimekust tuleb kaasava ja säästva arengu väljavaate huvides suurendada. Selleks kutsub komitee üles viima läbi ulatusliku arutelu kodanikuühiskonnaga.

Teatis jääb teatud olulistel teemadel tagasihoidlikuks. Elköige ei tehta selles kõiki vajalikke järeldusi kaubanduse killustatust käsitlevatest analüüsides. Teatise kinnitatakse, et praeguses kaubavahetuses eristuvad kolme tüüpi riigid: vähimarenenud riigid, kelle osa maailmakaubanduses on marginaalne, tärkava majandusega riigid, kelle majanduskasv on kiire, ja nende kahe rühma vahele jääv nõrkest riikide rühm. Teatise keskendutakse „kõige enam abi vajavatele riikidele” ja käsitletakse vaid põgusalt nn keskmiste riikide kaubanduslikku kohtlemist, ehkki suurem osa arenguriikidest kuulub just sellesse rühma. Piiravam üldiste tariifsete soodustuste kava ei saa asendada arengustrateegiat.

Lisaks hoiatab komitee, et riikide eristamine ainuüksi tulude kriteeriumi (SKP) alusel on puudulik. Arenguriikide täpsemaks eristamiseks riiklike tulude kriteeriumilt edasi liikumine (nagu seda tehti vähimarenenud riikide puhul) on paljutootav läheneemisviis, mida EL peab rahvusvahelisel areenil jätkuvalt toetama. EL võiks selle teema tõstatada juba praegu aruteludel 2015. aasta järgsete aastatuhande arengueesmärkide ja säästva arengu eesmärkide üle.

1.4 Komitee esitab järgmised soovitused

Komitee tuleb meelde, et jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu saavutamiseks on oluline koostada *sui generis* arengustrateegiaid, milles ühendatakse sise- ja kaubanduspoliitika küsimused. Riiklikud meetmed õigusriigi tugevdamiseks, turutõrgete kõrvaldamiseks ning majandus- ja inimkeskkonna turvaliseks muutmiseks on arengustrateegiade põhikomponendid, ilma milleta saab kaubanduse panus olla ainult marginaalne ja piiratud, eriti põllumajanduse valdkonnas.

Komitee kordab oma soovitusi, mille kohaselt tuleks säästva arengu mõjuhindamised lisada kaubanduspoliitika tagajärgede ulatuslikumasse, nii eelnevalt kui ka pärast läbiviidavasse hindamistsükklisse, milles võetakse arvesse ka strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid.

Komitee ärgitab ELi lisama Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) 2012. aasta juuni järeldused sotsiaalse põhikaitse kohta konkreetselt arenguriikidele suunatud kaubandusstrateegiasse.

Komitee soovib, et säästva arenguga seotud sätted lisataks vabakaubanduslepingute üldisesse hindamisse selles sisalduvate korrapärase järelevalve ja järelanalüüside menetluste kaudu ning

et kõigi kaubanduslepingute säästva arengu sätetesse lisataks konkreetne kohustus jälgida ja hinnata kogu lepingu mõju säästva arengule.

Komitee kutsub ELi üles edendama mitmepoolsetes foorumites senisest enam vähimarenenud riikidest pärinevate toodete tollimaksu- ja kvoodivaba juurdepääsu turule. EL võiks samuti seada prioriteediks suurendada vähimarenenud riikide suutlikkust sõlmida kaubanduskokkuleppeid lõuna-lõuna suunal.

Arvestades jätkuvat seisakut, kutsub komitee ELi üles majanduspartnerluslepingute tuleviku üle järele mõtlema. Komitee soovib olla sellesse protsessi tihedalt kaasatud ja peab vajalikuks nõrkest riikide rühma eripärade paremat arvessevõtmist järelemõtlemise käigus.

2. Rahvusvahelise kaubanduse killustatusest saadud õppetunnid

2.1 Arenguriikide osa kaubavahetuses on alates 2006. aastast olnud esimest korda pärast tööstusrevolutsiooni suurem kui 50 %. Juba kümme aastat täheldatakse arenguriikide ja arenenud riikide tulude ühtlustumist, millele viidatakse endiselt kui järelejõudmisele. Need kaks nähtust on seotud tollitõkete vähenemisega maailmas ja tärkava majandusega riikide, eriti Hiina rolliga maailmakaubanduses. Tööstustoodete kaubanduse geograafiline keske on kandumas üle Aasiasse. Põllumajandustoodete kaubanduse keske on kandumas Brasiiliasse. Ühtlasi muutub kaubavaheuse ülesehitus, kuna toodetega kauplemisele lisandub ülesannetega kauplemine – suur osa maailmas kaubeldavatest toodetest on vahetooded ja mitte lõpptooded. Eristuvad kolm riikide rühma: vähimarenenud riigid, kelle osa maailmakaubanduses on marginaalne, tärkava majandusega riigid, kelle majanduskasv on kiire, ja nende kahe rühma vahele jääv nn keskmiste riikide rühm.

2.2 Hiljuti alanud majanduslik järelejõudmine varjab siiski olulisi lõhesid riikide vahel lähenemise kiiruses ning seda mitte-tärkava majandusega arenguriikide kahjuks. See on esimene aspekt, millest vaadelduna on kaubavahetus ebavõrdne kõige vaesemate ja ülejäänud riikide vahel. Ehkki kaubavahetusest saavad kasu kõik riigid, on teatud spetsialiseerumisel suurem lisaväärtus kui teistel, ja üldjuhul on kõige vaesemad riigid endiselt spetsialiseerunud (suhteliselt) vähem tasuvatele valdkondadele. Nad on käputäie maavarade ja troopiliste põllumajandus- ja kaubandusega kauplemise „lõksus”, milles neil on küll absoluutne eelis, ent mille tasuvus kipub aja jooksul võrreldes tööstus- ja teenindustegevusega langema.

2.3 Kaevanduse ja põllumajanduse tooraine hindade jätkuv tõus, mis tuleneb eelkõige nõudluse suurenemisest tärkava majandusega riikides, võib näida eelisenäididena neid tooteid ekspordivatele arenguriikidele, ent ähvardab just vastupidi suunata need

riigid toorainele spetsialiseerumisele ja nõ tooraine needuse lõksu (vähene toimetulek vapustustega, eksporditulu ja avaliku sektori eelarve ebastabiilsus, kaldumus kasumi maksimeerimisele ja relvastatud konfliktide rahastamisele) ning selliste nähtuste nagu vahetuskursi ülehindamise ja maa hõivamise ohtu. Ekspordi mitmekesistamine on vajalik majanduse jätkusuutlikuks arenguks. Turud ähvardavad aga siiski kinnitada arenguriikide majanduse ajaloolist sõltuvust nendest toodetest.

2.4 Majanduse järelejäudmisega kaasneb samuti ebavõrdsuse kasv riikide sees. On riigi ülesanne jälgida, et kaubanduse avamisest saadav tulu jaotuks õiglaselt kogu riigi majanduses ja territooriumil. Kaubavahetuse ja majanduskasvu tulud ei jaotu iseenesest kõigi majanduses osalejate, eelkõige kõige haavatavamate rühmade vahel. Seetõttu on oluline koostada jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu saavutamiseks *sui generis* arengustrateegiaid, milles ühendatakse sise- ja kaubanduspoliitika küsimused. Kuna arenguriikidel on piiratud maksubaas ja nõrgem eelarvesuutlikkus, seisavad nad siinkohal silmitsi teise probleemiga.

2.5 Samamoodi nagu muutuvad kaubavahetuse geograafia ja ülesehitus, arenevad edasi ka tööstus- ja kaubanduspoliitika. Viimase kümne aasta jooksul on arenguriikide integreerimine rahvusvahelisse kaubandusse muutunud, kuna kaubandussoodustused on vähenenud ja kahepoolseid lepinguid on juurde tulnud. Komisjon täheldab oma töödokumendis, et vähimarenenud riikide osa maailmakaubanduses on jätkuvalt marginaalne. Proaktiivne lähenemine 2002. aasta teatises, mis koostati Doha arenguvõõru lõpuleviimise ootuses, ei olnud piisav selleks, et suurendada märkimisväärselt vähimarenenud riikide integreerimist maailmakaubandusse – peaaegu kogu kaubavahetus toimub ilma nendeta.

2.6 Konkurents ei esine enam riigipiiridel, vaid riikides endis. Mõnesid tariifiridu arvestamata on kaubanduse takistused peamiselt ja üha enam mittetariifsete tõkete vormis, nagu näiteks normid, eeskirjad, toetused ja määrused. BRIC-riikide esilekerkimine rahvusvahelises kaubavahetuses põhinebki ainuüksi kaubanduse avamise asemel pigem selgetel ja kavandatud, asjakohastel ja sõltumatutel arengustrateegiatel, milles on proaktiivne avaliku sektori poliitika ühendatud turustiimulitega. Arengustrateegia ja kavandamisvõime puudumine seoses globaliseerumisega ongi kolmas probleem, millega vähimarenenud riigid vastamisi seisavad.

2.7 Vähimarenenud riikide kolm probleemitanapäevases kaubavahetuses on ebavõrdne positsioon spetsialiseerumisest saadavas tulus, keskkonnasäästliku ja kaasava majanduskasvu rahastamisvõimes ning poliitilises suutlikkuses arengustrateegiaid kavandada, ellu viia ja juhtida. Need asjaolud on omavahel seotud ja ilmselt teravnevad, kui ei võeta asjakohaseid ühiseid meetmeid, milles oleksid ühendatud kaubandus-, investeerimis- ja arengukoostööpoliitika, nagu soovitatakse aastatuhande arengueesmärkide 8. eesmärgis.

3. Strateegiaga „Euroopa 2020” kooskõlas oleva Euroopa strateegilise visiooni vajadus muutuvmas maailmas

3.1 Komisjoni teatises kaubanduse, majanduskasvu ja arengu kohta kinnitatakse 2002. aasta teatise üldpõhimõtteid, ent rõhutatakse vajadust arenguriikide eristamise järele, et keskenduda kõige enam abi vajavatele riikidele. Komisjon määratleb sellest lähtepunktist käimasoleva kümnendi kuus prioriteeti: selgema suunitlusega kaubandussoodustused, tõhusamad kaubandustootused, välismaiste otseinvesteeringute edendamine ja kaitse, täielike vabakaubanduslepingute läbirääkimiste kohandamine vastavalt riigi sissetulekule, hea valitsemistava (sh säästva arengu) edendamine ning kõige haavatavamate riikide välis- ja sisevapurustustega toimetuleku suurendamine.

3.2 Komitee toetab neid prioriteete, mis tagavad jätkuvuse, ent rõhutab samas asjaolu, et need vastavad ainult osaliselt praeguse aja kolmele suurele arenguväljakutsele. Uus teatis kaubanduse, investeerimise ja arengu kohta põhineb väga huvitavatel andmetel, mis koguti märkimisväärselt selletemalise avaliku konsultatsiooni käigus 2011. aastal ja väärrib tervitamist kui peadirektoraatide töehusa koostöö vili. See täiendab teatist teemal „Kaubandus, majanduskasv ja maailmapoliitika”, mis moodustab jätkuvalt kaubanduse ja strateegia „Euroopa 2020” omavahelise seose selgroo. Kõnealus teatises kaubanduse ja arengu seose kohta tehakse teatud edusamme, nagu näiteks arenguriikide täpsem eristamine ja suurem rõhuasetus eraettevõtjatele, ent selles ei pakuta välja uut tulevikuvisioni.

3.3 Nagu rõhutatakse teatises ja sellele eelnenud uuringus, ei ole maailmaturul integreerumine ei eesmärk omaette ega ka piisav eeldus arenguks. Kaubanduse avatus ja ligipääs turule ei kujuta endast arengustrateegiat, vaid on ainult osa sellest. Riiklikud meetmed õigusriigi tugevdamiseks, turutõrgete kõrvaldamiseks ning majandus- ja inimkeskkonna turvaliseks muutmiseks on arengustrateegiate lahutamatud osad ja eeldused tulusale kaubavahetusele, eelkõige põllumajanduse valdkonnas.

3.4 ELi poliitilised algatused, millega pakutakse eelistatud juurdepääsu välisturgudele, nagu näiteks üldiste tariifsete soodustuste kava ja majanduspartnerluslepingud, ei ole ühise arenguvisioni puudumise tõttu suutnud majanduskasvu loodetud viisil hoogustada. Kõige murettekitavam ei ole mitte nende algatuste tagasihoidlik majanduslik kasu arenguriikidele, vaid nende meetmete sihtrühmaks olevate arenguriikide vähene poliitiline tahe. EL peaks selgemalt välja tooma tariifsete ja mittetariifsete tõkete vähendamise kasu täpse ulatuse, seda nii liidu enda kui ka tema partnerriikide jaoks. Samuti peaks EL

tõestama, et tema AKV-riikidele suunatud välispoliitika, milles rõhutatakse kaubanduse piirkondlikku mõõdet (majanduspartnerlusleping), ⁽³⁾ on asjakohane, samas kui kõnealuste piirkondade arengu- ja majanduskasvupoliitikat viiakse jätkuvalt ellu riiklikul tasandil.

3.5 Sama kehtib ka mitmepoolsel tasandil. Vastupidiselt sellele, mida võib täheldada kliimamuutusi käsitlevatel läbirääkimistel, kus arenguriigid ja eelkõige mittetähtsava majandusega arenguriigid aktiivselt kaasa löövad, on nende riikide poliitiline kaasatus Doha vooru vähene või olematu. Kaubandustoetusi saavate riikide prioriteete ja vajadusi ei ole ka korralikult määratletud, kuna nendel riikidel ei ole piisavalt suutlikkust ja poliitilist mänguruumi jätkusuutlike arengustrateegiade koostamiseks.

3.6 Euroopa Liidu kaitseks võib tõdeda, et rahvusvaheline arengukoostöö toimub jätkuvalt suveräänsete riikide kokkulepete alusel. Ent tegelikkuses tuleb seda diplomaatias seoses haavatavate riikidega piiratult ellu viia. Selle tagajärjel on kaubandus praegu arengustrateegiatest ja toetusprogrammidest kõrvale jäänud. Uuendatud arenguvisioni loomine peab olema prioriteet nii ELi kui ka tema partnerite jaoks, kelle suutlikkust tuleb selleks suurendada. Riikliku poliitika elluviimine on põhieeldus sellele, et kaubandusest saaks arengut edendav tegur. Lühiajal peavad ELi meetmed arengut edendava kaubanduse valdkonnas juhutama pragmaatilisusest, uurimisest ja katsetamisest ning aitama luua strateegiale „Euroopa 2020” vastavat visiooni.

4. Arenguvisioni toetav pragmaatiline lähenemisviis kaubandusele ja investeerimisele

4.1 Suutlikkuse ja vahendite arendamine kaubanduse mõju järelevalveks ja hindamiseks

4.1.1 Kaubanduse ja arengu seos on oma olemuselt empiiriline, seega tuleb kaubanduspoliitikale läheneda pragmaatiliselt. Eesmärk peab olema kogemuste saamine ja õppimine. Seda, kas kaubandusleping on arengule soodne või mitte, ei ole võimalik eelnevalt määratleda ega teada. Komitee kordab oma varasemas arvamuses esitatud soovitusi, mille kohaselt tuleks säästva arengu mõjuhindamised lisada kaubanduspoliitika tagajärgede ulatuslikumasse, nii eelnevalt kui ka pärast läbiviidavasse hindamistsükklisse, milles võetakse arvesse strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid.

⁽³⁾ Vt Santo Domingo lõppdeklaratsioon AKV-riikide ning ELi majanduslike ja sotsiaalsete huvirühmade 12. piirkondliku seminaril 5.–6. juulil 2012. <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-acp-eu-twelfth-regional-seminar-fd.24031>.

4.1.2 Järelevalve ja hindamine on eriti vajalikud kaubanduslepingutega seotud tugipoliitika puhul, et parandada lepingute tõhusust järjestikuste läbivaatamiste kaudu. See kehtib ka säästva arengu sätete uurimise kohta, mille osas kordab komitee vajadust lisada need kõikidesse ELi kaubanduslepingutesse. Komitee soovib, et säästva arenguga seotud sätted lisataks vabakaubanduslepingute üldhindamisse, kasutades selleks korrapäraseid järelevalvemenetlusi ja nende lepingute tagantjärele analüüsimist komitees. Lisaks soovib komitee, et parasjagu läbirääkimistel olevatesse säästva arengu sätetesse lisataks konkreetne kohustus jälgida ja hinnata kogu lepingu mõju säästvale arengule.

4.1.3 ELi poolt arenguriikidele pakutavate kaubandussoodustuste ja turule juurdepääsu eri mehhanismide (eri- ja diferentseeritud kohtlemine, majanduspartnerluslepingud, üldiste tariifsete soodustuste kava jne) tõhususe ja mõju korrapärane hindamine peab võimaldama samuti tugevdada tänase ELi poliitika esmatähtsaid elemente. Teaduslik ja sõltumatu mõjuhindamine on arenguabi poliitika uuendamise keskmes. Kaubandusabi, mille summa ületas 2010. aastal 10 miljardi euro piiri, võidakse tõhususes ja asjakohasuses, kui loodaks näitajad selle mõju hindamiseks.

4.1.4 Arenguriigid ei kasuta peale üldiste tariifsete soodustuste kava ühtegi muud paindlikkuse mehhanismi, millest nad võiksid kasu saada. Komitee toetab kooskõlas oma varasema arvamusel ELi kõiki algatusi, mille eesmärk on ärgitada arenguriike kasutama toiduohutusega seotud õiguslike vahendeid. Eriti oluline on lihtsustada mitmepoolsetes, piirkondlikes ja kahepoolsetes raamistikes juurdepääsu olemasolevatele kaubandusinstrumentidele, nagu näiteks kaitsemeetmed, mis võimaldaksid neil reageerida juhul, kui import oluliselt suureneb ja võib ohtu seada kohaliku toiduainetootmise, ⁽⁴⁾ ja hinnata olukorra tagajärgi.

4.1.5 Komitee kordab oma varasemas arvamuses ⁽⁵⁾ esitatud soovitusi eraldada ressursse ja regulatiivset toetust õiglase kaubanduse suurema läbipaistvuse, järelevalve ja usaldusväärse arendamiseks. Komitee soovib lisaks hinnata korrapäraselt õiglase kaubanduse mõju mitte ainult eeldatavatele abisaajatele, vaid ka samu tooteid tootvate piirkondade teistele toimijatele.

⁽⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kaubandus, majanduskasv ja maailmapoliitika. Kaubanduspoliitika – ELi 2020. aasta strateegia keskne teema”, COM(2010) 612 final, ELT C 43, 15.2.2012.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Säästva arengu toetamine: ausa kaubanduse ja valitsusväliste organisatsioonide kaubandusliku jätkusuutlikkuse tagamise kavade roll”, COM(2009) 215 final, ELT C 339, 14.12.2010.

4.1.6 Kooskõlas 2010-2013. aasta tööprogrammiga, milles käsitletakse arengut edendava poliitika sidusust, on esmatähtis hinnata ELi puudutatavate kaubandusvahendite sidusust, eelkõige seoses juurdepääsuga ravimitele, intellektuaalomandiõigustega ja inimväärse tööga. Komitee ärgitab ELi lisama ILO 2012. aasta juuni järeldused sotsiaalse põhikaitse kohta konkreetsemalt arenguriikidele suunatud kaubandusstrateegiasse.

4.1.7 Komitee kutsub üles jälgima ja hindama senisest enam kaubanduse ja investeerimise tõkkeid, mille all mõned arenguriigid võivad samuti kannatada.

4.1.8 Selleks, et õppimine ja hindamine oleks tõhus ning viiks kaubanduspoliitika uuendamiseni arengut edendaval viisil, tuleb sellesse tihedalt kaasata kodanikuühiskond. Selleks on vaja laiendada seniseid tavasid, eelkõige seoses kaubanduslepingute ja majanduspartnerluslepingute järelevalvemehhanismidega.

4.2 Arenguriikide eraettevõtete toetamine

4.2.1 Komitee tunnustab seda, et teatistes asetatakse rõhk eraettevõtete – eelkõige väikeste põllumajandustootjate ja väikeettevõtete – määravale tähtsusele, kuna nemad moodustavad paljudes arenguriikides majanduse alustala. Komitee rõhutab, et vaja on edendada vastutustundlikku ettevõtluskäitumist, julgustada era- ja avaliku sektori partnerlusi, tunnustada ettevõtluse eri vorme, nagu ühistud, vastastikused ühingud ja teised sotsiaalmajanduse vormid⁽⁶⁾. Komitee märgib, kui oluline on luua kindel investeerimiskliima, stabiilne äriõigus, õiglane maksustamine ning kehtestada tõhus ja prognoositav õigussüsteem, mis tagaks riiklike ja välisinvesteeringute õiguskindluse. Komitee rõhutab e-kaubanduse infrastruktuuride ja teenuste olulisust kooskõlas ekspordi suurendamise ja mitmekesistamise strateegiaga.

4.2.2 Komitee toetab meetmeid, mille eesmärk on lihtsustada väikeste põllumajandustootjate ja väikeettevõtete juurdepääsu kaubandustoetustele, et võimaldada neil osa saada kaubavahtuse eelistest, ja edendada poliitikat, millega juhitakse mitteametliku sektori üleminekut registreeritud tegevusele. Sellega seoses tuleb komitee meelde ILO ja WTO ühisuuringu⁽⁷⁾ endiselt asjakohaseid järeldusi, mille kohaselt „takistab mitteametliku tööhõive suur osakaal arengumaailmas riikidel kaubanduse avatusest kasu saamist, kuna töötajad jäävad üleminekuperioodil vaesuse lõksu”. Meetmed meeste ja naiste võrdõiguslikkuse ja naiste tegevuse toetuseks aitavad kaasa mitteametliku sektori üleminekule registreeritud tegevusele. Korruptsioonivastane

võitlus ja infrastruktuuride arendamine peavad endiselt prioriteediks jääma. Korruptsioonivastases võitluses võiks eeskujuna anda sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna koostöö Euromedi partnerluse raames.

4.2.3 ELi suhtelist eelist võrreldes teiste, nii riiklike kui ka mitmepoolsete institutsioonidega mis tahes ettevõtlusvormis toimivate eraettevõtjate toetamisel tuleb tugevdada, et suurendada ELi kaubandustoetussüsteemide tõhusust, eelkõige seoses kaubanduse hoogustumisega lõuna-lõuna suunal. EL peab tagama oma delegatsioonidele kolmandates riikides väljakutsetele vastavad inimressursid ja kaasama need senisest enam kohapealsete kogemuste kogumisele.

4.2.4 Erasektoris väga aktiivsed kutseorganisatsioonid võivad anda olulise panuse partnerriikide koostöövajaduste määratlemisse. Nendega otsesem konsulteerimine komitee vahendusel peaks aitama lähendada koostöö pakkumist ja nõudlust. Majanduspartnerluslepingute läbirääkimised ja vaesuse vähendamise strateegiadokumendid Maailmapanga egiidi all rajatud teed kutseorganisatsioonide tugevdamisele ja struktureerimisele arenguriikides.

4.2.5 Nagu komisjon rõhutab, toetab komitee ideed, et ettevõtete sotsiaalne vastutus aitab edendada ülemaailmseid ausa konkurentsi tingimusi kaubanduses ja investeerimises. On täheldatud, et suurtel Euroopa päritolu ettevõtetel on olnud teerajaja majandusega riikidel on praegu kõige rohkem mänguruumi. Eelkõige kutsub komitee ELi üles edendama mitmepoolsetes foorumites (eelkõige G20 raames), ent ka tärkava majandusega riikidega sisse seatud kahepoolsetes suhetes senisest enam vähimarenenud riikidest pärinevate toodete tollimaksu- ja kvoodivaba tegelikku juurdepääsu turule. EL võiks seada prioriteediks ka vähimarenenud riikide suutlikkuse suurendamise kaubanduskokkulepete sõlmimiseks lõuna-lõuna suunal.

4.3 Globaalse valitsemise reformide ettevalmistamine

4.3.1 Kaubanduse ja arenguga seotud koostöö pakkumist tuleks laiendada selliselt, et OECD-riikide – kes on ajalooliselt pakkunud ametlikku arenguabi ja eelistatud turujuurdepääsu – kõrvale võetaks ka tärkava majandusega riigid. Just tärkava majandusega riikidel on praegu kõige rohkem mänguruumi. Eelkõige kutsub komitee ELi üles edendama mitmepoolsetes foorumites (eelkõige G20 raames), ent ka tärkava majandusega riikidega sisse seatud kahepoolsetes suhetes senisest enam vähimarenenud riikidest pärinevate toodete tollimaksu- ja kvoodivaba tegelikku juurdepääsu turule. EL võiks seada prioriteediks ka vähimarenenud riikide suutlikkuse suurendamise kaubanduskokkulepete sõlmimiseks lõuna-lõuna suunal.

⁽⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Sotsiaalmajandus Ladina-Ameerikas”, ELT C 143, 22.5.2012.

⁽⁷⁾ Globaliseerumine ja mitteametlik tööhõive arenguriikides, WTO ja ILO ühisuuring, 2009.

4.3.2 Komitee rõhutab, et väga oluline on teha jõupingutusi Doha arenguvoorule lõpuleviimiseks, vähemalt sellise varase kokkuleppe kujul, mis annab eelise ainult vähimarenenud riikidele ja milles sisalduks nii OECD arenguabi komitee liikmete kui ka mitteliikmetest abiandjate ulatuslik kohustuse võtmine. Komitee kinnitab veelkord oma soovi, et 2015. aasta – aastatuhande arengueesmärkide tähtaeg – pühendataks rahvusvahelisele koostööle. Aastatuhande arengueesmärkide kokkuvõtte ja Rio+20 säästva arengu tippkohtumisega avanenud väljavaated on teema, mille kohta komitee koostab arvamuse paralleelselt konsultatsioonidega.

4.3.3 Samas ei piirdu ELi kaubanduse ja arengustrateegia võimalused üksnes vastastikkuse suurendamisega tärkava majandusega riikides ega vähimarenenud riikidest pärit toodete vaba juurdepääsuga. Mittetärkava majandusega nn keskmised riigid,

mis jäävad nimetatud kahe kategooria vahele, on partnerid, kellega EL võiks arendada vastastikkuseid suhteid. Nad võiksid olla tõsised liitlased ELi põhieesmärgi – parema valitsemise – edendamisel. Kuna teatistes on seatud prioriteediks kõige enam abi vajavad riigid, puudub selles konkreetne strateegia, mis oleks ulatuslikum kui praegune piiratud üldiste tariifsete soodustuste kava.

4.3.4 Arenguriikide paremaks eristamiseks riiklike tulude kriteeriumilt edasi liikumine (nagu seda tehti vähimarenenud riikide puhul) on lahtine ja paljutöötav ettevõtmine, mille alusel võiks tõhustada eri- ja diferentseeritud kohtlemist ja kaubandus-toetusi. EL võiks selle teema tõstatada juba praegu aruteludel 2015. aasta järgsete aastatuhande arengueesmärkide ja säästva arengu eesmärkide üle.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 850/98 kalavarude kaitsest noorte mereorganismide kaitseks võetud tehniliste meetmete kaudu ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1288/2009”

COM(2012) 298 final – 2012/0158 (COD)

(2012/C 351/18)

Pearaportöör: **Brian CURTIS**

5. juulil 2012 otsustas nõukogu ja 10. juulil 2012 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 850/98 kalavarude kaitsest noorte mereorganismide kaitseks võetud tehniliste meetmete kaudu ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1288/2009”

COM(2012) 298 final – 2012/0158 (COD).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhatus tegi 10. juulil 2012 käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 483. istungjärgul 18. ja 19. septembril 2012. aastal (18. septembri istungil) pearaportööriks Brian CURTISE ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 122, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Kuna nõukogu määruses (EÜ) nr 1288/2009 kehtestatud ajutiste tehniliste üleminekumeetmete kohaldamise aeg lõpeb 31. detsembril 2012, nõustub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee komisjoni ettepanekuga, et tagada õiguskindlus seni, kui töötatakse välja uus tehniliste meetmete raammäärus ühise kalanduspoliitika reformi osana.

1.2 Kõnealused tehnilised meetmed on olulised säästvaks kalapüügiks ning on vaja tagada nende järjepidevus. Kui kõnealuste meetmete rakendamine katkestatakse – isegi ajutiselt –, mõjutaks see negatiivselt asjaomaste kalavarude ning ohualdiste süvamereelupaikade ja merelindude ökosüsteemi kaitset muu hulgas mitmel NATURA 2000 kaitsealal. Samuti tähendaks see mitme põhjendatud ja heakskiidetud erandi, mis on tehtud määruse (EÜ) nr 850/98 sätetest, kohaldamise lõpetamist.

1.3 Komitee teeb ettepaneku jääda senise meetodi juurde ja pikendada määruses (EÜ) nr 1288/2009 sätestatud ajutiste tehniliste meetmete kohaldamisega täiendava 18 kuu võrra, selle asemel et inkorporeerida need määrusesse (EÜ) nr 850/98.

2. Taustteave

2.1 4. juunil 2008 esitas komisjon ettepaneku võtta vastu nõukogu määrus kalavarude kaitse kohta tehniliste meetmete abil⁽¹⁾, millega sooviti asendada määrus (EÜ) nr 850/98

kalavarude kaitsest noorte mereorganismide kaitseks võetud tehniliste meetmete kaudu ning näha ette iga-aastases kalapüügivõimalusi käsitlevas määruses sätestatud tehniliste üleminekumeetmete pidev rakendamine.

2.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esitas kõnealuse ettepaneku kohta arvamuse, mis võeti nõuetekohase menetlusega vastu komitee täiskogu 451. istungjärgul 25. veebruaril 2009⁽²⁾.

2.3 Kõnealuse ettepanekuga seotud määruse menetlemist komisjonis takistasid 2009. aastal läbirääkimised Lissaboni lepingu vastuvõtmise üle.

2.4 Vahepeal võeti küsimuse pakilisust arvestades vastu määrus (EÜ) nr 43/2009, milles kehtestatakse 2009. aastaks teatavate kalavarude ja kalavarurühmade püügivõimalused ning lisatingimused⁽³⁾.

2.5 Samal ajal ja kui 2009. aastal menetleti nõukogu määrust tehniliste meetmete kohta, lõpetati eelnimetatud määruse (EÜ) nr 43/2009 III lisas ette nähtud meetmete kohaldamine, sest lõppes nende kehtivusaeg.

⁽¹⁾ COM(2008) 324 final.

⁽²⁾ ELT C 218, 11.9.2009

⁽³⁾ ELT L 22, 26.1.2009, lk 1.

2.6 Seetõttu ning õiguskindlusega seotud põhjustel ning mereressursside nõuetekohase kaitse ja majandamise säilitamiseks võeti vastu nõukogu määrus (EÜ) nr 1288/2009 (tehniliste üleminekumeetmete kehtestamise kohta ajavahemikuks 1. jaanuarist 2010 kuni 30. juunini 2011) ⁽⁴⁾, millega on ette nähtud määruse (EÜ) nr 43/2009 III lisas sätestatud ajutiste tehniliste meetmete kohaldamise jätkamine 18 kuu pikkuse üleminekuperioodi jooksul.

2.7 Lissaboni lepingust tulenevate uute nõudmiste tõttu võttis komisjon 2010. aastal 2008. aasta ettepaneku tagasi.

2.8 Määrusega (EL) nr 579/2011 pikendati nende ülemineku-meetmete kehtivusaega veel 18 kuu võrra, kuna 30. juuniks 2011 ei olnud veel võimalik neid inkorporeerida kehtivasse tehnilisi meetmeid käsitlevasse määrusesse (EÜ) nr 850/98 (või uude kõnealust määrust asendavasse määrusesse).

2.9 Komisjonil on kavas määrus (EÜ) nr 850/98 läbi vaadata pärast ühise kalanduspoliitika reformi, mille üle peetakse praegu läbirääkimisi, ning kooskõlas kõnealuse reformiga. Seega ei saa uus tehnilisi meetmeid käsitlev määrus olla 1. jaanuariks 2013 jõustamiseks valmis. Seepärast on vaja leida võimalus tehniliste üleminekumeetmete säilitamiseks pärast 31. detsembrit 2012, et oleks aega töötada välja uus tehnilisi meetmeid käsitlev raamistik.

2.10 Selle tulemuseks on käesolevas komitee arvamuses käsitletav Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek,

millega muudetakse määrust (EÜ) nr 850/98, et inkorporeerida kõnealused tehnilised meetmed.

3. Märkused

3.1 Oleks selgem, kui artiklis 34b paigutataks lõige 3 lõike 1 järele: nii järgneksid erandid vahetult üldkeelule, nagu see on määruses (EÜ) nr 43/2009, ning alles seejärel tuleks spetsiaalse seisvõrguloa nõue (praeguses ettepanekus lõige 2).

3.2 Määruse (EÜ) nr 43/2009 III lisa punktis 9.12 sätestatud erandit, mis kehtib kuni 31. detsembrini 2012, tuleks pikendada. Täpsemalt öeldes ilmes 2011. aasta viimase kvartali ja 2012. aasta esimese poolaasta jooksul üle 600 meetrises sügavuses läbi viidud uurimisprogrammist, et haide kaaspüügi määrad on väikesed, mistõttu tuleks kõnealune erand anda euroopa merikuradit püüdvale seisvõrke kasutavale laevastikule pärast aruande kinnitamist kalanduse teadus-, tehnika- ja majanduskomitees.

3.3 Ettepanekus ei kajastata määruse (EÜ) nr 43/2009 III lisa punkte 1, 2, 4, 5a, 5b, 5c, 5d, 17 ja 18, mida kohaldatakse kuni 31. detsembrini 2012. Komisjon on täpsustanud, et punktid 5a, 5c ja 5d on üleaarused alates 1. jaanuarist 2010, punktid 1 ja 2 jäeti välja ning neid ei lisata uuesti Taani taotlusel ning et punktid 17 ja 18 sisalduvad ettepanekus vastavalt punktide 6 ja 3 all.

Brüssel, 18. september 2012

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ ELT L 347, 24.12.2009, lk 6.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsandusega seotud tegevusest tuleneva kasvuhoonegaaside heite ja sidumise arvestuseeskirjade ja tegevuskavade kohta”

COM(2012) 93 final – 2012/0042 (COD)

ja

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi võetud kliimakoostustega seotud maakasutust, maakasutuse muutust ja metsandust käsitlev arvestus” ”

COM(2012) 94 final

(2012/C 351/19)

Raportöör: **Ludvik JÍROVEC**

12. märtsil otsustas Euroopa Komisjon, 15. märtsil Euroopa Parlament ja 26. märtsil 2012 Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 192 lõikele 1 ja artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsandusega seotud tegevusest tuleneva kasvuhoonegaaside heite ja sidumise arvestuseeskirjade ja tegevuskavade kohta”

COM(2012) 93 final – 2012/0042 (COD)

ja

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi võetud kliimakoostustega seotud maakasutust, maakasutuse muutust ja metsandust käsitlev arvestus” ”

COM(2012) 94 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna seksioon võttis arvamuse vastu 29. augustil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril 2012. aastal (19. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 185, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Komitee tervitab komisjoni ettepanekut. Komitee leiab, et ettepanek on ambitsioonikas ning vastab vajadusele rangema arvestussüsteemi järele, mille eesmärk on lisada rahvusvaheliste lepete soovitusel ELi õigusaktidesse. Komisjon peaks õigusaktide ettevalmistamisel ja koostamisel tagama asjaomaste dokumentide samaaegse, õigeaegse ja kohase edastamise Euroopa Parlamendile, nõukogule ja kodanikuühiskonnale. Ajakohastades määratlusi ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni või Kyoto protokolliga asjaomaste organite vastu võetud muudatuste või teiste mitmepoolsete kokkulepete alusel vastu võetud määratluste valguses, peaks Euroopa Komisjon viima läbi asjakohaseid konsultatsioone muu hulgas ekspertidega. Väga oluline on tagada ettepaneku kooskõla ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni raames võetavate otsustega.

1.2 Arvestades asjaolu, et 2015. aastal peaksid lõpule jõudma läbirääkimised üldise õiguslikult siduva kliimakoostuleppe üle, mis jõustuks praeguse kava kohaselt 2020. aastal, peaks EL praegu keskenduma selliste õiglaste ja kliimatõhusate mudelite arendamisele, mis innustavad leevendama kliimamuutusi, toetamaks läbirääkimisi üldise kokkuleppe üle. Sealjuures on oluline

roll maakasutus- ja metsandussektoril, mistõttu on oluline, et nii heite kui ka heite neeldajate arvestamiseks oleksid olemas ühised eeskirjad.

1.3 Komitee arvates on vajalik terviklik hinnang, mis on suunatud kasvuhoonegaasi heite vähendamisele põllumajanduses ning mis hõlmab kõiki kasvuhoonegaasi heitevoogusid (nii heidet kui ka sidumist) põllu- ja karjamaalt ning põllumajandustegevust ja karjakasvatust. Seevastu on põllumajandustegevuse ja karjakasvatuse tagajärjel tekkinud kasvuhoonegaaside heidet puudutav aruandlus ja arvestus kehtestatud kohustuslikuna juba Kyoto protokollis ning hõlmatud ka heitkoguste piirangutesse, mis on sätestatud jõupingutuste jagamist käsitlevas otsuses⁽¹⁾.

1.4 Komitee nendib, et seda keerukat küsimust tuleks analüüsida lähemalt, arvestades ELi kliimapolitiika ja energiavajaduse laiemat konteksti. Komitee teeb ettepaneku suurendada põllumajanduses, metsanduses ja nendega seonduvates sektorites

⁽¹⁾ Otsus 406/2009/EÜ.

võetavate leevendusmeetmete nähtavust, luua alus asjakohaste poliitiliste stiimulite kavandamiseks, nt ühises põllumajanduspoliitikas, ning võrdsustada tingimused liikmesriikide vahel.

1.5 Komisjon peaks samuti tähelepanu pöörama kõikvõimalikele poliitilistele meetmetele, mitte ainult keskkonna ja loodusega seotud meetmetele, ning püüdma saavutada koostöötavaid kõnealuste meetmete ühendamise kaudu.

1.6 Metsandussektorit ei vaadelda tervikuna ning selle multifunktsionaalset rolli, nimelt biomassi tootjana taastuenergia jaoks, ei võeta arvesse. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab ELi ettepanekut kaasata arvestuseeskirjadesse raietooted. Võttes arvesse nende toodete süsinikuvahu, suureneb puidu ja puidutoodete osatähtsus kliimamõju hindamise ja hinnangute raames.

1.7 Komitee tervitab riiklike tegevuskavade rakendamist, kuna sel viisil tuleks punktis 1.4 nõutud võimalike meetmete nähtavus väga hästi esile. Sealjuures tuleb siiski arvestada kolme peamist põhimõtet:

- 1) tegevuskavad peavad tingimata olema seotud muude poliitiliste meetmetega või kombineeritud olemasolevatega, et loodaks sellised raamtingimused, mis võimaldaksid maa omanikel ja maa kasutajatel vastavalt tõhusaid maakasutus- ja metsandussektori meetmeid ellu viia majanduslikult mõistlikul viisil ja mitte ainult nende oma kulul. Nii nagu mitmesugused looduskaitsemeetmed põhjustavad kulusid ega too raha sisse, st ei ole majanduslikult atraktiivsed, nii ei ole ka kliimakatsemeetmed (nt kõrge orgaaniliste ainete sisaldusega määrdade säilitamine) sageli majanduslikult huvipakkuvad. ELi loodav raamistik peab tagama stiimulid ja innustama ELi tootjaid saavutama seatud eesmärgid, niisamuti kui heitkogustega kauplemise süsteem, millesse EL ei taha teadlikult maakasutus- ja metsandussektorit hõlmata;
- 2) nii tegevuskavad kui ka kontrolli- ja aruandlusmenetlused peavad olema kavandatud sellisel viisil, et nii maaomanikud ja maa kasutajad kui ka ametiasutused saaksid neid rakendada minimaalse halduskoormusega.
- 3) Kõik ELi eeskirjad ja meetmed peavad tingimata olema kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega.

1.8 Komitee peab vajalikuks innustada kliimamuutuste leevendamise potentsiaali maakasutus- ja metsandussektoris ning suurendada põllumajandustootjate jõupingutuste nähtavust kliimamuutuste leevendamisel. Kõnealust sektorit ei tohiks hinnata mitte eraldi, vaid terviklikust seisukohast ning kasutades ELi ja riikliku tasandi poliitikameetmete koostöötavaid. Komitee

rõhutab vajadust vältida mittevajaliku halduskoormuse suurendamist ja topelttööd ning võtta nõuetekohaselt arvesse riiklike olusid ja pädevusi kõigil tasanditel. ELi kliimapolitiika lähtepunktid peaksid olema ELi metsade aktiivne majandamine ja kasutamine ning puidu kui taastuva ja keskkonnasäästliku tooraine ulatuslikum kasutamine, mis on kliimamuutuste leevendamise kulutõhusad vahendid.

1.9 Komitee tervitab ELi püüdlust minna kaugemale Kopenhaageni, Cancúni ja Durban'i kokkulepetest ning ettepanekut seada eesmärk heite 30 % vähendamiseks, kui teatud tingimused on täidetud, ent kutsub samas üles arvestama eriti hoolikalt ELi praegusega majandusolukorraga. EL peab avaldama survet ka teistele ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osalistele, et nad võtaksid sarnaseid meetmeid, vältimaks kasvuhuonegaaside heite ülekandumist aladele, mis on bioloogiliselt veelgi tundlikumad kui EL.

1.10 Võttes arvesse käimasolevaid ettevalmistusi, mille eesmärk on luua järgmiseks eelarveperioodiks ühise põllumajanduspoliitika asjakohane raamistik, tuleks tunnistada, et kõnealune ettepanek peab olema tihedalt seotud nii ELi põllumajanduspoliitika kui ka ELi teiste poliitikavaldkondadega. Poliitilistes hinnangutes on järk-järgult rohkem arvesse võetud mulla süsinikusisaldust ja seega on kliimakaitse ja kliimamuutustega kohtamine ka põllumajanduses ja metsanduses rohkem päevakorda tõusnud. Komitee tervitab eriti asjaolu, et ettepanek ei sisalda põllumajanduse ja metsanduse jaoks ühtegi heite vähendamisega seonduvat kohustust, mis koormaks ühepoolset põllumajandustootjaid ja metsandusettevõtjaid. Parema ülevaate andmiseks riikide olukorrast on vajalikud üksnes piiratud investeeringud liikmesriikides.

2. Poliitiline kontekst

2.1 Komisjoni ettepanekus on välja toodud uued elemendid seoses Kyoto protokolliga ja Durban'i konverentsi tulemustega (?).

2.1.1 Praeguses olukorras ei ole maakasutus- ja metsandussektorist tulenev kasvuhuonegaaside heite ja sidumine arvatud liidu eesmärgi hulka vähendada 2020. aastaks heitkoguseid 20 %, kuigi need moodustavad osa liidu heitkoguste piiramise või vähendamise eesmärgist vastavalt Kyoto protokolliga artikli 3 lõikele 3. Seepärast on oluline luua ühised arvestusmeetodid, et nii heitkoguseid kui ka heitkoguste vähenemist täpselt arvestada ja lisada need ELi aruandekohustuste hulka.

2.1.2 Iga õigusakti ettepanek, mis sisaldab kohustuslikku arvestust karja- ja põllumaa kohta, peab olema kooskõlas Durbanis toimunud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsil (COP 17) võetud otsustega.

(?) Kyoto protokolliga osaliste konverents, COP 17, detsember 2012, ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon.

2.1.3 Enne kõnealust COP 17 konverentsi ei nõutud liikmesriikidelt arvestust metsa majandamise valdkonnas, kuna lähtuti asjaolust, et kogu saadud biomass oksüdeerub koheselt. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab ELi ettepanekut kaasata arvestuseeskirjadesse raietooded. See tähendab, et raietoodete süsinikureservuaaris sisalduv süsinikuvaru kasutatakse ära. See võib suurendada puidu ja puidutoodete osakaalu kliimamuutuste leevendamisel.

2.1.4 Arendamiseks veelgi metsanduse potentsiaali kliimamuutuste leevendamisel (mida ettepanekus tunnistatakse), ei ole võimalik üldiselt arvesse võtta selliseid meetmeid nagu raieringi pikendamine ja lageraiete (millele viidatakse seletuskirjas) ning puutumata metsade kasutamise vältimine, kuna need sõltuvad liikidest ja puude vanusest metsa säästval majandamisel. Tuleb siiski rõhutada, et see asjaolu ei sisaldu praegu õigusakti ettepanekus.

2.1.5 Kork on väga oluline toode raietoodete hulgas, kuna sellel on palju eeliseid: tegemist on loodusliku tootega, mida saadakse taastuvallikatest keskkonnahoidliku protsessi tulemusel, mis ei nõua puude raiet; korgitööstus on tõestanud ka oma olulist kohta ökoloogilise stabiilsuse säilitamisel Vahemere piirkonna haavatavas ja ohustatud ökosüsteemis; samuti on korgitööstus oluline tööhõive ja sissetulekute seisukohast.

2.2 Ettepanekus sätestatakse, et liikmesriigid seavad sisse ja tagavad sellise arvestuse, mis kajastab täpselt kogu heidet ja sidumist, mis on toimunud põllumaa majandamisest tulenevate tegevuste tagajärjel.

2.2.1 Süsinikureservuaaride loend hõlmab ka maapealset biomassi, vastavalt valitsustevahelise kliimamuutuste rühma suunistele maakasutus- ja metsandussektori jaoks. Probleem põllumaa maapealse biomassi arvestamisel on tingitud rohttaimedele (arvestatakse üksnes mulla süsinikusisaldust) ja puittaimedele (arvestatakse biomassi) eristamisest. Ettepanekus tunnistatakse selliste mitmeaastaste põllukultuuride suurt väärtust nagu oliivipuud, viljapuud ja viinamarjaistandused, kuid üheaastaste põllukultuuride CO₂ sidumist ei võeta arvesse, kuna võrdluse alus on süsinikuvaru muutused alates 1990. aastast. Selliste põllumajandustoodete osatähtsus nagu raps (toiduained, loomasööt ja kütus), sööt (loomasööt ja kütus) või köögiviljad (toiduained) ei ole võetud arvesse, kuna seda võivad ohustada muutused süsinikusisalduses. See tuleneb asjaolust, et üheaastasteid põllukultuure vaadeldakse valitsustevahelises kliimamuutuste rühmas ja Kyoto protokollis raames CO₂-neutraalsena.

2.2.2 Põllumajandusvaldkondades, kus sidumise võimalik kasv ei ole eriti suur – nagu näiteks raietoodete kasutamisel –, võib põllumajandusmaa kohta peetav arvestus mõnel juhul tekitada probleemi ning tuua kaasa negatiivset mõju. Siinkohal on vajalik selge määratlus nii heite kui ka süsinikdioksiidi säilitamise kohta.

2.2.3 Teatud piirkondades, kus valitsevad ebasoodsad kliimatingimused ning kus vihmal on suur osatähtsus põllumajanduse, põllumajandustootjate ja maaelanikkonna jaoks või kus teatud mitmeaastased põllukultuurid on ohustatud madala tasuvuse tõttu (nt oliivipuud Lõuna-Euroopas), võib nullilähedase majanduskasvu oht põhjustada maa sööti jätmist ja huvipuudust selle maa harimise vastu. Komisjoni ettepaneku lisas IV on loetletud meetmed, mida võib lisada komisjoni kavandatud tegevuskavadesse. Vältida tuleks nende meetmete dubleerimist, mida juba rakendatakse ühise põllumajanduspoliitika teise samba põllumajanduse keskkonnametmete raames, muutes kõnealused meetmed mõõdetavaks.

2.2.4 Komitee tervitab riiklike tegevuskavade rakendamist, kuna sel viisil tuleks punktis 1.4 nõutud võimalike meetmete nähtavus väga hästi esile. Sealjuures tuleb siiski arvestada kolme peamist põhimõtet:

- 1) tegevuskavad peavad tingimata olema seotud muude poliitiliste meetmetega või kombineeritud olemasolevatega, et loodaks sellised raamtingimused, mis võimaldaksid maa omanikel ja maa kasutajatel vastavalt tõhusaid maakasutus- ja metsandussektori meetmeid ellu viia majanduslikult mõistlikul viisil ja mitte ainult nende oma kulul. Nii nagu mitmesugused looduskaitsemeetmed põhjustavad kulusid ega too raha sisse, st ei ole majanduslikult atraktiivsed, nii ei ole ka kliimakatsemeetmed (nt kõrge orgaaniliste ainete sisaldusega märgalade säilitamine) sageli majanduslikult huvipakkuvad. ELi loodav raamistik peab tagama stiimulid ja innustama ELi tootjaid saavutama seatud eesmärgid, niisamuti kui heitkogustega kauplemise süsteem, millesse EL ei taha teadlikult maakasutus- ja metsandussektorit hõlmata;
- 2) nii tegevuskavad kui ka kontrolli- ja aruandlusmenetlused peavad olema kavandatud sellisel viisil, et nii maaomanikud ja maa kasutajad kui ka ametiasutused saaksid neid rakendada minimaalse halduskoormusega.
- 3) Kõik ELi eeskirjad ja meetmed peavad tingimata olema kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa Komisjoni ettepaneku eesmärk on kehtestada rangem arvestussüsteem, millega lisatakse rahvusvaheliste lepete soovitusel ELi õigusaktidesse. Ettepanekus kajastuvad maakasutus- ja metsandussektori läbivaadatud arvestuseeskirjade peamised elemendid, mille suhtes jõuti kokkuleppele Durbanis 2011. aasta detsembris, ning mida kohaldatakse alates Kyoto protokollis teisest kohustusperioodist. Mõned neist eeskirjadest erinevad siiski Durbanis tehtud otsustest, sealhulgas nt ettepanek kohustusliku arvestuse kohta põllu- ja karjamaa majandamisel ning arvestuseeskirjade kohta looduslike häiringute puhul.

3.2 Ettepanek pidada uut kohustuslikku arvestust kogu heite ja sidumise üle, mis tuleneb põllumaa ja karjamaa majandamisega seotud tegevustest, tähendab suuremat halduskoormust riiklikul tasandil ning nõuab Euroopa Komisjonilt suuri jõupingutusi järelevalve teostamisel liikmesriikides. Kõnealusel ettepanekus sätestatud arvestuseeskirjadel ja võrdlustasemetel on asjaomase otsuse elluviimisel otsustav tähtsus. Komitee kardab, et see asjaolu võib tuua liikmesriikidele kaasa topeltkohustusi, mis tulenevad ühelt poolt ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonist (UNFCCC) ja teiselt poolt ELi õigusaktidest.

3.3 ELi metsadel on suur sotsiaal-majanduslik kasutegur ning nad tagavad ka olulised ökosüsteemiteenused ja parandavad kliimamuutustega kohanemise võimet, sidudes igal aastal 10 % ELi CO₂ koguheitest. Metsad tagavad terve rea säästvaid ja arukaid biotooteid ning puit moodustab poole ELi taastuvenergiast. Komitee rõhutab metsade multifunktsionaalset rolli ühiskonnas ja kutsub komisjoni üles kohaldama metsade suhtes terviklikku lähenemisviisi, mis hõlmab nii kliimaga kui ka metsa säästva majandamisega seonduvaid aspekte. Metsad kujutavad endast palju rohkemat kui üksnes süsinikureservuaare ning seda asjaolu tuleb tunnustada kliimaga seonduvate meetmete raames.

4. Märkused

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhib tähelepanu põllumajanduse ja metsanduse potentsiaalile leevendada kliimamuutusi. Seda potentsiaali vähendavad siiski looduslikud tingimused ja häiringud, küllastusohud, keerukad vood, ebapiisav suutlikkus heite kontrollimisel ning suur ebakindlus arvutusmeetodite suhtes.

4.2 Komitee kiidab heaks Teadusuuringute Ühiskeskuse mõjuhindangute tulemusel ning respekti selle seisukohta teostatavuse küsimuses. Siiski tuleks täiustada teaduslikke teadmisi ja kontrollimeetodeid, et suurendada usaldust kasvuhoo- negaaside heitega seonduvate andmekogude vastu metsa- ja põllumaaade valdkonnas. Nii nende täpsust kui ka järjepidevust tuleb parandada ning oluline on analüüsida kliimamuutuste mõju leevendamise võimalusi terviklikust vaatepunktist, kasutades integreeritud lähenemisviisi. Sellega seoses toob komitee esile kogemusi mõnedes riikides, nt Taanis ja Portugalis, kus põllumajandustegevusega seonduv aruandlus on igati kooskõlas ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooniga. Komitee leiab, et rõhutada tuleks raskusi heite mõõtmisel maakasutus- ja metsandussektoris, ning ei jaga ühest veendumust, et see valdkond peaks olema kaasatud ELi heite vähendamise eesmärkidesse.

4.3 Komisjoni ettepanekus puuduvad sätted maakasutus- ja metsandussektori kaasamise kohta ELi kliimakoostuste hulka praeguses etapis, kuid see tuuakse välja esimese sammuna selles suunas, luues asjakohased poliitilised tingimused. Komitee tunneb kahetsust selle üle, et ettepanekut pole laiendatud nii, et see hõlmaks viidet metsanduse ja põllumajanduse ühismõjudele fossiilkütuse ja mittetaastuvate materjalide asendamisel biokütuse ja biomassiga. See peaks toimuma järgmistes etappides, mis peaksid hõlmama ka maakasutus- ja metsandussektoriga seonduva biomajanduse ja energia protsesse. Kõnealust sektorit ei tohiks hinnata mitte eraldi, vaid terviklikust seisukohast, kasutades ELi ja riikliku tasandi poliitikameetmete koostoit. Liikmesriikidel endal on kõige paremad eeldused asjakohaste meetmete üle otsustamiseks.

Brüssel, 19. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2371/2002 ühisele kalanduspoliitikale vastava kalavarude kaitse ja säästva kasutamise kohta”

COM(2012) 277 final – 2012/143 (COD)

(2012/C 351/20)

14. juunil 2012 otsustas Euroopa Parlament ja 15. juunil 2012 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 43 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2371/2002 ühisele kalanduspoliitikale vastava kalavarude kaitse ja säästva kasutamise kohta”

COM(2012) 277 final – 2012/143 (COD).

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga, otsustas komitee täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril 2012 (18. septembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 148 ja erapooletuks jäi 8.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1005/2008, millega luuakse ühenduse süsteem ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks”

COM(2012) 332 final – 2012/162 (COD)

(2012/C 351/21)

Euroopa Parlament otsustas 2. juulil 2012 ja nõukogu 10. juulil 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 43 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1005/2008, millega luuakse ühenduse süsteem ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks”

COM(2012) 332 final – 2012/162 (COD).

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga, otsustas komitee täiskogu 483. istungjärgul 18. ja 19. septembril 2012. aastal (18. septembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 141 ja erapooletuks jäi 7.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse nõukogu otsust 2008/971/EÜ, lisades kõnealuse otsuse kohaldamisalasse kategooriasse „tingimustele vastav paljundusmaterjal” kuuluva metsapaljundusmaterjali ja ajakohastades toodangu heakskiidu ja kontrolli eest vastutavate asutuste nimesid”

COM(2012) 355 final – 2012/172 (COD)

(2012/C 351/22)

Euroopa Parlament otsustas 5. juunil 2012 ja nõukogu 5. juunil 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 43 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse nõukogu otsust 2008/971/EÜ, lisades kõnealuse otsuse kohaldamisalasse kategooriasse „tingimustele vastav paljundusmaterjal” kuuluva metsapaljundusmaterjali ja ajakohastades toodangu heakskiidu ja kontrolli eest vastutavate asutuste nimesid”

COM(2012) 355 final – 2012/172 (COD).

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga, otsustas komitee täiskogu 483. istungjärgul 18. ja 19. septembril 2012. aastal (18. septembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 145, vastu hääletas 3 ja erapooletuks jäi 5.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse nõukogu otsust 2003/17/EÜ, pikendades selle kohaldamisperioodi ja ajakohastades tootmisele heakskiitu andvate ja tootmise kontrolli eest vastutavate ametiasutuste ja kolmandate riikide nimede loetelu”

COM(2012) 343 final – 2012/0165 (COD)

(2012/C 351/23)

5. juunil 2012 otsustas Euroopa Parlament ja 23. juulil 2012 nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 ja artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse nõukogu otsust 2003/17/EÜ, pikendades selle kohaldamisperioodi ja ajakohastades tootmisele heakskiitu andvate ja tootmise kontrolli eest vastutavate ametiasutuste ja kolmandate riikide nimede loetelu”

COM(2012) 343 final – 2012/0165 (COD).

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga, otsustas komitee täiskogu 483. istungjärgul 18. ja 19. septembril 2012. aastal (18. septembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 142, vastu hääletas 3 ja erapooletuks jäi 8.

Brüssel, 18. september 2012

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Staffan NILSSON

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekülg
2012/C 351/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul” COM(2012) 238 final	73
2012/C 351/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Kaubandus, majanduskasv ja areng – kaubandus- ja investeerimispoliitika kohandamine kõige enam abi vajavate riikide vajadustele” ” KOM(2012) 22 lõplik	77
2012/C 351/18	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 850/98 kalavarude kaitsest noorte mereorganisatsioonide kaitseks võetud tehniliste meetmete kaudu ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1288/2009” COM(2012) 298 final – 2012/0158 (COD)	83
2012/C 351/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsandusega seotud tegevusest tuleneva kasvuhoonegaaside heite ja sidumise arvestuseeskirjade ja tegevuskavade kohta” COM(2012) 93 final – 2012/0042 (COD) ja „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi võetud kliimakoostustega seotud maakasutust, maakasutuse muutust ja metsandust käsitlev arvestus”” COM(2012) 94 final	85
2012/C 351/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2371/2002 ühisele kalanduspoliitikale vastava kalavarude kaitse ja säästva kasutamise kohta” COM(2012) 277 final – 2012/143 (COD)	89
2012/C 351/21	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1005/2008, millega luuakse ühenduse süsteem ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks” COM(2012) 332 final – 2012/162 (COD)	90
2012/C 351/22	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse nõukogu otsust 2008/971/EÜ, lisades kõnealuse otsuse kohaldamisalasse kategooriasse „tingimustele vastav paljundusmaterjal” kuuluva metsapaljundusmaterjali ja ajakohastades toodangu heakskiidu ja kontrolli eest vastutavate asutuste nimesid” COM(2012) 355 final – 2012/172 (COD)	91
2012/C 351/23	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse nõukogu otsust 2003/17/EÜ, pikendades selle kohaldamisperioodi ja ajakohastades tootmisele heakskiitu andvate ja tootmise kontrolli eest vastutavate ametiasutuste ja kolmandate riikide nimede loetelu” COM(2012) 343 final – 2012/0165 (COD)	92

Tellimishinnad aastal 2012 (ilma käibemaksuta, sisaldavad tavalise saatmise kulusid)

<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberandjal	ELi 22 ametlikus keeles	1 200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria paberandjal + DVD-l aastane väljaanne	ELi 22 ametlikus keeles	1 310 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberandjal	ELi 22 ametlikus keeles	840 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria igakuiselt ja kumulatiivselt DVD-l	ELi 22 ametlikus keeles	100 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) kord nädalas DVD-l	mitmekeelne: ELi 23 ametlikus keeles	200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria – värbamiskonkursid	konkursside keeled	50 eurot aastas

Euroopa Liidu Teatajat saab tellida Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles. Teataja on jaotatud L-seeriaks (õigusaktid) ja C-seeriaks (teave ja teatised).

Iga keeleversioon tuleb tellida eraldi.

Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 920/2005, mis avaldati ELTs L 156 18. juunil 2005 ja milles sätestatakse, et Euroopa Liidu institutsioonid ei ole ajutiselt kohustatud koostama ja avaldama kõiki õigusakte iiri keeles, müüakse ELT iirikeelseid väljaandeid eraldi.

Euroopa Liidu Teataja lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) tellimus sisaldab kõiki 23 keeleversiooni ühel mitmekeelsel DVD-l.

Soovi korral saab koos *Euroopa Liidu Teataja* tellimusega mitmesuguseid *Euroopa Liidu Teataja* kaasandeid. Kaasannete ilmumisest teavitatakse tellijaid teadaande vahendusel, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Müük ja tellimused

Erinevate tasuliste perioodikaväljaannete tellimusi, k.a *Euroopa Liidu Teataja* tellimust, saab vormistada meie edasimüüjate kaudu. Edasimüüjate nimekiri on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm

EUR-Lexi (<http://eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>

